

Az Európai Unió Hivatalos Lapja

C 302

47. évfolyam

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

2004. december 7.

<u>Közleményszám</u>	Tartalom	Oldal
	I <i>Információ</i>	
	.....	
	II <i>Előkészítő jogi aktusok</i>	
	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság	
	2004. június 30-i és július 1-jei 410. plenáris ülés	
2004/C 302/01	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához – LeaderSHIP 2015 – Az európai hajógyártási és javítási ipar jövőjének meghatározása – Versenyképesség kiválóság szerint c. közleményéről” (COM(2003) 717 végleges)	1
2004/C 302/02	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Az Európai Parlament és a Tanács határozati javaslata a vállalkozás és a vállalkozó szellem, különösen a kis- és középvállalkozások (KKV) többéves programjáról (2001–2005) szóló 2000/819/EK határozat módosítására” (COM(2003) 758 végleges – 2003/0292 (COD))	8
2004/C 302/03	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Az Európai Bizottságnak a Tanács és az Európai Parlament részére kiadott, a belső piacon történő kifizetések új jogi keretére vonatkozó közleménye” (COM(2003) 718 végleges)	12
2004/C 302/04	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Javaslat tanácsi határozatra hitelbiztosítás, hitelgarancia és pénzügyi hitel tárgyában történő konzultációs és információs folyamatokról” (Törvénybe iktatott változat) (COM(2004) 159 végleges – 2004/0056 (CNS))	19
2004/C 302/05	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Javaslat arra, hogy az Európai Parlament és a Tanács vezesse be rendelettel a Közösségi Nemzetközi Tengerhajózási Biztonsági Szabályzatot” (COM(2003) 767 végleges – 2003/0291 (COD))	20

Ár: 22 EUR

(folytatás a túloldalon)

<u>Közleményszám</u>	Tartalom (folytatás)	Oldal
2004/C 302/06	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye az „Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a kikötői biztonság növeléséről készített irányelvjavaslatáról” (COM(2004) 76 végleges – 2004/0031 (COD))	23
2004/C 302/07	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Fúziós energia”	27
2004/C 302/08	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „A Bizottságnak az Európai Parlament és a Tanács részére megküldött Közleményéről – A GALILEO kutatási program helyzetjelentése 2004. év elején” (COM(2004) 112 végleges)	35
2004/C 302/09	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Az Európai Parlament és a Tanács irányelvjavaslata a vasúti vállalkozások engedélyezéséről” (kodifikált változat) (COM(2004) 232 végleges – 2004/0074 (COD))	38
2004/C 302/10	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Az Európai Parlament és a Tanács rendelettervezete a Szlovéniára alkalmazandó egyes rendelkezések végrehajtási dátumáról szóló 1228/2003. (EK) sz. rendelet módosítása tárgyában” (COM(2004) 309 végleges – 2004/0109 (COD))	39
2004/C 302/11	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye „Az ipari változásokról és a gazdasági, társadalmi, területi kohézióról” című kezdeményezésről	41
2004/C 302/12	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Nemzetközi Bevándorlási Egyezmény”	49
2004/C 302/13	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témáról: „A PAC második alappillére: a vidékfejlesztési politika adaptálásának távlatai (A Salzburgi Konferencia következményei)”	53
2004/C 302/14	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Harmadik vélemény a gazdasági és szociális kohézióról – Új partnerség a kohézióért: konvergencia, versenyképesség és együttműködés” (COM(2004) 107 végleges)	60
2004/C 302/15	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témáról: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanács, az Európai Parlament és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság részére: A természetes személyek osztlékadója a belső piacon” (COM(2003) 810 végleges)	70
2004/C 302/16	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye „a Bizottságnak a Tanács, az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, a Régiók Bizottsága, továbbá a közösségi szintű szociális partnerek részére készített Közleményéről, a 93/104/EK irányelv felülvizsgálatára vonatkozóan a munkaidő megszervezésének bizonyos szempontjait illetően” (COM(2003) 843 végleges)	74
2004/C 302/17	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „EU és Törökország viszonyáról, tekintettel az Európai Tanács 2004. decemberi ülésére”	80
2004/C 302/18	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanács, az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága számára: A szociális védelem korszerűsítése a munkahelyek számának és színvonalának növelése érdekében – átfogó megközelítés arról, hogyan lehetne a munkát jövedelmezővé tenni” (COM(2003) 842 végleges)	86
2004/C 302/19	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témáról: „Az Európai Bizottság által a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának írott alábbi közleményéről: A textil- és ruházati ágazat jövője a kibővített Európai Unióban” (COM(2003) 649 végleges)	90
2004/C 302/20	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a „Nagyvárosi területek: társadalmi-gazdasági következmények Európa jövőjét illetően”	101

II

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

2004. JÚNIUS 30-I ÉS JÚLIUS 1-JEI 410. PLENÁRIS ÜLÉS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához – LeaderSHIP 2015 – Az európai hajógyártási és javítási ipar jövőjének meghatározása – Versenyképesség kiválóság szerint c. közleményéről”

(COM(2003) 717 végleges)

(2004/C 302/01)

Az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikkével összhangban az Európai Bizottság 2003. november 21-én elhatározta, hogy konzultációt folytat az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal fent említett témában.

Az EGSzB e tárgyban végzett munkájának előkészítéséért felelős, „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2004. június 9-én alkotta meg véleményét. Az előadó VAN IERSEL úr.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2004. június 30-án és július 1-jén tartott, 410. plenáris ülésén (a június 30-i ülésen) 109 igen, 3 nem szavazattal és 1 tartózkodással a következő véleményt elfogadta.

1. Összegzés

Az Európai Bizottság – az európai hajóépítő és hajójavító iparral szoros együttműködésben – az ipari politika új keretrendszerét dolgozta ki. Meglepő, hogy az érdekeltek milyen gyorsan képesek voltak az ágazatban a termelés és a versenyképesség biztosítását célzó átfogó intézkedéscsomag összeállítására. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság jóváhagyja az alkalmazott módszert és a LeaderShip 2015 tartalmát. Valamennyi érintett elismeri, hogy a nemzeti megközelítésnek már nincs jövője, és csak egy európai megközelítés biztosíthat tartós megoldásokat. Ez a megközelítés jelenti a helyes választ egy átfogó csomag kialakításához és a piac szabályainak való megfeleléshez. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság hangsúlyozni kívánja, hogy az intézkedések hitelessége teljes mértékben azok megvalósításától függ. Éppen ezért a folyamatos figyelemmel kísérés meghatározó jelentőségű. Biztosítani kell a részvételt, az áttekinthetőséget és a különböző folyamatok körültekintő ellenőrzését. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság teljes mértékben támogatja az intézkedések céljait, melyek megvalósításának kell majd biztosítania európai szinten a játékszabályok versenyét és egyenjogúságát. Ez pedig előfeltétele, hogy azonos feltételek alakuljanak ki nemzetközi szinten is.

2. Háttér

2.1 A hajóépítés piaca

2.1.1 A hajógyártásban több mint húsz éve erőteljes, folyamatos növekedés tapasztalható. A gyors műszaki fejlődés jelentős költségcsökkentést eredményezett a vízi szállításban, ami hatékonyan ösztönözte a globális kereskedelmet, és a nemzetközi hajózás a globalizáció meghatározó hajtóerejévé vált.

2.1.2 Gazdasági szempontból a hajók olyan mobil beruházási javak, amelyeket nem importálnak, hanem a hajótulajdonos által választott lobogó alatt vesznek nyilvántartásba. A termék nem igényel jelentős marketing erőfeszítést, forgalmazói vagy karbantartói hálózatot. Természetesen, a vízi járművek szállítási költségei rendkívül alacsonyak. Általában alacsony tranzakciós költségek mellett, dömpingellenes szabályok alkalmazása nélkül a hajóépítés piacát nagymértékben a kínálati árak határozzák meg.

2.1.3 A hajóépítést a legtöbb iparilag fejlett és fejlődő országban stratégiaileg fontos iparágként tekintik, miután meghatározó szerepet tölt be a világkereskedelemben, az alapvető szállítóeszközök biztosításában, a biztonsági és védelmi igények kielégítésében a modern berendezések megépítésében, és fejlett technológiák kialakításában, amelyek más iparágakban is számos újítást eredményeznek.

2.1.4 Európában a hajógyártással összefüggésben sokszínű vállalati hálózat jött létre, magába foglalva a hajógyárakat, a tengeri berendezések gyártóit és a különféle szakosodott szolgáltatókat, amelyek közvetlenül több mint 350 000 munkahelyet biztosítanak a magasan képzett munkavállalóknak. Az Európai Unióban az ágazat forgalma 34 milliárd € körül van ⁽¹⁾.

2.1.5 Az Európai Unióban azonban a kereskedelmi hajógyártás jelentős mértékben veszített piacokat, elsősorban a dél-koreai káros üzleti gyakorlat következtében, és jelenleg súlyos nehézségekkel kell szembenéznie. 2000 óta az új megrendelések piaci aránya (kompenzált bruttó tonnában – kbt) kétharmaddal csökkent; a 2000. évi 19 %-ról 2003-ra 6,5 %-ra esett vissza ⁽²⁾. 2003 közepére a helyzet tovább romlott, miután az árak 13 év átlagában a legalacsonyabb szintre süllyedtek, és a hajóépítésben használt pénznemmel, az amerikai dollárral, valamint a fő ázsiai versenytársak pénznemével szemben az euróárfolyamok tovább erősödtek. A nemzetközi kereskedelem különösen az elmúlt évben bővült megdöbbentő módon, amit a rendkívül erőteljesen növekvő kínai energia- és nyersanyagigény, valamint a késztermékek importja és exportja határozott meg. Ez a kereslet rekordszintű új megrendeléseket eredményezett az olajszállító tartályhajók, valamint az ömlesztett árukat és a konténereket szállító hajók iparágban. A kereslet e hirtelen megugrása az európai hajóépítők számára is kedvező volt, akik 2003-ban, 2002-höz képest, csaknem megduplázták megrendeléseiket. Ennek ellenére az európai hajóépítők részesedése a világhajóépítésének piacából tovább csökken.

2.1.6 A 2003 közepéig megfigyelhető drámai tendencia több tagállamban is valamelyest stabilizálódott. Előfordulhat azonban, hogy a jelenlegi helyzet nem bizonyul tartósnak, és hogy Európának tartósabb megoldásokat kell találnia hajóépítő ipara számára a közeljövőben. Ha ez nem történik meg, Európa szembekerül azzal a súlyos veszéllyel, hogy elveszíthet egy alapvető fontosságú, magas technológiai színvonalat képviselő ágazatot. A tapasztalatok azt mutatják, hogy ha a hajóépítés kapacitása elvész, azt nagyon nehéz újra megszerezni.

2.2 Előrehaladás a politikában a hajóépítés terén

2.2.1 Stratégiaileg fontos ágazatként a hajóépítés hagyományosan világszerte erőteljes kormányzati intervencióval működő iparág. Az 1970-es évek óta a hajóépítéssel kapcsolatos politika az Európai Közösségben is az állami támogatási rendszerekre alkalmazható feltételek meghatározására összpontosít. A működést elősegítő támogatásokat fokozatosan csökkentették, engedélyezett maximumát az 1987-es szerződésben rögzített 28 %-os összegről 1992-re 9 %-ára csökkentették, majd 2000-tól teljes mértékben felszámolták.

⁽¹⁾ A Policy Research Corporation N.V. & ISL által az Európai Bizottság megbízásából készített Economic Impact of Maritime Industries in Europe (A tengerhajózással kapcsolatos iparágak gazdasági hatása Európában) című tanulmányból származó adat.

⁽²⁾ Forrás: Lloyds' Register.

2.2.2 1989-ben az Egyesült Államok kezdeményezésére az OECD keretében tárgyalások kezdődtek azzal a céllal, hogy a hajóépítésre szánt mindenféle állami támogatásra alkalmazható új nemzetközi alapelveket vezessenek be. A tárgyalások 1994-ben sikerrel zárultak, és az Európai Közösségek, Finnország, Japán, a Koreai Köztársaság, Norvégia, Svédország és az Egyesült Államok aláírták a „Normalizált versenyfeltételek a kereskedelmi hajóépítő és hajójavító iparban megállapodás” záróokmányát. Mivel azonban az Egyesült Államok elmulasztotta végrehajtani a nemzeti ratifikációs eljárást, ez a megállapodás sohasem lépett hatályba.

2.2.3 Nemzetközi megállapodás híján, a Tanács 1998-ban a hajóépítéssel kapcsolatban új rendeletet (EK 1540/98) fogadott el, amelyben az állami támogatásra alkalmazható új szabályokat állapítottak meg, ideértve 2000 végéig a működésre vonatkozó támogatások egyoldalú alapon történő teljes felszámolását. A rendelet előírta, hogy az Európai Bizottságnak szorosan figyelemmel kell kísérnie a hajógyártás nemzetközi piacát és fel kell mérnie, hogy az európai hajógyárakat érinti-e a versenyellenes gyakorlat.

2.2.4 Az Európai Bizottság már a Tanácshoz 1999-ben benyújtott első felülvizsgálati jelentésében nyilvánvaló bizonyítékkal szolgált a káros kereskedelmi gyakorlatra, különösen az önköltségi szint alatti árakat kínáló dél-koreai hajógyárak részéről. Valamennyi utólagos felülvizsgálati jelentés (amelyekből 2003-ig hét készült) megerősítette a korábbi megállapításokat, egyre részletesebb bizonyítékokat felvontatva.

2.2.5 E meggyőző tények hatására, a Tanács ismételtlen kifejezésre juttatta súlyos aggodalmát, és kétoldalú konzultációkat kezdeményezett Dél-Koreával. Több tárgyalási fordulót követően, 2000. júniusában „A hajógyártás nemzetközi piacán kialakult helyzettel kapcsolatban egyetértési megállapodás”-t írtak alá. A későbbi tárgyalások során azonban a koreai kormány képtelennek bizonyult a megállapodásban körvonalozott alapelvek végrehajtására.

2.2.6 Miután a Koreával folytatott kétoldalú tárgyalások eredménytelenül zárultak, a hajóépítő ipar 2000. októberében a kereskedelmi akadályokkal foglalkozó rendelet (TBR – [EK 3286/94]) alapján panaszt nyújtott be.

2.2.7 2000 végén az Európai Bizottság továbbra is határozottan ellenezte a működéssel kapcsolatos támogatások meghosszabbítását. A Bizottság azonban hozzájárult ahhoz, hogy az ügyet a Kereskedelmi Világszervezet elé terjesszék, hogy jogorvoslatot keressenek a tisztességtelen koreai gyakorlattal szemben, amennyiben 2001. májusáig nem sikerül az EU számára elfogadható tárgyalásos megoldásra jutni Koreával. Emellett, az Európai Bizottság ezzel párhuzamosan egy átmeneti támogató és védelmi mechanizmus kidolgozását javasolta, amely kifejezetten azt szolgálná, hogy szembeszálljanak a tisztességtelen koreai gyakorlattal, a Kereskedelmi Világszervezet által lefolytatandó eljárás befejezéséhez szükséges időszak alatt is.

2.2.8 A Közösség végül 2000 nyarán ezt az úgynevezett kétutas politikát alkalmazta: kérelmet nyújtott be a Kereskedelmi Világszervezethez egy szakértői csoport felállítására, és elfogadta az átmeneti védőmechanizmusról szóló döntést (TDM – [EK 1177/02]).

2.2.9 2002-ben, az OECD keretében, ismételten erőfeszítéseket tettek arra, hogy egyenlő nemzetközi feltételeket teremtsenek a hajóépítő ágazatban, ezáltal az Egyesült Államok részvétele nélkül. Az OECD Tanácsa külön tárgyalócsoporthoz hozott létre azzal a céllal, hogy új és hatékony megoldást találjanak a fennálló problémára. Az előrehaladást eddig meglehetősen lassúnak tartják, és még nem döntött, hogy ez a megközelítés mennyire lesz megvalósítható.

3. Új megközelítés

3.1 Áttekintésképpen, időrendi sorrendben felsoroljuk a LeaderSHIP 2015-höz vezető lépéseket:

2002. február: az európai hajóépítő és hajójavító ipar LeaderSHIP 2015 néven kezdeményezést tartalmazó javaslat-tervezetet nyújt át LIIKANEN biztosnak;
2002. május: Romano PRODI, az Európai Bizottság elnöke, elfogadja a kezdeményezést, és LIIKANEN biztos felkérést kap a nyomon követés koordinálására;
2002. október: az iparág egy útvonaltervet (roadmap) ad át LIIKANEN biztosnak;
2003. január: LIIKANEN biztos elnököl a LeaderSHIP 2015 magasszintű tanácsadó csoport nyitó ülésén;
2003. október: a magasszintű tanácsadó csoport átnyújtja jelentését az Európai Bizottságnak;
2003. november: az Európai Bizottság nyilvánosságra hozza a LeaderSHIP 2015-tel foglalkozó közleményét;
2003. november: a „Versenyképesség” tanács az iparpolitika összefüggésében foglalkozik a LeaderSHIP 2015-tel;
2004. január: hatályba lép a hajóépítéshez nyújtott állami támogatások új keretprogramja, mely már figyelembe veszi a LeaderSHIP 2015 néhány kulcsfontosságú kérdését, és ezzel megvalósítja a magasszintű tanácsadó csoport első ajánlásait.

3.2 Az ágazat útvonalterve (Roadmap)

3.2.1 Míg a Közösség hajóépítő ágazattal kapcsolatos megközelítése nagyrészt a versenyre és a kereskedelempolitikára összpontosított, az ágazat úgy érezte, hogy hiányzott egy harmadik sarokkő, a versenyképességgel kapcsolatos politika, és különösen a három iparpolitikai terület megbízható összehangolása. Saját hiányosságát azzal ismerte el, hogy összehangolt választ adott azokra a versenykihívásokra, amelyekkel szembe került.

3.2.2 A működési támogatások felszámolásával az iparág elfogadta, hogy nem a támogatások jelentik a megoldást, sem az a fajta protekcionizmus, ami versenyképtelen iparágakat eredményezett az Európai Közösségen kívüli hajóépítő nemzetek körében. Azonban sürgősen kihívást kellett intézni a dél-koreai agresszív iparpolitika ellen. Éppen ezért új megközelítésre volt szükség.

3.2.3 Amikor 2002 tavaszán a CESA (az Európai Unió Hajóépítő Szövetségeinek Bizottsága) benyújtotta az Európai Bizottsághoz a LeaderSHIP 2015 kezdeményezésre vonatkozó ajánlat-tervezetét, azonnal felismerték a projektnek, mint a Lisszaboni Tanács által meghatározott hosszú távú EU stratégiára adott ágazatspecifikus válasznak az értékét. A LeaderSHIP 2015 valójában a lisszaboni stratégia kulcsfontosságú elemeivel foglalkozott.

3.2.4 A meglévő megközelítés elemeire alapozva átfogó stratégiát kellett kidolgozni, melyben új elemként jelent meg a Bizottságnak az iparághoz intézett felhívása integrált terv kidolgozására. 2002. októberében a CESA benyújtotta a LeaderSHIP 2015-öt, azaz az európai hajóépítő és hajójavító ipar jövőjéhez vezető útvonaltervet.

3.2.5 Az európai hajóépítők számára a cél vezető pozíciójuk megerősítése több piaci szegmensben is azzal, hogy az innováció és a szelektív K+F, a megrendelőkre történő erőteljesebb összpontosítás, a gyártás optimalizálás és az ágazati struktúra továbbfejlesztése révén erősítsék versenyképességüket. Az iparág szerint a célkitűzések között, melyek megvalósításában az EU-nak közvetlenül is részt kell vállalnia, szerepel a fejlett finanszírozási és garanciaprogramok ösztönzése, az új, magas minőségű járművekre szóló megrendelésekkel összefüggésben szigorúbb biztonsági és környezetvédelmi szabványok és az európai szellemi termékek védelmének fenntartása és továbbfejlesztése.

3.2.6 A haditengerészeti védelmi igényekkel kapcsolatos európai megközelítés a védelmi eszközök beszerzésével kapcsolatos közös politikát jelent.

3.2.7 Az ágazatban a 2015-ig érvényesülő makro-trendek különösen a multimodális szállítással, a belvízi utakkal és a partmenti hajózással, az innováció és a K+F erősítésével, az EU bővítéssel, a környezet- és egészségvédelmi rendeletekkel, valamint a közös védelmi politika kialakításával kapcsolatos fejlesztéseket jelentik. Az iparágra tekintettel, a kormányzati és EU politikáknak ezekre a területekre gyakorolt hatása miatt az Európai Bizottságnak a kialakuló politikákra tekintettel aktívan részt kellene vennie az elgondolások kidolgozásában.

3.2.8 Maga a hajóépítő ágazat óriási felelősséget vállal abban, hogy a háza táján rendet csináljon. Az útvonalterv éppen ezért ösztönzi új járműtípusok és tengeri berendezések új generációinak kifejlesztését, amelyek egyszerre jelentenek hatékonyságot, biztonságot, kényelmet, a környezet védelmét és szakosodást.

3.2.9 Az iparág strukturáját illetően két, a vállalatokat érintő, egymást kiegészítő megközelítést terveznek:

- az iparág szerkezetátalakítása, hogy korlátozzák a nagyvállalatok számát;
- a kisebb piaci rések szükségleteit kielégítő, egymással hálózatot alkotó kicsi, rendkívül rugalmas vállalatok létrehozása.

3.3 Magasszintű tanácsadó csoport

3.3.1 2003 elején LIIKANEN biztos elnökletével egy magasszintű tanácsadó csoport megkezdte a CESA útvonalterv alapján a LeaderSHIP 2015 vitáját. A csoportban hét biztos, az Európai Parlament két kiemelkedő képviselője, tíz jelentős hajógyár elnök-vezérigazgatója, a tengeri berendezéseket gyártó ipar szövetségének az elnöke, valamint az Európai Fémmunkás Föderáció főtitkára vett részt.

3.3.2 A tanácsadó csoport 2003. októberében jelentette meg a LeaderSHIP 2015-rel foglalkozó jelentését⁽¹⁾. Ez nyolc olyan fejezetet tartalmaz, amelyek az iparág útvonaltervében szereplő valamennyi kérdéssel foglalkoznak, míg a záró fejezet az európai hajóépítő ipar konszolidációjának szükségességét taglalja. A csoport átfogó következtetése szerint „a LeaderSHIP 2015 jó példája az ágazati szintű hatékony európai iparpolitikának”.

3.3.3 A nyolc fejezetben a csoport meghatározza a hajóépítő ágazat és az Európai Unió célkitűzéseit. Elsősorban arra tesz javaslatot, hogy a nemzetközi hajóépítésben egyenlő feltételeket biztosítsanak az EU kereskedelempolitikája, a Kereskedelmi Világszervezet alkalmazandó szabályainak érvényesítése, valamint az OECD alkalmazandó alapelvei révén.

3.3.4 A K+F és az innováció központi kérdésében szoros együttműködés szükséges az Európai Unió és a hajóépítő ipar között. A vonatkozó közösségi rendelet nem vette teljes mértékben figyelembe a hajóépítő ipar konkrét szükségleteit és technológiáját.

3.3.5 Ugyanez vonatkozik a fejlett finanszírozási és garanciaprogramok kidolgozására. A jelenlegi eszközök nem bizonyulnak versenyképesnek a világpiacon. Meg kell vizsgálni egy EU szintű, szállítás előtti és utáni pénzügyi támogatást biztosító garanciaalap létrehozásának, valamint megfelelő viszontbiztosítás mellett az exporthitel biztosító vállalatokkal való intenzív együttműködésnek a lehetőségét.

⁽¹⁾ LeaderSHIP 2015 – Az európai hajóépítő és hajójavító ipar jövőjének meghatározása, kiadta az Európai Bizottság, 2003., Brüsszel.

3.3.6 A tengeri környezet védelmével az Európai Tengeri Biztonsági Ügynökség foglalkozik. A hajózási iparágból érkező és a szükséges technikai ismeretekkel rendelkező érdekeltek részvételével közös szakértői bizottságot kell létrehozni, amely technikai tanácsokat ad mind az Ügynökségnek, mind az Európai Bizottságnak. A hajóépítés és a hajójavítás során javítani kell a minőség értékelésén, a biztonság és irányítás továbbfejlesztésén, hogy világszerte biztosítható legyen a megfelelő minőségi szabványok alkalmazása.

3.3.7 A csoport felhívása annak érdekében, hogy a védelmi szektorban a szélesebb körű együttműködés jöjjön létre, azzal támogatható az Európai Unió szintjén, ha ösztönzik a hajógyárak közötti, valamint a hajógyárak és beszállítóik közötti ipari együttműködést és az exportpiacokon való megjelenést, valamint az iparág konszolidációját. A tervezett Európai Védelmi Ügynökség révén ki kell alakítani a nemzeti haditengerészetek közös működési követelményeit és a védelmi berendezésekre vonatkozó közös szabályokat.

3.3.8 Mivel az európai hajóépítők erősen függenek technológiai vezető szerepüktől, a szellemi termékjogok védelmének jelenlegi eszközeit teljes mértékben ki kell aknázni. Tudásadatbázisokra és a szabadalmi oltalom nemzetközi szabályainak továbbfejlesztésére van szükség.

3.3.9 A hajóépítő ágazat hivatalosan létrehozott egy bizottságot az ágazati társadalmi dialógus érdekében (a fémipari szakmákon belül a maga nemében ez az első), amelyen belül elemezni kell az új értékelési követelményekkel kapcsolatos programokat.

3.3.10 A kívánt eredmények eléréséhez optimális ágazati struktúra szükséges. A dinamikus fejlődési folyamat új kapcsolatokat és a hajógyárak és beszállítóik közötti projektek körül partneri együttműködést eredményezhet, tekintettel arra, hogy jelenleg a hajógyárak termelésének 70–80 %-át a beszállítók adják. A „konszolidációs támogatás” koncepciója alapján különleges ösztönzőkkel elő kell segíteni a konszolidáció folyamatát.

3.4 Az Európai Bizottság közleménye

3.4.1 A LeaderSHIP 2015⁽²⁾-tel foglalkozó közleményében az Európai Bizottság hivatalos közösségi politika szintjére emeli a magasszintű tanácsadó bizottság munkáját. A közlemény ismételt hangsúlyozza, hogy a horizontális politikát specifikus ágazati megközelítésekkel kell kiegészíteni. Az Európai Bizottság valamennyi fejezetet értékeli és elfogadja a LeaderSHIP 2015 jelentés ajánlásait.

⁽²⁾ COM(2003) 717 végleges.

3.4.2 A LeaderSHIP jelentéssel összhangban, a hajógyártás és hajójavítás stratégiai dimenzióit elismerő közleményében az Európai Bizottság megerősíti a tanácsadó csoport jelentésének nyolc fejezetében tárgyalt, következő területeken fennálló egyéni és társfelelősségét:

- az OECD exporthitelekkel foglalkozó ágazati egyetértési megállapodásban és a kapcsolódó OECD megállapodásokban egyenlő nemzetközi feltételek kialakítása a Kereskedelmi Világszervezettel együtt;
- az Európai Bizottság elfogadja az innovációs támogatásra vonatkozó szabályokat, és nyomon követi a Közösség által finanszírozott kutatások hatásait;
- az Európai Bizottság az ágazattal együtt megvizsgálja az EIB-vel együttműködésben nyújtandó szállítás előtti és utáni finanszírozás lehetőségeit;
- a Bizottság teljes mértékben támogatja a LeaderSHIP ajánlásait a biztonságosabb és környezetbarátabb hajók előállításának ösztönzésére, és Európa-szerte a partmenti hajózás lehetőségeinek felmérésére vonatkozó politikákra;
- a haditengerészet számára történő hajógyártással kapcsolatban az Európai Bizottság azokat az ajánlásokat támogatja, amelyek összhangban állnak az Európai Védelmi Ügynökség 2004-es felállításának előkészületeiről szóló, 2003. márciusi a védelemmel kapcsolatos közleményével, melynek célja megerősíteni a védelmi ipar versenyképességét és a védelmi és technológiai bázist. A hadihajók előállításával foglalkozó gyárak konszolidációját illetően érdemes megjegyezni, hogy a magánkézben lévő hajógyárak jelzik az európai hajógyárak közötti strukturális különbségeket, rámutatva arra, hogy „a magántulajdon minden konszolidációs erőfeszítés sikerének előfeltétele”⁽¹⁾;
- az Európai Bizottság együttműködik az iparággal a szellemi termékek jogok védelmére jelenleg rendelkezésre álló eszközök kiaknázásában és új, megfelelő tudásadatbázisok létrehozásában;
- az Európai Bizottság az új képzési követelményekről, az alkalmazottaknak minden szinten megvalósuló cseréjéről, különleges szaktanfolyamokról, valamint az alapvető és fenntartható hajóépítő ipar támogatásáról folyó aktív társadalmi párbeszéd révén együttműködik az iparággal;
- mivel a kereskedelmi hajók és a hadihajók gyártásában és javításában egyaránt konszolidációs folyamatra van szükség, ami elsősorban az iparág, valamint a tagállamok feladata, az Európai Bizottság kész a versenyszabályok tiszteletben tartása mellett e folyamat elősegítésére.

3.5 A 2003. novemberi Tanács következtetései

3.5.1 2003. november 27-én a „Versenyképesség” tanács az iparpolitika tágabb összefüggésében megvitatta az Európai Bizottságnak a LeaderSHIP 2015-ről szóló közleményét⁽²⁾. A Tanács elismerte az ágazati elemzés fontosságát a horizontális politikák ütőképesebbé tételében, és felhívta a tagállamokat és az Európai Bizottságot az ipar versenyképesebbé tételére, nevezetesen az ipari ágazatok konkrét jellemzőinek és szükségleteinek figyelembevételével.

3.5.2 Az ágazati kérdésekkel összefüggésben konkrétan foglalkozni kell a hajóépítéssel, az aeronautikával, valamint a textil- és a ruházati iparral.

3.5.3 A Tanács véleménye azon a belátáson alapul, hogy egy olyan teljes mértékben integrált megközelítést kell elfogadni, melynek célja a versenyképesség növelése. Ugyanez érvényes a LeaderSHIP 2015-re.

3.5.4 A lisszaboni stratégia célkitűzései ágazati elemzéseket, a keretfeltételek továbbfejlesztését és valamennyi érdekelt bevonásával nyílt és áttekinthető konzultációt tesznek szükségessé, ideértve a társadalmi párbeszédet is. A Tanács hangsúlyozza e tekintetben, hogy folytatni kell a kezdeményezéseket.

3.5.5 A LeaderSHIP 2015-öt illetően, a Tanács javasolja, hogy tegyenek konkrét erőfeszítéseket az iparág és az állami hatóságok a következő területeken:

- az EU innovációs beruházásokkal kapcsolatos állami támogatásokra vonatkozó szabályai,
- a kutatás, fejlesztés és innováció ösztönzése,
- a szellemi termékek jogok védelme a tagállamok és az iparág részéről,
- az európai gyártók körében a konszolidációs folyamat elősegítése,
- nagyobb mérvű együttműködés megvalósulását segítő megközelítések ösztönzése Európában a haditengerészeti és hajóépítő erőforrások között,
- új szakmai követelmények felmérése az ágazaton belüli társadalmi párbeszéd keretében.

3.5.6 A Tanács rendszeres tájékoztatást kíván a LeaderSHIP eredményeiről és ajánlásai megvalósításáról.

⁽¹⁾ COM(2003) 717 végleges, 14. oldal, 22. sor.

⁽²⁾ A Tanács következtetései az „Iparpolitika hozzájárulása az európai versenyképességhez” című anyagról – Brüsszel, 2003. november 24. (15472/03).

4. Általános megjegyzések

4.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság egyetért azzal, hogy Európának életképes hajóépítő iparra van szüksége, és hogy ágazatspecifikus politikákat kell kidolgozni.

4.2 Lényeges megjegyezni, hogy az iparág sikerrel határozott meg egy 2015-ig tartó időszakra vonatkozó kohéziós programot. Piackonform jellegét és a versenyt tekintve, ez a modern ágazati megközelítésen alapuló modell helyesen épít az EU szabályaira.

4.3 Ugyanilyen figyelemre méltó, hogy maga az iparág és az Európai Bizottság hét főbiztosa adott közre egy jövőre vonatkozó közös tervet LeaderSHIP 2015 címmel. Ez a kölcsönös elkötelezettség azt eredményezte, hogy az Európai Bizottság jóváhagyta a LeaderSHIP-et.

4.4 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság pozitívan értékeli a „Versenyképesség” tanács horizontális és az ágazati iparpolitikával kapcsolatos új megközelítését. A LeaderSHIP esete megmutatja, hogyan tudja alkalmazni az iparági politika az iparág követelményeit a horizontális megközelítésekhez.

4.5 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözli a Tanácsnak a hajóépítő és hajójavító ágazatra vonatkozó konkrét ajánlásait. Ezek egybeesnek az Európai Bizottság, valamint az ágazat által a LeaderSHIP 2015-ben tett ajánlásokkal.

4.6 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözli a hajóépítéssel foglalkozó politika szemléletváltását, mely az új munkamódszer és az ágazati szinten megnyilvánuló új iparpolitikai megközelítés eredménye. Mindez modellül szolgálhat más iparágakban hasonló kezdeményezésekhez.

4.7 Konkrétabban, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság azt vallja, hogy a nemzeti politikák továbbbítése helyett csak a közös állásfoglalások és elvek, és az Európai Unióban közösen elfogadott gyakorlat teremthet szilárd alapot Európában a fenntartható hajóépítő és hajójavító ipar számára.

4.8 Az Európai Unió bővítése lehetőségeket kínál, hiszen értékes eszközöket biztosíthat, amelyek lehetővé teszik az európai jelenlét megteremtését olyan piaci szegmensekben, ahol a bővítést megelőzően az Európai Unió hajógyárjai már nem voltak jelen⁽¹⁾. A Közösség érvényben lévő szabályait teljes mértékben tiszteletben kell tartani.

4.9 A LeaderSHIP 2015 csak abban az esetben járhat sikerrel, ha valamennyi érdekelt (az ipari partnerek, az Európai Bizottság és egyes esetekben a tagállamok) egyidejűleg cselekszik valamennyi fejezetet illetően, és mindegyik résztvevő azon a területen teszi ezt, amelyért felelős.

⁽¹⁾ Például, a nyersolajszállító tartályhajók és az ömlesztett áruk szállítására alkalmas hajók, amelyek alacsonyabb technológiai készségeket kívánnak, és amelyek esetében a munkaerő költsége viszonylag nagy költségelemet képvisel.

5. Következtetések és ajánlások

5.1 A javasolt politika hitelessége annak megvalósításától függ. A nyomon követés elengedhetetlen, és annak egy teljesen áttekinthető, körültekintően figyelemmel kísért folyamat keretében kell történnie. Biztosítani kell a részvételt, az áttekinthetőséget és a megfelelő nyomon követést. Ahogyan a Tanács is, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság határozottan üdvözli, hogy az Európai Bizottság minden évben jelentést tegyen a „Versenyképesség” tanácsnak a megvalósult előrelépésekről.

5.2 A LeaderSHIP 2015 egy egyenlő nemzetközi feltételek kialakításának célkitűzésével indít. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság aláhúzza ennek a politikai területnek, mint az egész stratégia sarokkövének a fontosságát. Teljes mértékben támogatja az Európai Unió jelenlegi kereskedelempolitikai megközelítését, mely hatékony és szigorú nemzetközi elveket biztosító nemzetközi megállapodásra törekszik.

5.3 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság kiemeli, hogy az egyes ázsiai hajógyárak által támasztott tisztességtelen verseny nemcsak jelentős fenyegetést jelent az európai hajógyárak számára, hanem figyelmeztetésként is kell szolgálgon az európai tengeri berendezéseket gyártó ipar számára. Egyes ázsiai hajógyártó országok bejelentését, miszerint a helyi tartalomra fognak összpontosítani, beszállítóik esetében rendkívül komolyan kell venni.

5.4 Az egyenlő feltételek összefüggésében nem történt konkrét említés az Európai Unión belüli ágazati feyelemről, bár a tagállamokban a hajógyártás számára biztosított támogatás szintje és annak módszerei még mindig eltérőek. Az egyenlő feltételek kialakítása az Unión belül, annak áttekinthetősége és nyomon követése külön figyelmet érdemel. Annak érdekében, hogy folyamat hiteles legyen, valamint hogy nőjön a bizalom, a szabályoknak és a céloknak megfelelően, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az Európai Bizottság kísérelje figyelemmel az állami támogatásokra vonatkozó szabályok alkalmazását és az esetlegesen előforduló tisztességtelen gyakorlatokat.

5.5 A K+F és az innováció kiemelkedő fontosságú, mivel Európa nemzetközi szinten a hajóépítés terén ma is az ötletek tárháza. Éppen ezért ez továbbra is meghatározó elem a siker biztosítása szempontjából. Ezért fontos, hogy a különböző eszközök hatékony támogatást biztosítsanak, és azokat a gyakorlatban is alkalmazzák. Konkrét tanácsaival az iparág a politikusok segítségére lehet. Mindenesetre, az innovációs eszközök alkalmazásának áttekinthetőnek kell lennie.

5.6 A hajógyártás finanszírozási eszközeinek racionalizálása érdekében, mind nemzeti, mind az Európai Unió szintjén, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak az a véleménye, hogy a LeaderSHIP-ben javasolt európai garanciaalapnak a lehető legrövidebb időn belül működőképesnek kell lennie. Megvalósításához az Európai Bizottságnak elsőbbséget kellene adnia. Az alap hozzájárulhat a hatékony, egyenlő feltételek kialakításához az Európai Unióban.

5.7 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözlö az iparág és az Európai Bizottság közötti, az ágazat számára szükséges környezetvédelmi követelményekről és politikákról szóló megállapodás megkötését. Az Európai Uniónak a továbbiakban is vezető szerepet kell betöltenie a tengeri környezet védelmében és a vonatkozó nemzetközi szabályok szigorú alkalmazásának kikényszerítésében. A Nemzetközi Tengerészeti Szervezettel kapcsolatos összehangolt európai megközelítés révén hathatós támogatás biztosítható ahhoz, hogy az IMO-nak kizárólagos joga legyen a globális szabályok meghatározásában.

5.8 Az elmúlt években az Európai Unióban jelentős mértékben javult a biztonságos hajózással foglalkozó jogszabályok kidolgozása. A legnagyobb figyelmet azonban, a LeaderSHIP javaslatai szerint, a hajók megfelelő karbantartási színvonalának kell kapnia.

5.9 Az Európai Unióban még meglehetősen gyenge a hajózás biztonságára és biztonságosságára vonatkozó szabályok betartatása. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság ezért erőteljesen támogatja az európai parti őrsegek közötti hatékony együttműködést.

5.10 A partmenti hajózás és a forgalomnak a közútról a tengerekre való áttérése fontos környezetvédelmi cél. Ezeknek a céloknak az eléréséhez tovább kell fejleszteni a modern infrastruktúrát, ideértve a hajókat, valamint a kikötőket. Ami az infrastruktúra állami finanszírozását illeti, az állami hatóságoknak arról kell gondoskodniuk, hogy a beruházások az EU gyártóinak javát szolgálják.

5.11 Az emberi tényező alapvető elem, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözlö, hogy az ágazati párbeszéd erősítésére nagyobb figyelmet fordítanak, amelyben az Európai Bizottság, a munkaadók és a szakszervezetek is szerepet játszanak. Figyelemre méltó, hogy a hajóépítő iparban jött létre a vasas szakmák közül az első hivatalos társadalmi ágazati párbeszéd bizottság; ez további jelzése az ágazaton belüli innovatív hozzáállásnak.

5.12 Az ágazati párbeszéd értékes módon járul hozzá ahhoz, hogy tágabb szociális témaköröket vitassanak meg, ideértve a képzést, a munkaerőtoborzást, az élethosszig tartó tanulást és a gazdasági ciklusokhoz való alkalmazkodást. Eddig

két munkacsoportot hoztak létre, az egyik az ágazatról kialakított kép javításával, a másik a hajóépítő ágazaton belüli új szakmai készségek meghatározásával foglalkozik.

5.13 A szociális párbeszédnek foglalkoznia kell a munkaerő termelékenységében világviszonylatban megmutatkozó jelentős különbségekkel.

5.14 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság egyetért azzal, hogy a védelmi célokkal összefüggésben Európában egyre erőteljesebben foglalkozzanak a termelő iparágak különleges szegmenseivel, például a hajóépítéssel és az aeronautikával a polgári és hadiipar közötti interakció keretében.

5.15 Ebben az összefüggésben figyelemre méltó, hogy a LeaderSHIP európai haditengerészeti projektek és a hadihajógyártó üzemek közötti együttműködésre hív fel. A nemzetbiztonsági megfontolások és az eltérő tradíciók eddig ezt megakadályozták. Amennyiben az európaiak nem határoznak szorosabb együttműködésről, a költségek tovább nőnek és veszélyeztetik az innováció és technológia terén betöltött vezető szerepüket.

5.16 Már léteznek sikeres együttműködési projektek, például Németország és Hollandia között fregattok építésében, és Franciaország és az Egyesült Királyság között anyahajókat illetően. Új projektek alakíthatók ki a közeljövőben felállítandó Európai Fegyverzetbeszerzési Ügynökséggel együttműködésben. A hajógyárak közötti optimális együttműködés rendkívül fontos az ismeretek és a know-how megőrzésében és továbbfejlesztésében. Kívánatos, hogy az Ügynökség feltérképezze a katonai dokkokban rendelkezésre álló kapacitásokat, technológiát és innovációt, hogy az új tervpályázatoknál biztosítani lehessen az értékarányos árakat. Tekintettel arra, hogy a katonai hajógyáraknak a kormányok a megrendelői, el kell kerülni, hogy a támogatások a katonai hajók gyártásából átömöljenek a kereskedelmi hajók gyártásába.

5.17 Az iparág konszolidációját az ágazat jövőbeni életképessége szempontjából sarokkönek tekintik. Az még a jövő zenéje azonban, hogy a folyamat hogyan fog megvalósulni, tekintettel az ágazaton belüli bonyolult viszonyokra és a beszélők magas arányára.

Brüsszel, 2004. június 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Az Európai Parlament és a Tanács határozati javaslata a vállalkozás és a vállalkozó szellem, különösen a kis- és középvállalkozások (KKV) többéves programjáról (2001–2005) szóló 2000/819/EK határozat módosítására”

(COM(2003) 758 végleges – 2003/0292 (COD))

(2004/C 302/02)

2003. december 23-án a Tanács úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikkelye alapján a fent említett kérdésben.

Az „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció, melynek az volt a feladata, hogy a Bizottság munkáját előkészítse ezzel a témával kapcsolatban, 2004. június 9-én fogadta el véleményét. (Előadó D. Dimitriadis).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2004. június 30-án és július 1-jén tartott 410. plenáris ülésén 140 igen szavazattal 1 ellenében és 4 tartózkodás mellett az alábbi véleményt fogadta el:

1. Előszó

1.1 Az EU-nak a liszaboni célok kitűzése előtt is, és után is számos problémával kellett – és kell most is – szembenéznie, mégpedig: (1) súlyos problémák vannak az európai cégek, különösen a KKV-k versenyképessége és korszerűsítése terén. (2) A hatóságok túl bürokratikusak és egyáltalán nem hatékonyak, ha a vállalkozások elősegítéséről van szó. (3) A KKV-kat képviselő testületek, a hatóságok és az Európai Bizottság között nincs együttműködés, ami előbbre vihetné a vállalkozásokat. (4) A KKV-kat támogató nemzeti irányelvek között nincs összhang. (5) A tagállamokban nincs alapvető hosszú távú stratégia a KKV-k számára. (6) Súlyos problémák vannak a bankszektor és a kockázati tőkések részéről a cégek (különösen a KKV-k) pénzügyi támogatásával kapcsolatban. (7) A KKV-k kis mérete és a megnövekedett kockázat miatt magasak a kölcsönzési díjak és (8) nincs tartós KKV-politika.

1.2 Az EU tisztában van vele, hogy bár az Egységes Piac törvények és jogszabályok szintjén elkészült, a KKV-k nem fogadták el teljes egészében a jelenlegi rendszert annak lehetséges előnyeivel együtt, és nem is használják ki teljes mértékben ezeket a lehetőségeket.

1.3 Az EU kemény harcot vív a nemzetközi versenytársakkal, a jelentős versenyképességet és termelékenységet elérő Egyesült Államok tekintélyes gazdasági és politikai befolyásával⁽¹⁾, Japánnal, a délkelet-ázsiai országokkal⁽²⁾ és olyan feltörekvő gazdaságokkal, mint Kína, India és Brazília.

⁽¹⁾ Az Európai Bizottság közleménye a Tanács, az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága számára: „Akcióterv: Európai vállalkozási ütemterv”, COM(2004) 70 végleges, 2004.2.11.

⁽²⁾ Az Európai Bizottság „Európai versenyképességi jelentés 2003” című személyzeti munkadokumentuma, SEC(2003) 1299, 2003.11.12.

1.4 Az EU-t érintő legsúlyosabb szociális és gazdasági probléma a munkanélküliség. Az Unió elsődleges célul tűzte ki az új munkahelyek teremtését, különösen a KKV-k esetében, amelyek az európai cégek túlnyomó többségét képviselik.

1.5 Az EU hatalmas erőfeszítéseket tesz a kutatás és a technológia fejlesztése érdekében, mert tudja, hogy ezeknek a szektoroknak a tökéletesítése az egyetlen mód, amely garantálja a fejlődést és a haladást, azonban a javasolt stratégia nem mindig a várt eredményt hozza, ez pedig a rugalmas mechanizmusok hiányának és a bürokratikus szabályozási kereteknek a következménye, amelyek csökkentik a hatékonyságot és nem kívánt késést okoznak.

1.6 Mintegy a fentiekre adott válaszként helyezte le az Amszterdami Tanács (1997. június) és a Speciális Foglalkoztatási Csúcs (1997 november, Luxemburg) a Növekedési és Foglalkoztatási Kezdeményezés alapjait, miközben a Miniszterek Tanácsa – a 98/347/EK⁽³⁾ és a 2000/819/EK⁽⁴⁾ határozatok révén – megalapozta az európai vállalkozások szervezett és folyamatos támogatását, továbbá konkrét programokat indított el a munkahelyek számának növelése érdekében.

2. Bevezetés

2.1 Célkitűzések

A program célja a munkahelyteremtés elősegítése és az innovatív kis- és középvállalkozások alapítása és fejlesztése a 96/280/EK bizottsági ajánlásban meghatározott módon, a rendelkezésre álló pénzügyi erőforrások – és ezáltal a KKV-kra fordított befektetés – növelésével.

⁽³⁾ 98/347/EK tanácsi határozat az innovatív és munkahelyteremtő kis- és középvállalkozásokat (KKV-k) anyagilag támogató intézkedésekről – a növekedési és foglalkoztatási kezdeményezés – HL L 155., 1998.5.29.

⁽⁴⁾ 2000/819/EK tanácsi határozat a vállalkozás és a vállalkozó szellem, különösen a kis- és középvállalkozások (KKV-k) többéves programjáról (2001-2005).

2.1.1 A KKV-k támogatásának az az oka, hogy kimutathatóan több munkahelyet teremtenek és könnyebben, mivel jól alkalmazkodnak a változó piaci feltételekhez, könnyebben hoznak döntéseket, és gyorsabban alkalmazzák az új követelményeket a cégen belül. Továbbá gyakran a KKV-knak akad a legtöbb problémájuk a berendezkedéssel (a bürokrácia és a pénzügyi erőforrások hiánya miatt), az újító jellegű projektek támogatásával (mivel nem férhetnek hozzá a banki finanszírozási lehetőségekhez, illetve – az új tagállamokban – nincs meg az a banki rendszer, amely hasonló finanszírozási lehetőségeket tudna biztosítani) és a nemzetközi együttműködés fejlesztésével.

2.2 Leírás – a program hatálya

A program három sémából áll: (i) az Európai Beruházási Alap (EBA) által működtetett kockázati tőke-sémából (ETF Start-up⁽¹⁾) hitel) az Európai Bizottság által működtetett pénzügyi támogatási sémából, amely uniós KKV-k közötti, több nemzetet egyesítő közös vállalkozások létrejöttét segíti elő (Európai Közös Vállalkozás – Joint European Venture, JEV), valamint (iii) egy garanciasémából (KKV-garanciahitel), amelyet szintén az EBA működtet.

2.2.1 A program költségvetése 432,56 millió €, amelyből az ETF Start-up hitel 168 millió €-t tesz ki, a JEV 57 millió €-t, a KKV-garanciahitel pedig 198,56 millió €-t. A KKV-garanciahitel nagyon keresett, emiatt a JEV-től 30,56 millió €-t át kellett ide csoportosítani. 2002. május 29-éig, illetve a költségvetési alapok kötelezettségi időszakának végéig az ETF Start-up hitel és a KKV-garanciahitel kezdeti költségvetési juttatását teljes egészében az EBA állta. A JEV számára összesen 14,5 millió € állt rendelkezésre különféle projektek megvalósítására.

2.2.2 A kockázati tőke-séma (ETF Start-up hitel) a KKV-k kockázati tőke-befektetését támogatja, különösen induláskor és a fejlődésük korai szakaszaiban, valamint az innovatív KKV-két, erre szakosodott kockázati tőke-alapokba történő beruházás révén.

2.2.2.1 Az Európai Közös Vállalkozás (JEV) keretében az EU anyagi hozzájárulást kínál a KKV-k számára, hogy az EU-n belül új, több nemzetet átfogó közös vállalkozásokat hozzanak létre.

2.2.2.2 A KKV-garanciahitel keretében az EU az EBA-biztosítékok és -ellenbiztosítékok költségeinek fedezését finanszírozza, hogy ezzel segítse az újító jellegű KKV-k számára nyújtott kölcsönök összegének növelését. Ezt a tagállamokban működő garanciasémák lehetőségeinek kibővítésével éri el, és

⁽¹⁾ ETF: Az Európai Beruházási Bank (EBB) által létrehozott Európai Technológiáhitel (European Technology Facility), melynek célja, hogy befektetések meglévő kockázati tőke-alapokon keresztül történő konszolidálásával kockázati tőkét gerjesszen a KKV-k számára a fejlett technológiai szektorban.

az új és a meglévő programokra egyaránt vonatkoztatja. A hitel részben – egy előre meghatározott összeg erejéig – fedezi a garancia időtartama alatt elszenvedett veszteségeket, különös tekintettel a KKV-k nem tárgyi eszközeinek finanszírozására.

3. A program hatása

3.1 Az Európai Bizottság jelentése szerint az ETF Start-up hitel keretében a fejlett technológiai szektorból (biotechnológia/élettudományok és informatika) 2002. júniusáig körülbelül 206 KKV használta ki a program adta lehetőségeket⁽²⁾; ezek a munkahelyteremtésben is igen pozitív eredményeket értek el. A KKV-garanciahitel 112 000 kisebb céget támogatott, amelyek több mint 30 %-kal növelték a foglalkoztatottságot, a legkevesebb javaslatot pedig a JEV támogatta (mindössze 137 javaslatot fogadtak el).

4. Észrevételek

4.1 Az Európai Bizottságnak a három sémáról írott jelentése⁽³⁾ a vállalkozások nagyon kis mintáján alapszik, ami azt jelenti, hogy a levont következtetések statisztikai, illetve valódi hibájának magas a valószínűsége.

4.2 Az 1998-tól (a kezdés éve) 2002-ig (a kiértékelés éve) tartó négyéves időszakban körülbelül 206 KKV használta ki az ETF Start-up hitel adta lehetőségeket. Az EGSZB alacsony nak tartja ezt a számot, összehasonlítva az Egyesült Államokban indított, ezzel egyenértékű kezdeményezéseink eredményeivel, ahol a magas rizikófaktorú kockázati tőke által támogatott hasonló intézkedésekre alapozva burjánzottak az induló KKV-k és virágoztak a vállalkozások. A JEV keretében csupán 31 több nemzetet átfogó közös vállalkozás indult, és 252 új munkahely keletkezett, ez az eredmény alulmúlta a várakozásokat. A KKV-garanciahitel eredményei jónak mondhatók.

4.3 A jelentésben szereplő előrejelzés a támogatásban részesülő cégek munkahelyteremtő erejéről korábbi (2001–2002 közepe) adatokon alapul, ezért ehhez a három sémához nem tekinthető megfelelőnek.

4.4 Az EGSZB nem rendelkezik meghatározó, konkrét és teljes adatokkal az új munkahelyek létrejöttéről (1998–2003), ami rendkívül megnehezíti a helyzet elemzését, az állásfoglalást és a következtetések levonását. Ennek ellenére az EGSZB újból hangsúlyozza, hogy különösen érdekelt a munkahelyteremtésre irányuló erőfeszítésekben, és felkéri az Európai Bizottságot, hogy a többéves program elfogadása után ezt tekintse legfontosabb prioritásának.

⁽²⁾ Az Európai Bizottság jelentése az Európai Parlament és a Tanács részére – COM(2003) 758 végleges, 2003.12.8.

⁽³⁾ Az Európai Bizottság jelentése az Európai Parlament és a Tanács részére – COM(2003) 758 végleges, 2003.12.8.

4.5 A magas kockázattal járó befektetések alapfeltételei az olyan újító jellegű ötletek támogatásának, amelyek később üzleti vállalkozássá fejlődnek és sikeres befektetési projekteket eredményeznek. Az effajta kockázatok látványos sikerei ellensúlyozzák a piac által be nem fogadott egyéb innovatív vállalkozások kudarcait.

4.6 A séma egyáltalán nem veszi figyelembe a hagyományos gazdaságot. Folyamatosan az újító jellegű tevékenységekre utal, ezáltal kizárja annak lehetőségét, hogy a hagyományos kis- és középvállalkozások is hozzáférhessenek a pénzügyi támogatásokhoz. Az innováció a gazdaság korszerűsítésének és a versenyképesség növelésének nagyon fontos eszköze. Ki kell azonban emelni, hogy: (a) az európai vállalkozásokat az a veszély fenyegeti, hogy a hagyományos szektorok termékeinek olcsó, külső országokból történő importjával szemben végleg elveszítik a piaci részesedésüket, (b) ha a hagyományos kis- és középvállalkozások nem kapnak támogatást, fennáll annak a veszélye, hogy oligopóliumok jönnek létre a kereskedelmi és a forgalmazási szektorokban, aminek erőteljes hatása a teljes termelési folyamaton érezhető lesz, és összességében a munkahelyek száma is csökken.

4.7 Az eljárások megvalósításáért felelős egyablakos rendszer felállítása révén a bürokrácia csökkentése, valamint a modern technológia által a felesleges iratok kiküszöbölése az alapfeltétele annak, hogy a KKV-k is részt vehessenek az érintett programokban.

5. Összefoglalás

5.1 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság által javasolt módosításokat a 2000/819/EK határozathoz.

5.2 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottságnak azzal a nézetével, hogy a három finanszírozási eszköz teljes hatását csak jelentős időeltolódással lehet kiértékelni, azonban meggyőződése, hogy már elegendő idő telt el bevezetésük óta ahhoz, hogy olyan következtetéseket lehessen levonni, amelyek alapján bizonyos módosítások már elvégezhetők; továbbá hogy a jelenlegi, ádázul versengő globalizált gazdaságban az idő létfontosságú, mivel az üzleti irányzatok és kilátások folyamatosan változnak.

5.3 Az EGSZB tisztában van vele, hogy 2001-ben és 2002-ben a nemzetközi környezet nem kedvezett a vállalkozásoknak és hogy az EU-ban kockázati tőke is csak csökkentett mennyiségben állt rendelkezésre, továbbá a nagy bankok is csak vonakodva folyósítottak kölcsönt a KKV-k számára. 2002-ben a garancia iránti igény Európában lényegesen megnövekedett, mert a nagy bankok a kölcsön kezelésének magas kockázatát és magas költségeit szem előtt tartva további biztosítékokat kértek. Ebben a helyzetben az EGSZB úgy véli, hogy ezek az eszközök, különösen a Garanciahitel és a Start-up hitel, továbbra is nagyon hasznosak. Továbbá az olyan kisebb, főleg a KKV-kra szakosodott bankokkal való együttműködés megerősítését javasolja, amelyeknek rugalmas a kommunikációs rendszere.

5.4 Az EGSZB támogatja a három séma keretén belül szervezett programokat, és tisztában van vele, hogy ezekre szükség van. Úgy véli azonban, hogy az a folyamat, amelyen keresztül a KKV-k az eszközökhöz hozzáférhetnek, nehézkes, bürokratikus és merev, minthogy a cégeknek gyakran jelentős problémái adódnak az információhoz való hozzáféréssel és a belső eljárásokkal.

5.5 Az EGSZB úgy véli, hogy a KKV-garanciahitel különösen hasznos, ezért azt kéri, hogy jelentősen növeljék meg ezt a támogatási keretet, valamint tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy azok az országok is közvetlenül részt részesedhessenek belőle, amelyek mindeddig nem tartoztak a hatálya alá (Görögország, Írország és Luxemburg).

5.6 Az EGSZB támogatja azokat az erőfeszítéseket, amelyek célja, hogy a garanciahitelt az újonnan belépett tagországokra is kibővítsék, ahol több ezer KKV-nek nincs hozzáférési lehetősége banki kölcsönökhöz, és ezért nem képes hatékonyan befektetni és új munkahelyeket teremteni.

5.7 Az EGSZB úgy gondolja, hogy a program költségvetését úgy kell átalakítani, hogy az az új tagállamok igényeit is kielégítse. A jelenlegi költségvetés csak 15, nem pedig 25 tagállamot tartott szem előtt, az új tagoknak pedig biztos, hogy nagyobb szüksége van támogatásra.

5.8 Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy tegye meg a szükséges lépéseket az ETF Start-up hitel további bővítésére, mivel ez alapvető támogatási eszköz innovatív KKV-k létesítéséhez és magas kockázatú üzleti vállalkozások támogatásához. Ezek a kutatáshoz és a technológia fejlesztéséhez szükségesek, akár csak más KKV-befektetési sémák, amelyek nem tartoznak a fejlett technológia kategóriájába, de fontos üzleti érdekeltységük miatt biztosítani kell, hogy hozzáférhessenek a finanszírozási eszközök minden fajtájához. Az EGSZB ezért az alábbiakat javasolja:

- a) biztosítsanak garanciákat a cégek minden jogi formája számára, tekintet nélkül azok tevékenységi körére,
- b) tegyék elérhetővé az ETF Start-up hitelen keresztül finanszírozást a cégek minden fajtája számára,
- c) nyújtsanak több támogatást az újító jellegű, magas kockázatú kezdeményezések számára,
- d) minden esetben fokozatosan növeljék az indulási tőkét (ETF) a munkahelyek száma, illetve a foglalkoztatás és az innováció növekedése alapján,
- e) vonják be a bankrendszert az információterjesztésbe és a finanszírozási és garanciaprogramok támogatásába,
- f) vegyék figyelembe annak lehetőségét, hogy a kedvezményezett cégek számára a kamatlábat a garanciahitel és a bankok közötti központi megegyezés alapján lehessen meghatározni,
- g) vegyék figyelembe annak lehetőségét, hogy a garanciahitellel nemzeti kezdeményezéseket is lehessen támogatni.

5.9 Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-ban a kutatás és a technológia fejlesztése számára rendelkezésre álló magán- és állami tőke nem elégséges ahhoz, hogy fedezze a KKV-k növekvő igényeit az információ, az új technológiák és a biotechnológia terén. Az EGSZB azt kéri, hogy jelentősen növeljék meg a finanszírozási alapokat ezeknek a szükségleteknek a kielégítésére.

5.10 Ahol szükséges, olyan gyors és rugalmas rendszereket kell megfontolni, kielemezni és használni, amelyeket az Egyesült Államokban már kiépítettek és sikerrel működtetnek. Szélesebb körben kell együttműködni szakosodott kockázati tőke-alapokkal, ahol és amikor csak a befektetés kamattal is jár⁽¹⁾. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy vegye át a kezdeményezést ebben az ügyben.

5.11 Az EGSZB úgy gondolja, hogy nagyobb erőfeszítésekkel kell tájékoztatni a KKV-kat a garanciahitel létezéséről és működéséről, és jobb hozzáférési és kommunikációs módokat kell találni az EBA-val és az EBB-vel. Az elvégzett felmérés azt mutatja, hogy a KKV-k többsége nem is tud arról, hogy az EU formális támogatási rendszert épített ki számukra. Ezért szükséges közvetlenül bevonni üzleti szervezeteket (kereskedelmi kamarákat, szakszervezeteket, kis- és középvállalkozások szervezeteit stb.), ez javítaná a tájékoztatást, közvetlenebbé és hatékonyabbá tenné a KKV-kkal a kommunikációt, és gyorsabban oldaná meg a program megvalósításakor jelentkező gyakorlati problémákat.

5.12 Az EGSZB úgy gondolja, hogy röviddel az új tagállamok csatlakozása után különleges kiértékelést kell végezni a hitelek igénybevételének megállapítására, mivel – bár az EU már most figyelembe veszi a csatlakozó országokban tapasztalt problémákat – biztos, hogy: a) a jelenlegi helyzet kevésbé lesz kedvező, mint az a jelentésben szerepel, b) jelentős szintű támogatásra lesz szükség, amelyet most még nem lehet felbecsülni, továbbá c) szükség lesz egy átállási időszakra, amely komoly kockázatokat jelent a KKV-k számára.

5.13 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság javaslatával, amely a JEV-t korábban szeretné leállítani a jelenlegi, sokat bírált struktúrájára való tekintettel. Azonban az EGSZB szeretné hangsúlyozni, hogy továbbra is támogatja a több nemzetet átfogó közös vállalkozásokat, mert meggyőződése, hogy az EU-ban jelentős lemaradások tapasztalhatók a nemzetek közötti projektek és üzleti vállalkozások terén, valamint hogy Európában el kell törölni az üzleti határokat.

5.14 Mindenképpen meg kell továbbá fontolni a JEV program újbóli beindításának lehetőségét, vagy egy hasonló elveken alapuló programot, miután (ha egyáltalán) majd bővítési lehetőségek merülnek fel az EU-n és az EGT-n belül

nemzetek közötti vállalkozások alapítására. Tehát kell egy olyan politika, amely a KKV-k közötti, több nemzetet átfogó vállalkozásokat oly módon támogatja, hogy ezt a fontos célt anélkül a felesleges bürokrácia nélkül lehessen megvalósítani, amely a JEV programot is visszafogta és végül kudarcát okozta.

5.15 Az EGSZB-nek meggyőződése, hogy a kutatás és technológiafejlesztés hatodik keretprogramjában szerzett tapasztalat után újra be kellene vezetni kis léptékű programokat a KKV-k számára, mivel az efféle programok jelenleg nem képezik a többéves program részét.

5.16 Az EGSZB elismeri, hogy az alacsony szintű finanszírozási programok megvalósítása súlyos adminisztratív költségekkel jár, és hogy ezért ezekre igen jelentősek a korlátozások. Azt is megjegyzi azonban, hogy ha az ilyen programok kevésbé állnak rendelkezésre, akkor a KKV-k sem férhetnek hozzá, amelyek egyébként a magas szintű finanszírozási programokból nem részesedhetnek. Emiatt az EGSZB egyetért az Európai Parlamenttel és arra biztatja az Európai Bizottságot, hogy különösen legyen elővigyázatos, amikor ezeknek a programoknak a csökkentéséről vagy eltörléséről van szó, leginkább azért, mert ezek kimutathatóan a KKV-k tényleges igényeit képesek kielégíteni. Az EGSZB szerint az Európai Bizottságnak evégett együtt kellene működnie üzleti szervezetekkel.

5.17 Az EGSZB úgy véli, hogy a Kisvállalkozások európai chartája, amelyet az Európai Tanács Feirában (2002. június 19-én) fogadott el, különösen fontos kezdeményezés, és már számos véleményt alapoztak rá ebben a témában. Az EGSZB ismételten hangsúlyozza, hogy szükség van a Chartában leírt jogszabályok alapján történő gyakorlati megvalósítására.

5.18 Az EGSZB támogatja az I. Függelékben (tevékenységi körök leírása) kitűzött célok finanszírozását a KKV-garanciahitel (I. függelék, 4(a)(i) pont) számára, azonban meggyőződése, hogy ezt tovább lehetne szélesíteni a KKV-k képviselő szervezeteivel folytatott komoly és hosszú párbeszéd (pl. minőségi rendszerek, környezettanulmányok, minőségi tanulmányok, technikai és technológiai támogatás, technológia-átvitel) után.

5.19 Az EGSZB-nek meggyőződése, hogy az Európai Bizottságnak meghatározó és hatékony intézkedésekkel meg kell erősítenie az innovatív KKV-kat és csökkentenie kell a bürokrácia mértékét a programokban (pl. felesleges dokumentumok elhagyása, eljárások gyorsítása stb.), mivel ezeknek negatív következményei vannak és szükségtelen késéseket okoznak.

5.20 Az EGSZB üdvözli a programok lényegét, és reméli, hogy a továbbiakban is támogatni és tőkéltesíteni fogják azokat.

Brüsszel, 2004. június 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Az Európai Bizottság közleménye a Tanács és az Európai Parlament részére a kockázati tőke akciótervének (RCAP) megvalósításáról – COM(2002) 563, 2002.10.16.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Az Európai Bizottságnak a Tanács és az Európai Parlament részére kiadott, a belső piacon történő kifizetések új jogi keretére vonatkozó közleménye”

(COM(2003) 718 végleges)

(2004/C 302/03)

2003. december 2-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikkelye alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

Az „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció, melynek az volt a feladata, hogy a Bizottság munkáját előkészítse ezzel a témával kapcsolatban, 2004. június 9-én fogadta el véleményét. Az előadó Guido Ravooet volt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2004. június 30-i és július 1-jei, 410. plenáris ülésén 140 szavazattal, 0 ellenében és 5 tartózkodás mellett az alábbi véleményt fogadta el:

1. A javaslat tartalma és hatálya

1.1 Az Európai Bizottság 2003. december 2-án konzultációs célokat szolgáló okmányt adott ki „Az Európai Bizottságnak a Tanács és az Európai Parlament részére kiadott, a belső piacon történő kifizetések új jogi keretére vonatkozó közleménye” címmel.

1.1.1 Az Európai Bizottság jogi és technikai jellegű elégtelenségeket észlel a határokon átnyúló, euróban történő fizetési műveletek területén. Az Európai Bizottság véleménye szerint a határokon átnyúló műveletek elégtelenségeinek egyik oka a nem kielégítő európai szintű jogi keret. Elfogadásra került számos, fizetési műveletekre vonatkozó jogi aktus – köztük a 2560/2001/EK ⁽¹⁾ rendelet, amely bevezeti az egyenlő díjak elvét az euróban történő, belföldi és határokon átnyúló fizetési műveletekre, valamint az elektronikus fizetőeszközöket használók védelméről szóló, 97/5/EK ⁽²⁾ irányelv – azonban az összefüggő jogi keret hiányos még. Annak, hogy az áruk és szolgáltatások belső piaca megfelelően működjön, előfeltétele, hogy olcsó, hatékony és biztonságos fizetési szolgáltatásokat lehessen igénybe venni. Az Európai Bizottság számos olyan vezérelvet felsorol, amelyek a fizetési műveletekre vonatkozó EU-jogszabályok kontextusában különösen lényegesek. Ezek a következők: 1) A hatékonyság mint állandó célkitűzés; 2) a biztonság mint elengedhetetlen feltétel; 3) verseny: a piacokhoz való hozzáférés és kiegyensúlyozott, tisztességes játéktér; 4) a fogyasztók ⁽³⁾ magas szintű védelme; 5) a jogi rendelkezéseknek technikailag semlegesnek kell lenniük; 6) a fizetési műveletekre vonatkozó jogszabályok átdolgozásának hozzáadott értéket kell képviselnie; 7) a jövőbeli jogi eszköz(ök) jellege.

1.2 A Bizottság konzultációs célokat szolgáló dokumentuma viszonylag hosszú ideig tartó, előzetes munka eredményeként született, és a szándékok szerint 2004-ben jogalkotási kezdeményezéshez kell vezetnie.

1.3 A Bizottság a technikai és jogi korlátok megszüntetésével arra törekszik, hogy hatékony fizetési szolgáltatásokat, egyenlő feltételekkel megvalósuló versenyt, megfelelő fogyasztóvédelmet, a fizetési műveletek biztonságát, valamint a fizetési folyamatban érintett minden fél számára jogbiztonságot teremtsen.

⁽¹⁾ HL L 344., 2001.12.28.

⁽²⁾ HL L 43., 1997.2.14.

⁽³⁾ A fogyasztó alatt a fogyasztók (vásárlók) és olyan más személyek – például kiskereskedők, valamint kis- és középvállalkozások – értendők, akik fizetett szolgáltatásokat vesznek igénybe.

1.4 A Bizottság elismeri az európai bankok ⁽⁴⁾ erőfeszítéseit. Az Európai Fizetési Tanácsot 2002. júniusában hozták létre. A szervezet széles körű munkaprogramról határozott az egységes eurófizetési terület számára, valamint jelentős változtatásokat javasol az Európai Unió területén a fizetési szolgáltatások megszervezésének mikéntjében. A tervek arra vonatkozó döntést is tartalmaznak, hogy mindenekelőtt olyan új infrastruktúrát ⁽⁵⁾ kell létrehozni, amellyel az euróban történő átutalások nagyon alacsony ügyleti költséggel és maximum három napon belül teljesíthetők.

1.5 A Bizottság véleménye szerint a tőke liberalizációja megkönnyítette a határokon átnyúló pénzáttalásokat az EU-n belül. A belső piac ugyanakkor – elsősorban a kiskereskedelmi fizetések esetében – még mindig nem olyan hatékony, mint nemzeti szinten. A belső piacon nyújtott fizetési szolgáltatásokra vonatkozó nemzeti jogszabályok és egyezmények között is eltérések vannak. Az új jogi keret – ahol szükséges – meg kell, hogy szüntesse az egységes fizetési területet érintő jogi korlátokat, különösen akkor, ha azok akadályozzák az EU egészére kiterjedő fizetési infrastruktúrák és rendszerek megfelelő működését. Ilyen például az, ha egy fizetési meghagyás visszavonására vonatkozó szabályok attól függően változnak, hogy a belső piacon belül hol tették azt. A kölcsönös átjárhatóság, a közös műszaki szabványok alkalmazása és az alapvető jogszabályok harmonizációja kulcsfontosságú szerepet töltenek be.

1.6 A jogi bizonytalanság olyan elem, amely megakadályozza, hogy a fizetési szolgáltatók és a fizetési szolgáltatásokat igénybe vevők ügyleteiket nyíltan bonyolítsák, vagy hogy egyáltalán ügyleteket bonyolítsanak. Ez történik például a közvetlen terhelési ügyleteknél is, amelyek még nem léteznek EU-szinten (Lásd 16. melléklet). Ugyanez érvényes a rendszeres, ismétlődő fizetésekre is (pl. külföldi napilapra vagy egy másik tagállamban lévő nyaralóval kapcsolatos közüzemi szolgáltatásokra szóló állandó megbízásra), amelyek esetében nem lehetséges a „telepítés”. Ha a felhasználók – pl. fogyasztók, valamint kis- és középvállalkozások – a belső piac összes előnyét élvezni szeretnék, a határokon átnyúló fizetési szolgáltatásoknak ugyanolyan hatékonyan kell lenniük, mint nemzeti szinten. Az új jogi keretnek ennél fogva meg kell szüntetnie a jogházagokat, növelnie kell a fogyasztók bizalmát és jólétét a belső piac egységes fizetési övezetében.

⁽⁴⁾ Például az EURO1 rendszer vagy az EBA (Euró-Bankszövetség) STEPI rendszere.

⁽⁵⁾ Az EBA 2003.4.28-án kezdte meg működését.

1.7 A belső piacon különösen fontos a fogyasztók fizetési tranzakciókba vetett bizalma, ugyanis azoknak gyakran határokon átnyúló dimenziója van, és e bizalom alapvető az EU-piacon belüli elektronikus kereskedelem lehetőségeinek igénybe vételénél. A szerződés 153. cikke ennek megfelelően nagyfokú fogyasztóvédelmet követel meg, amely az új jogi keret egy irányadó elve. Mérlegelni kell azonban a fogyasztók ilyen mértékű védelmének költségeit is, azokat ugyanis – ilyen vagy olyan formában – végsősorban a fogyasztók viselik.

1.8 A fogyasztóvédelem érdekében szükséges, hogy következetes és felhasználóbarát információk követelményeket határozzunk meg a fizetési tranzakció előtti és utáni időszakokra is. E tekintetben már számos rendelkezés létezik az EU jelenlegi fizetési jogszabályaiban, ezeket azonban felül kell vizsgálni. Az egyik legnehezebb feladat, hogy egyensúlyba hozzuk az információ tartalmát és mennyiségét annak érdekében, hogy a fizetési szolgáltatást felhasználó azt olvasva képes legyen megérteni és tudomásul venni jogait és kötelezettségeit.

1.9 Az Európai Bizottság nagyon fontosnak tekinti azokat a jogi biztosítékokat is, amelyeket a fizetés elmulasztása, a hibás vagy a jogtalan fizetési tranzakciók esetén a fogyasztóvédelem nyújt.

1.10 A 21 melléklet képezi a Közlemény lényegi részét. Ezek mindegyike egy-egy olyan sajátos jogi, illetve technikai kérdést vet fel, amely a kifizetések szempontjából a belső piac hatékony működésével kapcsolatos.

2. Általános észrevételek

2.1 Az EGSzB egyetért az Európai Bizottság kezdeményezésének azon célkitűzésével, miszerint összefüggő és átfogó jogi keretet kell létrehozni az egységes európai fizetési terület számára. Bár minden bizonnyal léteznek fizetést érintő korlátok a belső piacon, ezek a nemzeti jogszabályi rendszerek eltéréseiből adódnak. A belső piaci fizetéseket ma még mindig nagyon nagy mértékben a nemzeti szabályok, illetve szokások határozzák meg. Mivel az összes európai kiskereskedelmi fizetés 98 %-a országon belül⁽¹⁾, történik, nyilvánvaló, hogy az EU-ban a fogyasztók csak korlátozott mértékben igénylik a határokon átnyúló fizetéseket.

2.2 Európa számos belföldi fizetési piaca nagyon hatékony. A jogszabályoknak ennél fogva a határokon átnyúló fizetések előtti akadályok megszüntetésére kellene szorítkozniuk, hogy ily módon egységes hatékonysági szintet érjenek el. A határokon átnyúló fizetési rendszerek fejlesztése így nem járna semmilyen negatív következménnyel a meglévő, hatékony nemzeti fizetési rendszerekre.

2.3 Az Európai Bizottságnak meg kellene szüntetnie azokat a jogi korlátokat, amelyek megakadályozzák az EU egészére kiterjedő piaci egyezmények és megállapodások létrejöttét, ugyanakkor nem szabályozzák azokat a kérdéseket, amelyeket az említett egyezmények és megállapodások kezelni tudnak. Lényegében az önszabályozás/együttes szabályozás és az EU jogszabályok közötti megfelelő egyensúlyt kellene megtalálni.

⁽¹⁾ A Fédération Bancaire Européenne által összeállított, több forrásból (Swift, EBA, kártyarendszerek) származó, összesített százalék (2003).

2.4 Az EGSzB⁽²⁾ szerint támogatni kell mind az önszabályozást, mind az együttes szabályozást. Mindazonáltal szigorú szabályozást kell elfogadni minden olyan területen, ahol úgy tűnik, hogy az önszabályozás vagy a közös szabályozás nem megfelelő, elégtelen vagy nem helyes módon alkalmazza azt.

2.5 Az EGSzB támogatja a magas és egységes szintű fogyasztóvédelem elvét azon az alapon, hogy az a szerződés egyik legfontosabb célkitűzése.

2.6 A fizetési műveletek belső piacának nemzetközileg versenyképesnek kell lennie. Ha az új EU jogszabályi keret a fizetési műveletekkel kapcsolatos költségek növekedéséhez vezet, valós veszéllyé válik, hogy a fizetési műveletek üzletágát egyre inkább az EU-n kívüli piaci résztvevők fogják működtetni, és hogy a jogszabályok nem érik el céljukat.

2.7 Ami az új eszköz által fedezett kifizetéseket illeti, az EGSzB nem fogadja el, hogy ki kellene zárni hatálya alól a csekkeket, mivel egyes tagállamokban ez a fizetési mód még mindig használatos.

2.8 Azt is biztosítani kellene – önszabályozás útján –, hogy az új rendszerben egy tagország bármelyik pénzügyi intézménye által kibocsátott vagy engedélyezett hitelkártyát vagy bankkártyát az összes többi tagországban bármely ATM pénzkidő automata elfogadja.

3. Külön észrevételek

3.1 Fizetési szolgáltatás nyújtásának joga a nagyközönség számára (1. melléklet)

A pénzügyi rendszer biztonsága szempontjából életbevágóan fontos, hogy e kérdést a fizetési műveletek új jogi keretei között kezeljük. Mivel a fizetési rendszer az egész gazdaság sarokköve, a fizetési szolgáltatásokat minden tagállamban szabályozni kell. Nem kellene a kölcsönös elismerés elvét alkalmazni azt megelőzően, hogy a fizetési szolgáltatásokra meghatározzunk a harmonizált minimális engedélyezési követelményeket. Ez az elv nem nyújtana ugyanis kellő biztonságot a fogyasztóknak, és nem biztosítana egyenlő feltételeket sem. Az Európai Bizottság 2. választási lehetőségének (a fizetési szolgáltatásokra vonatkozó külön engedély) megvalósítását szolgáló, kötelező érvényű és közvetlenül alkalmazandó jogi eszköz (rendelet) biztonságos jogi keretet biztosítana e tevékenység számára. Egyértelműnek kell lennie annak, hogy ha egy fizetési szolgáltatásokat nyújtó személy betéteket fogadhat el, azt banki engedélyhez kell kötni (fizetőképességre vonatkozó követelmények, stb.). Általános megjegyzésként egyetértés született abban, hogy az e területen kidolgozandó, bármilyen rendelet az Európán kívüli illetőségű és az Unión belül működő fizetési szolgáltatókra is vonatkozik.

⁽²⁾ EGSzB 500/2004, előadó: Daniel RETUREAU.

3.2 Tájékoztatási követelmények (2. melléklet)

A hitelintézetek kötelesek eleget tenni a határokon átnyúló átutalásokról szóló 97/5/EK irányelv, a határokon átnyúló, euróban történő fizetési műveletekről szóló 2560/2001/EK rendelet, valamint az elektronikus fizetőkészítőkről szóló 97/489/EK ajánlás rendelkezéseinek. Egyes tagállamok rendelkeznek ugyan saját nemzeti jogszabályokkal, de léteznek olyan EU-szabályok is, amelyek kimondottan a vásárlók tájékoztatásának kérdésével foglalkoznak: mégpedig ilyen a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítésére vonatkozó 2002/65/EK irányelv és a 2000/31/EK irányelv (az „elektronikus kereskedelem irányelve”). Ezeket a – hatályukat és tartalmukat tekintve kielégítő – követelményeket a bankoknak kell végrehajtani. Az EGSzB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottság azon kezdeményezését, miszerint egységes keretbe kell foglalni a meglévő jogi rendelkezéseket annak érdekében, hogy egyetlen, világos jogi szöveg álljon rendelkezésre, amely a tájékoztatási követelmények teljes területét lefedi. A tájékoztatási követelményeknek olyan szintig kell általánosoknak lenniük, hogy a ma még nem létező fizetési eszközökre is alkalmazhatók legyenek.

3.3 Devizakülföldiek számlái (3. melléklet)

Ez a kérdés messze túlmutat a fizetési műveletek területén, ennél fogva máshol kellene vele foglalkozni.

3.4 Értéknapi (4. melléklet)

3.4.1 Az értéknapi meghatározása nem csak a fizetési műveleteket érintő kérdés. Az értéknapi valójában gyakran nem is kimondottan fizetési tranzakcióhoz kötődnek – bármilyen számlaműveletről következhetnek.

3.4.2 Amint azt az Európai Bizottság elismeri, az értéknapi meghatározása elsősorban árszabási (azaz termékmenedzsment vagy vevőkapcsolatok terén jelentkező) kérdés. A termékmenedzsment szempontjából az értéknapi függetlenek a könyvelési tételektől, amelyeket a számlamozgások kiszámítására használnak.

3.4.3 Az értéknapi eltérhetnek bankok szerint, ügyfelek szerint ugyanazon a bankon belül, sőt egyazon ügyfél különböző bankügyletei szerint is ugyanazon a bankon belül.

3.4.4 Az EGSzB üdvözli azt az elképzelést, hogy a fizetési szolgáltatások kínálóira az értéknapi használatával kapcsolatban alkalmazzák az átláthatóság követelményét. Ezáltal csökkenteni lehet az értéknapi pénzügyi következményeit a fogyasztóra nézve. Az érvényességi idők rendszereinek egész Európában történő egymáshoz közelítését is tervbe kell venni, és még ha a tagállamok nemzeti rendszerei jelentős mértékben el is térnek egymástól, akkor is úgy kell tekinteni e közelítési szándékot, mint egy középtávú célt.

3.4.5 A közelítési folyamatnak azt az elvet kell követnie, miszerint a kifizetési eljárások értéknapija essen egybe azzal az időponttal, amikor a pénzügyi intézet által kivitelezett kifizetési megbízás következtében a pénz lekerül a számláról.

3.5 A bankszámlaszám hordozhatósága (5. melléklet)

3.5.1 A 2560. számú EK-rendelet megemlíti az IBAN⁽¹⁾- és a BIC⁽²⁾-kódokat, amelyeket az európai hatóságok – köztük a KBER (Központi Bankok Európai Rendszere) – támogatnak és szponzorálnak. Az IBAN számozási szabvány EU-szerte elfogadott és jól működik, ami a szabvány sikerességét bizonyítja. Ez a kódolási rendszer nem teszi lehetővé a számlaszám átvitelét. A bankoknak legalább azt kellene biztosítaniuk, hogy az ügyfél megtarthassa számlaszámát, amikor ugyanazon banknak egy másik fiókjába megy át.

3.6 Ügyfélmobilitás (6. melléklet)

Általános szabály, hogy a piaci verseny természetes hajtóerőt jelent, és növeli az ügyfelek mobilitását. A bankoknak meg kell könnyíteni a számla hordozhatóságát azáltal, hogy közlik ügyfeleikkel az összes rá vonatkozó adatot. Az EGSzB teljes mértékben támogatja az ügyfelek mobilitásának növelését szolgáló önszabályozást. Az EGSzB ezenkívül támogatja a zárási díjak átláthatóságát is. Ezeknek a díjaknak nem szabad túlzott mértékűeknek lenniük, és a számlák lezárásával és átvitelével járó tényleges adminisztratív költségeket kell tükrözniük. Ezenfelül pedig ezeket a költségeket közölni kell az ügyfelekkel, még mielőtt az ügyfél számlát nyitna egy banknál.

3.7 A fizetőkészítők és összetevők biztonságának értékelése (7. melléklet)

Mivel a jogszabályi kezdeményezések azzal a kockázattal járnának, hogy a régi technológiai megoldásokat ereklüként megőrizsük (a biztonsági összetevők természetüknél fogva állandóan módosulnak), a szabványosítást önszabályozás keretében lehetőleg az iparágak kellene irányítani, ahogyan azt első választási lehetőségként az Európai Bizottság is javasolja. Az EGSzB úgy véli, hogy a zavar elkerülése érdekében az iparág által irányított biztonsági tanúsítást összhangba kell hozni a kialakítandó közös EU-elvekkel.

⁽¹⁾ Nemzetközi bankszámlaszám

⁽²⁾ Banki azonosítószám

3.8 A fizetési műveletet kezdeményező félről szóló információ (a FATF VII. külön ajánlása) (8. melléklet)

A FATF (Pénzügyi Akciócsoport) kormányközi testület, amely nemzetközi szinten határoz meg szabványokat és dolgoz ki irányelveket a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása ellen. A terrorizmus finanszírozására vonatkozó VII. külön ajánlás az elektronikus átutalásokra vonatkozik, és kijelenti, hogy „az országoknak intézkedéseket kellene hozniuk arra vonatkozóan, hogy megköveteljék a pénzintézetektől – köztük a pénzügyi nyozóktól –, hogy pontos és jelentőségteljes információt (név, cím és számlaszám) tüntessenek fel a pénzügyi átutalásokon és az azokhoz kapcsolódó üzenetekben, és az információ kísérje végig az átutalást ill. a vonatkozó üzenetet a fizetési lánc egésze során. Az országoknak intézkedéseket kell hozniuk annak biztosítására, hogy a pénzintézetek – köztük a pénzügyi nyozók – alaposan megvizsgálják és figyelemmel kísérik a gyanús tevékenységből származó összegek átutalását, amelyek nem tartalmazzák a pénz feladójának teljes körű információját (név, cím és számlaszám)”. Az EGSzB azt javasolja, hogy a VII. külön ajánlást teljesen harmonizált módon, rendelet formájában hajtsák végre az egész belső piacon, hogy ily módon biztosítani lehessen annak következetes és egységes alkalmazását. A titoktartási követelmények betartása létfontosságú ebben a kontextusban. Az Európai Gazdasági Térség országait lehetőség szerint szintén be kell vonni. A megjegyzések között a fizető fél neve helyett a számlatulajdonos nevét kellene feltüntetni, mivel a két név eltérhet egymástól, és ily módon a számlatulajdonos adatait tárolja a fizetési műveletet szolgáltatója, és azokhoz könnyen hozzáférhet.

3.9 A vitás kérdések alternatív megoldása (ADR) (9. melléklet)

Az EGSzB az Európai Bizottság „Vitás kérdések alternatív megoldása a polgári és kereskedelmi jogban”⁽¹⁾ című zöld könyvről írott véleményében támogatja a FIN-NET-et, mióta azt a Bizottság életbe léptette. Kimutatja, hogy a határokon átnyúló egyeztetési rendszerek hatékonyan és bürokrácia mentesen, a meglévő mechanizmusokat alkalmazva képesek működni. A FIN-NET hatékonysága annak a ténynek köszönheti a sikerét, hogy a határokon átnyúló fizetéssel kapcsolatos ADR akkor még új területével foglalkozott, ugyanakkor a meglévő, határokon belül maradó rendszerekre épített. A fizetési műveletek területén az eljárások gyorsasága különösen fontos a fogyasztó számára.

3.10 A pénzügyi átutalás visszavonhatósága (10. melléklet)

3.10.1 Annak érdekében, hogy az ügyfél számára jogbiztonságot nyújtsanak, a jelen mellékletet oly módon lehetne megfelelőbben megközelíteni, hogy az alkalmazott fizetőszköz szerint megvitánánk a „visszavonhatatlansági pont” meghatározását és közzétételét. Az EGSzB támogatja, hogy az ügyfelet tájékoztassák a különféle fizetési rendszerekre és az érintett fizetőszközre vonatkozó visszavonhatatlansági feltételekről.

⁽¹⁾ HL C 85., 2003.4.8.

3.10.2 Azt is szem előtt kell tartani, hogy az ügyfelek nemcsak küldenek, hanem fogadnak is fizetéseket. A túl hosszú visszavonhatósági idő ellentétes hatással jár, ami a fizetést váró ügyfelek számára hátrányos lehet.

3.10.3 Ezen kívül fontos megkülönböztetni az ügyfél általi és a rendszer általi visszavonhatóságot. Érthetőségi és jogbiztonsági okokból az az általános szabály, hogy az átutalások elszámolása – az elszámolások véglegességéről szóló irányelvben meghatározottak szerint – a rendszerbe való bekerülést követően nem visszavonható.

3.10.4 Az EGSzB azon a véleményen van, hogy a visszavonhatóság kérdése összetett, és további megvitatás szükséges. A fizetési műveletek szolgáltatójának mindazonáltal kérésre tájékoztatnia kell az ügyfelet a kérdéses fizetési műveletre vonatkozó visszavonhatatlansági pontokról.

3.11 A fizetési műveletet szolgáltató intézmény szerepe a távkereskedelem során az ügyfél és a kereskedő között felmerülő vita esetén (11. melléklet)

Az EGSzB tekintetbe veszi, hogy különbséget kell tenni az alapvető tranzakció és a fizetés teljesítése között: a fizetési tranzakció maga teljesen semleges. Sem a feladó, sem a kedvezményezett bankjának nincsen semmilyen befolyása a feladó (kereskedő ügyfele) és a kedvezményezett (kereskedő) között végbemenő mögöttes tranzakcióra. Az EGSzB elismeri, hogy az e melléklet által képviselt kérdés nagyon bonyolult, és további egyeztetést kíván.

3.12 Nem teljesítés vagy hibás teljesítés (12. melléklet)

3.12.1 Az EGSzB egyetért abban, hogy a fizetési műveletek szolgáltatója felelős az átutalás pontos teljesítéséért, valamint annak bizonyításáért, hogy a tranzakció pontosan rögzítésre és teljesítésre, valamint a kedvezményezett számláján jóváírásra került. Továbbá ő felel a kifizetési rendszer oldalért (technikai értelemben véve), amelyet ő ellenőriz. Ugyanakkor világos, hogy a fizetési szolgáltató nem vonható felelősségre polgári felelősségi körén túl, és még kevésbé, ha nem volt hanyag, valamint vis major esetén. A pénzügyi intézmény kötelessége bebizonyítani, hogy a fizetési tranzakciót megfelelően vezette be a nyilvántartásba, teljesítette és könyvelte, a megállapított időpontoknak megfelelően, és ezt a kötelezettséget nem lehet szerződés útján sem megkerülni, sem korlátozni.

3.12.2 Az EGSzB úgy véli, hogy a fizetési szolgáltatók érték-növelt szolgáltatás formájában vállalhatnak felelősséget a hatókörükön kívül eső ügyekkel kapcsolatos követelésekért. Ez előnyös lenne a fogyasztó számára, és élesebb versenyhez vezetne.

3.13 A szerződő feleknek a nem engedélyezett tranzakciókra vonatkozó kötelezései és kötelezettségei (13. melléklet)

3.13.1 A kártyás fizetési műveletekre vonatkozóan a hitelintézeteknek már eleget kell tenniük a 97/489/EK ajánlásban foglalt rendelkezéseknek, különösképpen a következőkre vonatkozóan:

- a kártyatulajdonos pénzbeli felelősségének 150 euróra történő korlátozása (hacsak nem követ el súlyos hibát) elvesztett vagy ellopott kártyával bonyolított tranzakciók esetében, a kifizetések leállítására vonatkozó értesítést megelőzően, és
- a távolról, a kártya fizikai használata nélkül elkövetett csalárd tranzakcióból, ill. hamisított kártyával bonyolított tranzakciókból eredő, jóhiszeműen vitatott terhelések (és minden, az érintett terhelésekkel kapcsolatos banki költség) visszatérítése.

3.13.2 Szervezett bűncselekmény is állhat a csalárd tranzakciók mögött. A 150 eurós küszöbérték ösztönzőleg hathat a visszaélésekre. A bizottság ennél fogva úgy véli, hogy kockázat alapú küszöbértéket kellene bevezetni. A kártyatulajdonos felelőssége a fenti esetben a kártya összes hitellimitjének százalékában lenne megadva, amihez a szerződésében hozzájárulását adja. Az ilyen méltányos megközelítés tükrözné a valódi kockázatot és költséget, ugyanakkor hatékonyabban elriasztaná a visszaélést, ily módon csökkentené a közös költséget.

3.13.3 A 97/489/EK ajánlás az új jogi keretnek megfelelő, korlátozott aktualizálása pozitív irányban tett lépést jelent. Az EGSzB azon a véleményen van, hogy ezt a mellékletet az elektronikus aláírás alkalmazásának lehetőségeivel kapcsolatosan, az elektronikus aláírásról szóló irányelvhez viszonyítva kellene értelmezni.

3.13.4 Nem nyilvánvaló, hogy egy fizetési szolgáltató meggyőzően bizonyítani tudja-e – ha egyáltalán bizonyítani tudja –, hogy az ügyfél volt-e a műszakilag biztonságos elektronikus fizetőeszközzel végrehajtott tranzakció kezdeményezője vagy sem. Az on-line banki tranzakciók esetében különösképpen úgy tűnik, hogy a fizetési szolgáltatók nehézségekkel küzdenek az ilyen bizonyíték megszerzésében, mivel e tranzakciók saját tulajdonú számítógépeken is lebonyolíthatók, ami túlmutat a fizetési szolgáltató hatáskörén.

3.14 Az „OUR”, a „BEN” és a „SHARE” ⁽¹⁾ lehetőségek használata (14. melléklet)

3.14.1 A teljes összeg kedvezményezetthez való átutalásának elve képezi ennek a mellékletnek a központi témáját. Ez az elv a 2560/2001 rendeletet követően most már meghonosodott olyan fizetések esetében, amelyeket teljes STP (egyeses feldolgozás) módon lehet kezelni, feltéve, hogy a megfelelő belföldi fizetéseket teljes mértékben, a kedvezményezett oldalán történő levonás nélkül teljesítik.

⁽¹⁾ „Our”, „beneficiary” és „share” pénzáttalásokra vonatkozó, háromféle terhelési lehetőség.

3.14.2 Ezenkívül ICP (fizetési műveletekre vonatkozó bankközi egyezmény ⁽²⁾) formájában létezik önszabályozás, amely ma korlátozza az euróban történő átutalások hatályát. Az ICP támogatja a közvetítő bankok azon lehetőségének megszüntetését, hogy – a lehetőség igénybe vétele esetén – díjakat vonjanak le az átutalt összegből.

3.14.3 Minden jogi keretnek el kell mozdulnia az egyedi üzenetformátumokon és rendszereken (mint a SHARE, BEN, OUR) belül használt műszaki kifejezésektől, amelyek számos esetben nem helyénvalók a belföldi kontextusban. Az EGSzB azon a véleményen van, hogy ennél fogva nem kellene semmilyen további rendelkezést alkotni a 97/5/EK irányelv helyett. A jelenlegi díjazási lehetőségek azért léteznek, hogy az ügyfeleknek választási lehetőséget biztosítsanak, ami az ügyfél és egy bank között megtárgyalt feltételek részét képezi. El kell kerülni a választási lehetőség túlzott egyszerűsítését és korlátozását, mivel azok a díjazási opciók olyan piaci igényekre adott választ jelentenek, amelyek túlmutatnak az EU-n belüli, alapvető átutalási eszközö(kö)n, és a különféle fizetési típusok, valamint a távkereskedelem támogatása céljából szükségesek. Az EGSzB azt szeretné, ha az iparág fokozná az alkalmazott díjazási opció átláthatóságát.

3.14.4 Az EGSzB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy szüntesse meg az irányelv alapértelmezett „OUR” opciója, a legtöbb tagállamban nem létező díjazási mechanizmus, és a rendelet által előnyben részesített „SHARE” opció közötti ellentmondást.

3.15 Az átutalások átfutási ideje (15. melléklet)

3.15.1 Az EGSzB emlékeztet arra, hogy az Európai Fizetési Tanácshoz tartozó európai bankok a CREDEURO egyezmény értelmében történő önszabályozással elfogadták, hogy az alapértelmezett átutalási átfutási idő 3 banki munkanap legyen (az átvétel napjától számítva). A 3 nap valójában alapértelmezett időtartam, amit tovább javíthatnak az egyes bankok. Mivel az átfutási idő alapvető szolgáltatási elem, a versenyerőkre kellene hagyni a szolgáltatások továbbfejlesztését.

3.15.2 A jogi szabályozás további igényét csak akkor kellene fontolóra venni, ha elbukik a szektor kezdeményezése.

⁽²⁾ A fizetési műveletekre vonatkozó bankközi egyezmény a 2560/2001 rendelet hatálya alá eső, alapszintű átutalások esetére.

3.16 Rendszeres átutalási megbízás (16. melléklet)

3.16.1 Az elfogadandó jogszabályokat, illetve a megszüntendő jogi korlátokat az Európai Fizetési tanács (EPC) fogja pontosan meghatározni, és az Európai Bizottsággal közölni fogja azt, ha a páneurópai beszedési megbízási rendszert hivatalosan jóváhagyta az EPC. A páneurópai beszedési megbízási rendszer alátámasztásához szükséges jogi keret nagyon nagy mértékben a választott modelltől függ majd. Az EGSZB-nek ennél fogva meggyőződése, hogy az iparág és a jogalkotó (EK) szoros együttműködését kell célul kitűzni.

3.17 A szakmai készpénzforgalom akadályainak elhárítása (17. melléklet) ⁽¹⁾

3.17.1 Ez a melléklet nem kapcsolódik a fizetési műveletek kérdéséhez, ennél fogva a fizetési műveletekre vonatkozó új jogi keret hatályán kívül esik.

3.17.2 Nem kellene megkülönböztetni a készpénzes és a nem készpénzes fizetési műveletekre vonatkozó szabályozást. Számos szabályozási és műszaki akadály hátráltatja a határokon átnyúló készpénzforgalom fejlődését az euróövezetben, különösen a nemzeti központi bankok egyik országbeli fiókjai és a pénzüintézetek másik országbeli fiókjai között.

3.17.3 A határokon átnyúló, nemzeti központi banki szolgáltatásokhoz való hozzáférés része az euróövezeten belül az egységes pénznem használata természetes fejlődésének.

3.17.4 A készpénzszállítási üzletágban folyó versenyt a hatékonyság maximalizálása érdekében elő kellene mozdítani az euróövezeten belül, az EGSZB azonban szükségesnek tartja, hogy határokon átnyúló készpénzszállítási engedélyt és az engedély használatának megfelelő ellenőrzését kell létrehozni.

3.18 Adatvédelmi kérdések (18. melléklet)

Az Európai Bizottságnak az megoldása, miszerint rendeletbe foglalna egy olyan rendelkezést, amely megfelel a meglévő, adatvédelemről szóló 95/46/EK irányelv 13. cikke d) pontjának ⁽²⁾, biztosítja a legnagyobb esélyt arra, hogy rövid távon harmonizálják a fizetési rendszerekben történő visszaélések megelőzését célzó információcsere lehetőségeit (az üzemeltetők és a hatóságok között, valamint maguk az üzemeltetők között, az adatvédelmi irányelv alóli kivétel útján: pl. a kártyás tranzakciókkal visszaélő csalárd kereskedők adatbázisa).

⁽¹⁾ Különös figyelmet kell szentelni a fordítások pontosságának. Az olasz nyelvben például a cím inkább „Rimozione delle barriere al trasporto di fondi”, amely jobban kifejezi az eredeti változat értelmét.

⁽²⁾ HL L 281., 1995.11.23.

3.19 Digitális aláírás (19. melléklet)

Az EGSZB javaslata szerint az Európai Bizottság először is nyújtsa be az elektronikus aláírásról szóló, 1999/93/EK irányelv ⁽³⁾ végrehajtásáról szóló jelentését. Örömmel veszi a Bizottság új intézkedési javaslatát. Az EGSZB általános megjegyzésként rá kíván mutatni, hogy a digitális tanúsítás a termékmenedzsment területéhez tartozik, amelyre a műszaki semlegesség és a verseny elvei vonatkoznak.

3.20 A hálózatok biztonsága (20. melléklet)

Az EGSZB üdvözlö minden olyan intézkedést és kezdeményezést, amely a számítógépes bűnözést komolyabb bűncselekményként kezeli, és amely erre vonatkozóan, más joghatóságokkal együttműködve (pl. Egyesült Államok), harmonizációra törekszik az EU-n belül. Az automatikus adatfeldolgozó rendszerekhez csatlakozás, adatmegsemmisítés vagy -módosítás és a rendszer működésének megváltoztatása céljából történő illetéktelen hozzáférést büntetendő, visszatartó erejű szankciók alkalmazása dicséretes. Azokkal a felekkel szemben is szankciókat kell alkalmazni, akik rendelkezésre bocsátják azokat az adatokat, programokat, hardvert ill. információt, amelyet speciálisan arra a célra terveztek vagy alakítottak át, hogy lehetővé tegyék az automatikus adatfeldolgozó rendszerhez csatlakozás céljából történő, illetéktelen hozzáférést. Ennél fogva meg kell különböztetni a fizetési hálózatokon elkövetett csalárd tevékenységek büntény jellegét, amelyekre vonatkozóan további jogszabályi EU-harmonizáció szükséges, valamint a fizetési hálózatokat biztosító, megelőző intézkedéseket, amelyeket az iparágra kellene hagyni, hogy felöleljen minden technológiai fejlesztést.

3.21 A fizetési hálózat üzemzavara (21. melléklet)

3.21.1 AZ EGSZB számára úgy tűnik, hogy a 21. mellékletben említett kérdés a 12. melléklet részkérdése (nem teljesítés vagy hibás teljesítés). Valóban el kell ismerni, hogy:

- a fizetési hálózatok üzemzavara nem szokásos jelenség,
- a fizetési hálózatok üzemzavara kihathat olyan rendszerekre és berendezésekre, amelyek nem tartoznak a hitelintézet közvetlen ellenőrzése alá (hálózatra vonatkozó, költségekkel ki nem fejezhető külső gazdasági hatások),
- a hitelintézetek eleget kell, hogy tegyenek az illetékes szabályozó hatóságok által rájuk rótt rugalmassági és üzletfolytonossági kötelezettségeknek,

3.21.2 Ennél fogva semmilyen felelősség nem terheli a fizetési szolgáltatókat azon fizetésekre vonatkozóan, amelyeket nem az üzemzavar idején vittek be a rendszerbe. A fizetési szolgáltatónak polgárjogi felelőssége szerint korlátozott felelőssége van, és bizonyítania kell, hogy megtett minden szükséges intézkedést az üzemzavar megelőzése érdekében.

⁽³⁾ HL L 13., 2000.1.19.

3.21.3 A brit bankok ellen nemrég elkövetett e-mail „phishing” támadások esetében egy hálózati szolgáltató úgy vélte, hogy az online szolgáltatás leállítása a legjobb reakció a támadásra. Az ilyen támadások túlmutatnak a szolgáltató közvetlen hatáskörén, mivel közvetlen e-mail kapcsolat van a támadó és az ügyfél között. A fizetési szolgáltatóknak tájékoztatniuk kellene ügyfeleiket – ha lehet –, mielőtt biztonsági okok miatt lezárják a rendszert. Az EGSzB nem találja helyénvalónak a szolgáltató büntetését azért, mert ügyfeleit ilyen intézkedésekkel védelmezi. Az EGSzB továbbá arra ösztönzi a fizetési szolgáltatókat, hogy aktívan előzzék meg az ilyen típusú visszaéléseket.

4. Következtetés

4.1 Az új jogi keret konzisztens kell, hogy legyen az európai fogyasztóvédelmi stratégiával, amelynek legfontosabb célkitűzése, hogy egységes és magas szintű fogyasztóvédelmet valósítson meg.

4.1.1 Az EGSzB támogatja az Európai Bizottság arra vonatkozó próbálkozását, hogy erősítse a fogyasztók bizalmát, a jogbiztonságot és a fizetési műveletek piaci hatékonyságát a belső piacon. Örvedetesnek tartja továbbá, hogy az önszabályozást és az együttes szabályozást a fejlődés lehetséges útjának tekintik a 21 mellékletben említett számos területen.

4.2 Prioritást kell adni az 1., 2., 8., 12., 13., 18. és 19. mellékletekkel foglalkozó jogszabályi intézkedéseknek. A fogyasztói információk követelményekéről szóló (2.), a fizetés feladójának adatairól szóló (8.) és az adatvédelmi kérdésekről szóló (18.) mellékletnek különösen sürgősen figyelmet kell szentelni.

4.3 Az EGSzB és a banki szektor közötti intenzívebb együttműködést kellene tervbe venni az európai fizetési megbízási

rendszer létrehozására vonatkozóan (16. melléklet), annak meghatározására vonatkozóan, hogy kinek áll jogában fizetési szolgáltatásokat nyújtani (1. melléklet), valamint a fizetőszközök és összetevők biztonsági tanúsításának területére vonatkozóan (7. melléklet).

4.4 A többi melléklet vonatkozásában úgy tűnik az EGSzB számára, hogy az önszabályozás vagy együttes szabályozás lenne a megfelelőbb módszer arra, hogy elérjék az Európai Bizottság azon célját, miszerint létre kell hozni a fizetési műveletek hatékony belső piacát. Világos, hogy ha az önszabályozási intézkedések nem bizonyulnak sikeresnek, európai szabályozást kellene fontolóra venni.

4.5 Ugyanezen megfontolásból az EGSzB azt javasolja, hogy az átfogó keretnek arra kellene helyeznie a hangsúlyt, hogy a fogyasztók számára biztosítsa az átláthatóságot, és a lehető legnagyobb mértékben a meglévő gyakorlatokra és önszabályozásokra építsen. Ott például, ahol a piac már megvalósította a jogalkotó célkitűzéseit, nincs szükség további szabályozásra (pl. az átfutási idők megrövidítése érdekében nem szükséges haldéktalanul aktualizálni az átutalásokról szóló irányelvet). Mindazonáltal bizonyos területeken a közös megközelítés a megfelelő megoldás.

4.6 A Közlemény hatálya gyakran sokkal szélesebb, mint hogy csak a fizetési műveletekről szóljon, és az Európai Bizottságnak nyilvánvalóbb módon rá kell világítania a kereskedelmi szolgáltatások és a fizetési szolgáltatások közötti különbségre. Bármely, fizetésekre vonatkozó jogszabályi intézkedésnek ki kellene zárnia a fizetési műveletektől eltérő kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos kérdéseket.

Brüsszel, 2004. június 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Javaslat tanácsi határozatra hitelbiztosítás, hitelgarancia és pénzügyi hitel tárgyában történő konzultációs és információs folyamatokról” (Törvénybe iktatott változat)

(COM(2004) 159 végleges – 2004/0056 (CNS))

(2004/C 302/04)

2004. május 13-án a Tanács elhatározta, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke értelmében a fent említett témában konzultál az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal.

Az „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció, amely felelős volt a Bizottság e tárgyban való munkájának előkészítéséért, a véleményét 2004. június 9-én fogadta el. Az előadó: Frank von FÜRSTENWERTH úr volt.

A 2004. június 30-án és július 1-jén tartott, 410. plenáris ülésén (június 30-i ülésén), az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elfogadta a következő véleményt 133 igen, 1 nem szavazattal, és 4 tartózkodás mellett.

1. Tartalom

1.1 Jelen javaslat célja a 73/391/EGK tanácsi határozat (1973. december 3.) hitelbiztosítás, hitelgarancia és pénzügyi hitel tárgyában történő konzultációs és információs folyamatokról hozott Határozat törvénybe iktatása. Ez utóbbi határozatot azóta a 76/641/EGK tanácsi határozat, illetve Spanyolország, Portugália, valamint Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási okmányai is módosították.

1.2 Ezek a határozatok kizárólag az állami exporthitel garanciákkal kapcsolatos ügyekre vonatkoznak. Különösen azokat a körülményeket állapítják meg, hogyan kell a tagállamoknak konzultációs eljárást kezdeményezniük más tagállamokkal és a Bizottsággal a megítélt külföldi hitel folyósításával és biztosításával kapcsolatban. A határozat nem vonatkozik a magán exporthitel biztosítási piacra.

1.3 Jelen javaslat különböző, a törvényhozás által lefedett jogi okmányt hivatott helyettesíteni.

1.4 A javaslat nem hivatott megváltoztatni a törvénybe iktatott jogi okmányok tartalmát. A javaslat szerepe nem több, mint a jogi okmányok összefogása, mindössze a törvényalkotás gyakorlata által megkövetelt formai módosítások segítségével.

2. Értékelés

2.1 Jelen javaslat összhangban van a Bizottság azokat a jogszabályokat törvényben egyesítő törekvésével, amelyek gyakran módosításra szorulnak a jobb érthetőség és ésszerűség érdekében.

2.2 A szóban forgó rendelkezések a mai napig külön-külön különböző jogi eszközökben találhatók meg. Ez a tény hosszadalmas kutatásokat és összehasonlításokat tesz szükségessé annak tisztázására, hogy mely rendelkezéseket kell alkalmazni.

2.3 A javaslat a különböző okmányok egyetlen okmányban történő egyesítésére korlátozódik, azok tartalmának megváltoztatása nélkül. Nincs szükség semmilyen tartalmat érintő intézkedésre.

2.4 Jelen javaslat fogadtatása kedvező lesz, mivel nagymértékben növeli az átláthatóságot és hozzájárul az EU jogszabályok érthetőbbé tételéhez ⁽¹⁾.

2.5 Mindanozáltal, a Bizottságnak a törvényszerkesztés folyamata során figyelembe kell vennie a következő pontokat:

– Habár a Tanács 1973. december 3-i határozatának (2) bekezdése („Holott a Tanács 1965. január 26-ai határozatának (2) bekezdésével elindított egy hitelbiztosítás, hitelgarancia és pénzügyi hitelek tárgyában történő konzultációs folyamatot.”) már nem szerepel a javaslatban, a teljesség érdekében ajánlott újra bevenni.

⁽¹⁾ Például a portugál fordításban a következő változtatásokat kell eszközölni:

- A 4. cikk (e) ii) és iv) pontjában „a hitel folyósításának kezdete” kifejezés megfelelő fordítása a „ponto de partida do credito” kifejezés, szemben az „início do crédito” kifejezéssel, hiszen nem feltétlenül ugyanarról a dátumról van szó.
- A 4. cikkely (e) iv) pontjában az „amely esetben a törlesztés nem egyenlő részletekben és időközönként történik” kifejezés megfelelő fordítása az „escalonadas em prestações iguais e espaçadas de modo regular” kifejezés, szemben a „escalonadas por parcelas de igual montante de modo regular”-ral.
- Éredetileg a „hiteltámogatás” kifejezés (lsd. 4.(f) i) és 5. (e) i) pontok) megfelelő fordítása „crédito de ajuda” lenne, a „crédito de auxílio” kifejezés helyett, ami teljesen más jelentéssel bír az állami támogatásokkal kapcsolatos EU szabályozásban.
- Végül több helyesírási hiba is található a 3.2. cikkelyben (első és harmadik sor) („ntureza” és „peirem”), a 10.1. cikkely (c) pontjában: („desdadoravel”) és az I. melléklet B. d) pontjában: („antiantamentos”).

– A javaslat 20. cikkelye hatályon kívül helyezi a 73/391/EGK tanácsi határozatot. Bár a javaslat III. függeléke szintén említi a 76/641/EGK tanácsi határozatot, „hatályon kívül helyezett határozat és módosítása”-ként. Ennél fogva, az összhang érdekében, a 76/641/EGK határozat által bevezetett módosítás is hatályon kívül helyezendő a 20. cikkelyben.

2.6 Ezen túlmenően különös figyelem fordítandó a fordítások pontosságára, mivel a pontatlanságok jogi bizonytalansághoz és helytelen alkalmazáshoz vezethetnek.

Brüsszel, 2004. június 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Javaslat arra, hogy az Európai Parlament és a Tanács vezesse be rendelettel a Közösségi Nemzetközi Tengerhajózási Biztonsági Szabályzatot”

(COM(2003) 767 végleges – 2003/0291 (COD))

(2004/C 302/05)

2004. január 13-án Tanács úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét az Európai Közösséget létrehozó szerződés 80(2). cikkelye alapján a fent említett kérdésben.

A „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció, melynek az volt a feladata, hogy a Bizottság munkáját előkészítse ebben a témában, 2004. május 10-én fogalmazta meg véleményét. A téma előadója Dr. Bredima SAVOPOULOU volt.

A 2004. június 30-án és július 1-jén tartott, 410. plenáris ülésén (a június 30-i ülésen) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 155 igen, 2 nem szavazattal, és 4 tartózkodás mellett az alábbi véleményt fogadta el.

1. Bevezetés

1.1 A Nemzetközi Tengerhajózási Szervezet [International Maritime Organization (IMO)] 1979-ben fogadta el a Nemzetközi (Biztonság-) Menedzsment Kódexet a Hajók Biztonságos Üzeme és a Környezetszennyezés Megakadályozása érdekében (ISM Kódex), mint a hajózásban a biztonság kultúrája és a környezetvédelmi öntudat fejlesztése elősegítésének eszközét. 1994-ben az IMO elhatározta, hogy a Kódexet kötelezővé teszi azáltal, hogy egy új IX. fejezetet fogadnak el „A Hajók Biztonságos Üzemeltetésének Irányítása” címmel, az 1974-es Tengeri Életbiztonságról szóló Nemzetközi Egyezményhez [International Convention for the Safety of Life at Sea (SOLAS) 1974].

1.2 A Kódex kötelező alkalmazása két szakaszban történt meg. 1998. július 1-jén kötelező lett a nemzetközi forgalmat lebonyolító, 500 brt-s és annál nagyobb utasszállítókra, olajat, illetve vegyianyagot szállító tartályhajókra, gázz szállító és ömlesztett árut szállító hajókra. 2002. július 1-jén a Kódex kötelező lett az 500 brt-s és annál nagyobb, nemzetközi tengeri forgalmat lebonyolító egyéb teherhajókat üzemeltető társaságokra is.

1.3 Az Estonia tragédiájára válaszul az EU elhatározta, hogy intézkedik az ISM Kódex korábbi kötelezővé tételére a ro-ro utasszállító komphajók vonatkozásában, a Közösségen belül mind a nemzeti, mind a nemzetközi forgalomban, 1996. július 1-jei hatállyal, az EK 3051/95 (1995.12.8.)⁽¹⁾ sz. rendelettel. Az EGSzB mértékadó véleményében örömmel üdvözölte a javasolt intézkedést és támogatta a Bizottság kezdeményezését⁽²⁾.

1.4 A rendeletet kétszer módosították: a) a 179/1998⁽³⁾ sz. rendelettel az ISM Kódex által előírt dokumentumok/tanúsítványok egységes bevezetéséről az Európában közlekedő komphajók vonatkozásában és b) az 1970/2002⁽⁴⁾ sz. rendelettel, amely hatályba léptette az IMO által az ISM Kódexhez időközben meghozott valamennyi módosítást. Ez a rendelet 2002.11.26-án lépett hatályba.

⁽¹⁾ A Tanács 1995. december 8-i 3051/95/EK rendelete a roll-on/roll-off utasszállító (ro-ro) komphajók biztonságirányítási rendszeréről (HL L 320., 1995.12.30., 14. o.).

⁽²⁾ HL C 236., 1995.9.11., 42. o.

⁽³⁾ HL L 19., 1998.1.24., 35. o.

⁽⁴⁾ HL L 302., 2002.12.6., 3. o.

2. A Bizottság javaslata

2.1 Amikor a 3051/95/EK rendeletet a elfogadták, a tagállamok az Európai Parlament kifejezte álláspontját, hogy az ISM Kódex alkalmazása elsődlegesen fontos a ro-ro utasszállító komphajókon, de csak az első volt az egymást követő kezdeményezések sorában, melyek a tengerhajózás biztonságát hivatottak növelni.

2.2 A javasolt rendelet sokkal általánosabb természetű, a 3051/95/EK rendelet helyébe lép és fő célja, hogy megkönnyítse a Kódex korrekt, következetes és jogharmonizált bevezetését valamennyi Tagállam és csatlakozó ország részéről. A rendelet fenntartja a ro-ro komphajókra hatályos EU ISM-szabályzatok párhuzamos érvényességét, tekintet nélkül arra, hogy milyen lobogó alatt hajóznak, és hogy rendszeres szolgálatot teljesítenek-e, vagy sem, ha az európai kikötőkben kikötnek, vagy onnan elhajóznak.

2.3 A rendelkezés vonatkozik minden olyan vállalatra, amely az alábbi típusokból egy vagy több hajót üzemeltet:

- teherszállító hajók, ha egy tagállam lobogója alatt hajóznak és nemzetközi, vagy belföldi forgalmat bonyolítanak le;
- utasszállító hajók, ha egy tagállam lobogója alatt hajóznak, és nemzetközi forgalmat bonyolítanak le;
- utasszállító hajók, ha belföldi forgalmat bonyolítanak le A és B osztályú tengeri vizeken, a 98/18/EK irányelv 4. §-a értelmében, lobogójukra tekintet nélkül;
- ro-ro utasszállító hajók, ha a Közösség tagállamainak kikötőiben kötnek ki, vagy azokból hajóznak el rendszeres ro-ro utasszállító kompjáratként, lobogójukra tekintet nélkül; és
- teherszállító hajók, ha a Közösség tagállamainak kikötőiben kötnek ki, vagy azokból hajóznak el partmenti áruelosztó szolgálatban, lobogójukra tekintet nélkül.

2.4 A javasolt rendelet tárgya a SOLAS Egyezmény IX. fejezetének rendelkezésein alapul, és hatálya alá tartozik minden olyan hajó, amelyre a SOLAS Egyezmény hatályos és egy tagállam lobogója alatt hajózik, akkor is, ha belföldi forgalmat bonyolít le. Azonban azokra az utasszállító hajókra, amelyek belföldi forgalmat bonyolítanak le, a rendelkezések csak akkor vonatkoznak, ha 5 mérföldnél jobban eltávolodnak a parttól, de ezek a szabályok minden lobogó alatt hajózó hajóra érvényesek.

2.5 Minden olyan társaság, amely a fenti hajókból egyet vagy többet üzemeltet, köteles kielégíteni a Nemzetközi (Biztonság-) Menedzsment Kódex a Hajók Biztonságos Üzeme és a Környezetszennyezés Megakadályozása érdekében (az ISM Kódex) előírásait, melyeket a függelék I. fejezete alatt közlünk. A tagállamok kötelesek kielégíteni a tanúsítási eljárásról szóló Irányelveket is (Az ISM Kódex bevezetésével kapcsolatos végrehajtási rendelkezések az Adminisztráció [Közigazgatási Hatóságok] számára), amint ezeket a függelék a II. fejezetben összefoglalja.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az ISM Kódex az egyik legjelentősebb lépés előre, amelyet az IMO megtett a tengerhajózási biztonság területén, mert létrehozta azt a keretet, amelynek a segítségével az IMO Egyezményeket hatékonyan be lehetett vezetni. Az EGSzB a korábban kibocsátott véleményezéseiben kifejtette, hogy a 3051/95. sz. Rendelet hasznos célt szolgált, amikor 2 évvel előbbre hozta az ISM Kódex bevezetésének időpontját a ro-ro

utasszállító hajókra és a rendelet hatályát kiterjesztette a belföldi tengeri forgalomban közlekedő hajókra is.

3.2 Az EGSzB megjegyzi, hogy azon társaságok esetében, amelyek utas- és teherszállító hajókat üzemeltetnek nemzetközi forgalomban, a javasolt rendelet célját már elérték, mivel az ISM Kódexben foglaltak kötelező betartása a SOLAS Egyezményből származik. Hasonlóképpen azon társaságok esetében, amelyek ro-ro utasszállító hajókat üzemeltetnek belföldi forgalomban, a javasolt rendelet célját már elérték a 3051/95. sz. rendelet bevezetésével.

3.3 A Bizottság alapvetően azzal indokolta a javaslatát, hogy a teljes ISM Kódex és a vonatkozó IMO-irányelvek teljes átvétele az EU-jogba növelni fogja az ISM Kódex hatékony megvalósítását a Közösségen belül. Az EGSzB egyetért ezzel az indoklással, és teljes mértékben támogatja a célkitűzést addig a határig, ameddig az olyan hajókra vonatkozik, amelyekre az ISM Kódexet már eddig is alkalmazni kellett. Azonban ami az ISM Kódex hatályának más típusú hajókra javasolt kiterjesztését illeti, az EGSzB az alábbi megjegyzéseket teszi.

3.3.1 Az ISM Kódexet eredetileg az ipar kezdeményezte, mint önkéntes eszközt a minőségi hajózás előmozdítására. Az ISM Kódex kötelező általános bevezetésének tapasztalatai az 1998-as első fázis óta a várakozásoknak megfelelően megmutatták a Kódex erősségeit és gyenge pontjait. Általánosan elismerték, hogy több megértésre van szükség a tengerhajózási közösség berkeiben (a lobogók jelentősége, a minősítő társaságok és a hajóstársaságok) a Kódex céljai iránt, javítani kell a kapcsolatokat azok között, aki kiállítják az ISM-tanúsítványokat és az ISM Kódex auditorainak egységes képzési szabványai között. A jó biztonságirányítás sarkköve a felső vezetés elkötelezettsége. A tengerhajózás biztonságtechnikája és a környezet-szennyezés elkerülése tekintetében mindenkinek minden szinten meglévő elkötelezettsége és motiváltsága határozza meg a végeredményt. A tengerhajózási lobbij egyetértése hiányában az ISM Kódex csak írott malaszt, amilyennek a kételkedők szeretnék látni.

3.3.2 A kockázatbecslést ma széles körben alkalmazzák, mint a biztonság javítását célzó megfontolások kidolgozásának tárgyilagos és hatékony eszközét. Ebből a megközelítésből, számításba véve a fent kimutatott szükségletet, az ISM Kódex kötelező alkalmazása az EU-n belül az európai kikötőkben kikötő, vagy azokból elhajózó, menetrendszerinti járatokon közlekedő komphajókra teljes mértékben indokolt és támogatott. Ugyanezen okból az Irányelvek minden más, belföldi vonalakon közlekedő hajóra történő alkalmazása mindezidáig – joggal – az egyes nemzeti közigazgatások belátására volt bízva a szubszidiaritás elve alapján. Az EGSzB-nek nincs tudomása olyan nemzeti jogszabályról, amely kiterjesztené az ISM Kódex kötelező alkalmazását egyéb, belföldi vonalakon közlekedő hajókra.

3.3.3 Az ISM Kódex, amelyet a nemzetközi útvonalakon közlekedő hajókra készítettek, s ezért a közigazgatási szervek és a társaságok hatáskörén kívül esik, jelentős kötelezettségeket állapít meg a társaságokra és hajókra nézve, megköveteli, hogy tartsák be a nemzetközi egyezményeket, és az ipari normák betartására ösztönöz. Továbbá a kizárólag belföldi viszonylatokban közlekedő teherszállító hajók biztonsági előírásait az egyes nemzeti jogszabályok tartalmazzák, és ebbe beletartozhat, hogy ezeknek a hajóknak ki kell elégíteniük a nemzetközi viszonylatokban közlekedő teherszállító hajók biztonsági előírásait is.

3.3.4 Az EGSzB, mint többek közt az európai kis- és közép-vállalatok érdekeinek védelmezője, érdekelt abban, hogy az ISM Kódex kötelezően alkalmazandó legyen azokra a kis- és közepes nagyságú hajózási társaságokra, amelyek kizárólag belföldi forgalomban tevékenykednek. A fenti megfontolások fényénél a javasolt rendeletnek figyelembe kell vennie az ilyen társaságok hajóira történő alkalmazásakor a bürokratikus formalitásokat és a megfeleléségi eljárás költségeit is. Ezért az alkalmazás során rugalmasságra és/vagy kivételes eljárásokra lesz szükség.

4. Külön megjegyzések

4.1 3. cikk – Alkalmazás

4.1.1 Az EGSzB úgy véli, hogy gyakorlati okokból a belföldi forgalomban közlekedő kis utasszállító és teherhajók esetében mentességekre lesz szükség, különösen akkor, ha az ilyen hajókat maga a tulajdonos üzemelteti, vagy a közvetlen felügyelete alatt üzemelnek.

4.2 4. cikk – A biztonságirányítási rendszer követelményei

4.2.1 Azt is bele lehet érteni, hogy a fent említett hajóknak ki kell elégíteniük a nemzetközi viszonylatokban közlekedő hajók biztonsági előírásait is. Az EGSzB meg van győződve róla, hogy a rendeletnek világosan meg kell határoznia az ISM Kódexnek azokat a követelményeit, amelyek az ilyen hajókra vonatkozhatnak.

4.3 5. cikk – Tanúsítás

4.3.1 Az EGSzB támogatja a tanúsítási eljárás kötelező bevezetését, amely a javasolt rendelet meghozatalának legnagyobb súlyú indoka.

4.3.2 Tekintettel a 2. és 6. bekezdésekre, meg kell jegyeznünk, hogy az Megfeleléségi Dokumentumokat és a Biztonságirányítási Rendszer Tanúsítványát kiállíthatja egy közigazgatási szerv is a Tengerügyi Hivatal kérésére.

4.3.3 Az EGSzB szerint az 5. cikk 4. és 9. bekezdését tisztázni és egyeztetni kell az ISM Kódex előírásaival, mert szükséges korlátozásokat tartalmaznak, és zavart okozhatnak.

4.4 7. cikk – Biztosítéki eljárás

4.4.1 A biztosítéki eljárás nem vonja be, amint azt kellene, azt a tagállamot, vagy lobogó szerinti államot, amely a Megfeleléségi Dokumentumot kibocsátotta, és amelynek esetleg fel kell függesztenie vagy vissza kell vonnia a Dokumentumot.

4.5 9. cikk – Jelentéstétel

4.5.1 A szakasz hivatkozik egy jelentéstételi formanyomtatványra, amelyet a Bizottságnak kellene kidolgoznia, az azonban nem rendel el, hogy mit kell jelenteni. Világosan tisztázni kellene, hogy azt kell-e jelenteni, hogy a tagállamok, illetve közelebről a tanúsítási eljárásaik kielégítik-e a rendelet rendelkezéseit, vagy a társaságok és hajóik megfelelőségét kell-e jelenteni, amelyet a lobogó és a kikötői vizsgálat bizonyíthat.

4.6 13. cikk – Hatályba lépés

4.6.1 A 3. és 4. cikkekhez fűzött kommentárokkal összhangban az EGSzB úgy ítéli meg, hogy az egyéves átmeneti időszak megfelelő a belföldi hajózási forgalomban üzemelő teher- és személyszállító hajókra nézve.

5. Következtetések

5.1 Az EGSzB támogatja, hogy a teljes ISM Kódexet és a vonatkozó IMO-irányelveket vegyék át az EU-jogba a 3051/95.sz rendelet helyébe lépő új, javasolt rendelettel. Mindazonáltal a valós értéket tekintve a javasolt rendelet tárgya a kiterjesztéssel kevés újat jelenthet, mert a nemzetközi útvonalakon közlekedő hajóknak és a belföldi vizeken hajózó ro-ro utasszállító hajóknak már ki kell elégíteniük az ISM Kódex előírásait.

5.2 Az EGSzB megjegyzi, hogy az ISM Kódex bevezetésének tapasztalatait az 1998-as első fázis óta megmutatták a Kódex erősségeit és gyenge pontjait. A tengerhajózási közösség minden tagjának, aki érdekelt az ISM Kódex bevezetésében, teljes mértékben meg kell értenie a Kódex célkitűzéseit, ellenkező esetben az csak írott malaszt marad. A szükségesség sokkal nyilvánvalóbb azon társaságok és hajók esetében, akik eddig ki voltak zárva az ISM Kódex hatályából.

5.3 Annak érdekében, hogy az ISM Kódex alkalmazása rugalmasabb legyen, ismételten át kell vizsgálni, hogy szükséges-e az a kezdeményezés, hogy a belföldi útvonalakon közlekedő valamennyi hajóra kiterjesszék a hatályát. Véletlenül és aránytalanul előfordulhat, hogy az új hajókat kategóriák esetleg kielégítik a nemzetközi útvonalakon közlekedő hajókra vonatkozó előírásokat, de ennek költsége visszariasztóan magas lesz, különösen azon hajók esetében, melyeket maga a tulajdonos üzemeltet, vagy közvetlen felügyelete alatt tart. A javasolt rendelet szerinti tanúsítási eljárást finomítani kell, nehogy szükséges korlátozásokat vezessünk be a belföldi forgalmat lebonyolító kis- és közepes vállalatokra. Ezért vagy kivételekkel kell élni, vagy az ISM Kódexben alternatív rendelkezések megállapítására lesz szükség az ilyen hajókra vonatkozó alapfeltételek esetében.

Brüsszel, 2004. június 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye az „Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a kikötői biztonság növeléséről készített irányelvjavaslatáról”

(COM(2004) 76 végleges – 2004/0031 (COD))

(2004/C 302/06)

2004. február 24-én a Európai Unió Tanácsa úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét az Európai Közösséget létrehozó szerződés 80(2). cikkelye alapján a fent említett kérdésben.

A „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció, melynek az volt a feladata, hogy a Bizottság munkáját előkészítse ebben a témában, 2004. május 10-én fogalmazta meg véleményét. A téma előadója Dr Bredima Savopoulou úr volt.

A 2004. június 30–július 1-jei, 410. sz. plenáris ülésén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az alábbi véleményt fogadta el 154 igen szavazattal és 4 tartózkodás mellett:

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Bizottság A tengeri szállítás biztonságának növeléséről szóló közleményével⁽¹⁾ és A hajók és a kikötői létesítmények biztonságának növelésére vonatkozó rendelettervezetével⁽²⁾ a hajók és a hajó–kikötő határterület biztonságának kérdésével foglalkozott és konkrét lépéseket javasolt, amelyek jelenleg a törvényhozás folyamatán mennek keresztül. A javasolt rendelet azonban megállt a kikötőnek annál a részénél, amely a hajó–kikötő határterületet jelenti, vagyis a terminálnál.

1.2 Az EGSzB véleményében⁽³⁾ üdvözölte a javasolt lépést és támogatta az Európai Bizottság szándékát, hogy második lépésként olyan további közösségi intézkedések megvalósítására törekszik, amelyek biztonságossá teszik a kikötőt és annak határterületét a hátszaggal együtt.

1.3 Az Európai Bizottság kezdeményezésének második és bonyolultabb lépése elismeri az átfogó kikötői biztonságpolitika szükségességét az olyan tágabb értelemben vett kikötői területek sebezhetőségére tekintettel, amelyek fontos kapcsolatokat jelentenek a teljes szállítási lánc és az utasmozgások között.

2. A Bizottság javaslata

2.1 A javaslat kiegészíti A hajók és a kikötői létesítmények biztonságának növeléséről szóló rendelet által bevezetett biztonsági intézkedéseket, biztosítva ennek eredményeként, hogy az egész kikötőre vonatkozzon egy biztonsági rendszer. Az irányelv szavatolni fogja a közösségi kikötők megfelelő biztonsági színvonalát, és biztosítani fogja a teljes kikötői területekre vonatkozó biztonsági intézkedések összehangolt végrehajtását.

2.2 Az Európai Bizottság megerősíti, hogy az IMO (Nemzetközi Tengerészeti Szervezet) és az ILO (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) várt közös intézkedései – egy jelenleg kidolgozás alatt álló önkéntes Kikötőbiztonsági Gyakorlati Kódex formájában – nem fogják a kívánt biztonsági rendszer korai megvalósulását garantálni. Ennélfogva szükség van az EU cselekvésbarát tevékenységére, elsősorban egy irányelv formájában, a szükséges rugalmasság megmutatása céljából.

2.3 A javasolt irányelv lehetővé teszi azoknak a meglévő kikötőbiztonsági rendszereknek a megtartását, amelyek összhangban vannak annak elveivel és keret-követelményeivel. Részletesebben: az irányelv elvárja a kötelezettségvállalást biztonsági felmérések elvégzésére, biztonsági szintek meghatározására, biztonsági tervek kidolgozására és jóváhagyására, felelős biztonsági hatóságok kijelölésére, biztonsági tisztségviselők kinevezésére, biztonsági bizottságok felállítására és az intézkedések végrehajtásának támogatására.

3. Általános megjegyzések

3.1 A szeptember 11-ei terrortámadások óta bekövetkezett események és történések igazolták azokat a jóslatokat, amelyek szerint a terrorizmus elleni háború sokáig fog még tartani. A 2004. március 11-i tragikus madridi események előtérbe helyezték az egész közlekedési rendszer terrortámadásokkal szembeni sebezhetőségét, és bebizonyították, hogy az abszolút biztonság elérhetetlen. A közlekedés/szállítás biztonságáról készített feltáró véleményében⁽⁴⁾ és az azt követően a tengeri szállítás biztonságáról írt véleményében⁽⁵⁾ az EGSzB fenntartotta azt az álláspontját, hogy az EU-nak nemzetközi szinten át kellene vennie a vezetést ezen a területen azzal, hogy a biztonságunk egy tágabb keretét dolgozza ki, amely a terrorizmus okaival foglalkozik, nemcsak annak hatásait próbálja megakadályozni vagy megszüntetni.

3.2 Egyetemes probléma lévén a tengeri biztonság megfelelő figyelmet kap az egész világon és az EU-ban is. A vasúti biztonságra azonban – úgy tűnik – erősebben összpontosítanak a nemzeti kezdeményezések szintjén, míg a közúti és a belföldi vízi utakon folyó szállításban előforduló terrorizmus eddig viszonylag kevés figyelmet kapott. Az EGSzB kiemeli, hogy hacsak a többi szállítási módok nem osztoznak a felelősségen, a „leggyengébb láncszem” lesz a terroristák célpontja azért, hogy be tudjanak hatolni a rendszerbe. Nem valóságszerű elvárni a kikötőktől, hogy betömjék a többi szállítási módnál meglévő biztonsági réseket, és nem tisztességes ennek a pénzügyi terhet sem rájuk terhelni.

⁽¹⁾ COM(2003) 229 végleges – 2003/0089 (COD).

⁽²⁾ COM(2003) 229 végleges – 2003/0089 (COD).

⁽³⁾ HL C 32., 2004.2.5., 21. o.

⁽⁴⁾ HL C 61., 2003.3.14., 174. o.

⁽⁵⁾ HL C 32., 2004.2.5., 21. o.

3.3 Az EGSzB újra hangoztatja, hogy a terrorizmus ellen hozott intézkedéseket össze kell kapcsolni a hagyományos biztonsági problémák (szervezett bűnözés, kalózkodás, család, csempészet és illegális bevándorlás) elleni küzdelem jegyében hozott intézkedésekkel. Ezek a biztonsági problémák a tágabban vett kikötői területeken fordulnak elő, és amint azt az EGSzB kérte, sürgősségi kérdésként kellett volna kezelni őket. Ezzel kapcsolatban az EGSzB sajnálja, hogy az EU-tagállamok egy része még mindig nem írta alá a Jogellenes cselekmények leküzdéséről szóló egyezményt és annak jegyzőkönyvét, és aláhúzza az azonnali ratifikálás szükségességét és sürgősségét, amely megerősítené a terrorizmus elleni harc jogi eszköztárát.

3.4 Az EGSzB⁽¹⁾ támogatta az EU lépéseit az USA-val történő viszonyossági és együttműködési megállapodás létrehozására, amely egyenlő elbánást biztosít az EU-ból származó minden szállítmánynak (konténernek), és a kétoldalú egyezségeknek egy multilaterális egyezménybe való átmenetelésére/beillesztésére a Vámigazgatások Világszervezete (WCO) égisze alatt. Hasonló viszonyossági egyezségekre kellene törekedni a többi régióval/országgal is egy információcsera-rendszer támogatása révén. Ahol szükséges, az egyezmények gondoskodjanak műszaki együttműködésről és pénzügyi segítségről a fejlődő országok számára azok kikötői biztonsági infrastruktúrájának korszerűsítése céljából.

3.5 A javasolt intézkedések felépítése hasonló a kikötői létesítményekre (terminálokra) létrehozottakéhoz. Ennek lényeges új eleme a földrajzi érvényességi terület kiterjesztése az egész kikötői területre, amelyet a tagállamoknak az Egyesült Államok hasonló intézkedéseivel összhangban kell meghatározniuk. Az EGSzB úgy gondolja, hogy legjobban az szolgálta volna a célt, ha az (EC) 725/2004⁽²⁾ számú rendelet hatályát terjesztették volna ki. Mindazonáltal az EGSzB elismeri a fent említett rendelet alkotta teljes biztonsági rendszernek a nagyobb kikötői területre történő mielőbbi kiterjesztésének kényszerét és annak szükségességét, hogy a tagállamoknak az irányelv révén a kellő rugalmasság biztosítva legyen a megfelelő intézkedések alkalmazásához, tekintettel a közösségi kikötők nagy sokféleségére és az ott zajló különböző tevékenységekre. A rugalmasságnak nem szabad nagy eltérésekhez vezetnie az EU-kikötők intézkedései között, ami az egyes külföldi kikötőknek az illegális bevándorlók és terroristák felfedezése szempontjából biztonságosnak, illetve nem biztonságosnak (feketelistásnak) való minősítését eredményezné, mivel ez a piac torzulásához vezethet, és veszélyeztetheti a zökkenőmentes nemzetközi kereskedelmet.

3.6 Az EGSzB újra hangoztatja azt a nézetét⁽³⁾, hogy az EU-bővítés elérkezésével a Földközi-tenger kiemelkedő szerephez jut. A biztonsági problémák potenciális előfordulási helyéhez való közelsége kiemeli a tengeri szállításbiztonság földközi-tengeri szempontból való áttekintésének szükségességét. Az EGSzB üdvözölte⁽⁴⁾ az Európai-Mediterrán Szállítási Hálózat kialakítását és a tengeri biztonság felvételét annak célkitűzései közé. Egyetértett azzal, hogy alapvetően fontos, hogy a mediterrán partnerek fokozzák biztonsági intézkedéseiket, és az Európai-Mediterrán Biztonsági és Védelmi Intézetet tekintette első lépésnek e cél elérése felé.

3.7 Jelenlegi formájában az irányelv az adminisztrációs szempontokra összpontosít. Az irányelv nem határoz meg összehangolt eljárásokat a mellékletekre vonatkozó részletkérdések alkalmazására. Ehelyett lehetőséget nyújt a későbbi átalakításokra. Az EGSzB felismeri annak szükségességét, hogy fokozni kell a biztonságot a hajó/kikötő határterületen, azonban aláhúzza, hogy okosabb lett volna számba venni a nemzetközi szinten ebben a vonatkozásban eddig elért előrehaladást, különösen az IMO-ban, az ILO-ban és a WCO-ban (Nemzetközi vámszervezet), és azonnali és világos iránymutatást nyújtani ennek a célkitűzésnek a megvalósításához.

3.8 Az EGSzB megjegyzi, hogy az irányelv nem teremt új kötelezettségeket az (EC) 725/2004⁽⁵⁾ által már szabályozott területeken vagy a valóban megnövelt kikötői területeken. Megragadja viszont a lehetőséget, hogy újra megismételje azt az alapelvet, hogy a kikötői biztonsági intézkedéseket egyensúlyba kell hozni az általuk követett célkitűzéssel, azok költségeivel és a forgalomra, ill. a kereskedelemre gyakorolt hatásával. Ennél fogva szükséges gondosan megfontolni ezek szükségességét, és felmérni, hogy ezek realizitások-e és a gyakorlatban megvalósíthatóak-e. Az intézkedéseknek tiszteletben kell tartaniuk az alapjogokat és be kell tartaniuk a különösen az Európai Unió Alapvető Jogok Chartája által elismert elveket úgy, hogy ne korlátozzák a polgárok személyes emberi jogait, sem az alkotmányos rendet, így szolgálva a terroristák céljait. Ezért gondot kell fordítani arra, hogy elkerüljük:

- a forgalom elterelését egyes kikötők javára és mások hátrányára (a megnövekedett biztonsági intézkedések következményeként). A kisebb kikötőket jobban sújthatja az ilyen jellegű elterelés. A biztonsági intézkedések nem szabad, hogy a kikötők közötti verseny részévé váljanak;
- azt, hogy ezek aránytalan bürokráciát vagy költségeket vonjanak maguk után;
- a kiegyensúlyozatlanságot a hajók és a kikötők biztonsága között, amely a hajókra és azok kezelőire olyan kötelezettséget kényszeríthet, hogy az egyensúly helyreállítása érdekében további rakpartbiztonsági intézkedéseket hozzanak. A kikötőket nem szabad indokolatlanul megterhelni a megfelelő költségekkel, más szállítási módok előnyére;
- az aránytalan műszaki infrastruktúrát, amely bizonyos kereskedelmi érdekek támogatásának tekinthető.

3.9 A lényegesen nagyobb területű kikötő földrajzi területének biztonságát megteremtő pótlólagos intézkedéseknek való megfelelésnek, nevezetesen a belépés korlátozásának, a szállítmány- és poggyászellenőrzésnek és a személyazonosság vizsgálatának a költsége a legtöbb kikötő esetében megsokszorozódik, mivel a biztonsági intézkedések alkalmazásának a kiterjesztése további igényekkel jár az infrastruktúra, felszereltség, munkaerő és képzés területén. Az EGSzB – felidézve korábbi véleményeit

⁽¹⁾ HL C 61., 2003.3.14., HL C 32., 2004.2.5.

⁽²⁾ HL C 129., 2004.4.29., 6. o.

⁽³⁾ HL C 32., 2004.2.5., 21. o.

⁽⁴⁾ HL C 32., 2004.2.5. és COM(2003) 376 végleges.

⁽⁵⁾ HL C 129., 2004.4.29., 6. o.

a biztonsági költségek fedezéséről – megismétli felhívását az Európai Bizottság felé, hogy ki kell gondolni egy EU-sémát az intézkedések végrehajtásának finanszírozására. Az EGSzB kifejezetten állította, hogy „bár a megfelelésre fordítandó költségek egy részét továbbhárítják a vásárlókra, a tisztesség érdekében az EU-kormányoknak is viselniük kell valamennyi költséget ebből, mivel a terrorizmus a kormányok politikájára adott reakció”. Sőt az EGSzB újra megismétli felhívását a Bizottság felé a megnövekedett tengeri biztonsági intézkedések pénzügyi horderejéről egy általános hatástanulmány készítésére, és csatlakozik az Európai Parlament hasonló kéréséhez.

3.9.1 A tengeri kikötő kritikus nemzeti tulajdon. Az egész kikötői terület biztonságát célzó intézkedések logikusan általános közérdeknek minősülnek. Ezeknek az intézkedéseknek a közkiadásokból való finanszírozására ezért nem vonatkoznak az EU-Szerződés állami támogatási szabályai. Mivel azonban tény, hogy a tagállamok viszont választhatnak, hogy nyújtanak-e állami támogatást az ilyen intézkedésekhez vagy sem, EU-szinten ki kellene alakítani egy összehangolt megközelítést, hogy elkerüljük a verseny torzulását. Ennek a megközelítésnek, amely a kikötői létesítmények biztonsági intézkedéseinek finanszírozását is figyelembe veszi, az alábbi elveken kell alapulnia:

- a kikötőbiztonsági irányelv következtében meghozott kikötőbiztonsági intézkedések költségei közérdeket szolgálnak, és nemzeti állami pénzből, ill. EU-keretből kell ezeket fedezni;
- a hajók és kikötői létesítményekre vonatkozó rendeletről kifolyólag meghozott kikötői létesítményekre vonatkozó biztonsági intézkedések költségeit az alábbiak szerint kell fedezni:
  - a) minden, a kinevezett hatóságnál felmerült költséget (felmérés, felmérések jóváhagyása, terv jóváhagyása, felülvizsgálat és a megfelelés megállapítása) nemzeti állami pénzből vagy EU-keretből kell finanszírozni;
  - b) a kikötői létesítmények biztonsági tervei ellenőrzésének és felülvizsgálatának visszatérő általános költségeit nemzeti állami pénzből vagy EU-keretből kell finanszírozni;
  - c) minden egyéb, a kikötői létesítmények biztonságával kapcsolatos költséget ezen létesítmények használóinak kell fedezniük átlátható alapon.

3.9.2 Rendkívül bonyolult megbecsülni a kikötőbiztonsági költségeket. Mindazonáltal összehasonlítás alapon az EU kikötőbiztonsági költségei földrajzi okokból várhatóan nagyobbak lesznek, mint az Amerikai Egyesült Államoké az EU-kikötők nagyobb száma miatt. Előre látható, hogy viszonylag a nagy⁽¹⁾ és a kis kikötők megfelelési költségei lesznek hatalmasak.

⁽¹⁾ A rotterdami kikötő konténer-szkennerai 14 millió euróba kerülnek: HL C 32., 2004.2.5.

3.10 Az új terroristafenyegetésekre való gyors reagálás elmulasztása sok milliárdos költséggel járó kikötői bezárásokat vonhat maga után. Emiatt a biztonsági kockázat nem vámjellegű kereskedelmi akadállyá válhat.

4. Konkrét megjegyzések

4.1 A kikötőket általában földrajzilag és igazgatásilag jól meghatározott keretek határozzák meg, és ezeken belül változatos tevékenységek léteznek egymás mellett. Rendes esetben a kikötők határain belül található a kikötői létesítmények, és nem fordítva, amint azt a 2.4. cikk sejteti, illetve amint az a 3. cikkben a „kikötő” vagy „tengeri kikötő” meghatározásában ténylegesen szerepel. A meghatározás arra látszik utalni, hogy a kikötői terület kisebb, mint a „kikötői létesítmény” területe, amely ezen kívül horgonyzóhelyeket, várakozó kikötőhelyeket és a tenger felőli megközelítési lehetőségeket tartalmaz. Ezért az „elsőbbségadás” fogalmának tisztázása szükséges a 2.4. cikkben.

4.2 Első lépésként a kikötőbiztonsági tervnek, amely egy mintaterv, kell összhangban lennie az ISPS-kód és az (EK) 725/2004 sz. (?) rendelet végrehajtása során már meghozott döntésekkel a kikötői létesítményekre vonatkozó kritériumokat illetően. Ennek magában kell foglalnia a kikötő határain belüli kikötői létesítményekre vonatkozó integrált biztonsági terveket. Esetleg az alárendelt kikötői létesítményeknek a kikötő részeként kell működniük, és az ezekre vonatkozó biztonsági terveknek az általános kikötői biztonsági terv részét kell képezniük, ahol szükséges, ott összhangba kell hozni annak átfogó célkitűzéseivel, következésképpen a kikötőbiztonsági hatóságnak kell lennie a legfőbb hatóságnak, és kell viselnie a végső felelősséget.

4.3 Az előirányzott kikötőbiztonsági bizottságok tanácsadó szerepe fokozni fogja a kikötőbiztonsági terv végrehajtásának hatékonyságát. Az EGSzB feltételezi, hogy a bizottságokat a kikötőbiztonsági hatóságok fogják létrehozni, részben a kikötőbiztonsági terv egyes elemeinek meghatározása céljából is. Az EGSzB támogatja, hogy a tengerészek és a kikötői dolgozók képviselői részt vegyenek a kikötőbiztonsági bizottságokban a gyakorlati megoldások megtalálása céljából.

4.4 A szállítmányokat és az utasokat nem szabad kétszeres ellenőrzésnek kitenni, egyszer a kikötő, azután a kikötői létesítmény területére való belépéskor. Ezenkívül gyakorlati megközelítésre van szükség a hajók legénységének, látogatóinak és a hajók beszállítóinak mozgására vonatkozóan.

4.5 A kikötőbiztonsági intézkedések egyes tagállamok általi betartásának ellenőrzését egy másik tagállam biztonsági tisztviselőinek kell elvégezniük az Európai Bizottság felügyelete alatt (17.2. és 14.3. cikk).

^(?) HL C 129., 2004.4.29., 6. o.

5. Következtetések

5.1 A 2004. március 11-i tragikus madridi események igazolták az egész közlekedési rendszer terrortámadásokkal szembeni sebezhetősége miatti félelmeket, és azt a meggyőződést, hogy az abszolút biztonság elérhetetlen.

5.2 Az EGSzB kiemeli, hogy hacsak a többi szállítási módok nem osztoznak a felelősségen, a „leggyengébb láncszem” lesz a terroristák célpontja azért, hogy be tudjanak hatolni a rendszerbe. Nem valószínű elvárni a kikötőktől, hogy betömjék a többi szállítási módnál meglévő biztonsági réseket, és nem tiszteséges ennek a pénzügyi terhet sem rájuk terhelni.

5.3 Az EGSzB szilárdan hiszi, hogy a politizáló stratégia nem biztonságos stratégia egy nem biztonságos világban. Emiatt az EU-nak nemzetközi szinten át kell vennie a vezetést egy szélesebb biztonsági keret létrehozásában, amely a terrorizmus okait is kezeli, és nemcsak annak hatásait próbálja kiküszöbölni.

5.4 Az EGSzB teljes mértékben támogatja a tágabb értelemben vett kikötői területek biztonsági intézkedéseire vonatkozóan javasolt irányelvet. A javasolt irányelvben a tagállamokkal szemben támasztott rugalmasságnak nem szabad a külföldi kikötők „biztonságos” és feketelistás, „nem biztonságos” osztályozásához vezetnie, mivel az a piac torzulásához vezethet, és veszélyeztetheti a nemzetközi kereskedelem zökkenőmentességét.

5.5 Az EGSzB ismételten kiemeli, hogy a terrorizmus elleni küzdelem céljából hozott intézkedéseket össze kell kapcsolni a hagyományos biztonsági problémák (szervezett bűnözés, kalózkodás, csalás, csempészet és illegális bevándorlás) elleni küzdelem jegyében hozott intézkedésekkel.

5.6 A tengeri kikötő kritikus nemzeti tulajdon. Az egész kikötői terület biztonságát célzó intézkedések logikusan általánosan közérdekűnek minősülnek. Ezeknek az intézkedéseknek a közkiadásokból való finanszírozására ezért nem vonatkoznak az EU-Szerződés állami támogatási szabályai. Ki kell dolgozni EU-szinten a tagállamok összehangolt álláspontját az állami támogatás nyújtása terén, hogy elkerüljük a verseny torzulását. Az EGSzB újra felkéri az Európai Bizottságot, hogy gondoljon ki egy EU-sémát az intézkedések végrehajtásának finanszírozására, ahol szükséges. Emiatt az EGSzB úgy gondolja, hogy a kikötői biztonság gazdasági vetülete fontos kérdés a nemzetközi kereskedelem számára, és az EU-nak ezt sürgősségi kérdésként kell kezelnie.

5.7 A kikötői területek biztonsági intézkedéseinek tiszteletben kell tartaniuk az alapjogokat és be kell tartaniuk az Európai Unió Alapvető Jogok Chartája által elismert elveket úgy, hogy ne korlátozzák a polgárok személyes emberi jogait, sem az alkotmányos rendet.

5.8 Az EGSzB kiemeli annak sürgős szükségességét, hogy ki kell alakítani az EU kikötőbiztonsági politikájának mediterrán dimenzióját, amely alapfontosságúvá válik az EU-bővítés révén.

Brüsszel, 2004. június 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Fúziós energia”

(2004/C 302/07)

2004. január 29-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elhatározta, hogy Működési Szabályzatának 29(2)-es cikke értelmében összeállít egy saját kezdeményezésű véleményt a következő témában: „Fúziós energia”.

A „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció, amely az EGSzB munkájának előkészítéséért volt felelős, véleményét 2004. június 10-én ismertette. (Előadó: G. WOLF)

A június 30-án és július 1-jén tartott, 410. plenáris ülésen, (a június 30-i ülésen), az EGSzB a következő véleményét 141 igen szavazattal, 9 tartózkodás mellett elfogadta.

Ez a vélemény az EGSzB korábbi – az energia- és kutatási politikára vonatkozó – véleményeit egészíti ki. A nukleáris fúziós reaktorok fejlődésével, valamint azok várható biztonsági és környezeti előnyeivel foglalkozik, aminek háttéréül a globális energiakérdés szolgál. Röviden ismerteti és bemutatja a szükséges kutatási és fejlesztési (K&F) munkát, melynek ismerete nélkülözhetetlen. Emellett foglalkozik még az ITER elhelyezéséről jelenleg is folyó tárgyalások európai álláspontjával.

Tartalomjegyzék:

1. Energiakérdés
2. Nukleáris energia – maghasadás és magfúzió
3. Fejlődés napjainkig
4. Fúziós erőmű: a jövő útja
5. Az ITER helyszínének kiválasztása
6. Összefoglalás és az EGSzB ajánlásai

1. Az energiakérdés

1.1 A hasznosítható energia⁽¹⁾ modern társadalmunk és korunk jelenlegi életvitelének legfontosabb feltétele. Az elegendő mennyiségű energia jelenléte nélkülözhetetlen lenne ahhoz az életszínvonalhoz, amit mára sikerült elérnünk. A várható élettartam megnövekedése, az élelemellátás, az általános jómód valamint a személyes szabadság tekintetében példátlan fejlődéseket eredményeztek. Az elégtelen energiaellátás veszélybe sodorhatja ezeket az eredményeket.

1.2 A hasznosítható energia biztos, olcsó, környezeti szempontból megfelelő és fenntartható felhasználásának szükségessége áll a lisszaboni, a göteborgi és a barcelonai Európai Tanács határozatainak középpontjában. Az Unió energiapolitikájának így három, egymással szorosan összefüggő és egyformán fontos célja van, nevezetesen a (1) versenyképességnek, a (2) biztos ellátásnak és a (3) környezetnek a megőrzése és a megerősítése – az ezeket összekötő kapocs pedig a fenntartható fejlődés.

⁽¹⁾ Az energiát nem fogyasztják, de teljesen átalakítják, és a folyamatban használják. Ez történik olyan folyamatokban, mint a szén elégetése, a szélenergia átkonvertálása elektromos energiává, valamint a nukleáris hasadáskor (energia-megmaradás; $E = mc^2$). Mégis, az „energiaellátás”, „energiafejlesztés” és „energiafogyasztás” kifejezések is használatosak.

1.3 Ezen célok elérésének komoly akadályai vannak, melyeket az EGSzB több véleményében is világosan kiemelt. Számos alkalommal tárgyalta az energia kérdését, bemutatva a probléma különböző oldalait, és feltárva a lehetséges megoldásokat⁽²⁾. Különös figyelmet érdemelnek az EGSzB véleményei, amelyek az Európai Bizottság „Az energiaellátás biztonságának európai stratégiája felé”⁽³⁾ című zöld könyvéhez, valamint „A biztos és fenntartható energiaellátáshoz szükséges kutatások”⁽⁴⁾ c. dokumentumhoz készültek.

1.4 A Gazdasági és Szociális Bizottság ezekben a véleményekben azt hangsúlyozza, hogy az energiaellátás és -használat megterheli a környezetet, kockázatot jelent, feléli a forrásokat, valamint külső függőséggel és beláthatatlan következményekkel jár. A Bizottság utalt arra is, hogy az energiaellátás biztonságával kapcsolatos kockázatok – és egyéb veszélyek – csökkentése érdekében az a legfontosabb, hogy biztosítsuk minden energiatípus és energiafajta lehető legkülönbözőbb és legkiegyensúlyozottabb felhasználását, amibe beletartozik az energiamegtakarítás és az energia ésszerű felhasználása is. A vélemények röviden tartalmazzák a különböző egyedi eljárások mellett és ellen szóló érveket is, de helyhiány miatt itt nem tudjuk megismételni őket⁽⁵⁾.

1.5 Technológiai szempontból egyik lehetséges energiaellátási lehetőség és technológia sem tökéletes. Egyik sem mentes teljesen a káros környezeti hatásoktól. Egyik sem képes minden igény kielégítésére, és nehéz pontosan megbecsülni hosszú távú potenciáljukat. Egy felelős, előrettekintő európai energiapolitika nem számíthat arra, hogy képes a megfelelő energiaellátás biztosítására, ha a célokat úgy próbálja elérni, hogy az energiaforrások csak egy kis részét használja. Ez is szükségessé teszi azt, hogy takarékoskodjunk az energiával, és az energia hasznosítása racionálisan történjen.

⁽²⁾ Megújuló energia bevezetése; Művelési és finanszírozási eszközök; Előterjesztés az Európai Parlament és a Tanács egy irányelvére a belső energiapiac hasznos hőszükségletén alapuló fejlesztés bevezetésével kapcsolatban; Indítványtervezet egy Tanács irányelvére (Euratom), mely alapvető kötelezettségeket és általános szabályokat állapít meg a nukleáris felszerelések biztonságáról, indítványtervezet egy Tanács irányelvére (Euratom) a nukleáris fűtőanyagok és radioaktív hulladékok kezeléséről. A nukleáris energiával történő elektromosság-fejlesztéssel járó ügyek.

⁽³⁾ Zöld könyv: Towards a European strategy for the security of energy supply.

⁽⁴⁾ Research needs for a safe and sustainable energy supply.

⁽⁵⁾ A biztos és fenntartható energiafelhasználáshoz szükséges kutatások; 2.1.3 pontok és a következők.

1.6 Nem létezik tehát biztos, hosszú távú, a környezet szempontjából veszélytelen és gazdaságilag életképes energiaellátás – sem Európában, sem máshol a világon ⁽¹⁾. A lehetséges megoldások kulcsa a további intenzív kutatásban és fejlesztésben rejlik. Az energiakutatás ⁽²⁾ a hosszú távú, sikeres energiapolitika stratégiai eleme és alapvető támasza. Az említett véleményben a Bizottság javaslatot tesz egy következetes európai energiakutatási programra, amelynek kulcselemei – jelentősen megnövelt K&F beruházással – már szerepeltek a Hatodik Kutatási és Fejlesztési Keretprogramban, és az Euratom kutatási és képzési programjában.

1.7 A Bizottság szerint, ha feltételezzük, hogy az energiaipar lassan változik, a klímagáz-kibocsátás globális és nem pedig regionális kérdés, és hogy az előrejelzések szerint a probléma a század második felében még rosszabbra fordul, akkor az energiakérdés megközelítésének globálisabbnak és hosszabb periódust felölelőnek kellene lenni.

1.8 A véges erőforrások és emissziók (üvegházgázok) problémáját súlyosbítja, hogy az előrejelzések szerint a népességnövekedés és a kevésbé fejlett országok felzárkóztatása következtében a globális energiaszükséglet 2060-ra két- vagy háromszorosára emelkedik. Ezért valamennyi tervnek és fejlődést célzó kutatásnak túl kell nyúlni ezen az időkereten.

1.9 A Gazdasági és Szociális Bizottság legújabb, a természeti erőforrások fenntartható felhasználásáról szóló véleményében újra foglalkozott azzal, hogy minden fenntartható fejlődést célzó stratégiának jelentősen hosszabb időkeretet kell érinteni.

1.10 Mint arra az EGSzB is rámutatott, ezeket a pontokat nem mérlegelte sem a közvélemény, sem nyílt vitán nem tárgyalták meg őket. Inkább sok a szélsőséges vélemény, amelyek mind alá- vagy túlbecsülik a veszélyeket és lehetőségeket. Egyrészt néhány ember úgy látja, hogy nincs energiaprobléma, hogy a dolgok eddig mindig működtek, és hogy az új feltárható források az igényeket növelnék (évtizedekig hallgattuk az erdők pusztulásáról szóló jóslatokat és azon állításokat, hogy az olaj- és gáztartalékok 40 éven belül elfogynak). A másik véglet az a hiedelem, hogy a megújuló források csak akkor elégíthetnék ki könnyedén a világ teljes szükségletét, ha minden kutatás rájuk irányulna és ehhez igazodna a társadalom is.

⁽¹⁾ Az általános problémát sejtették megelőző olajválságok (pl. 1973-ban és 1979-ben) és a jelen vita, - melynek középpontjában a gazdaság és környezet helycseréje áll – és ami a emissziók elhelyezésének igazolásáról szól.

⁽²⁾ A bizottsági vélemény 7.4-es pontja kimondja: „A Bizottság azt javasolja tehát, hogy a Bizottság dolgozzon ki egy integrált európai energiakutatási stratégiát, melyből később egy világos európai energiakutatási program fejlődhet ki.”

1.11 Tehát még mindig nincs megfelelően kiegyensúlyozott, globális energiapolitika, és még az EU-tagállamok között is jelentős különbségek vannak a kérdés megközelítését illetően.

2. A nukleáris energia – maghasadás és magfúzió

2.1 Egy adott mennyiségű fűtőanyag esetén körülbelül egymilliószor több energia szabadul fel a jelentős tömegű atommagok hasadása és a kis tömegű atommagok fúziója esetén, mint egyszerű vegyipari műveletek során.

2.2 1928 környékén fedezték fel, hogy a magfúzió a Nap és a csillagok többségének az energiaforrása. A napsugarakon keresztül a fúziós energia a földi élet legfőbb energiaforrása: ez az energia teszi lehetővé a növények növekedését, kapcsolatban áll a fosszilis tüzelőanyagokkal, valamint a megújuló energiákkal.

2.3 A maghasadás felfedezésével (1938) és annak hatalmas energiaforrásként betöltött szerepének elismerésével egy sokat ígérő és dinamikus fejlődés vette kezdetét az energia hasznosítása érdekében.

2.4 Az említett fejlődés során a maghasadással kapcsolatos célokat meglepően gyorsan sikerült elérni; mindazonáltal a magfúzióknak, mint egy jóformán korlátlan földi energiaforrásnak a hasznosítása még megvalósításra vár.

2.5 A nukleáris energia e kétféle felhasználásával (i) elektromos áramot lehet generálni üvegházhatású gázok kibocsátása nélkül, és így (ii) csökkenthető a szénhidrátok (kőolaj és földgáz) fogyasztása. E két szénhidrát a közlekedési szektor fő üzemanyagforrása, viszont égésükkel kevesebb CO₂-t termelnek, mint a szén, ezért is töltenek be egyre fontosabb szerepet az áramszolgáltatásban ⁽³⁾.

2.6 A maghasadás és magfúzió alapvetően működési eljárásuk, üzemi körülményeik, valamint környezeti és biztonsági, nyersanyagforrás és elérhetőségi szempontból különböznek egymástól. Minden tekintetben, a magfúzió elméleti síkon előnyösebbnek mutatkozik.

2.7 A maghasadást évtizedek óta használják energiatermelő forrásként. Az atomerőművek mára sokat tettek annak érdekében, hogy visszaszorítsák az üvegházhatású gázok (CO₂) kibocsátását és csökkentsék a függőséget a kőolaj- és földgázfogyasztástól, valamint ezek importálásától. E tényező hatására újraindult a nukleáris energia körüli vita, többek között az üvegházhatású gázok (CO₂) kibocsátásának visszaszorításáról, valamint e cél eléréséhez szükséges eszközökről (ösztönzés/büntetés). A Gazdasági és Szociális Bizottság nemrég foglalt állást a kérdésben ⁽⁴⁾.

⁽³⁾ Ennek eredményeként, a komoly üzemanyaghiány korábban várható.

⁽⁴⁾ Kérdések a nukleáris energia, az áramfejlesztésben való hasznosításával kapcsolatban.

2.8 A maghasadás üzemanyagait a periódusos rendszer különlegesen nehéz izotópjai ⁽¹⁾, a tórium, uránium és plutónium adják. A maghasadás során felszabadult neutronok új hasadási műveleteket indítanak el az adott anyagok magjaiban. Ez energiatermelő láncreakciót indít el, melyet szabályozni kell. A művelet során radioaktív – bizonyos esetekben hosszú felezési-idejűvel rendelkező – hasadási termékek és aktinidek keletkeznek, melyeket évezredig távol kell tartani a bioszférától. Ez a folyamat arra ösztönzött sok embert, hogy visszautasítsa a nukleáris energia felhasználását. Ráadásul egyéb hasadóanyagokat is előállítottak – mint a plutóniumot (urániumból) –, melyeket potenciális nukleáris fegyverek előállítására alkalmas anyagként tartanak számon.

2.9 Az atomreaktorok „elemként” működnek. A több évre elegendő (atomerőművenként 100 tonna) nukleáris üzemanyagkészlet a magban van elraktározva. A kívánt teljesítmény biztosítása érdekében a hasadási reakciók számát ellenőrző műveletek szabályozzák. A művelet ellenőrzéséhez és biztonságos alkalmazásához rendelkezésre álló fejlett technológia ellenére aggodalmat kelt a teljes elraktározott energiameennyiség. Ha a reaktort kikapcsolják, jelentős mennyiségű hő termelődik, ami a legtöbb reaktortípusnál a burkolat túlmelegedésének elkerülése érdekében viszonylag hosszú és intenzív hűtési periódust igényel.

2.10 Az aggodalmakat figyelembe véve az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a témával ⁽²⁾ kapcsolatos legutóbbi véleményében bejelentette, hogy jelenleg fejlesztés alatt van a negyedik generációs atomerőmű. Ez tovább fogja emelni a jelenlegi erőművek passzív biztonsági színvonalát.

2.11 A használt fűtőanyagok tömegének szempontjából a maghasadás bolygónk leghatékonyabb potenciálisan használható energiaszolgáltatása. A fúziós reaktorok a magfúziós folyamatok ellenőrzött generációjának és az így kapott energia hasznosításának az eszközei. Elektromos áramot ⁽³⁾ – főként alapterhelést – szolgáltató erőművekként folyamatosan üzemelnek. Fűtőanyagaik a nehéz hidrogén izotópok (lásd később). A fúziós reaktor „hamuja” pedig a jól hasznosítható veszélytelen nemesgáz ⁽⁴⁾, a hélium.

2.12 A fúzió során, amely csak akkor történik meg, ha a reakció partnerek nagyon magas sebességen ⁽⁵⁾ találkoznak,

⁽¹⁾ Ugyanannak az elemnek az atomjai, de különböző tömeggel (eltérő számú neutronok az atommagban).

⁽²⁾ Kérdések a nukleáris energia, az áramfejlesztésben való hasznosításával kapcsolatban.

⁽³⁾ Szükség lehet a fúziós folyamatba való rövid beavatkozásra.

⁽⁴⁾ A héliumnak különösen stabil magja van és kémiaiilag inert (ezért is tartozik a „nemes gázok”-hoz).

⁽⁵⁾ Általában 1 000 km/sec.

további neutronok szabadulnak fel, melyek radioaktivitást idéznek elő a reaktor falának anyagában (és megváltoztathatják annak tulajdonságait). A K&F program célja ezért olyan anyagok előállítása, melyek radiotoxicitása ⁽⁶⁾ már száz vagy maximum néhány száz év után a szénpor radiotoxicitásának mértékére süllyed majd vissza és ezáltal megnyílhat a lehetőség ezen anyagok nagy részének újrafelhasználására. Ezzel lényegében valamennyire megoldódna a radioaktív hulladékok végleges tárolásának problémája.

2.13 A fúziós energia előállításának tudományos és technológiai követelményei nagyon szigorúak. Az alapvető – és rendkívül bonyolult – cél az, hogy a hidrogén izotópokból (deutérium-trícium keverék) álló gáz 100 millió fok fölé melegedjen (és ezzel plazmává ⁽⁷⁾ váljon) annak érdekében, hogy az ütköző magok olyan nagy sebességet érjenek el, amely megkönnyíti a kívánt fúziós folyamatot. Fontos továbbá a plazma összetartása a megfelelő ideig, valamint a felszabaduló energia kivonása és hasznosítása.

2.14 A folyamatok a fúziós reaktor égésterében történnek. Az energia, amely a néhány grammnyi, megszakítás nélkül adagolt – de nem folyamatosan telített – fűtőanyagban található, minden esetben csak egy pár perces égésre elég, hogy ne legyen nem kívánt nukleáris kilengés. Ráadásul az a tény, hogy hiba esetén a termonukleáris égési folyamat lehül és megáll ⁽⁸⁾, újabb biztonsági előnyt jelent.

2.15 A biztonsági tulajdonságok miatt, a rádió-toxikus hulladékszint (a fúziós folyamatba nem képződnek maghasadásos végtermékek, valamint hosszú életű, különlegesen veszélyes komponensek [aktinidek]) drasztikus csökkentésének lehetősége miatt, és a nyersanyagok korlátlan hozzáférhetősége miatt, a magfúzió hasznosítása nagyon vonzó és fontos része lehetne a jövő fenntartható energiaszolgáltatásának, továbbá segítené megoldani a jelenlegi problémákat.

2.16 A Bizottság korábbi véleményeiben rámutatott arra, hogy a fúziós energia hasznosítására összpontosított kutatás és fejlesztés a jövő energiapolitikájának kulcsfontosságú eleme, és a sikeres európai integráció legjobb példája, ezért kitartóan támogatni kell az európai kutatás és fejlesztési keretprogramokban és az Euratom kutató- és oktatóprogramjaiban.

⁽⁶⁾ A rádótoxicitás az emberi szervezetbe jutott radioaktív izotóp sugárhatása által okozott károsodás mértékét jelenti.

⁽⁷⁾ Ilyen hőmérsékleten a gáz teljesen ionizált (a negatív töltésű elektronok elhatárolódnak az atomtól, és szabadon mozognak, csakúgy, mint a pozitív töltésű atommag), így vezetővé válik, és többek közt, mágneses térrel el lehet szigetelni. Ezt az állapotot nevezik plazmának.

⁽⁸⁾ A termonukleáris égés magyarázatát lásd a 3.9 pontban

3. Fejlődés napjainkig

3.1 A fúziós energia békés felhasználása majdnem ötven éve kezdődött. Abban az időben több ország rendelkezett fúziós fegyvertechnológiával (hidrogénbomba), és a fúziós energia békés felhasználása felé vezető út nagyon ígéretesnek, de különösen bonyolultnak és hosszadalmasnak tűnt.

3.2 Két ma is idézett korabeli kijelentés nyilvánvalóvá teszi és jellemzi a nagy elvárások és a megoldhatatlannak tűnő fizikai és technikai nehézségek közötti feszültséget. Az első H. J. Bhabhától származik, aki 1955-ben az atomenergia békés felhasználásáról szóló genfi konferenciát megnyitó beszédében a következőket mondta: „I venture to predict that a method will be found for liberating fusion energy in a controlled manner within the next two decades (1)”. Az R.F. Post viszont 1956-ban (2) az USA első, fúzióról szóló általános cikkében a következőket írta: „However, the technical problems to be solved seem great indeed. When made aware of these, some physicists would not hesitate to pronounce the problem impossible of solution (3)”.

3.3 Annak idején a sok lehetséges megközelítés között mágneses elszigetelésre irányuló javaslatok is voltak, amelyeket ma a legígéretesebbnek tartanak a szükséges követelmények eléréséhez. Megvalósításukhoz viszont akadályokkal és kudarcokkal teli, óriási tudományos és technológiai fejlődésre és optimalásra volt szükség. Ez a tokamakra (a gyűrűs (4) mágneses szoba orosz megfelelője) valamint a stellaratorra vonatkozik. Mindkét megközelítés egy közös alapkoncepcióra épül: a forró plazma elszigetelésére a szükséges körülmények között, megfelelő gyűrűstruktúrájú mágneses térben.

3.4 Az úttörő szerepet ebben a folyamatban az európai JET (Joint European Torus), technikai terv (5) játszotta, amely hozzávetőlegesen húsz év múlva (6) valósult meg. A projekt kísérleti fázisában nemcsak a szükséges plazma hőmérsékleteket érték el először, hanem a 90-es években, a deutérium-trícium fúziós művelet használatával, lehetségesnek bizonyult magas fokú ellenőrzés mellett a fúziós energia (20 megajoule kísérletenként) jelentős mennyiségének kibocsátása. Ily módon, rövid ideig a plazma fúziós-energiahozama majdnem egyenlő volt a plazmába táplált hőenergiaival.

3.5 Ez a siker az Európai Közösség – az Euratom égisze alatt végrehajtott - fúziós kutatási programja minden forrásának szinergiájával vált lehetővé. A program részeként létrehozott hálózat kapcsolatot teremtett a tagállamok különböző Eurá-

tomhoz kapcsolódó laboratóriuma között – tesztelhetőségekkel, változó egyéni közreműködésükkel és a JET projektben való részvételükkel együtt – megosztott identitást kölcsönözve nekik. Korai példa ez az európai kutatási terület gyakorlati működésére, és világos bizonyíték hatékonyságára.

3.6 Ez volt az első kritikus előrelépés a világméretű fúziós kutatásban. A fúzióban levő plazma előállításának és mágneses elszigetelésének alapelve bizonyítást nyert.

3.7 Ezt a területet példás, világméretű együttműködés is jellemezte, melyet olyan szervezetek koordináltak, mint a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség (IAEA) és a Nemzetközi Energiaügynökség (IEA). Az európai kutatás kulcsszerepet töltött be, elszántan folytatta munkáját, hogy felzárkózhasson – különösképp az USA-hoz –, és ma már vezető szerepet játszik a területen.

3.8 Gorbacsov elnök és Reagan elnök tizenhét évvel ezelőtti kezdeményezésére, amelyhez később csatlakozott Mitterrand elnök is, terv született az ITER (7) megépítését és működtetését célzó közös, világméretű, de főleg közös projekt kidolgozására. Ez az első reaktor, amely segítségével nettó energia volt kinyerhető a plazmából (a plazma fúziós folyamatából származó energiahozam jelentősen meghaladja a betáplált energiát). Az ITER célja, hogy technológiai és tudományos szinten bebizonyítsa, hogy égő plazma segítségével, használható fúziós energiát lehet termelni kereskedelmi szinten.

3.9 Az „égés” kifejezés („termonukleáris égésként” is ismeretes) olyan folyamatot ír le, amelyben alapvetően a fúzió során felszabadult energia tartja a plazma hőmérsékletét a szükséges nagyon magas szinten. Kísérletek kimutatták, hogy ez csak kellőképpen nagy berendezésekben (erőművekhez hasonló méretben) valósítható meg. Az ITER-t ezért ennek megfelelő méretűre tervezték.

3.10 A program tehát a kutatás és a fejlesztés közötti átmeneti állapotban van, mindazonáltal nem lehet teljesen elválasztani a két koncepciót egymástól. Az ITER célkitűzések megvalósításához egyrészt végleges választ kell adni bizonyos fizikai kérdésekre, amelyeket azonban csak a plazma kellő ideig tartó égetése után lehet megválaszolni. Másrészt szükség van egyéb műszaki összetevőkre is, melyeknek tulajdonságai és méretei egy működő reaktoréhoz hasonlóak (nagyon nagy, szupervezető mágnesek, a plazmának ellenálló égéstér (8), plazmamelegítő egységek, stb.). Ez az első lépést jelenti a fizikából az erőmű-technológia felé.

(1) „Ki merem jelteni, hogy 20 éven belül felfedeznek egy olyan módszert, amellyel teljesen irányított módon, fel lehet szabadítani a fúziós energiát”

(2) Rev. Mod. Phys. 28, 338 (1956).

(3) „Mindazonáltal a megoldandó technikai nehézségek óriásinak tűnnek. Ha ez tudatosul, néhány fizikus habozás nélkül megoldhatatlannak fogja minősíteni a problémát.”

(4) Gyűrűs = gyűrű alakú.

(5) A tokamak elv egyik változata alapján készült.

(6) A JET tehát Bhabha előrejelzése alapján valósult meg, megerősítve így előrejelzéseit.

(7) Eredetileg nemzetközi termonukleáris kísérleti reaktor (International Thermonuclear Experimental Reactor), ma már azonban csak a betűszó használatos.

(8) Plazmafal-interakció

3.11 Az ITER világméretű tervezésének eredményei magukba foglalják a magyarázó adatokat, az átfogó terveket, a prototípusokat, valamint a tesztelt modell részeit. Ezek az eredmények összegzik az eddig elvégzett minden kísérlet tapasztalatát és következtetését a JET-től kiindulva, amely nemcsak az európai, de a világméretű fúziós program modellje is.

3.12 Az ITER lineáris dimenziói kétszer nagyobbak a JET-énél (a plazma gyűrű átmérője: 12 méter, az égésterfogat: kb. 1 000 m³). Az elképzelés az, hogy az ITER 500 MW fúziós energiát fog generálni, tízszeres energia output/input aránnyal⁽¹⁾, a kezdeti, legalább nyolcperces égésekkel, (és kisebb output/input aránnyal, a gyakorlatilag határtalan égési idő alatt).

3.13 Az ITER építési költségei mintegy kerek 5 milliárd eurót tesznek ki⁽²⁾.

3.13.1 Az ITER építése során a költségek azokat a cégeket terhelik, amelyek szerződtek a tesztberendezés különböző részeinek előállítására és illesztésére. Az ITER megépítéséhez hozzájáruló jelentős európai támogatás előnyt jelent az európai iparnak, az innovatív kapacitás, valamint az általános technológiai know-how szempontjából, és segíti a Lisszaboni stratégia célkitűzéseinek megvalósítását.

3.13.2 Az ipar a fúziós program sok hasznos melléktermékével⁽³⁾ gyarapodott. Ez az ITER megépítésének egyik nagyon fontos várható haszonforrása.

3.13.3 Az ITER építése során a teljes fúziós program európai költsége (a Közösség és a tagállamok részéről) kevesebb lesz, mint Európa végleges energia-fogyasztási költségének 0,2 %-a.

3.14 Fejlődése során az ITER-partnerség különböző nehézségekkel⁽⁴⁾ szembesült. Eredetileg, az EU, Japán, Oroszország és az Egyesült Államok vett részt benne. Az Egyesült Államok öt éve kilépett, de 2003-ban újra belépett, melyhez azután Kína és Korea is csatlakozott. Az együttműködés nemcsak a tervezési költségek megosztását tette lehetővé a főbb nemzetközi energiakutatási partnerek között, de a projekttervezés számára hozzáférést biztosított az összes világszerte elért eredményhez.

3.15 Ez nyilvánvalóvá tette a rendszer fontosságát is, miszerint egy világméretű projekt old meg egy világméretű problémát.

⁽¹⁾ Más szóval, tízszer több energia termelődik a plazma fúziója során, mint amennyit betáplálnak, olyan speciális eszközökkel, mint a nagyteljesítményű neutrális sugárágyúk, vagy a magas-frekvenciás sugárágyúk.

⁽²⁾ COM(2003) 215 végleges szerint: az ITER költségei az építési szakaszban mintegy 4 570 millió eurót tesznek ki (az euró 2000-es értékében).

⁽³⁾ Lásd, Spin-off benefits from fusion R&D EUR 20229-Fusion energy-Moving forward ISBN 92-894-4721-4 és a Making a difference a Culham Tudomány Központ (Culham Science Centre) által kiadott brosrát, Abingdon, Oxfordshire OX14 3DB, UK

⁽⁴⁾ A helyhiány nem teszi lehetővé a projekt komplex és változékony politikai történelmének részletes leírását.

3.16 Az ITER üzem közös megépítése szintén minden partnerország számára a tudás és a technikai képességek nagymértékű növekedését jelenti (lásd 5. fejezetet), és nem csupán az újszerű energiarendszernek köszönhetően, hanem a csúcstechnológiákhoz kapcsolódó általános innovációknak köszönhetően is.

3.17 A technológiafejlődést illetően új kezdet lenne, ha világszerte csak egy létesítményt kellene felépíteni az ITER célkitűzések keretében, vagyis ha megszületne a döntés, amely ebben a fázisban kizárja a fej-fej mellett haladó, rivalizáló alternatívák kutatását, vagy tesztelését, ami megtörtént például a repülés, az űrkutatás és az atomreaktorok fejlődése során.

3.18 Ezt a költség-visszaszorítási műveletet viszont ellensúlyozná egy különösen hatékony támogatóprogram, amely a fejlődéskockázat csökkentése érdekében az innovatív ötleteknek és alternatív koncepcióknak⁽⁵⁾ egyaránt teret ad. Kezdetben kisebb léptékben, alacsonyabb költséggel tanulmányozni lehetne ezeket a lehetőségeket.

4. Fúziós erőmű: a jövő útja

4.1 Az ITER project felhalmozott eredményei – amelyek az építési munkálatok megkezdése után kb. 20 évvel esedékesek – elegendő kezdeti tudást biztosítanak majd az első áramtermelő fúziós demonstrációs erőmű (DEMO) megtervezéséhez és megépítéséhez. A DEMO építési munkálatai tehát húsz-huszonöt év múlva kezdődhetnek.

4.2 A jelenlegi tudás szerint a fúziós erőműveket a következő tulajdonságok figyelembevételével kell tervezni:

- alapterhelés tartalék, a jelenlegi erőművek blokkteljesítményében kifejezve; hidrogéntermelés is lehetséges;
- az óránkénti fűtőanyag szükséglet⁽⁶⁾, mondjuk 1 GW-os blokkra⁽⁷⁾ (elektromos teljesítmény): hozzávetőlegesen 14 g nehézhidrogénből (deutérium), amely kb. 420 kg természetes vízben található és 21 g szupernehéz hidrogénből (trícium) kerül előállításra kb. 42 g⁶Li segítségével, melyet 570 g természetes lítium tartalmaz;
- a készlet mindenhol rendelkezésre áll a világon, és bőven meghaladja az előrelátható időszak szükségleteit⁽⁸⁾;

⁽⁵⁾ Itt fontos megemlíteni a stellarátort.

⁽⁶⁾ Összehasonlításképpen: egy barnaszemes erőműnek 1 000 tonna barnaszénre van szüksége.

⁽⁷⁾ 1 GW (gigawatt) egyenlő 1 000 MW –al (megawattal)

⁽⁸⁾ A lítiumot bizonyos kőzetekből, sóstavi oldatokból, geotermikus és ásványi vizekből, olajkutakból kiszivattyúzott vízből és tengervízből nyerhető ki. A jelenleg ismert készlettel az egész világ energiaszükségletét ki lehetne tízszer is ellátni, több ezer éven keresztül.

- egy ilyen blokk óránkénti hamutermelése nagyjából 56 g hélium⁽¹⁾;
- a radioaktív tríciumnak belső ciklusa⁽²⁾ van (felezési idő: 12.5 év), melyet lítium táplál az égéstér szélében;
- az égéstér anyagának a radioaktivitását neutronok okozzák; anyagválasztástól függően a rádió-toxikus hatás száz, illetve pár száz év alatt süllyed a szén hamujának a szintjére;
- nem lép fel az irányíthatatlan láncreakció veszélye, hiszen a fűtőanyag – mint egy gázégőnél – kívülről kerül be, és percek alatt elég, ha nincs utánpótlás;
- nincs olyan baleseti forgatókönyv, amely olyan magas radioaktív anyagkibocsátást (por, trícium, stb.) tartalmazna, hogy evakuációs intézkedéseket tegyen szükségessé az erőmű határain kívül;
- a terrortámadásokból származó még viszonylag körülhatárolt károsodásoknál megállapítható radiotoxikus anyagoknak csekély és könnyen felszabaduló része, illetve e támadásokkal járó biztonsági jellemzők alapján;
- az erőmű méretei hasonlóak a ma létező erőművekéhez;
- a költségmegoszlás hasonlít a létező nukleáris erőművekéhez: a legtöbb költség az építésből származik, a fűtőanyag utánpótlás költsége gyakorlatilag elhanyagolható.

4.3 A DEMO megvalósításához nemcsak az olyan kulcsfontosságú kérdéseket kell figyelembe venni, mint például az energiatermelés és az égést lerövidítő folyamatok kérdése (ezeket az ITER munkálatok során kutatják és bizonyítják), vagy nemcsak a már jelenleg is rendelkezésünkre álló ill. még kifejlesztésre váró kifinomult eljárásokat kell alkalmazni, hanem nyomatékosítani és erősíteni kell más fontos műszaki fejlesztéseket is.

4.4 Ezek a kérdések a következőkkel kapcsolatosak: a belső fűtőanyagciklus (a trícium táplálása és kezelése); az energia elvonása; bizonyos anyagok ellenálló képessége a plazma- és neutronnyomással szemben (plazma-fal kölcsönhatás); karbantartási technológiák; a távbeavatkozások és azoknak a technológiai módszereknek az optimalizálása, melyek lehetővé teszik az égési idő elnyújtását – egy teljes mértékben folyamatos égési folyamatot. Egy másik fontos feladat a megfelelő alacsony radioaktivitású strukturális anyagok kifejlesztése – vagy olyan anyagoké, amelyek csak rövid időre lesznek sugárzóak. E téren további munkára van szükség, hiszen ezeket az anyagokat hosszútávon is ki kell próbálni.

4.5 Hiba lenne azt hinni, hogy a DEMO a kutatási és fejlesztési folyamat végét jelenti. Mint azt a technika történelme is mutatja, az intenzív K&F csak akkor indul be, miután a kezdeti prototípus már a helyére került.

(1) Összehasonlításképpen: egy ugyanekkora kapacitású barnaszénes erőmű 1 000 tonna széndioxidot juttat a levegőbe.

(2) Leszámítva a kezdeti szükségletet, melyet például nehévízzel moderált maghasadásos erőművekben állítható elő (Kanada).

4.5.1 A technika történelme azt is megmutatta, hogy az első prototípus gyakran csak durva, primitív eszköz a későbbi, lassan kifejlesztett, elegáns modellekhez képest.

4.5.2 A dízelmotor jelenlegi optimalizálása a feltalálása után majdnem egy évszázaddal történt meg. A fúziós erőműveknek is minden bizonnyal fejlesztésre, optimalásra és az eljövendő idők szükségleteinek megfelelő adaptálásra lesz szükségük.

5. Az ITER helyszíne

5.1 Jelenleg két helyszín verseng kormányzati szinten az ITER befogadására: Cadarache⁽³⁾ Európában, valamint Rokkasho-Mura⁽⁴⁾ Japánban. A végső döntés határozza meg a szükséges támogatóprogram struktúráját, és hogy melyik partner mennyivel járul hozzá a közös finanszírozáshoz.

5.2 Azt megelőzően, hogy az Egyesült Államok újra csatlakozott volna az ITER-hez, és mielőtt Kína és Korea beszállt volna a programba, nem fért kétség ahhoz, hogy az ITER-nek Európa ad majd otthont, egyszerűen azért, mert a JET-hez hasonlóan, az európai helyszínt, a siker zálogának tartották.

5.3 De új helyzet alakult ki, mivel az Egyesült Államok és Korea jelenleg a Rokkasho-Mura helyszínt támogatja, annak ellenére, hogy a Cadarache-i helyszín egyértelmű és széles körben elfogadott technikai előnyökkel rendelkezik. Ha a végső választás Japánra esne, Európa elvesztené vezető pozícióját, és elesne az eddig megtett erőfeszítés és befektetett pénz hozadékától – nem is beszélve a kutatóiparra kiható következményekről.

5.4 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság ezért örömmel fogadja és támogatja az Európai Tanács 2004. március 25-i és 26-i döntését, amelyben a Tanács megerősíti az európai helyszín egyhangú támogatását, és bátorítja az Európai Bizottságot „az ITER programmal kapcsolatos tárgyalások folytatására, azzal a céllal, hogy a projekt mihamarabb elkezdődhessen az európai helyszínen”.

6. Összefoglalás és a Bizottság ajánlása

6.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a fúziós energia békés célú felhasználása hosszú távon képes az energiaellátás kérdését fenntartható, környezetkímélő, és versenyorientált módon megoldani.

(3) A franciaországi Aix-en-Provence közelében, Marseille-től északnyugatra.

(4) Észak-Japánban.

6.1.1 Ez a jövő technológiája, és ez a következő potenciális előnyöknek köszönhető:

- A közeljövőben mindkét üzemanyag, a deutérium és a lítium, végtelen mennyiségben rendelkezésre fog állni.
- Nem keletkeznek „éghajlatváltoztató” gázok, hasadási termékek vagy aktinidák.
- A bennük rejlő biztonsági szempontból fontos tulajdonságok eleve lehetetlenné tesznek bármilyen ellenőrizetlen nukleáris kilengést⁽¹⁾.
- Az égésterben levő anyag radioaktivitása lecsökkenhet a szénsalag radiotoxicitásának szintjére, száz és legfeljebb több száz év közé; ez lényegesen könnyíti a végleges tárolás kérdésének megoldását.
- Ezeknek a tulajdonságoknak köszönhetően és annak, hogy csak kis mértékben vannak könnyen illó anyagok jelen, csak viszonylag kis mértékű kár veszélye áll fenn egy esetleges terrorista támadás esetén.

6.1.2 A fúziós energia különösen jól kiegészíti a megújuló energiaforrásokat – azzal az előnnyel, hogy a szél- illetve napenergiával ellentétben az időjárás, év-és napszak nem meghatározó tényező. Ez a komplementaritás – igazodás az aktuális igényekhez – a centralizált és decentralizált rendszerek között is megfigyelhető.

6.1.3 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság már számos véleményben hangsúlyozta, hogy a fúziós energiával kapcsolatos K&F programok fokozott terjesztését és támogatását elő kell segíteni⁽²⁾.

6.2 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság örömmel jelenti, hogy az európai fúziós program – és ennek JET projektje – által képviselt vezető pozíciónak köszönhetően sikeresen befejeződött a világméretű fúziós kutatások legelső kritikus szakasza. A program leírta a nukleáris fúzióból nyerhető energia fizikai elvét, és ezzel megalapozta az ITER kísérleti reaktort, amelyben először lehet majd létrehozni és tanulmányozni égő fúziós plazmát, amely lényegesen több energiát termel, mint amennyi a fenntartásához szükséges.

6.3 A sok éves K&F-nek, a megfelelő befektetésnek, valamint a globális összefogásnak köszönhetően eljött az ITER felépítésére és üzemeltetésére vonatkozó döntések ideje, és lassacskán a projekt kezd igazi erőműhöz méltó méreteket ölteni.

6.4 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság kiemeli az európai fúziós program vezető, úttörő szerepét, ami nélkül ma nem létezne az ITER projekt.

⁽¹⁾ Vagy az időben történő energiafelszabadulást.

⁽²⁾ „...elősegíteni a fúzió által adott lehetőségek kutatását”.

6.5 Az ITER projekt eredményei alapvető adatokat szolgáltatnak majd az első áramtermelő fúziós demonstrációs erőmű (DEMO) tervezéséhez és megépítéséhez. A DEMO építkezési munkálatai ezért nagyjából 20-25 év múlva kezdődhetnek el.

6.6 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság támogatja az Európa Bizottság Európa stratégiai felkészítésére irányuló erőfeszítéseit. Ezáltal Európa a kereskedelmi hasznosítás fázisában is központi szerepet játszhatna, ezért akár jelenleg is egyre jobban arra használhatná a fúziós kutatási programot, hogy az ITER-en túllépve a DEMO-ra összpontosítson.

6.7 A DEMO fejlesztéséhez nem csupán az ITER projekt tanulságai kulcsfontosságúak, hanem a többi döntő fontosságú feladatban való előrehaladás is. Többek között: a mágneses térszerkezet optimalizálása; anyagfejlesztés (fejlesztések a plazma által keltett erózió terén, a neutronos károsodás terén), a keletkező radioaktív sugárzás lecsengése terén); fűtőanyag ciklus; energia kinyerés; a plazma-áramlat és annak belső eloszlásának irányítása; hatékonyság, és alkatrész-megbízhatóság.

6.7.1 A Európai Gazdasági és Szociális Bizottság arra is felhívja a figyelmet, hogy a további fejlődés kizárólag egy széles, a tagállamokat összekötő európai K&F támogatóprogram segítségével jöhet létre. Ennek előfeltétele egy fizikai és főként technikai kísérletekből álló hálózat, valamint jelentős eszközök, amelyek képesek az ITER-t támogatni és kiegészíteni.

6.8 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság rámutat arra, hogy nyomatékkal, elszántsággal és megfelelő erőforrásokkal fenn kell tartani a mostani lendületet, hogy szembenézhessünk az óriási tudományos és technológiai kihívással, amely hosszú távon rendkívül fontos az energiaszolgáltatás számára. Ehhez nélkülözhetetlen a nagyon komoly elszántság a lisszaboni és göteborgi stratégiák megvalósítása érdekében.

6.8.1 A jövőbeli hetedik K&F keretprogramot és az Euratom programot illetően biztosítani kell a sikerhez szükséges, egyre jelentősebb forrásokat az energiakutatás egésze és különösen a fúziós program számára. Ez az ITER alternatív finanszírozási lehetőségeinek teljes kihasználását is jelenti.

6.8.2 Ide tartozik még a fizikus és technológiai mérnök állomány biztosítása is, hogy az ITER működtetéséhez és a DEMO kifejlesztéséhez megfelelő számú európai szakember álljon rendelkezésre. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság utal a közelmúltban ebben az ügyben⁽³⁾ kialakított véleményére.

6.8.3 Ez azt is jelenti, hogy az oktatási intézmények és kutatóközpontok a hálózat részei maradnak, nem csupán azért, hogy fiatal tudósokat és a megfelelő szakterületen jártas mérnököket képezzenek, hanem azért is, hogy a tudósok szaktudásukat a felmerülő kihívások kapcsán kamatoztathassák, és kapcsolatot hozhassanak létre a civil társadalommal.

⁽³⁾ Az Európai Bizottság által az Európai Tanácsnak és az Európai Parlamentnek kiadott közleménye – Researchers in the European Research Area: one profession, multiple careers (Kutatók az Európai Kutatási Térségben: egy szakma, több karrier)..

6.8.4 Az egyik kulcsfontosságú teendő a jól időzített lépések megtétele annak érdekében, hogy az európai ipar egyre több részt vállalhasson ezekben a nagyon sokoldalú, a tudomány és technológia csúcsát jelentő fejlesztésekben. Mindaddig, a fúziós programban az európai ipar főleg mint speciális és bonyolult részek kifejlesztője és beszállítója vállalt részt – és ezen nincs is szükség változtatni. Viszont, ahogy a fúziós reaktorok egyre közelebb kerülnek a megvalósuláshoz, az iparnak fokozatosan egyre függetlenebb és pro-aktívabb szerepet kell vállalnia.

6.8.5 Az ITER építése és a DEMO kifejlesztése érdekében végrehajtott jelentős ipari befektetések egyszerre erősítik majd meg a gazdaságot, és – ami sokkal fontosabb – lendületet adnak a szaktudásnak és az innovációnak ezen a gyorsan fejlődő és kihívásokkal teli területen. A fúziós program eddigi nagyszámú hasznos melléktermékét tekintve ez a fejlődés ma már biztonságmal megállapítható.

6.9 Nemzetközi szempontból Európa sok kihívással áll szemben. Egyfelől nélkülözhetetlen a vezető pozíció megőrzése a fúziós kutatások terén az amerikai kutatói fölényrel szemben, valamint a három ázsiai ITER partner⁽¹⁾ egyre növekedő súlyának visszaszorítása érdekében is.

6.10 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság teljes mértékben támogatja az Európai Bizottságot abban az elhatározásában, hogy eleget tegyen ennek a kihívásnak, és felkéri az Európai Tanácsot, az Európai Parlamentet és a tagállamokat, hogy ugyanígy cselekedjenek, és ne hagyják, hogy Európa elveszítse vezető szerepét ezen a jövő számára kulcsfontosságú területen. Ez azonban nehézségekkel jár.

6.11 Azt megelőzően, hogy az Egyesült Államok újra csatlakozott volna az ITER-hez, és mielőtt Kína és Korea beszállt volna a programba, nem fért kétség ahhoz, hogy az ITER-nek Európa ad majd otthont, egyszerűen azért, mert a JET-hez hasonlóan, az európai helyszínt a siker zálogának tartották.

6.12 Ezzel szemben új helyzet alakult ki, mivel az Egyesült Államok és Korea jelenleg a Rökkasho-mura helyszínt támogatják annak ellenére, hogy egyértelmű és széles körben elfogadott technikai előnyöket mutat a Cadarache-i helyszín. Ha a végső választás Japánra esne, Európa elvesztené a vezető pozícióját, és elesne az eddig megtett erőfeszítés, és befektetett pénz hozadékától – nem is beszélve a kutató iparra hatással lévő következményekről.

6.13 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság ezért megjegyzi, hogy örömmel fogadja és támogatja az Európai Tanács 2004. március 25-i és 26-i döntését, melyben megerősíti az Európai helyszínt egyhangú támogatását, és bátorítja az Európai Bizottságot „az ITER programmal kapcsolatos tárgyalások folytatására, azzal a céllal, hogy a projekt mihamarabb elkezdődhessen az európai helyszínen”.

6.14 Összefoglalva és újra kiemelve ezt a pontot, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság felkéri a Tanácsot, a Parlamentet és az Európai Bizottságot, hogy minden lehetőséget őszintén figyelembe véve tegyenek arra irányuló javaslatokat – ha szükséges dolgozzanak ki új nemzetközi struktúrákat – annak érdekében, hogy az ITER-program, a fenntartható energiaforrás kifejlesztésében vállalt meghatározó szerepénél fogva, mindenképpen megvalósulhasson Európában.

Brüsszel, 2004. június 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Kína, Japán, és (Dél-)Korea.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „A Bizottságnak az Európai Parlament és a Tanács részére megküldött Közleményéről – A GALILEO kutatási program helyzetjelentése 2004. év elején”

(COM(2004) 112 végleges)

(2004/C 302/08)

2004. május 5-én, az Európai Bizottság elhatározta, hogy konzultál az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal az Európai Közösség alapító Szerződésének 262. §-ban foglaltak értelmében a fent említett kérdésben.

A „Közlekedés, energia, infrastruktúra, információs társadalom” szekció, amely a tárgyi bizottsági munka előkészítésének felelőse, a véleményt kidolgozta 2004. június 10-én. (A téma előadója: S. BUFFETAUT).

A 2004. június 30-án és július 1-jén tartott, 410. plenáris ülésén (a június 30-i ülésen), az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az alábbi véleményt fogadta el 161 igen szavazattal, 3 tartózkodás mellett.

1. Előszó

1.1 A GALILEO program az Európai Unió egyik legnagyobb kihívása, mind függetlenségét, mind technológiai és tudományos kapacitásait, gazdasági életét, és elsősorban, űrkutatási és távközlési szektorát tekintve. Az űrkutatási szektor fejlődése, főleg az utóbbi években, a műholdas távközléshez kapcsolódó kereskedelmi tevékenységen nyugodott. Azok a nehézségek, melyek keményen sújtották a távközlési ipart, mintegy ellenhatásként, komolyan érintették az intézményi és politikai szinten alig támogatott űrkutatási szektort, főleg, ha mindezt összehasonlítjuk főbb konkurensinkkel.

1.2 A programot késleltették kibontakozásában a program „igazságos megtérülésének” az Európai Űrkutatási Ügynökség Tagállamai közti felosztása körüli viták, továbbá az Európán kívülről gyakorolt nyomás, így a GALILEO program a tagállamok pénzügyi hozzájárulásáról a 2003. május 26-án az ESA tanácsán belül megkötött megállapodás létrejöttét követően tudott végre ténylegesen a megindulás fázisába lépni.

1.3 A GALILEO program a GPS-hez viszonyítva, elsősorban abban a fontos jellemvonásában tér el, hogy polgári program. Ez a nagy infrastrukturális projekt döntő stratégiai fontosságú Európa és függetlensége számára, amint ezt már kiemelte az EGSzB, az Európai Parlament és a Tanács. Tökéletesen beleillik a lisszaboni stratégia kereteibe. Egy Európa szerkezetének előrehaladásában fontos szerepet játszó ilyen kaliberű program megérdemli, hogy ezt a fontosságát hangsúlyozottan emeljék ki.

1.4 A GALILEO rendszer öt szolgáltatást nyújt majd:

- nyílt szolgáltatást (összemérhető a GPS alapszolgáltatásával);
- életbiztonsági szolgáltatást (safety of life), amely elsősorban a légi, vasúti és tengeri szállítás céljait szolgálja;
- kereskedelmi szolgáltatást, amely pontosabban körvonalazott, mint a nyílt szolgáltatás és kereskedelmi felhasználási célokat szolgál;
- kutatási és mentési szolgáltatást;

– a kormányzatszolgáltatást a közhatalom szolgálatában a rendőrségi, vámügyi és a polgári védelmi szervek részére tartják fenn. Ezek a tevékenységek nagy pontosságú kódolt jeleket használnak katonai célokra, és megtették a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy minden rosszindulatú támadást kivédjenek.

1.5 Miután ez alapvetően polgári rendszer, fő felhasználási területe a mindennapi élet, különösen a közlekedés/szállítás. Feladata tehát a szolgáltatás folytonosságának és biztonságának fenntartása, és üzemzavar esetén, szemben a GPS-sel, fennáll a kártérítési felelőssége.

1.6 Ezenfelül, GALILEO egy kissé nagyobb pontosságú, mint a GPS, és főleg, égitestünket lefedi teljes egészében. Ezenkívül, valós időben képes ellenőrizni a jel integritását, ami lényeges bizonyos alkalmazások esetében és különösen a polgári légiforgalom számára.

1.7 A jelen közlemény tárgya lényegében azt célozza, hogy a GALILEO program előrehaladását felmérje, kijelölje a jövő távlatait, és meghatározza azt a néhány bizonytalansági tényezőt, amely benne marad egy olyan projektben, amely 3,2 milliárd eurót mozgósít, és három fázisra oszlik:

- egy első fejlődési és érvényesítő ellenőrzési fázisra 2002-2005.;
- egy kiteljesedési fázisra 2006-2007.;
- egy kereskedelmi célú felhasználási fázisra, amely 2008-ban indul.

2. A bizottsági közlemény szerkezete és a dokumentum tartalma

A dokumentum három témát ölel fel:

- a fejlődési fázis készültségi állapota;
- a nemzetközi kooperáció jövője;
- az átmenet a kiteljesedési és a kereskedelmi célú felhasználási fázisokba.

2.1 A fejlődési fázis.

2.1.1 Közös vállalkozás

Az ESA tanácsában 2003. májusában megkötött megállapodás lehetővé tette a helyzet feloldását és a GALILEO közös vállalkozás a múlt nyár óta teljesen működőképes. Kinevezték igazgatóját, szervezeti felépítését elfogadták, költségvetését jóváhagyták a 2003./2004. évekre. Az EGNOS-t (European Geostationary Navigation Overlay Service – Európai Geostacionárius Navigációfedezési Szolgálat) ellenőrzése alá kellett volna helyezni. Még hátravan a közös vállalkozás adóügyi és társadalmi státuszának kérdésének problémája. Erről folynak a tárgyalások a belga Kormánnyal. Ennek a kimenetele nem elhanyagolható anyagi szempontból (5 M €/év). A közös vállalkozás 32 alkalmazottja számára ugyanolyan feltételeket kellett teremteni, mint az ESA, vagy az Európai Bizottság tagjai részére. A belga hatóságok ezt nem ellenzik, de meg kívánnak győződni a közös vállalkozás munkatársai társadalombiztosításának a fedezetéről. A probléma tehát inkább adminisztratív természetű, semmint lényegi.

2.1.2 Technikai tanulmányok és kutatási munkák.

Tárgyak:

- a meghatározási fázis befejező munkái;
- az alapvető infrastruktúra;
- az EGNOS, amely nemsokára üzemkész lesz;
- az európai rádió navigációs szakterület.

2.1.3 A 2003. júniusában tartott rádiótávközlési világkonferencia.

2.1.3.1 A tét rendkívül fontos volt az Európai Közösség számára, amelynek két célja volt:

- megszerezni a 2000-ben allokált frekvenciasávok megerősítését;
- arra ügyelni, hogy e frekvenciasávokon belül a kiosztás ne legyen hátrányos az európai rendszerre, a sávokhoz a hozzáférés legyen méltányos, és a közös üzemeltetés alapelvein nyugodjon.

2.1.3.2 A viták a GPS amerikai rendszer történelmi monopóliuma által meghatározott légkörben folytak, de végül az Európai Közösség elérte azokat az eredményeket, amelyekre számított, mind a frekvenciasávok használati feltételeit, mind a pártatlan multilaterális koordináció követelményét illetően.

2.1.4 Az új Tagállamok és tagjelölt országok integrációja.

Ipari szinten kezdeményezéseket dolgoztak ki azért, hogy ezek az országok teljes értékű részvétele lehetséges legyen a GALILEO programban, a Bizottság kinyilvánított óhaja szerint.

2.2 A nemzetközi kooperáció fellendülése

2.2.1 A nemzetközi kooperáció lényeges tényezője annak, hogy a GALILEO programból a maximális hasznot lehessen

húzni, ahogy ezt a Tanács már többször aláhúzta. Viszont egyre nagyobb számban jelennek meg harmadik országok a követeléseikkel. E tekintetben, az Európai Bizottság párhuzamosan követi a bilaterális és a regionális megközelítés politikáját.

2.2.2 Az első megállapodást Kínával írták alá 2003. október 30-án, és tárgyalásokat kezdtek Indiával és Izraellel. Hasonló intézkedések vannak folyamatban Dél-Koreával, Brazíliával, Japánnal, Kanadával, Ausztráliával, Mexikóval és Chilével.

2.2.3 Ami a regionális kooperációt illeti, a párbeszéd folyik a Földközi tengeri térséggel, Latin-Amerikával és Afrikával.

2.2.4 Végül, folynak a tárgyalások azokkal az Államokkal, amelyek már rendelkeznek egy műholdas navigációs rendszerrel, azaz Oroszországgal és az Egyesült Államokkal. Ezek különösen fontosak, mert biztosítani kívánják a rendszereik műszaki kompatibilitását és közös üzemeltetését a GALILEO-val. Fel kell hívni arra a figyelmet, hogy eleinte az Egyesült Államok vitatta magának a GALILEO programnak a megalapozottságát. Mindenesetre, a viták során az egyetértés mechanizmusának az egyes partnereknek a többiekhez viszonyított jogai és kötelezettségei szimmetriáján kell nyugodnia, különösen, ami a vétőjog esetleges gyakorlását illeti.

2.3 Átmenet a kifejlődési és a felhasználási fázisokba.

Ez a legfontosabb kérdés. A rendszer kifejlődési és a felhasználási fázisai rendre 2006-ban és 2008-ban indulnak.

2.3.1 A rendszer koncesszióba adása.

2.3.1.1 Ezt a koncesszióba adást irányítja a közös vállalkozás. Az eljárást 2003. októberében indították. Négy jelölt jelentkezett, mindegyikük elfogadható volt. Olyan fő partnerek által alkotott konzorciumok jelentkeztek, amelyekhez társult vállalatok sokasága csatlakozott. Valamennyi jelölt úgy ítélte meg, hogy a jövőbeni európai rendszer nagy összegű kereskedelmi bevételeket fog tudni realizálni, és úgy becsülték, hogy a saját tőkeapportból nem elhanyagolható részt lesznek képesek finanszírozni.

2.3.1.2 Ez az elem annál is inkább fontos, mert a Tanács kívánsága szerint a közösségi alapjuttatás nem haladhatja meg a fejlesztési fázisban szükséges finanszírozás egyharmadát. Végül, a versenytárgyalás második fordulójára három konzorciumot hívtak meg (Alcatel/Alenia/Vinci, EADS/Thalès/Inmarsat, Eutelsat).

2.3.1.3 Hat forrástípust jelöltek ki:

- a GALILEO által nyújtott szolgáltatások eladása;
- a szellemi tulajdonjogok és licenciák eladása;
- a közösségi finanszírozás,
- az Európai Beruházási Bank kölcsönei;
- a közösségen kívüli országok részesedései;
- szükség esetén a műholdas rádió navigációs jelek fogadóállomásaira kivetett illeték.

2.3.2 A rendszer vállalati keretei.

2.3.2.1 Az Európai Bizottság egy javaslatot nyújtott át a Tanács és az Európai Parlament részére az európai műholdas rádiónavigációs program irányításának szervezeti felépítését illetően. Javasolta egyrészt, hogy hozzanak létre egy Felügyeleti hatóságot, és másrészt, egy biztonsági és biztosító központot, amely közvetlenül a Főtitkár/Külpolitikai és közös biztonsági főképviseelő irányítása alá tartozna. A Felügyeleti hatóságot létre kell hozni és azt fel kell majd ruházni a biztonsági jogosítványokkal. A biztonsági és biztosító központ nem jön létre, hanem maga a Tanács dönt majd valós időben, ha válság következik be.

2.3.2.2 Egy másik fontos kérdés a rendszer vállalati kereteit illetően, hogy ez a rendszer jelent-e veszélyt a magánéletre. Itt fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a GALILEO rendszer önmagában nem tartalmaz semmilyen veszélyt a magánéletre, mivel felhasználóitól nem kap semmilyen információt (nincs felfelé menő kapcsolat). Ezzel szemben, a felhasználó által nyert információ továbbadható más rendszerekkel, – például GSM mobil telefonokkal – melyekkel a tartózkodási hely megállapítható. A GALILEO által szolgáltatott információ ilyen felhasználása szabályozásának felelőssége nem a programot irányító európai szervezeteket terheli, hanem a nemzeti hatóságokat. Ez utóbbiak figyelmét fel kell hívni arra, hogy milyen rendelkezéseket kell meghozniuk a GALILEO és mostantól fogva, a GPS felhasználásának behatárolására.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az EGSzB nagyra értékeli azt a határozott fellépést, melyről a Bizottság dokumentuma tanúságot tesz, miután egy olyan projektről van szó, amelynek ismerjük rendkívüli fontosságát és nagy nehézségeit. Ebben a szellemben, melyet a siker elérésének buzgalma hevít, egyes kérdések külön figyelmet érdemelnek:

Brüsszel, 2004. június 30.

- az összes, biztonságot érintő megszorítás integrálása a rendszer és irányításának koncepciójába;
- az Egyesült Államokkal folytatott tárgyalások konklúziói annak érdekében, hogy meg lehessen kötni egy, a kölcsönös szimmetrikus kötelezettségvállalásra és a közös, interoperábilis üzemeltetésre, mint célkitűzésre alapozott megállapodást;
- magántőkéből származó elegendő finanszírozás keresése, melyhez a hosszúlejáratú kölcsönök garanciáját meg kell szerezni az EBB-től;
- a program megvalósítási költségeit az előzetes költségvetés keretei között kell tartani.

3.2 Ennek a nagy projektnek a sikere a Tanács világosan kinyilvánított, és szilárdan képviselt politikai és pénzügyi akaratától függ. A GALILEO melletti elkötelezettség kinyilvánításával kifejezte ambícióját az Európai Unió és úrprogramja irányában.

4. Következtetések

4.1 Következtetésében az Európai Bizottság láthatóan bizonyos aggodalmát, és bizonytalanságát fejezi ki a finanszírozást illetően. Ez a kérdés alapvető, mert ha kétséggé teszik a finanszírozást, ezzel az egész programot teszik kockára. Az EGSzB kénytelen újra kinyilvánítani a GALILEO projekt rendkívüli stratégiai fontosságát az Európai Unió és úrkutatási szektorának jövője számára éppúgy, mint az európai berendezkedés fejlődését illetően, mint ahogy azt már határozottan és részletesen meg is tette az Európai Bizottság Zöld és Fehér könyvében megtalálható, az európai úrkutatási politikájára⁽¹⁾ vonatkozó véleményében. Osztja az Európai Bizottság meglegedettségét azt a nagy lépést illetően, amit a program beindítása jelent, és azt kívánja, hogy a mostani optimista hangokat ne tompítsák az utolsó pillanatban előkerülő nehézségek.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Az EGSzB véleménye a Fehér könyvben található „Világűr: egy bővülő unió új európai határa. Az európai úrkutatási politika megvalósításának terve” COM(2003) 673 végleges. Az EGSzB véleménye a „Zöld könyv – Európa úrkutatási politikája” című fejezetről COM(2003) 17 végleges – HL C 220., 2003.9.16.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Az Európai Parlament és a Tanács irányelvjavaslata a vasúti vállalkozások engedélyezéséről” (kodifikált változat)

(COM(2004) 232 végleges – 2004/0074 (COD))

(2004/C 302/09)

2004. április 27-én a Tanács úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét az Európai Közösséget létrehozó szerződés 71. cikkelye alapján a fent említett kérdésben.

A „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció, melynek az volt a feladata, hogy a Bizottság munkáját előkészítse ezzel a témával kapcsolatban, június 10-én fogadta el véleményét. Az előadó E. M. CHAGAS volt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2004. június 30-án és július 1-jén tartott, 410. plenáris ülésén (a június 30-i ülésen) elfogadta a következő véleményt 160 igen szavazattal, 10 tartózkodás mellett.

1. Jelen javaslat célja az 1995. június 19-én kelt 95/18/EK számú, a vasúti vállalkozások engedélyezéséről ⁽¹⁾ szóló tanácsi irányelv törvénybe iktatása.

2. Ha Polgárok Európájáról beszélünk, nagyon fontos, hogy a Közösség jogszabályai egyszerűbbek és átláthatóbbak legyenek. Az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Bizottság ezért mindig is hangsúlyozta, hogy szükség van

azoknak a jogi intézkedéseknek a törvénybe iktatására, amelyeket gyakran módosítottak, és amelyekre az 1994. december 20-i intézményközi egyezmény értelmében alkalmazható a gyorsított eljárás. A törvénybe iktatott határozatok lényegén már nem lehet módosítani.

3. Az Európai Bizottság javaslata megfelel ennek az elvárásnak, ezért az EGSzB-nek nincs ellenvetése.

Brüsszel, 2004. június 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ HL L 143., 1995.6.27., 70. o. – EGSzB-vélemény: HL C 393., 1994.12.31., 56. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Az Európai Parlament és a Tanács rendelettervezete a Szlovéniára alkalmazandó egyes rendelkezések végrehajtási dátumáról szóló 1228/2003. (EK) sz. rendelet módosítása tárgyában”

(COM(2004) 309 végleges – 2004/0109 (COD))

(2004/C 302/10)

2004. május 11-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikkelye alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

A „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció, melynek az volt a feladata, hogy a Bizottság munkáját előkészítse ezzel a témával kapcsolatban, 2004. június 10-én fogadta el véleményét. Az előadó Jan SIMONS volt.

A 2004. június 30-án és július 1-jén tartott, 410. plenáris ülésén (a június 30-i ülésen) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 158 igen, 2 nem szavazattal, és 7 tartózkodás mellett az alábbi véleményt elfogadta.

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Parlament és a Tanács 1228/2003. (EK) sz. rendelete a határokon át történő elektromos energiacsere hálózatára történő csatlakozás feltételeiről azt célozza, hogy igazi elektromos energetikai belső piac jöjjön létre a határokon át történő elektromos energiacsere élénkítése révén. Ehhez a költségeket tükröző, átlátható és közvetlenül végrehajtható, méltányos szabályokra van szükség, amelyek a hálózat szerkezeti szempontból összemérhető zónákban tevékenykedő hatékony kezelőinek összehasonlításán alapulnak, akik betartják a 96/92/EK Irányelv rendelkezéseit, megállapítják a határon átvihető energia tarifáit és az egymás rendelkezésére álló összekapcsolási kapacitásokat, hogy ezáltal a határokon át történő ügyletek céljára a szállító hálózathoz hatékonyan hozzá lehessen férni.

2. A Bizottság javaslata

2.1 A Szlovén Köztársaság kérelmet intézett az Európai Bizottsághoz a szóban forgó rendelkezés módosítása érdekében, hogy lehetővé tegye Szlovénia számára, hogy továbbra is használhassa jelenlegi, az Ausztriával és Olaszországgal közös irányítású összeköttetéseket is tartalmazó gazdálkodási rendszerét 2007. július 1-ig. Jelenleg, a szóban forgó két összeköttetés rendelkezésre álló összkapacitásának felét bocsátja rendelkezésre Szlovénia ezzel a rendszerrel. A valóságban, az érintett szállítási hálózat kezelői között megkötött egyezmény értelmében, a rendelkezésre álló összkapacitás másik felét az olasz és az osztrák áramszolgáltató adja. A jelenlegi szlovén rendszer szerint, a rendelkezésre álló kapacitást abban az esetben, ha a teljes kapacitásigény meghaladja a (közös kezelésben) rendelkezésre álló mennyiséget, arányosan osztják meg a kapacitást igénylők között. A kapacitást ingyenesen bocsátják rendelkezésre. Ezt a rendszert nem lehet az „Elektromos energia” rendelet értelmében a piacon alapuló nem-diszkriminatív megoldásnak tekinteni. Ezt a kivételt igazolja az a tény is, hogy a szlovén ipar szerkezetátalakítási folyamata még nem fejeződött be, és a szlovén előállítású elektromos energia adaptálása az új piaci viszonyokhoz még mindig folyamatban van (nagy környezetvédelmi beruházási költségekkel).

3. Általános megjegyzések

3.1 Az Európai Bizottság javaslata az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikkelyén alapszik, amely a jogszabályok közelítéséről szóló fejezet része. A tények azonban – az 1228/2003. számú rendelet a csatlakozási tárgyalások befejezése és a csatlakozási szerződés aláírása után született, így Szlovénia nem tudott részt venni az elfogadási folyamatban – minden szempontból az ide vonatkozó csatlakozási szerződésen és okmányon alapuló megközelítést támasztják alá.

3.2 Ez utóbbi az intézmények által hozott határozatok alkalmazásával kapcsolatos rendelkezéseket tartalmazza, különösen arra az esetre nézve, ha egy új tagállam nem tudott részt venni az olyan döntéseket érintő tárgyalásokon, amelyet a szerződés vagy okmány aláírása és az ország tényleges, 2004. május 1-jei csatlakozása között hoztak. Szlovénia esetében pontosan ez a helyzet.

3.3 Ezeknek a rendelkezéseknek a szellemében kell figyelembe venni azt a kérést, amelyben a szlovén kormány a rendelet 6(1). cikke és a közvetlenül hozzá kapcsolódó mellékletben szereplő rendelkezések – valamint a szóban forgó bizottsági javaslat – megvalósításának 2007. július 1-ig történő elhalasztásáért folyamodik.

3.4 A „pacta sunt servanda” elvének megfelelően elutasítás csak akkor jöhet szóba, ha a javaslat elfogadása az Unió egészében okozna helyrehozhatatlan kárt.

3.5 Az Európai Bizottság javaslatában előre bocsátja, hogy igen gyenge lesz az átmeneti időszak tényleges kihatása az elektromos energia belső piacának működésére. Az EGSZB csatlakozik ehhez a véleményhez. Az sem nyilvánvaló, hogy a kért átmeneti időszak alatt Szlovénia képes felismerni a benne rejlő lehetőségeket, amelyek révén a belső piac nem kis jelentőségű regionális tengelypontjává válhat.

3.6 Továbbá az az érv, hogy az 1228/2003. számú rendelet pontosan azért kellett bevezetni, hogy végre megfelelően beinduljon az elektromos energia nemzetközi kereskedelme⁽¹⁾, és hogy a szlovén kérés ezt megszegi, az időtartamot, a hatókört és a földrajzi területet is szem előtt tartva nem hordoz elegendő súlyt a kérés elutasításához.

3.7 Az az – önmagában helyes – állítás, miszerint a tiszta verseny – például – az európai alumínium- és acélgyártók között, illetve az elektromosenergia-termelők között az egységes piac alapvető eleme, itt nem állja meg a helyét.

3.8 Más szemszögből nézve vitatható, hogy egy biztonságos és megbízható elektromos rendszer biztosítása Szlovéniában, valamint az átmeneti időszakban környezetvédelmi befektetések lehetővé tétele elegendő alapot adnak-e az Európai Bizottság javaslatának elfogadásához.

3.9 Az EGSzB annál is inkább hajlik a javaslat elfogadására, mivel – a 1228/2003. számú rendeletről szóló, 2001. október 17-i véleményében⁽²⁾ – az alábbiaknak adott hangot az akkor még tagjelölt országokat érintő következményekkel kapcsolatban: „...a tagjelölt országokban az elektromos árammal és a földgázzal foglalkozó ágazatokban ... nem versenyképes infrastruktúrák és irányítási módszerek tapasztalhatók. Ennek közvetlen következményeként jelentősen csökkenhet ezekben a szektorokban a munkahelyek száma, ami azután elviselhetetlen társadalmi feszültségekhez vezethet a tagjelölt országokban, különösen azokban, ahol nincs meg ugyanaz a fajta társadalombiztosítási rendszer, amely a tagállamokban megtalálható. Az Európai Uniónak ezekkel az országokkal meg kell osztania az Európában jelenleg végbemenő liberalizálási folyamat során szerzett tapasztalatait, és anyagi támogatással segítenie kell nekik korszerűsíteni a vállalataikat. Az ilyen új piacok megnyitása nem elegendő; energiaszektoraikat is át kell szervezni, hogy a tagjelölt országok vállalatai is egyenlő feltételek mellett versenyezzenek.”

Brüsszel, 2004. június 30.

4. Összefoglalás és következtetés

4.1 A Bizottság által amellel felhozott érvek, hogy Szlovéniát illetően tolják ki július 1-jéig a 6. §. (1) bekezdésében, és az 1228/2003. sz. rendeletben foglalt irányadó rendelkezések alkalmazását a közös kezeléssel kapcsolatos problémák megoldására, nem támasztják alá kellőképpen a rendelkezés módosítását, tekintettel arra, hogy fontosabb érdekek forognak kockán, mint például a méltányos verseny.

4.2 Azonban ha figyelembe vesszük a rendelet keletkezésének és a csatlakozási dokumentumok aláírásának idejét, az EGSzB úgy érzi, hogy ezek az érvek megalapozottak. A kért rövid átmeneti időszak engedélyezése nem fog az Unió egészében helyrehozhatatlan károkat okozni – sőt, ellenkezőleg: a szlovéniai rendszerben a biztonság és a megbízhatóság éppúgy biztosított, mint a környezetvédelmi befektetések –, és az 1228/2003. számú rendeletről⁽³⁾ írott, az akkor még tagjelölt országok versenyképességéről szóló véleményében az EGSzB az javasolta, hogy az EU ajánlja fel segítségét. Az EGSzB-nek meggyőződése, hogy teljesen világos, hogy Szlovénia nem tudott részt venni az 1228/2003. számú rendelet elfogadásáról szóló tárgyalásokon.

4.3 Az Európai Bizottság javaslatának – amelyet a fent említett nézetekkel összhangban kellene kiegészíteni és elfogadni – magyarázatától és jogi alapjától függetlenül az EGSzB azt ajánlja, hogy az 1228/03. számú rendelet alkalmazási határidejének 2007. július 1-ig történő meghosszabbítását indítványozó javaslatot fogadják el.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Lásd: EGSzB-velemény az „Európai Parlament és a Tanács rendelet-tervezetéről a határokon átnyúló elektromos energiacsere érdekében a hálózatra csatlakozás feltételeiről”, HL C 36., 2002.2.8., 10. o.

⁽²⁾ Lásd: EGSzB-velemény az „Európai Parlament és a Tanács rendelet-tervezetéről a határokon átnyúló elektromos energiacsere érdekében a hálózatra csatlakozás feltételeiről”, HL C 36., 2002.2.8., 10. o.

⁽³⁾ EGSzB vélemény: 6.6, HL C 36., 2002.2.2. 10. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye „Az ipari változásokról és a gazdasági, társadalmi, területi kohézióról” című kezdeményezésről

(2004/C 302/11)

2004. január 29-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, Működési szabályzata 29. cikkelyének, 2. bekezdése alapján saját kezdeményezésű szakvélemény kidolgozásáról döntött a következő témában: „Az ipari változások és a gazdasági, társadalmi, területi kohézió”.

Az adott tárgyban az Európai Bizottság munkájának előkészítésével megbízott Ipari változások tanácskozó testülete 2004. június 7-én elfogadta a saját maga által készített szakvéleményt (előadó: J. LEIRIÃO és társ-előadó: N. CUÉ).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2004. június 30-ai és július 1-jei, 410. plenáris ülésén 155 szavazattal és 13 tartózkodással elfogadta a következő szakvéleményt:

Összefoglalás

E szakvélemény azzal a céllal készült, hogy tanulmányozza a gazdasági, társadalmi és területi kohézió szolgálatában álló eszközök megfelelőségét, illetve a vállalatok számára kedvező környezetet biztosító körülmények meglétét. Ez a környezet előfeltétele annak, hogy az ipari változások a versenyképesség megőrzésének szükségességével összeférhető módon menjenek végbe.

Az a tény, hogy a következtetések és ajánlások fejezete 17 pontot foglal magában, a következőkre mutat rá: elemzésünk kedvező változások szükségességét támasztja alá a politikák, az eszközök, a régiók közösségi alapokra való jogosultsága, a megfelelő gyakorlat alkalmazása, a politikák és az eszközök közötti szinergia feltárása, valamint az EU strukturálási stratégiai, például a lisszaboni stratégia, a strukturális reformok és a fenntartható fejlődés megvalósításának általános koordinálása területén.

Az érvek felsorakoztatása a következő elgondolások alapján történik, amelyek egyben a szakvélemény vezérfonalát is adják:

- Regionális fejlesztés, mint a globalizáció szabályozó eszköze, klaszterek létrehozása regionális szinten, amely hatékony eszköznek bizonyul a vállalkozások vonzására és letelepítésére.
- A vállalkozások társadalmi felelőssége és megfelelő gyakorlati eszközök kidolgozása a változások kezeléséhez és a változásokra való felkészüléshez.
- Tárgyalások és társadalmi párbeszéd a vállalatokon belül, hogy a szerkezetátalakítás témájának felvetése társadalmilag felelős módon menjen végbe, a vállalatok vezetése és a dolgozók pozitív hozzáállásával, a vállalatok, a dolgozók és közösségek számára megfelelő megoldások kidolgozásával, ezáltal a társadalmi és gazdasági szint közötti egyensúly megteremtésével.
- Partnerség a vállalatvezetők, a társadalmi partnerek, a civil társadalom között (egyetemek, kutatási és innovációs központok, egyesületek, stb.), valamint a helyi hatóságokkal, ezáltal a termelékenység-növelés feltételeinek megteremtése.

- A kiemelt régiók kategóriája létrehozásának felvetése azon régiók vonatkozásában, ahol ugyan magas a társadalmi és foglalkoztatási kohézió szintje, de a vállalatok delokalizációja és a foglalkoztatási szintek fenntartását biztosító alternatív gazdasági tevékenységek hiánya miatt hirtelen elveszítik készségeiket. Ezek a régiók gazdasági életük helyrehozatala érdekében pénzügyi támogatásban részesülhetnek.

Bevezetés

„Az ipari változások Európában: mérleg és perspektívák, átfogó megközelítés”⁽¹⁾ címet viselő saját kezdeményezésű szakvéleményében az EGSzB kifejtette, hogy az Ipari változások tanácskozó testületének a jövőben a következő célkitűzések szem előtt tartásával kell tevékenykednie: „... olyan keretet és feltételeket kell biztosítani, hogy az ipari változások egyrészt a vállalatok versenyképesség iránti igényeivel, másrészt a gazdasági, társadalmi, területi kohézióval összeegyeztethető módon valósuljanak meg” meghatározva ezzel a bizottság munkájának az alapját, működési területét és kereteit, valamint azokat a témaköröket, amelyeket szakvéleményei kidolgozása során érintenie kell. Az „Ipari változások és gazdasági, társadalmi, területi kohézió” című, saját kezdeményezésű szakvélemény kidolgozásáról szóló döntés is a fenti perspektíva részét képezi.

1. Meghatározások

1.1 A szakvélemény helyes értelmezési keretének meghatározásához: az „ipari változások” fogalma „a gazdasági környezet dinamikus változásaira a versenyképesség megőrzése és a fejlődési perspektívák iránti nyitottság célkitűzésével proaktív módon reagálni kívánó ipari szektor folyamatos, megszokott fejlődési folyamata”⁽²⁾. A „szerkezetátalakítás” meghatározása: „az ipari változás sajátos formája, szokásos körülmények között (gyakran kieroszakolt) ad hoc különleges adaptációs eljárás a sajátos gazdasági körülményekhez, amelynek célja a versenyképesség felélesztése; a szakmai tevékenység folyamatosságának megszakadásával jár”⁽³⁾. Az „előrelátás” fogalma a változás megfelelő kezelésének kulcsa, hiszen hozzásegít a problematikus szerkezetátalakítás elkerüléséhez. Az előrelátás pontosan a piaci verseny és a követelmények jövőbeni feltételeinek tanulmányozása és előrejelzése, amely lehetővé teszi az alkalmazkodás megfelelő időre történő ütemezését, ezáltal minimális szintre csökkentve a vállalat szociális és termelékenységi problémáit.

⁽¹⁾ HL C 10., 2004.1.14., 105. és azt követő oldalak.

⁽²⁾ Az EGSzB szakvéleménye, „A kereskedelmi politika ipari változásokra gyakorolt hatásai különös tekintettel az acéliparra” (EGSzB 668/2004).

⁽³⁾ Lásd fent.

1.2 A globalizáció fogalmát úgy határozhatjuk meg, mint az országok közötti kereskedelmi kapcsolatokat megsokszorozó és megkönnyítő forgatókönyv kidolgozására való igényt, amely elősegíti az országok közötti kereskedelmi határok felszámolását, az importadók csökkentését (eltörlését) és a nemzetközi csoportosulások (pl. az EU vagy a Mercosur) erősítését. Ennek az eljárásnak a keretében minden egyes ország kormánya támogatja saját területén külföldi vállalatok letelepedését és rendelkezésre bocsátja a kereskedelmi tevékenység nemzetközivé tételének eszközeit. A globalizáció az egész világon érvényes közös alapszabályok megfogalmazását és betartását is igényként fogalmazza meg.

1.3 A gazdasági, társadalmi és területi kohéziós politika célkitűzése a tagállamok és régiók között fennálló gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése, a gazdasági növekedés felgyorsítása, a fenntartható fejlődés folyamatának elősegítése, segítségnyújtás a legkedvezőtlenebb helyzetben levő régiók számára a szaktudásra alapozott gazdaság kihívásaihoz való alkalmazkodás terén, hogy ezáltal mindannyian megvalósíthatassák a Lisszaboni Stratégia célkitűzéseit.

Konkrét formában ez a politika az infrastruktúrákat, a környezetet a vállalkozásokat, az egy főre jutó jövedelmet, a foglalkoztatást, a szociális biztonságot, a társadalmi kirekesztés elleni küzdelmet, az új információs technológiák igénybevételének lehetőségét, az oktatást és az élethosszig tartó tanulást, a jobb közigazgatást, és a gazdasági és társadalmi élet résztvevőinek erőteljesebb szerepét célozza meg.

1.4 A „cluster” szó jelentésének legjobb meghatározását Michael PORTER (a Harvard business school professzora) adja meg „The competitive advantage of nations” c. könyvében, amely szerint „egymással szoros kapcsolatban álló vállalatok és kapcsolódó intézmények (egyetemek, állami szervezetek, illetve kereskedelmi szövetsége) földrajzilag is közeli csoportja, amely meghatározott területen fejti ki tevékenységét, és amelynek tagjai a verseny és az együttműködés útján is kapcsolódnak egymáshoz”⁽¹⁾.

2. A globalizáció hatásai és az ipari változások elkerülhetetlensége

2.1 Az európai társadalom egésze elismeri, hogy az ipari változások elkerülhetetlenek, mivel a globalizáció hatásaiból és a világgazdaság tartós változásaiból fakadnak, jellemzői a következők: a piacok és viselkedési formák gyors és messzeható változásai, egyre összetettebb műszaki megoldások, illetve a fogyasztók magas részvételi aránya a javak, termékek és szolgáltatások tervezési és termelési folyamataiban.

2.2 A globalizáció a világméretű verseny mozgatóereje a munka és a termelékenység piacain. A multinacionális vállalatok befektetései azok felé az országok felé irányulnak, ahol a bérköltség alacsony, illetve amelyek közvetlenül kapcsolódnak a piacokhoz és technológiai szinten is megfelelőek.

2.3 A verseny intenzívvé válása, a lakosság elöregedése, a fogyasztók igényei és azok szintje jellemzi a jelenlegi és jövőbeni helyzetet, amely kielezett feszültségek és jelentős problémák forrása lesz.

⁽¹⁾ Fordításra vonatkozó megjegyzés: szabad fordítás.

2.4 Az Európai Unió eltökélt harcot folytathat e feszültségekkel és problémákkal szemben. Ennek feltétele azonban, hogy intézkedéseket fogadjon el az európai ipar elsorvasztásának megelőzése érdekében, azaz az alábbi három folyamat egyidejű érvényesülésének elkerülésére:

- delokalizációs jelenségek^(?);
- a foglalkoztatás és a termelés csökkenése, valamint
- a kereskedelmi mérleg romlása.

Elmondható, hogy napjainkban e három jelenség még nem érvényesül egyidejűleg, de a foglalkoztatás és a kereskedelmi mérleg romlása már létező jelenség.

2.5 Amennyiben sor kerül az iparpolitika revíziójára, az EU sikeresen választ adhat e kihívásokra. Az iparpolitikát proaktívabbá, átfogóbbá, és folyamatosan áttekinthetővé kell tenni bármely döntés specifikus, halmozódó hatásait illetően, amely az európai ipar költségszerkezetéhez, illetve hatékonyságához kapcsolódik mind horizontális megközelítésben, mind olyan specifikus ipari ágazatok vonatkozásában, mint az acél- vagy textilipar. Ezen kívül figyelmet kell még fordítani a 25 tagországra történő bővítés hatásaira is.

3. A regionális fejlesztés mint a globalizáció szabályozó tényezője: a klaszterek

3.1 Korunk ellentmondása azokban a korszakunkra jellemző egyenlőtlenségekben rejlik, amikor a tudomány és technika haladása következtében mindenkinek jólétben kellene élnie; a valóság azonban az, hogy a szabályozatlan versenyen nyugvó „új globális gazdaság” komoly kockázatokat hordoz magában az asszimetrikus helyzet súlyosbodása irányában.

Ebben a megvilágításban kerül előtérbe a regionális fejlesztés mint a globalizáció szabályozásának alapvető eszköze, aminek az a lényege, hogy tartózkodási helyüktől függetlenül hozza közelebb egymáshoz az embereket, lehetővé téve számukra a javakhoz, szolgáltatásokhoz és előnyös lehetőségekhez való közvetlen hozzájutást.

3.2 A fejlődés folyamatából minden egyes embernek a tartózkodási helyén kell részesülnie. Nem lehet nemtörődöm módon abból az elvből kiindulni, hogy bizonyos személyek mobilitásuk révén képesek maguk a fejlődés irányába elmozdulni és ez a főszabály, már csak azért sem, mert általában a legnincstelenebbek azok, akik a legkevésbé képesek elmozdulásra.

A régióknak meg kell határozniuk az ipari változásokkal és a szerkezetátalakítással kapcsolatos céljaikat, a megvalósítandó beruházásokat, az állami és magánszektor közötti együttműködési viszonyokat, különösen az oktatási és szakképzési infrastruktúrákban.

3.3 Az EGSzB megítélése szerint a regionális „klaszterek” létrehozása lenne a vállalatok odavonzásának és helyhez kötésének legmegfelelőbb eszköze. A klaszterek létrehozása a regionális versenyképesség fontos tényezője, a gazdasági, társadalmi és területi kohézió mozgatórugója, az ipari változások és a szerkezetátalakítás negatív gazdasági, társadalmi és területi hatásainak megelőzési eszköze.

^(?) Az EGSzB 2004. szeptemberében fogadja el „A vállalati relokáció hatóköre és hatásai” c. saját kezdeményezésű szakvéleményt (CCMI/014).

A teljesség igénye nélkül a következő tényezők mozdíthatják elő, hogy a klaszter a vállalatok helyhez kötését megkönnyítő rendszerré váljon, illetve elősegítse a területi adottságok megőrzését:

- a vállalatok közötti együttműködési folyamat erősítése és javítása;
- a klaszter-folyamat keretein belül, a K+F intézetek jelenlétéhez kötődő technológiai adottságok javítási lehetőségei (példa: az autóiipari klaszter);
- az ügyfelek, alvállalkozók, szállítók közötti kapcsolatok hálózati integrálása, amely szorosabb kapcsolatok létesítését és fejlesztését mozdítja elő a társadalmi-gazdasági élet szereplői és különösen a régiók között;
- a vállalatok országot átszelő, új piacokhoz való hozzáférést biztosító hálózatokba történő beépítése, valamint
- a dolgozók mobilitásának kiépítése a klasztereken belül.

3.4 Miután a vállalatok a jelenlegi gazdasági konjunktúrában globális alapon versenyeznek egymással, a tevékenységükhöz kötődő klaszterek irányába mozdulnak, illetve költöznek máshová, ami révén versenyelőnyre tehetnek szert. Az előnyök generikus tényezőkből fakadnak, mint például: a munkaképes lakosság képzettségének és készségeinek színvonala, az irányítás minősége, a területi infrastruktúrák, a helyi vagy regionális innovációs és fejlesztési szint, valamint általában véve a terület életminősége (amely állami beavatkozást tehet szükségessé, például az elhagyott ipari területek megtisztításának szükségessége esetén). Regionális szinten a klaszterek jelentős tényezői lehetnek a gazdasági, társadalmi és területi kohézió növelésének, a vállalatok letelepedését is indokolhatják fejlesztés alatt álló régiókban, amennyiben az EU és a nemzeti kormányok programokat hajtanak végre és finanszíroznak, hogy támogassák a modern technológiát alkalmazó vállalatok letelepedését, ösztönözzék a fejlesztést, az innovációt és a szakképzést és támogassák a vállalatok, egyetemek, helyhatóságok, társadalmi partnerek és civil társadalom közötti partnerséget.

3.5 A kulturális és különféle tevékenységi központok szerepét betöltő nagyvárosok, ahol az állami és a magánszektor szereplői együtt keresik a változás és modernitás felé vezető utakat, meghatározó szerepet játszanak a klaszterek létesítésében és sikerességében, mivel „a nagyvárosi régiókat elsődlegesen érinti a közlekedés, építőipar és közműveket, az információs és kommunikációs technológiákat, az infrastruktúrák kezelését, stb. befolyásoló technológiai változás. Ez a technológiai változás szolgáltatja az ipari szerkezetátalakítás, a munkaerő delokalizációja, illetve a magas szintű szolgáltatások alapját is. A gazdasági specializációs jelenségeknek van egy térben jelentkező összetevőjük: a kutatási és innovációs központokkal, illetve egyetemekkel hálózatban működő klaszterek vagy vállalatcsoportok. Erősíteni kell tehát az egyetemek és a vállalatok közötti együttműködést”⁽¹⁾.

A nagyvárosokkal szembeni kihívás vonatkozik olyan társadalmi kohéziós problémákra is, mint a társadalmi kirekesztés és a szegénység, amelyek megoldásához harmonikus, kiegyensúlyozott és tartós fejlődésen keresztül vezet az út, a szomszédos városokkal való együttműködés segítségével. Ugyanakkor a megfelelő megoldások keresése koherens statisztikák hiányában nehézségekbe is ütközhet.

⁽¹⁾ Az EG SzB saját kezdeményezésű szakvéleménye „Világvárosok: társadalmi-gazdasági hozzájárulás Európa jövőjéhez” (CESE 968/2004).

4. Az ipari változások és a szerkezetátalakítás hatásai

Az ipari változások és a szerkezetátalakítás folyamata különféle hatást gyakorol az ágazatok és régiók különböző dimenzióira, aspektusaira és kihívásaira.

4.1 Társadalmi aspektusok

A gazdasági élet valamennyi szereplője elismeri, hogy a szerkezetátalakítás és a konszolidáció a vállalatok túlélésének és versenyképességük javításának feltétele.

A szerkezetátalakítás akkor válik társadalmi problémává, amikor nem létezik az adott régióban megfelelő alternatív megoldás a foglalkoztatási kérdések megoldására, illetve ha nem adottak a mobilitási lehetőségek.

Ezenkívül a vállalatoknak a valóságban is alkalmazniuk kell a társadalmi felelősségükre vonatkozó elveket, de ehhez előzetesen stratégiájukba kell építeniük a dolgozók képviselői rendszereire, illetve a helyi és regionális intézményekre vonatkozó elveket.

Az ipari versenyképességhez a társadalmi párbeszédén keresztül vezet az út.

4.2 A vállalatokkal szembeni kihívások

A vállalatokkal szemben jelentős kihívást jelent, hogy megfelelő választ adjanak a változásra, figyelembe véve a konkrét társadalmi és intézményi helyzetet és azt, hogy a versenyképesség javításának komplex környezetben kell megvalósulnia.

A nagyvállalatok által végrehajtott ipari változások hatást gyakorolnak az alvállalkozóként működő kis- és középvállalatokra, amelyeket nem lehet figyelmen kívül hagyni. Hálózati együttműködési mechanizmus kiépítésére lenne szükség a kis- és középvállalatok megfelelő alkalmazkodási lehetőségének elősegítésére.

4.3 A bővítésre és különösen a foglalkoztatásra gyakorolt hatások

Specifikus fejlesztést és foglalkoztatást támogató politikák kidolgozására van szükség, hogy a csatlakozó országokban az ipari változás és szerkezetátalakítás kezelését megragadásra váró lehetőségnek tekintsek a gazdasági fejlődés kezelése, az életminőség és a környezetvédelem javítása tekintetében.

A közvetlen külföldi befektetés alapvetően az EU-ból származik (1998-ban több mint 60 %) és alapvetően a Cseh Köztársaság, Magyarország és Lengyelország szükségleteit szolgálja. Ez a három ország központosította 2001 végén a csatlakozó országokban eszközölt befektetések majdnem háromnegyedét. Pozitív példaként az acéliparban vegyük Košice esetét (Szlovák Köztársaság), ahol a közvetlen külföldi befektetés lehetővé tette a helyi üzemek munkaerő-elbocsátás nélküli modernizálását a helyi vállalatok közötti megállapodások útján, a munkaerő mobilitásának köszönhetően, a támogatásoknak, az innovációnak és a versenynek köszönhetően a multinacionális vállalatok stratégiáinak foglalkoztatásra gyakorolt hatása a megvalósítandó beruházás típusától függ.

A FOGLALKOZTATÁSRA GYAKOROLT HATÁS: 3 LEHETSÉGES FORGATÓKÖNYV

Multinacionális vállalati stratégia	A foglalkoztatásra gyakorolt hatás	
	Külföldi befektető ország	Külföldi befektetést fogadó ország
(1) Hálózati kiterjesztés: jellegzetesen helyi, vagy kevésbé exportálható termékek vagy szolgáltatások – Energia – Közlekedés – Bankok – Kereskedelem – Mezőgazdasági élelmiszeripar – Idegenforgalom	Rövid távon gyenge vagy nem létező. Közép/hosszú távon: a „back office” funkciók átszervezése (adminisztratív funkciók)	Többé-kevésbé jelentős a létező tevékenységek átvétele függvényében (működési nyereséggel vagy anélkül), illetve semmiből való létrehozás
(2) A lehetőségek horizontális kiterjesztése: újraexportálható termékek vagy szolgáltatások – Autóipar – Kémia – Vas- és acélipar	Közvetett azonnali hatás (a lehetőségek figyelmen kívül hagyása) középtávon lehetséges szubsztitúciós hatások, lásd: Seat/Skoda	Erőteljes szerkezetátalakítás régi tevékenységek átvétele esetén „Zöldmezős” (még nem iparosított terület) beruházás esetén munkahelyteremtés
(3) Költségsökkentés céljából történő delokalizáció: jól exportálható termékek és szolgáltatások – Textil – Kohászat – Autófelszerelés – Nagy méretű elektronikai cikkek – Kis vagy közepes hozzáadott értékkel rendelkező informatikai szolgáltatások	Jelentős rövid, illetve középtávú hatás (a szubsztitúciós ciklus ideje a tevékenységek függvényében változik)	Erőteljes szerkezetátalakítás régi tevékenységek átvétele esetén „Zöldmezős” üzemek esetén munkahelyteremtés Közép/hosszútávú kockázatok: delokalizáció

(Forrás: Az Alpha group által elemzett tanulmányok).

- (1) & (2): Ebben a két forgatókönyvben horizontális befektetési stratégiákkal találkozunk. Az elsőben a multinacionális vállalatok alapvető célja új piacok megszerzése, illetve szolgáltatási hálózatuk, például a banki szolgáltatások vagy a közlekedési, illetve energiahálózatok kiterjesztése. A másodikban a multinacionális vállalatok alapvető célja könnyen exportálható szolgáltatások, illetve termékek előállításának lehetőségeinek fejlesztése.
- (3): Ebben a forgatókönyvben vertikális delokalizációs stratégiákkal találkozunk, amely jelentősebb hatást gyakorol a foglalkoztatásra.

A nagy munkaerő-intenzitású tevékenységeket gyakorló vállalatok (például textil-, illetve gépjármű-elektromos ipar) ezzel a forgatókönyvvel találkoznak.

4.4 A területi dimenzióra gyakorolt hatások

4.4.1 Ipari szerkezetátalakítás vagy vállalati delokalizáció esetében fel kell mérni az infrastruktúrát, a berendezéseket és az emberi erőforrásokat és új vállalatok letelepedését kell ösztönözni. Bizonyos esetekben a régió elhagyásakor a talaj és altalaj megtisztítása elengedhetetlenül fontos az újrafelhasználás szempontjából.

Az állami finanszírozásban részesült befektetők területi felelősségét növelni és ellenőrizni kell.

Az összes érdekelt közötti együttműködési megállapodások szükségessége merül fel az ipari változások által érintett régiók újradinamizálása érdekében.

4.5 Az emberi erőforrásokra gyakorolt hatások

Az összes érdekeltnek vállalnia kell a kevésbé képzett dolgozók képzési lehetőségeinek garantálását. Ez a gazdasági életképesség feltétele.

Vállalati szinten a lehetőségek kezelése a vállalat és dolgozói közötti megállapodást, illetve közös megközelítést feltételez

képzési szükségleteik, képességeik és képzettségük vonatkozásában.

4.6 Az európai társadalmi modellre gyakorolt hatások

Az európai társadalmi modell fenntarthatóságának alapvető pillére a gazdasági, társadalmi, környezeti és területi kohézió magas szintje.

Az ipari szerkezetátalakítás akkor vezet sikerre az európai társadalmi modell keretében, ha abból minden egyes résztvevő pozitívan részesül.

4.7 Az ipari és szolgáltatási szektor közötti kölcsönhatás

4.7.1 Az 1970-es évektől kezdődően a gazdasági fejlődést a szolgáltatási szektornak a feldolgozóipari szektorral szembeni fölénye jellemezte. Ugyanakkor a két szektor közötti kölcsönös függőség, illetve kölcsönhatások alapvető jelentőségűek a termelékenység és az innovációs tevékenység növekedéséhez, valamint a termékek és szolgáltatások minőségének javításához.

Az ipari szerkezetátalakítási és változási folyamatok esetében ez a kölcsönhatás lényegessé válik, mivel a szolgáltató vállalatok (a kutatás-fejlesztés területén például) delokalizáció esetén általában követik az ipari vállalatokat.

5. A vállalatok társadalmi felelőssége és a gazdasági, társadalmi kohézió

5.1 Az EGSzB „Az ipari változások Európában: mérleg és perspektívák – együttes megközelítés” (!) c. szakvéleményében megfogalmazta, hogy „Európának olyan új mintára van szüksége, amely »emberi jelleget ad az ipari változásoknak«, és a versenyképességen, fenntartható fejlődésen, valamint a társadalmi és területi kohézió alapul”. E perspektíva háttérét a Lisszaboni Stratégia keretében megfogalmazott célkitűzések alkotják. Ennek egyenes folytatásaként az EU speciális felhívást intézett a vállalatokhoz, amelyben felszólította őket, hogy teljesítsék társadalmi felelősségükből fakadó feladatukat, tekintettel a szakképzés követelményeire, és általában az étellel kapcsolatos jó gyakorlatra, a munkaszervezésre, az esélyegyenlőségre, a társadalmi kirekesztés felszámolására és a fenntartható fejlődésre.

5.2 Elismert tény, hogy a vállalatok társadalmi felelőssége etikus megközelítés alapján két fő szférában gyakorolható:

- munka- és foglalkoztatási körülmények;
- életkörülmények a vállalatok letelepedési helyén, azaz a vállalatok részvétele a régió gazdasági újraélesztésében, valamint a helyi közösségben környezeti szempontból elfogadható gyakorlati megoldások fejlesztése.

Általában igényként merül fel a vállalatokkal szemben, hogy saját szintjükön vonják be a társadalmi partnereket, helyhatóságokat, fogyasztókat és beszállítókat.

5.3 A vállalatok társadalmi felelősségének gyakorlása (a fenti aspektusok vonatkozásában) a gazdasági, társadalmi, területi kohézió megvalósításának megfelelő eszköze lehet azzal a feltétellel, hogy a változások és a szerkezetátalakítás kezelését proaktív, preventív módon közelítik meg, amely az összes résztvevő számára előnyökkel jár.

6. „Jó gyakorlat” a szerkezetátalakításban a társadalmi és területi felelősség szempontjából

6.1 Az Európai Szociális Alap segíti és támogatja az ipari változások hatékony megvalósítását célzó „jó gyakorlatot”. A dublini székhelyű, az élet- és munkakörülmények javítását szolgáló európai alapítvány mellett működő Európai Változás Megfigyelő Állomás (EMCC) rendszeresen beszámol hasonló tapasztalatokról a vállalatok társadalmi és területi felelősségének érvényesítése terén. Egyébiránt az Európai Bizottság által az „Anticipating and managing change – a dynamic approach to the social aspects of corporate restructuring” témában indított első konzultációs szakasz szintén lehetőséget biztosított az

adott területen bevezetett megfelelő gyakorlati tapasztalatok feltérképezésére.

Általánosságban az ilyen jó gyakorlat a következőt jelenti:

- a tervbe vett szerkezetátalakításhoz kapcsolódó foglalkoztatási kérdések előrelátásának és előzetes kezelésének szükségessége;
- a közvetlen és közvetett hatás tanulmányozásának szükségessége a régióban;
- helyszíni beavatkozás és az érdekeltek (vállalatok, szakszervezetek, helyi és regionális hatóságok, szövetségek és a civil társadalom, stb.) helyszíni mozgósítása;
- a vállalatok, a munkavállalók képviselői, valamint a helyi és regionális hatóságok közötti kollektív tárgyalások érvényesítése és a „társadalmi párbeszéd” követelménye a vállalati delokalizációs stratégiai döntésekhez kapcsolódó megoldás- és alternatívakutatás alapvető aspektusa;
- a változással együtt járó szociális támogató intézkedések (átképzés, képzés, a dolgozók képességeinek kiaknázása, karriertanácsadás, a foglalkoztatás alapjainak megújítása, az ipari hálózat fejlesztése, vállalkozóvá váló munkavállalók, stb.);
- a vállalatok kötelezettségvállalása, hogy egyes tevékenységek vállalkozásba adása miatt a vállalatot elhagyni kényszerülő dolgozókkal kötnek szerződést szolgáltatások alvállalkozóként történő nyújtására;
- a vállalkozói szellem fejlődésének köszönhetően innovatív megoldások megjelenése;
- a régióban letelepedett vállalatok tervbe vett szerkezetátalakításáról az alvállalkozó kis- és középvállalati hálózat, a közszolgáltatók és hatóságok, az egyetemek és vállalati szövetségek időben történő felvilágosítása; mindez nehezebben valósítható meg multinacionális vállalatok esetében, amelyek döntési központja a régió, az országon, vagy akár Európán kívül található.

6.2 A tárgyalás és társadalmi párbeszéd alapvető fontosságú ahhoz, hogy a szerkezetátalakítás társadalmilag felelős módon menjen végbe. Ehhez nélkülözhetetlen, hogy mind a vállalatok, mind a szakszervezetek pozitív hozzáállást tanúsítsanak a vállalatok, a munkavállalók, valamint a közösségek érdekeit is szolgáló szerkezetátalakítási formák bevezetésében. A Bizottság bizonyos útmutatást és követelményeket tartalmazó irányelvek (98/59/EK; 2001/23/EK; 94/45/EK és 2002/12/EK) segítségével adott eszmei lökést a jó gyakorlat kialakításához. Európai szinten említést érdemel az a 2002-es kezdeményezés, amely „társadalmilag intelligens szerkezetátalakítást” irányzott elő. Következménye a 2003. júniusában közzétett útmutatás elfogadása. Minden olyan alternatívát ki kell aknázni, amellyel elkerülhetők az elbocsátások.

(!) HL C 10., 2004.1.14., 105. és azt követő oldalak.

6.3 Számos jó példa létezik az európai vállalatok által megvalósított, társadalmilag felelős, ipari változási és szerkezetátalakítási stratégia megvalósítása érdekében bevezetett gyakorlati módszerek tekintetében. Példaként említhető az Arcelor acélipari csoport, amely az Arbed, Aceralia és Usinor fúziójával jött létre – háttérben a lapos acél gyártásának túlméretezett kapacitása és a szinergiák javítása –, elhatározta, hogy fokozatosan bezárja a liège-i nagyolvasztókat, illetve csökkenti a brémai és eisenhüttenstadti termelést is. Az intézkedések által kiváltott munkahely-leépítések hatására az Arcelor vállalta, hogy egyetlen embert sem hagy megoldatlan foglalkoztatási helyzetben, kötelezettséget vállalt az adott ipari helyszínek helyreállítására és az összes érdekelt részvételével a helyi gazdasági struktúra újra ipari termelésbe állítására.

A megfelelő gyakorlati megoldások elutasítására szolgáló negatív példa a mezzogiorno-i (Olaszország) autógyártás szerkezetátalakítása, amelynek során a kísérő intézkedések előrelátása és megszervezése, illetve a következményként jelentkező társadalmi problémákra való megoldáskeresés nélkül helyezték át az alvállalkozói tevékenység egy részét idegen országba.

6.4 Az ipari változások a vállalkozások versenyképességének fenntartásához nélkülözhetetlenek. E változásokat támogatniuk kell azonban a hatóságoknak és a munkaerő oktatása és képzése terén is meg kell teremteni a megfelelő finanszírozási forrásokat. Ebben az összefüggésben támogatni kell az új technológiák alkalmazását. Ezen kívül a következőket kell még figyelembe venni: a vállalatok társadalmi felelősségének és a társadalmi érdekeknek az erősödését a több és jobb munkahely teremtésével, valamint a vállalatok által letelepedésre kiválasztott régiókban a tevékenység környezeti szempontból való fenntarthatóságát.

7. Az ipari változások és a gazdasági, társadalmi, területi kohézió, mint a fenntartható fejlődés eszköze

7.1 A fenntartható fejlődés célkitűzése központi fontosságú az EU számára. Az olyan jelentős, Európát átszelő projektek, mint az európai úthálózatok, illetve egyéb infrastruktúrák nem elegendőek a legkedvezőtlenebb helyzetben levő régiók fenntartható fejlődésének előmozdításához, illetve a fejlődés beindításához. Az országok és régiók között a termelés, termelékenység, munkahelyhez jutás területein fennálló egyenlőtlenségek a versenyképesség kulcsterületeinek hiányosságaiból adódnak. Nem megfelelően kezelik az emberi és anyagi tőkét, a környezeti problémákat, hiányzik az innovációs kapacitás és a regionális irányítás.

7.2 Az ipari változások által kínált előnyös lehetőségek – a gazdaság szövetére gyakorolt hatás, a társadalmi és tudományos kérdések, a civil társadalom és a helyhatóságok részvétele következtében, a társadalmi kohézió eszközeinek, a politikáknak, és a közösség strukturális politikáinak az együttes alkalmazásán keresztül – jelentősen hozzájárulhatnak a fenntartható és kiegyensúlyozott fejlődés folyamatához. A változások ugyanis bizonyos alkalmazkodást, kutatást, innovációt és új hozzáállást igényelnek – mind a partnerkapcsolatokban

résztevő üzletemberek, mind társadalmi partnereik és a civil társadalom részéről. A cél az, hogy segítsük a régiókat gazdasági és társadalmi szerkezetük megőrzésében és kiegyensúlyozott fejlesztésében.

8. Reformjavaslatok a gazdasági és társadalmi kohézióról szóló harmadik jelentésben

8.1 Az Európai Bizottság a gazdasági, társadalmi és területi kohéziós politikában új rendszert javasol, amely három prioritás köré épül:

Konvergencia

A cél a tagállamok és a kevésbé fejlett régiók fejlődésének és munkahely-teremtésének támogatása.

Regionális versenyképesség és foglalkoztatás – a változások előrelátása és támogatása

E prioritás beiktatása szerencsés választás volt, hiszen kapcsolatot teremt az ipari változások és a kohéziós politika között. Mindez a megelőzésre, előrelátásra és a gazdasági fejlődéshez való alkalmazkodásra koncentrált nemzeti és regionális programok keretében valósul meg, kapcsolódva a foglalkoztatás európai stratégiájának politikai prioritásaihoz és előtérbe helyezve a munka minőségét, termelékenységét, valamint a társadalmi kohéziót.

Európai területi együttműködés

A cél az európai uniós terület harmonikus és kiegyensúlyozott fejlődésének előmozdítása olyan intézkedéseken keresztül, amelyek ösztönöznek a határokon átívelő és a transznacionális együttműködésre.

9. Megjegyzések a harmadik kohéziós jelentés ipari változással és szerkezetátalakítással foglalkozó ajánlásaival kapcsolatban

9.1 Az EGSzB pozitívan értékeli, hogy a gazdasági, társadalmi kohézióról szóló, február 18-án előterjesztett jelentés határozottan és objektíven foglalkozik az ipari és általában a gazdasági változások témájával.

9.2 Kifejezetten támogatja a harmadik kohéziós jelentés stratégiájának alapelveit, valamint a Lisszaboni Stratégia és a jövőbeni regionális politika közötti kapcsolat kiépítését az ismeret-alapú és a nemzeti és regionális programok viszonylatában, tekintettel a fejletlenebb régiók gazdasági fejlődésének fellendítésére. Ugyanakkor kevésnek tartja ezeket az intézkedéseket és a következő kritikai megjegyzéseket teszi ezzel kapcsolatban:

– a kohéziós intézkedések konkrét célmeghatározásainak hiánya tagállami és régiós szinten, ami azt mutatja, hogy a kezdetektől lanyhult e célkitűzések megvalósításának az igénye;

- nincs semmi garancia arra, hogy a következő, 2007–2013-as programban szó lesz a régiók közötti erős kohézióról és nem csak a tagállamok között fog ez a kohézió létezni, ahogy ez már bekövetkezett az előző, az 1994–1999-es, illetve a 2000–2006-os időszakra kidolgozott programokban is. Amennyiben mégis ez a helyzet, ez a politikai irányvonalak megvalósításának gyengeségét, illetve az EU gazdasági, szociális, területi politikájának csődjét mutatja a legkedvezőtlenebb helyzetben levő régiók vonatkozásában;
- a legkedvezőtlenebb helyzetben levő régiók fejlődéséhez szükséges pénzügyi eszközök biztosítását garantáló specifikus ellenőrzési mechanizmus hiánya; figyelembe véve, hogy amint a múltban már előfordult, a kedvezőbb helyzetben levő régiók, jobb termelő infrastruktúrájuk és szolgáltatásaik révén több előnyhöz jutottak a folyamatból, mint a kedvezőtlenebb helyzetben levők;
- hiányoznak a gazdasági, társadalmi, területi kohéziós politikára pozitív hatással járó társadalmi felelősségi politikák megvalósító vállalatok ösztönzésére vonatkozó javaslatok;
- a kohéziós politikák eredményeit koordináló hatékony módszer hiánya; ennek a módszernek kellene szankciókat megállapítania azon tagállamok esetében amelyek nem teljesítik a kohéziós politikában megfogalmazott célkitűzéseket;
- hiányzik annak felismerése, hogy az ipari változások olyan tényezőket jelentenek, amely akár egyensúlyhiányt is okozhat, illetve hozzájárulhat egyensúlyhiány kialakulásához a régiók között; ennek oka az esetleges vállalati delokalizáció, amely különböző szinteken is okozhat jelentős zavarokat; az érintett régiók tanúi lehetnek adott időpontban magas kohéziós szintjük igen negatív irányba történő eltolódásának és ez a tény veszélyeztetheti e régiók hosszú távú újradinamizálódási képességét; a fenti hatások megelőzésére semmiféle specifikus javaslatot nem tartalmaz a jelentés.

10. Következtetések és ajánlások

10.1 Az EGSzB úgy véli, hogy az Európai Bizottság kohéziós politikai reformjavaslatai nem kielégítőek és nem ragadták meg a változás kezelésére kínálkozó lehetőséget; az előbb említett változás nemcsak elkerülhetetlen, hanem mint a gazdasági dinamizmus kifejezője és a fenntartható fejlődés mozgatórugója, lényegi is. Mindez annak a következménye, hogy nem történt elegendő intézkedés a helyzet kínálta előnyök maximális kiaknázására, a Lisszaboni Stratégia révén megteremtett lehetőségek együttes hasznosítására a változáshoz, a versenyképességhez és a kohézióhoz való pozitív hozzáállással, a változás kezelésére való felkészülést kulcsfontosságú célként megfogalmazó Szociálpolitikai Menetrenddel, és különösen az alkalmazkodást középpontba helyező európai foglalkoztatási stratégiával.

10.2 Az EGSzB szükségesnek tekinti a gazdasági és társadalmi szempontok közötti egyensúly megteremtését, valamint az ipari változások kettős céllal történő kezelését: egyrészt a globális társadalmi célkitűzések (képzés, foglalkoztatás, kedvező lehetőségek kiaknázása és szociális védelem) realizálásának garantálása és előmozdítása, másrészt a vállalatok túlélésének biztosítása. Ez utóbbi specifikus támogatási politikákon keresztül valósul meg, amelyek túlélési, illetve versenyképességi feltételként garantálják a szerkezetátalakítást és a konszolidációt, a fő érdekelt felek – azaz az állam (különböző szintjein: központi, regionális és helyi) és a vállalatok – részvételével megvalósuló integrált és kiegészítő akciók keretében.

10.3 Az EGSzB a gazdasági, társadalmi, területi kohéziós politika sikeres megvalósításához elengedhetetlenül fontosnak tartja a kiterjedt és megfelelő szintű együttműködést az EU-ban jelenleg létező fejlesztési politikák alkalmazása terén, amelyek a következőket foglalják magukban: a dolgozók vállalati részvételét szabályozó, hatályban levő irányelvek; az ipari ágazatokban megvalósított társadalmi párbeszéd; a Bizottság keretében működő Ipari Változások Tanácsadó Bizottságával (IVTB) való rendszeres konzultáció; a Változás Európai Megfigyelőállomás (VEM); a strukturális alapok igénybevétele; a versenypolitika és a vállalatok társadalmi felelőssége alkalmazásának elősegítése. Az érdekelt felek elkötelezettsége és részvétele elengedhetetlenül fontos a célkitűzés eléréséhez.

10.4 Az EGSzB véleménye szerint a szerkezetátalakítási helyzetek kezelésére alapelveket kell megállapítani, amelyek a jó gyakorlat alapját és tartópillérét alkotják, és magukban foglalják azt a követelményt, hogy fejleszteni kell a vállalatok versenyképességét, valamint a gazdasági, társadalmi, területi kohézió konszolidációjával kapcsolatos egyéb követelményeket.

10.5 Az EGSzB szerint Európa versenyképességének folyamatos romlása az Egyesült Államokéhoz képest abból ered, hogy a tagállamokat nem terheli kötelezettség az EU alapvető stratégiáira és eszközeire vonatkozó megvalósítási határidők betartására: amilyen például a Lisszaboni Stratégia, a szerkezeti reformok, illetve a fenntartható fejlődés.

Amennyiben ez a tendencia folytatódik, a jelenleg második világhatalom pozíciójában levő EU a harmadik helyre szorulhat (vigyázat Japánnal, Kínával és Indiával). El kell kerülni ennek bekövetkezését. Az EGSzB azt is megállapítja, hogy a Bizottságnak szigorúbbnak kell lennie és aktívabb szerepet kell játszania a fent említett stratégiák megvalósításának koordinálásában és figyelemmel kísérésében. Az egyik legfontosabb koordinálási intézkedés az ipari változások és delokalizációk nyomonkövetéséért felelős biztos kinevezése lenne. Ez lehetővé tenné az iparpolitika és a környezetvédelem közti együttműködés szorosabbá tételét.

Saját kezdeményezésű szakvéleményében az EGSzB a következőket javasolja:

- a) Át kell értékelni a kohézió fogalmának stratégiai megközelítését, figyelembe véve az EU előtt álló aktuális kihívásokat a kohézió fogalmának megújításával és erőteljesebbé tételével, ami nem korlátozódna a strukturális és kohéziós alapok pénzügyi szempontjaira, hanem három célt venne tekintetbe:
  - az európai gazdaság koherenciájának erősítése;
  - az európai közösségi szellem fejlesztése;
  - a közösség államai és régiói közötti szolidaritás kiépítése.
- b) Az egy főre jutó GDP abszolút kritériumát módosítani kellene a támogatások meghatározása szempontjából, mivel ez a kritérium viszonylagos egyenlőtlenségek forrása a strukturális politikák megvalósításában. Mint tudjuk, a viszonylagos gazdagságot nem lehet az egy főre jutó GDP-vel, egy száraz számmal kifejezni. Az emberi erőforrások képzettségi szintje, az infrastrukturális hiányosságok, az európai gazdaság központi magjától való távolság és a demográfiai szerkezet is olyan fontos tényező, amelyeket számításba kell venni a támogatásban részesítendő közösségi régiók meghatározásánál.

- c) Életre kell hívni a régiók új értékelési kritériumait, így rajzolható meg az európai kohézió új térképe.
- d) A területi kohézió témakörében újra kellene alkotni a Közösségben a terület kezelésének módját, hogy biztosítható legyen a többcentrumos, harmonikus, kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődés. E térbeli megközelítésnek figyelembe kell vennie a régiók közötti kohéziót, annak fizikai és gazdasági dimenziójával, bevonva a helyi, nemzeti és európai hatóságokat egy olyan európai területfejlesztési modell megalkotásába, amely új gazdasági stratégiák megalkotásához vezet (befektetések, K+F, szociális (foglalkoztatási) stratégiák).
- e) Fel kell gyorsítani a gazdasági, társadalmi, területi kohézióval kapcsolatos strukturális politikák kidolgozását, általában a gazdasági változások, konkrétan az ipari változások előrevetítéséhez. Az EU pénzügyi forrásainak jelenlegi plafonösszege (a bruttó nemzeti jövedelem 1,24 %-a) – ami a 2003–2013-as időszakra vonatkozó pénzügyi előirányzatokban még csökkenhet is – kevés a szükségletek kielégítésére és a cselekvés korlátként jelentkezik, megakadályozva a kohéziós célkitűzések gyorsabb elérését.
- f) Központi kérdésként kell kezelni az emberi erőforrásokat, eszközöket kell biztosítani a szakmai téren előnyöket hozó oktatás, valamint a szorosan vett szakmai képzés területére, ugyanakkor rugalmas megközelítést kellene alkalmazni a tagállamokat és a régiókat érintő különféle problémák kezelésében.
- g) Specifikus segítséget kell nyújtani azoknak a régióknak, ahol az ipari termelés szerkezete radikális szerkezetátalakítása zajlik. Fel kell mérni a versenyképesség elvesztésének veszélyével erősen sújtott ágazatokat és régiókat és specifikus támogatási javaslatokat kell előterjeszteni minden egyes ágazat sajátosságai alapján. Végül különös gondot kell kezelni az ipari szerkezetátalakításnak az új tagállamokra gyakorolt hatásait.
- h) Az előző bekezdés összefüggésében meg kell állapítani a „legkiemeltebb régió elvét”, amely szerint specifikus pénzügyi támogatás alkalmazására nyílna lehetőség a fellendülés beindítása érdekében. Alapvető jelentőségű szerepet játszik ebben a társadalmi párbeszéd, akárcsak a civil párbeszéd, egyesítve a régióban jelenlevő minden szereplőt (vállalatok, egyetemek, kutatóközpontok, helyhatóságok, szövetségek, szakszervezetek stb.). Ily módon, új, gazdasági tevékenységi alternatívák létrehozásával visszaállítható lenne a gazdasági szerkezet életképessége.
- i) Támogatni kell a regionális klaszterek fejlesztését is, ösztönözve az információs és kommunikációs technológiai szektorok, valamint a komoly technológiai alappal rendelkező kreatív iparágak növekedését, így bővülnének a régiók lehetőségei és készségei, és nagyobb eséllyel vonzhatnák és készíthetnék letelepedésre a vállalatokat. Biztosítható lenne, hogy az ipari változások és a szerkezetátalakítás révén nagyobb legyen a régiók versenyképessége és a gazdasági, társadalmi, területi kohézió, valamint a foglalkoztatás.
- Regionális tanulmányokat kell készíteni és a nemzeti, illetve regionális kormányzatokkal együttműködésben kell intézkedéseket tenni, hogy megtervezzék egy régió potenciális lehetőségeinek kiaknázását a klaszter kialakításában.
- j) A régiók ipari modernizációs politikáinak kidolgozásakor figyelembe kell venni az olyan ágazati programok múltban realizált pozitív tapasztalatait mint a Rechar, a Resider és a Retext, ezáltal a fejlődési lehetőségek teljessége kiaknázható lenne.
- k) Az Európai Bizottságnak tovább kell folytatnia az iparpolitika modernizálását és megújítását, hozzáigazítva a szabályokat az új nemzetközi környezethez. E tekintetben az EGSzB üdvözli az iparpolitika felülvizsgálatára tett javaslatot, amelyet 2004. április 20-án terjesztettek elő⁽¹⁾. Az elsődleges cél az iparpolitika és az egyéb közösségi politikák, elsősorban a környezetvédelmi politika közötti koordináció megteremtése.
- l) Európának szigorúan be kell tartania az ILO szabályait, és érvényt kell szereznie azoknak; az európai vállalatok versenyképességének hiánya miatt gazdasági válságba süllyedhet, ha nem tesznek semmit a piaci szabályokat nem azonos módon alkalmazó egyéb területeken folytatott „szociális és adózási dömping” ellen.
- m) Európának műszaki, technológiai, emberi szinten erősen felvértezve kell a beszállnia nemzetközi versenybe, ehhez viszont át kell dolgoznia a kutatáshoz, elsősorban az emberi tőkéhez kapcsolódó támogatási politikáját. Ismert tény, hogy az Egyesült Államokban tanuló 14 000 európai kutatóból csupán 3 000 szándékozik visszatérni Európába. Rendkívül súlyos helyzetről van szó, amely azonnali megfelelő intézkedések megtételét teszi szükségessé. A „Regions for knowledge” (KnowREG) kezdeményezés az első jó lépés ebbe az irányba. E kezdeményezés keretében 2004. május 27-én elhatározták, hogy 14 kísérleti projektet hoznak létre, amelyekkel helyi és regionális szinten a szak tudás gazdaságának fellendítését tűzik ki célul.
- n) Az EGSzB kiemeli annak szükségességét, hogy az Európai Tanács egyértelműen kösse össze a versenyképességgel és a szak tudással kapcsolatos célkitűzéseit a jövő regionális politikájával.

Brüsszel, 2004. június 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ A Bizottság Közleménye „A szerkezeti változások támogatása: a kibővített Európa iparpolitikája” (COM(2004) 274).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Nemzetközi Bevándorlási Egyezmény”

(2004/C 302/12)

2004. január 29-én, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elhatározta, hogy Működési Szabályzata 29. §. (2) cikkének értelmében véleményt készít a következő témáról: „Nemzetközi Bevándorlási Egyezmény”.

A „Foglalkoztatáspolitikai, Szociálpolitikai, Állampolgárság” Szekció, amely a tárgyi bizottsági munka előkészítésének felelőse, a véleményt elfogadta 2004. június 14-én. A téma előadója PARIZA CASTAÑOS úr volt.

A 2004. június 30-án és július 1-jén tartott, 410. plenáris ülésén (a június 30-i ülésen), az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az alábbi véleményt 162 igen, 3 nem szavazattal, és 11 tartózkodás mellett elfogadta.

1. Bevezetés

1.1 A külföldön dolgozók és családtagjai jogainak védelméről szóló nemzetközi egyezményt az Egyesült Nemzetek Közgyűlése 1990. december 18-i 45/158. sz. határozatával fogadta el. Az egyezmény 2003. július 1-jén lépett hatályba, miután 20 tagállam ratifikálta. Azóta összesen 25 állam ratifikálta az egyezményt⁽¹⁾. Ennek következtében, teljes hatályú nemzetközi szerződés lett, amelyet az aláíró államoknak, mint feleknek be kell tartani.

1.2 Az egyezmény célja, hogy megfelelő törvényhozási eszközökkel és a jó nemzeti gyakorlat eszközeivel a világ minden pontján védje az emberi jogait és méltóságát azoknak a személyeknek, akik külföldre távoznak gazdasági vagy foglalkoztatási okokból. A kivándorlási politikáról szóló nemzetközi jogalkotás közös alapja a demokrácia előmozdítása és az emberi jogok védelme. Az Egyezmény garantálja is egyben a származási és a befogadó ország különböző szituációinak egyensúlyát.

1.3 Ez az egyezmény egyike annak a hét nemzetközi, az Egyesült Nemzetek által elfogadott szerződésnek, amelyek az emberi jogokra vonatkoznak. Elismeri, hogy egyes, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában meghatározott alapvető emberi jogokat garantálni kell valamennyi külföldön dolgozó személy és családja számára. Átfogó és egyetemes jelleggel kodifikálja ezen dolgozók és családjaik jogait az egyenlő elbánás elve alapján. Felsorolja azokat a jogokat, amelyeket meg kell adni a bevándorlók részére, akár törvényes, akár tiltott úton érkeztek, meghatározza védelmük minimális normáit polgári, gazdasági, politikai, szociális és munkajogi értelemben, és elismeri, hogy a bevándorló munkások részére biztosítani kell a nemzetközi jogszabályok által védett alapvető jogokat.

1.4 Az egyezmény továbbá kiterjed az ILO korábbi egyezményeire⁽²⁾ és a jogi kereteket kiterjeszti világszerte minden bevándorlásra, elősegíti a bevándorlókkal való méltányos elbá-

nást és igyekszik megakadályozni az illegális bevándorlók kizsákmányolását. Az egész bevándorlási folyamatra kiterjed: oktatás, kiválasztódás, indulás, átutazás, a befogadó országban való tartózkodás, visszatérés és újra berendezkedés a származási országban.

1.5 A kivándorlási hullámok kezeléséért az egyes államok felelősek. Az EGSzB, az Egyesült Nemzetek Szervezete Főtitkára egyetértésével, támogatja a jobb kétoldalú, regionális és nemzetközi kooperációt a származási és a befogadó országok között. Az egyezménynek nem célja elősegíteni vagy kezelni a bevándorlási folyamatokat, inkább az alapvető emberi jogok világszerte való elismerését és nemzetközi védelmének megerősítését igyekszik garantálni.

1.6 Az egyezmény a bevándorlók lehetséges adminisztratív szituációit többféleképpen értékeli: mindenki számára garantálja az alapvető emberi jogai védelmét, és további jogokat juttat a törvényes bevándorlók számára.

1.7 Az egyezmény révén a nemzetközi közösség és az Egyesült Nemzetek Szervezete azon óhaját fejezi ki, hogy javítani kívánja az államok közti együttműködést az illegális bevándorlók csempészetének és rejtett foglalkoztatásának megelőzésére és gyökeres kiirtására, és a bevándorlók alapvető emberi jogainak védelmének kiterjesztésére az egész világon⁽³⁾.

2. A bevándorlók jogai

2.1 Az egyezmény a bevándorló munkások számára egyenlő elbánást és ugyanazokat a jogi feltételeket kívánja garantálni, mint a helyi munkások számára. Ez az alábbiakat foglalja magában:

– az emberhez nem méltó élet- és munkafeltételek megakadályozása, a fizikai és szexuális erőszak és a megalázó bánásmód, beleértve a rabszolgaságot is (10., 11., 25., 54. §§.);

(1) Azerbajdzsán, Belize, Bolívia, Bosznia-Hercegovina, Burkina Faso, Zöldfoki szigetek, Kolumbia, Egyiptom, Ecuador, El Salvador, Ghana, Guatemala, Guinea, Kirgizsztán, Mali, Marokkó, Mexikó, Uganda, Fülöp-szigetek, Szenegál, Seychelles-szigetek, Sri Lanka, Tadzsisztán, Timur Leste és Uruguay.

(2) Az 1949. évi 97. sz. Egyezmény és az 1975. évi 143. sz. Egyezmény.

(3) A Nemzetközi Bevándorlási Szervezet szerint jelenleg 175 millióan élnek más országban, mint ahol születtek, vagy amelynek állampolgárai.

- a bevándorlók számára garantálni a véleménynyilvánítási-, szólás- és vallásszabadságot (12., 13. §§.);
- a bevándorlók magánélethez és személyes biztonságához fűződő jogainak elismerése (14., 15., 16. §§.);
- egyenlő bánásmódot jogi eljárások során: tisztességes jogi eljárásokat és tolmácsolási szolgáltatást biztosítani a számukra (18., 19., 20. §§.);
- garantálni, hogy hozzáférhessenek a jogaikat érintő információkhoz (33., 37. §§.);
- egyenlő hozzáférés garantálása az oktatási és szociális ellátáshoz (27., 28., 30., 43.-45., 54. §§.);
- a bevándorlók szakszervezetbe tömörülési és részvételi jogának elismerése (26., 40. §§.).

2.2 Az egyezmény rendelkezik a szülőfölddel való kapcsolattartás jogáról is. Ez az alábbiakat foglalja magában:

- annak biztosítása, hogy a bevándorlók, ha akarják, visszatérhessenek hazájukba, ezen kívül lehetővé tenni számukra az alkalmankénti hazalátogatást és a kulturális kapcsolatok fenntartását (8., 31., 38. §§.);
- garantálni kell, hogy a bevándorlók származási országuk politikai életében részt vehessenek (41., 42. §§.);
- védeni kell a bevándorlóknak azt a jogát, hogy jövedelmeiket származási országukba hazautalhassák (32., 46., 48. §§.).

2.3 Az egyezmény arra az alapelvre helyezkedik, hogy valamennyi bevándorló számára biztosítani kell egy minimális szintű védelmet. A bevándorlók helyzetének mindkét lehetőségét figyelembe veszi (legális és illegális), további jogokat állapít meg a törvényes bevándorlók részére és elismer bizonyos alapvető jogokat az illegális bevándorlók számára.

2.4 Az egyezmény célja, hogy kezdeményezések jöjjenek létre az illegális bevándorlás visszaszorítására, és főleg azoknak a félrevezető információknak a megszüntetésére, amelyek az embereket illegális bevándorlásra csábítják; ezen kívül embercsempészek és illegális bevándorlókat dolgoztató munkáltatók elleni szankciók bevezetésére.

2.5 Felállítja a Bevándorló Munkások és Családtagjaik Jogvédő Bizottságát, mely tíz szakértőből áll, akiket a tagországoknak kell kinevezni, és akiknek a feladata az egyezmény végrehajtásának felügyelése.

3. A nyugati országok még mindig nem ratifikálták az egyezményt

3.1 A nemzetközi bevándorlás annak az óriási gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségnek a következménye, amely a gazdag északi és a fejlődő országok között áll fenn és ez az egyenlőtlenség csak egyre mélyül a globalizációval. Érdekes megfigyelni, hogy azon országok, melyek már ratifikálták a megállapodást, többségükben a bevándorlók származási országai. Sem az Európai Unió tagállamai, sem pedig az Amerikai Egyesült Államok, Kanada, Ausztrália, Japán és a nyugati világ többi országa nem ratifikálta vagy nem írta alá⁽¹⁾ az egyezményt, holott ezek az országok fogadják be legnagyobb számban a bevándorlókat⁽²⁾.

3.2 Az Európai Uniónak, mely számos területen törekszik nemzetközi normák kialakítására (a nemzetközi kereskedelemért a WTO-n belül, a környezetvédelemért a Kiotói megállapodáson keresztül, stb.), arra is ügyelnie kell, hogy a bevándorlók alapvető jogait is biztosítsák hasonló nemzetközi normák.

4. Bevándorlási politika az Európai Unióban

4.1 Az Európai Unió az a térség, ahol az emberi jogokat garantálják és védik, és ahol az Egyesült Nemzetek Szervezetének legtöbb nemzetközi jogi eszközét is érvényesítik. Az Európai Uniónak magának is megvannak a maga eszközei ezen a területen, mint pl. az Emberi Jogokról szóló Európai Egyezmény és az Alapvető Emberi Jogok Chartája.

4.2 Az Európai Unió ezen kívül kifejlesztett számos jogi eszközt a hátrányos megkülönböztetés visszaszorítására⁽³⁾. Ennek ellenére számos szakértő, beleértve az Európai Faj- és Idegengyűlöleti Monitoring Központot⁽⁴⁾, tett jelentést a bevándorlók hátrányos megkülönböztetéséről a munkahelyeken.

⁽¹⁾ A következő országok írták alá az egyezményt, ezzel kifejezve jövőbeli csatlakozási szándékukat: Chile, Bangladesh, Törökország, Comore-szigetek, Guinea-Bissau, Paraguay, Saint-Thomas-et-Prince, Sierra Leone, és Togo.

⁽²⁾ A világ bevándorlóinak 55 %-a él Észak-Amerikában és Nyugat-Európában.

⁽³⁾ 2000/43. sz. Irányelv és a 2000/78. sz. irányelv.

⁽⁴⁾ Lásd: „Bevándorlók, kisebbségek és foglalkoztatás: kirekesztés és diszkrimináció az Európai Unió 15 államában”, 2003. október.

4.3 Az Európai Tanács Tampere-i ülése óta, az Európai Unió részt vesz a menedékjogról és bevándorlásról szóló közös jogszabály előkészítésében. Tampere józan politikai alapot fektetett le, amely lehetővé teszi az Unió számára, hogy harmonizálja bevándorlási és menedékjog nyújtásának jogszabályait, és javítsa a kooperációt a harmadik világ országaival a bevándorlási hullámok jobb kezelését illetően. Továbbá, Tamperében konszenzust érték el abban, hogy garantálni szükséges mindenki részére a tisztességes bánásmódot, és, hogy olyan politikát kell kifejleszteni, amely elősegíti az integrációt és megelőzi a diszkriminációt.

4.4 A Bizottság számos törvényjavaslatot dolgozott ki, amelyek azonban jelentős ellenállásba ütköztek a Tanács kebelén belül⁽¹⁾. A Tampere-i ülés után eltelt négy év óta csak sovány eredmények születtek: az elfogadott jogszabály családást keltett és messze jár Tampere célkitűzéseitől, a Bizottság javaslataitól, a Parlament véleményétől és az EGSzB állásfoglalásától. A Tanácson belül a megállapodások elfogadására jelenleg alkalmazott rendszer lehetővé teszi a javaslatok blokkolását. Ez, kombinálva egyes kormányok magatartásával, igen nehézé teszi, hogy konszenzust lehessen elérni.

4.5 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság számos véleménnyel hívta fel a Tanács figyelmét arra, hogy nagyobb felelősséggel cselekedjen és a nagyobb együttműködésre alapozva sokkal konstruktívabban álljon a kérdéshez. Egyre növekvő mértékben szükségessé vált az Európai Unió számára, hogy megfelelő közös jogszabályai legyenek, melyekkel a bevándorlást jogszerűen és átlátható módon lehet kezelni.

4.6 Az EGSzB számos véleményt⁽²⁾ fogalmazott meg, melyekben sürgeti az Európai Uniót olyan politika elfogadására, amely biztosítja, hogy a gazdasági bevándorlást a megfelelő jogi mederbe tereljék, elejét vegyék az illegális bevándorlásnak és megállítsák az embercsempészetet.

4.7 A fentiek fényénél, a bevándorlók belépésének, állandó lakáshoz és munkához jutásának feltételeit szabályozó Irányelv elfogadása a Bizottság javaslata⁽³⁾, és az EGSzB véleménye⁽⁴⁾ alapján, sürgősen napirendre tűzendő kérdés lett.

4.8 Az Európai Tanács Thesszaloniki ülése üdvözölte a Bizottság közleményét a bevándorlásról, integrációról és foglalkoztatásról⁽⁵⁾, amelyben azt vetíti előre, hogy a munkaerő beáramlása az Európai Unióba jelentősen meg fog növekedni az elkövetkezendő években, és ezért megfelelő jogszabályok szükségesek ahhoz, hogy a bevándorlást jogi keretek között szabályozzák. A Bizottság azt is megállapította, hogy az integrációs politikának a bevándorló népességre kell koncentrálnia és arra, hogy célzottan szüntesse meg a kizsákmányolás és a hátrányos megkülönböztetés minden formáját.

⁽¹⁾ A Bizottság már 1994-ben javasolta a tagállamoknak az európai szociális politikáról szóló Fehér Könyvben az Egyezmény elfogadását. (COM(1994) 333 végleges)

⁽²⁾ Lásd az EGSzB véleményét a családegyesítésről, HL C 204., 2000.7.18. és HL C 241., 2002.10.7.; a Bizottság közleményéről a Közösségi bevándorlási politikák illetően, HL C 260., 2001.9.17.; a tartósan állandó lakhellyel rendelkezők jogállásáról, HL C 36., 2002.2.8.; a fizetett munkavállalás céljából történő belépésről és állandó otlakásról, HL C 80., 2002.4.3.; az illegális bevándorlás esetén követendő közös politikáról, HL C 149., 2002.6.21.; a felsőfokú tanulmányok, szakképzés, vagy önkéntes szolgálat céljából történő belépésről és állandó otlakásról, HL C 133., 2003.6.6.; és az Európai Unió állampolgárság elnyeréséről, HL C 208., 2003.9.3.

⁽³⁾ Vö. HL C 332., 2001.11.27.

⁽⁴⁾ Az EGSzB véleménye: HL C 80., 2002.4.3. (előadó: PARIZA CASTAÑOS úr).

⁽⁵⁾ A Bizottság COM(2003) 336 végleges közleménye és az EGSzB véleménye: HL C 80., 2004.3.30. (előadó: PARIZA CASTAÑOS úr).

4.9 Egyes nemzeti bevándorlási jogszabályok nincsenek teljesen összhangban a hatályos nemzetközi emberjogi egyezményekkel, és egyes Európai Irányelveket (például a családegyesítésről szólót) egyes NGO-k (nem kormányzervek) és az Európai Parlament úgy tekintenek, mint amelyek ellentétesek az alapvető emberi jogokkal. Az EGSzB úgy ítéli meg, hogy a meglévő nemzetközi emberjogi egyezmények, valamint az EU Alapvető Emberi Jogok Chartája elegendő ahhoz, hogy reagáljon alapuljon a teljes európai bevándorlási jogszabályrendszer.

5. Az Európai Unió globális értékei

5.1 Újabban, az Egyesült Államok egy sajátos egyoldalú megközelítést fejlesztett ki a nemzetközi ügyek irányítására. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének teljes rendszere súlyos problémáknak néz elébe e miatt a helyzet miatt. A jelenleg létező kizárólagos rendszer eredményeként veszélybe került, ha ezen belül multilaterálisan kívánjuk megoldani a nemzetközi konfliktusokat, kooperációra alapozva.

5.2 Az Európai Unió, bár nagy nehézségek árán, de felvázolta közös külpolitikáját, amelyen belül az Egyesült Nemzetek Szervezetének lényeges szerepet szán. A jövőbeni Alkotmányozó Szerződés ezt a külpolitikai mandátumot úgy fogja megszilárdítani, mint a Közösség egyik feladatát.

5.3 Az Európai Unió külkapcsolatai a multilateralizmuson és az Egyesült Nemzetek Szervezetével való aktív kompromisszumon alapulnak. Egy nemrégiben kiadott dokumentumban⁽⁶⁾ az Európai Bizottság kijelentette, hogy: „Az a kihívás, amellyel az ENSZ-nek jelenleg szembe kell néznie, világos: a »globális uralkodás« gyenge marad, ha a multilaterális intézmények képtelenek hatékonyan keresztülvinni döntéseiket és normáikat – legyen szó akár a »nagypolitikai« szféráról, a nemzetközi békéről és biztonságról, vagy azoknak a kötelezettségvállalásoknak a gyakorlati bevezetéséről, amelyeket az ENSZ konferenciája elvállalt a társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi területen. Az EU-t különös felelősség terheli ebben a vonatkozásban. Egyrészt, a multilateralizmust külkapcsolatai állandó elvévé tette. Másrészt, ennek mintaként kell és kellene szolgálnia mások számára a nemzetközi kötelezettségeik bevezetésénél – sőt még azon túl is”.

5.4 A globalizáció új alkalmakat teremt és a globális kormányzás új problémáit veti felszínre⁽⁷⁾. Jelenleg, a bevándorlás jelenti a legnagyobb problémákat mind a bevándorlók, mind a származási és a befogadó országok számára. A kihívás, mellyel szembe kell néznünk, az, hogy ezeket a problémákat alkalmakká kell átalakítanunk mindenki számára, a bevándorlók, a származási országok és a befogadó országok számára egyaránt. A multilateralizmus és a nemzetközi kooperáció azok az utak, amelyek a jó globális uralkodáshoz, a nemzetközi közösség által létesített és mindenki által elismert jogszabályi és intézményrendszerhez vezetnek el.

⁽⁶⁾ COM(526) 2003, „Az Európai Unió és az Egyesült Nemzetek Szervezete: A multilateralizmus, mint választási lehetőség”.

⁽⁷⁾ „A globalizációval történő megbirkózás – az egyetlen választás a legsebezhetőbbek számára”.

5.5 Amint azt Koffi Annan, az Egyesült Nemzetek Szervezetének Főtitkára kijelentette az Európai Parlamentben 2004. január 29-én, a nemzetközi kooperáció a legjobb megközelítés a jövő években egyre nagyobb mértékű nemzetközi bevándorlás kezelésére. „Csak kooperáció útján – legyen az bilaterális, regionális, vagy globális – tudunk partnerkapcsolatokat felépíteni a fogadó és küldő országok között úgy, hogy az mindenki érdekét szolgálja; tudunk felkutatni innovációkat, hogy a bevándorlás a fejlődés motorja lehessen; tudunk hatékonyan küzdeni az áru- és embercsempészek ellen; és közös normákban megállapodni a bevándorlókkal szembeni bánásmódról és a bevándorlás kezeléséről”.

5.6 Európa a szabadság, demokrácia és minden nép emberi jogai tiszteletben tartásának hazája. Annak érdekében, hogy ezeket az értékeket a jövőben erősítsük, az EU valamennyi Tagállamának ratifikálni kell azokat a nemzetközi egyezményeket, melyek ezeket az alapvető emberi jogokat védik, és jogelvéiket bele kell építeni mind a Közösségi, mind a nemzeti jogszabályokba.

5.7 Az Európai Alkotmánytervezet 7. §-a támogatja, hogy az Európai Unió lépjen be az Emberi és Alapvető Szabadságjogok Védelmére létrejött Európai Egyezménybe. Az EGSzB is támogatja ezt. Az EGSzB azt is támogatja, hogy az Alkotmány szövegébe vegyék be az Unió Alapvető Emberi Jogok Chartáját, amely így közös alapot teremt minden nép jogai számára az Unión belül.

5.8 Ezeknek az értékeknek az Unió nemzetközi kapcsolatai elválaszthatatlan részévé kell válniuk. Európának elő kell

mozdítania egy közös jogi testület létrehozását, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete által elfogadott nemzetközi egyezmények segítségével védjék mindenki alapvető jogait világszerte, tekintet nélkül arra, hogy milyen nemzetből származik, és hol van az állandó lakóhelye.

6. Az EGSzB javaslata

6.1 Azokkal a véleményekkel összhangban, amelyeket az Európai bevándorlási politikával kapcsolatosan, az Európai Parlament véleményét támogatva fogalmazott meg, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság bízta az Európai Unió tagállamait a Bevándorlók és Csalátagjaik Jogvédelméről szóló Nemzetközi Egyezmény ratifikálására, melyet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése fogadott el 1990. december 18-i 45/158. sz. határozatával, és amely 2003. július 1-jén lépett hatályba.

6.2 Az EGSzB felszólítja a Bizottság Elnökét és a Tanács jelenlegi Elnökségét, hogy tegyék meg a szükséges politikai kezdeményezéseket, mellyel biztosítani lehet, hogy a tagállamok ratifikálják ezt az egyezményt az elkövetkezendő 24 hónap során, valamint az EU is, mihelyt az alkotmányszerződés lehetővé teszi számára nemzetközi egyezmények aláírását. A ratifikálás megkönynyítésére, a Bizottságnak egy tanulmányt kell készítenie, melyben elemzi az egyezménnyel kapcsolatos nemzeti és közösségi jogszabályokat. Ezen kívül a szociális partnerek és a civil társadalom egyéb szervezetei is csatlakozzanak az EGSzB-hez és a Bizottsághoz a ratifikálás előmozdítása érdekében.

Brüsszel, 2004. június 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témáról: „A PAC második alappillére: a vidékfejlesztési politika adaptálásának távlatai (A Salzburgi Konferencia következményei)”

(2004/C 302/13)

2004. január 29-én, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elhatározta, hogy saját belső eljárási rendjének 29. cikkely (2) bekezdésében foglaltak értelmében véleményt bocsát ki az alábbi témában: „A PAC második alappillére: a vidékfejlesztési politika adaptálásának távlatai (A Salzburgi Konferencia következményei)”.

A „Mezőgazdasági, vidékfejlesztési és környezetvédelmi szakosított szekció” kapott megbízást a tárgyi bizottsági munka előkészítésére.

Az EGSzB-hez 2004. május 3-án intézett levelében, Silva Rodriguez, Mezőgazdasági vezérigazgató, az Európai Bizottság, tudatta, hogy mielőbb szeretné megismerni a témában az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság álláspontját. A munkák sürgősségére tekintettel, a 2004. június 30-án és július 1-jén megtartott 410. plenáris ülésén (2004. június 30-i ülésén), az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság kijelölte Gilbert BROS urat főelőadónak és elfogadta a jelen véleményt 127 igen szavazattal, 9 tartózkodás mellett.

1. Bevezetés

1.1 A Bizottság 2003. novemberében egy konferenciát tartott Salzburgban, a közösségi vidékfejlesztési politika jövőjéről, az Európai Unió kibővítése távlatainak fényében. Ez a konferencia lehetővé tette a Corkban megfogalmazott, „élő vidéki környezet” ⁽¹⁾ képéről, hogy:

- egyesítse a vidékfejlesztési politika kidolgozásába és bevezetésébe bevont főbb szereplőket;
- egy nyilatkozatban javaslatot tegyen a vidékfejlesztés szereplőinek főbb politikai irányzataira;
- pontosítsa a „vidéki intervenciók alap” beavatkozási feltételeit a 2007.-2013-as pénzügyi kilátások fényében, még a róluk szóló költségvetési vita előtt.

Ezért az EGSzB javasolja, hogy a 2007.-2013. terjedő időszakra a vidékfejlesztési politika adaptálására adott reflexiók e konferenciának a következtetéseire támaszkodjanak.

1.2 Annak megállapítása mellett, hogy az Európai Unió kibővítésével igen változatos vidéki területek csatlakoztak, és az új tagállamokban a szociális kérdések és a munkanélküliség mindennél előbbrevaló problémát jelentenek, az EGSzB úgy ítéli meg, hogy a regionális politika és a PAC második alappillére közti összhangot és tagozódást fontos körvonalazni.

1.3 Az Európai Bizottság két dokumentumban mutatta be a pénzügyi kilátásokat a következő programozási időszakra ⁽²⁾, továbbá nyilvánosságra hozta a Kohéziós Alapról szóló 3. jelentését ⁽³⁾. Ezekből a dokumentumokból kiderül, hogy a regionális politika teljes mértékben integrálja a Lisszaboni Stratégiát, amely pártfogolja a tudásalapú és versenyképes gazdaságot,

⁽¹⁾ Európai Vidékfejlesztési Konferencia, Cork (Írország), 1996. november 7.-9., témáját lásd: http://www.europa.eu.int/comm/agriculture/rur/cork_fr.htm.

⁽²⁾ COM(2004) 101.

⁽³⁾ COM(2004) 107.

míg a jövő vidékfejlesztési politikája egy olyan fejezetben található, melynek a címe „A fenntartható gazdálkodás és a természeti források védelme”, és amely hivatkozik a fenntartható fejlődési stratégiára. Ez a fejezet tartalmazza egyebek mellett a PAC első alappilléret, és a közösségi környezetvédelmi programokat is.

1.4 A 2001. június 15.-16-i GÖTEBORGAI Európai Csúcstervezet ⁽⁴⁾ határozatai lehetővé tették a fenntartható fejlődés európai stratégiájának elfogadását, amelynek keretén belül meghatározták, hogy a Közös Mezőgazdasági Politika „...egyebek mellett járuljon hozzá a fenntartható fejlődéshez, segítse elő az egészséges és kiváló minőségű termékek termelését, az ökológiaileg járható termelési módszereket...” ⁽⁵⁾.

1.5 A „Mezőgazdasági és Halászati” Tanács 2003. júniusi luxemburgi határozatai szerint meg kell erősíteni a PAC második alappilléret, hogy „...elősegítsék a környezetvédelmet, javítsák az állatok tartását, és segítsék a mezőgazdasági termelőket abban, hogy alkalmazkodjanak a 2005-ben hatályba lépő európai termelési szabványokhoz” ⁽⁶⁾. Ezért, ennek a saját kezdeményezésű véleménynek elemeznie kell, és el kell mélyítenie a Salzburgban meghatározott 3 tengelyre adott reflexiót, mégpedig: versenyképes mezőgazdaság, a környezet védelme és hozzájárulás a vidék gazdasági és szociális kohéziójához.

1.6 A vidékfejlesztés szereplői azt is kihangsúlyozták a salzburgi zárónyilatkozatban, hogy a közösségi vidékfejlesztési politika jelentős egyszerűsítése egyszerre szükséges és sürgető. Ennek az egyszerűsítésnek ugyanakkor több felelősséget kell biztosítania a programokban résztvevő partnerek számára a stratégiák közös meghatározásához és végrehajtásához.

⁽⁴⁾ Európai Tanács göteborgi ülése, 2001. június 15.-16., témája: http://europa.eu.int/comm/gothenburg_council/sustainable_fr.htm.

⁽⁵⁾ Elnökségi záródokumentum, Európai Tanács göteborgi ülése, 2001. június 15.-16., 31. pont, dokumentum száma: 2001/01.

⁽⁶⁾ A Mezőgazdasági és Halászati Tanács 2516. ülése - Luxemburg, 2003. június 11.-12., 17.-19., 25. és 26.; 10272/03 (164-es sajtóközlemény), 7. lap, 3. pont.

1.7 Az EGSzB javasolja ezért, hogy ennek a saját kezdeményezésű véleménynek a keretén belül vizsgálják meg a jövő regionális politikája és a jövő vidékfejlesztési politikája közötti összhangot a „szürke foltok” csökkentése, a vidékfejlesztés három jövőbeni tengelyéről szóló javaslat elmélyítése és az adminisztráció elemeinek egyszerűsítésére koncentráció érdekében.

A. A REGIONÁLIS FEJLESZTÉSI POLITIKA ÉS A VIDÉKFEJLESZTÉSI POLITIKA EGYMÁST KIEGÉSZÍTŐ JELLEGE

2. A regionális politika: a gazdasági és szociális kohézió elvétől a területi szolidaritás elvéig

2.1 Az Egységes Európai Okmány elfogadása 1986-ban meggyorsította a tagállamok gazdaságainak integrációs folyamatát. Mindazonáltal, az Európai Unió területén található régiók eltérő fejlettségi szintje és versengése lefektették egy igazi kohéziós politika alapjait, amelynek az egységes piac feszültségei ellen kellett hatnia Dél-Európa országaiban és a hátrányos helyzetű régiókban. A továbbiakban, az Európai Unióról szóló Maastricht-i szerződés, amely 1993-ban lépett hatályba, intézményesítette a gazdasági és szociális kohézió politikáját.

2.2 Párhuzamosan, az Unió kereskedelmi kapcsolatainak fejlődése és a belső piac fokozatos megnyitása fokozták az európai régiók egymással való versengését, jóllehet ehhez nem rendelkeztek mindnyájan ugyanazokkal az ütőkártyákkal. A 90-es évek folyamán, a strukturális politikának tehát az alábbi kihívásokra kellett választ adnia:

- csökkenteni kell a fejlődésbeli különbségeket azért, hogy a hátrányos helyzetű zónákban támogatható munkahelyteremtés;
- kompenzálják azon régiók lemaradását, amelyek nem rendelkeznek ugyanazokkal az ütőkártyákkal és világszintű versenyképességgel;
- támogatják a gazdaságteremtő tényezőket a hátrányos helyzetű zónákban.

2.3 A meglévő strukturális politika elemeinek továbbvitelével, az 1999-ben elhatározott reform (A 2000-es tennivalók) az alábbi célokat tűzte ki:

- fokozni a „legjobban támogatott” régiók részéről a növekedésben lemaradt régiók számára nyújtott pénzügyi átcsoportosítást (a céltámogatások számának és az 1. céltámogatásra fordított alapok 75 %-ra csökkentésével),
- fejleszteni a gazdasági kapcsolatokat ezek között a régiók között (Interreg III),

- támogatni a fejlődésben lemaradt régiók integrálását az egységes piacba a Kohéziós Alap segítségével.

2.4 Az Európai Unió tagállamok vidékfejlesztési minisztereinek nyilatkozata (Potsdam, 1999. május 10–11.⁽¹⁾) és az Európai Tanács göteborgi határozatai (2001. június) az európai fenntartható fejlesztési stratégia meghatározásáról, aláhúzza a területi kohézió szükségességét, az Európai Unió területeinek kiegyensúlyozott és tartós fejlődése érdekében. Ennek a fejlődésnek a végső kicsengéseként, a Konvent javasolta az Európai Alkotmánytervezet 3. cikkelyében, hogy a területi kohéziót vegyék fel az Unió célkitűzései közé ⁽²⁾.

2.5 Ezen túlmenően, az 1260/99. sz. rendelet ⁽³⁾ a strukturális alapokra vonatkozó általános rendelkezésekről elismeri, hogy a vidéki zónák endogén potenciáljának fejlesztése elsőbbséget élvező célja marad a fejlődésben lemaradt régiók strukturális felzárkóztatásának és fejlődésének.

2.6 A strukturális politika vezérelve, azaz a növekedési támogatás és a fenntartható fejlődés alakulása láttán, az EGSzB emlékezteti az Európai Bizottságot és a Tanácsot arra, hogy a területi kohézió keretein belül, a vidékfejlesztésnek a regionális politika egyik elsőbbségi célkitűzésének kell maradnia. Így, ebben a politikában kell teljes értékű választ kapniuk a vidéki munkahelyteremtés, folyamatos képzés és az információs technológia új vívmányaihoz való hozzáférés problémáikra.

3. A vidékfejlesztési politika: a zöld Európától a Luxemburgi Kompromisszumig

3.1 A mezőgazdaságban, mintegy ötven év óta, lényeges változások mennek végbe. Az idők során ezek alakították a közösségi mezőgazdasági politika szerkezeti fejlődését. 1962.–1972-ig, a közösségi beavatkozás a piacgazdasági intézkedések koordinálására korlátozódott, mert ezek voltak akkor születőben. 1972.–1985-ig, két további nagy akciókategória lépett színre: egyrészt a vízszintes akciók, amelyek valamennyi tagállamra vonatkoztak, (szakmai képzés, előnyügdíj...), másrészt a regionális akciók, melyek célja a természeti adottságból fakadó szerkezeti hátrányok csökkentése és a mezőgazdaság általános felvirágoztatása volt.

⁽¹⁾ Potsdam, 1999. május;

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/som_fr.htm.

⁽²⁾ 3. szakasz: Az Unió célkitűzései: „3. Az Unió [...] előmozdítja a gazdasági, szociális és területi kohéziót, és a tagállamok közti szolidaritást”.
http://europa.eu.int/futurum/constitution/part1/title1/index_fr.htm#Article3.

⁽³⁾ A Tanács 1260/1999. (EK) sz. 1999. június 21-i rendelete a Strukturális Alapokra vonatkozó általános rendelkezésekről; HL L 161., 1999.6.26., 1–42. o.

3.2 1985.-1999-ig, az egyensúlykeresés az európai mezőgazdaság versenyképességének elodázhatatlan javítása és a termelési potenciálnak a piaci szükségletekhez igazítása, a környezetvédelem és a hátrányos helyzetű régiók fejlesztése között, hozza magával azt, hogy a mezőgazdasági szerkezetátalakítási politika lesz az új regionális politikai stratégia mezőgazdasági fejezete. Így, a szerkezetátalakítási politika hozzáállott, hogy a vízszintes akciókon felül, akciókat szervezett a vidéki térség megtartására, a környezet védelmére, a vidéki infrastruktúra, turisztika és mezőgazdasági tevékenység fejlesztésére.

3.3 A Cork-i konferencia alapján, a „2000-es tevékenységek” két jogi eszköz segítségével tették lehetővé az integrált vidékfejlesztési politika bevezetését (FEOGAGarancia és FEOGA-Új irány). Ezek a vidékfejlesztési politika (a PAC második alappillére) és a piacpolitika (a PAC első alappillére) jobb koherenciája irányába tendálnak, miközben elősegítik különösen a vidéki gazdaság diverzifikálódását.

3.4 Ezenfelül, bevezették a közvetlen segélyek modulálásának opcionális mechanizmusát. Ezzel lehetővé válik a mezőgazdasági-környezetvédelmi intézkedések, az előnyudj, az erdősítés, vagy a hátrányos helyzetű zónáknak szánt segélyek pénzügyi kerete megnövekedjen úgy, hogy a mezőgazdasági termékek közös piaci szervezetei által elhatározott intézményes, az árak csökkentését célzó kompenzációs támogatásokból vesznek el.

3.5 Az 1257/99.sz. rendelet⁽¹⁾ a FEOGA vidékfejlesztési támogatásáról, az alábbi megfontolásokon alapul:

- a vidékfejlesztési intézkedéseknek a piaci politika felzárkóztatása és kiegészítése irányában kell hatniuk;
- a PAC reform által 1992-ben bevezetett három felzárkóztató intézkedésnek, a rendszert a hátrányos helyzetű zónák (természetes feszültségek) és a káros környezeti khatásoknak kitett zónák javára kell kiegészítenie;
- egyéb vidékfejlesztési intézkedések csatlakozhatnak az 1. sz. és 2. sz. céltámogatás kedvezményeiben részesülő régiók integrált fejlesztési programjaihoz.

3.6 A 22 intézkedésből álló sorozat, melyet a tagállamok felvehetnek vidékfejlesztési programjukba, az alábbiak szerint oszlik meg a 2000.-2006. évekre szóló programban⁽²⁾: 39,2 % a mezőgazdaság versenyképességének és alkalmazkodóképességének javítására, 35 % a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező zónákra és a mezőgazdasági-környezetvédelmi intézkedésekre és 25,8 % a vidéki területek alkalmazkodására és fejlesztésére.

3.7 A PAC-reform, amelyet 2003. júniusában fogadtak el, megerősítette a vidékfejlesztési politika egyik küldetését, nevezetesen a mezőgazdaságnak a társadalmi követelményekhez való alkalmazkodása támogatását. Az intézkedések terjedelme

⁽¹⁾ A Tanács 1999. május 17-i 1257/1999. (EK) sz. rendelete az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap (FEOGA) által nyújtott vidékfejlesztési támogatásról szóló egyes rendeletek módosításáról és hatályon kívül helyezéséről; HL L 160., 1999.6.26., 80–102. o.

⁽²⁾ Ténymegállapító cikk, címe : „A vidékfejlesztés az Európai Unióban”, - 9 lap, Az Európai Unió Kiadóhivatala 2003.

kibővült a termékek minőségének fejlesztésével, a termelési normák javításával (környezetvédelem, állattartás), a Natura 2000 bevezetésével és a fiatalokat mezőgazdasági pályára irányító határozottabb intézkedésekkel.

3.8 Ezen felül, a modulációs mechanizmus kötelezővé vált európai szinten. Nagyságrendje, az egész évre vonatkoztatva, megfelel mintegy 1,2 milliárd euró összegű átutalásnak a piacpolitikától a vidékfejlesztési politika javára.

3.9 Ezt a fejlődést tartva szem előtt, az EGSzB aláhúzza, hogy a PAC második alappillérenek elsődleges célul kell kitűznie a mezőgazdaság felzárkóztatását, hogy strukturális fejlődése megfelelően a polgárok elvárásainak.

3.10 Az Európai Bizottság közleményében a 2007.–2013.-ra szóló pénzügyi kilátások egy szerény, de stabil költségvetést tükröznek, melyben az Európai Unió saját erőforrásai a GDP 1,24 %-os szintjén maradnak. Az EGSzB támogatja az Európai Bizottság javaslatát és kiemeli, hogy a közösségi források csökkentése rossz előjel lenne éppen akkor, amikor ténylegesen létrejön az Európai Unió bővítése.

3.11. Ez a megállapítás természetesen vonatkozik a vidékfejlesztési politikára is. A valóság az, hogy ennek a politikának az egyetlen „pótlólagos” forrása a moduláció alkalmazása. Ami viszont kizárólag a PAC első és második alappillérei közötti pénzügyi átcsoportosításból származik. Ezért az EGSzB szüntelenül kéri a Tanácsot és az Európai Parlamentet, hogy gondoskodjanak ennek a politikának a részére a megfelelő pénzeszközök allokálásáról, hacsak nem akarják a lényegétől megfosztani.

3.12 Végül, a jövő vidékfejlesztési politikáját már egy új Bizottság fogja végrehajtani, amely már 25 biztosból fog állni. Ha a PAC két alappillérevel két külön biztos gazdálkodik, ezzel ténylegesen azt lehet kockáztatni, hogy a két politika között megszűnik az összhang. Az EGSzB kötelességének érzi, hogy határozottan szembeszegüljön minden olyan akarral, hogy külön vezérigazgatóságokat nevezzenek ki, és külön biztosok felügyeljék a mezőgazdasági és a vidékfejlesztési kérdéseket.

4. A többfunkciós mezőgazdaság szerepe a vidékfejlesztési politikában

4.1 Az EGSzB korábbi véleményeiben⁽³⁾ már emlékeztetett arra, hogy a mezőgazdasági piacok természetükénél fogva instabilak és ki vannak téve az árak tág határok közötti változásainak. Ezért a kínálat és a piac szabályozási mechanizmusai a conditio sine qua non ahhoz, hogy a mezőgazdasági üzemek ki tudják elégíteni a fenntartható mezőgazdasági termelés követelményeit. Az EGSzB aláhúzza, hogy a mezőgazdasági termékek piacsabályozási politikájának támogatása egyben hozzá is járul a vidékfejlesztési politika sikeréhez.

⁽³⁾ „Az európai mezőgazdasági modell konszolidálását célzó politika”, GSZB 953/99, HL C 368., 1999.12.20, 76-86. o.
„A PAC jövője”, GSZB 362/2002, HL C 125., 2002.5.27., 87-99. o.

4.2 Egyébként, a termelési folyamat és a mezőgazdaság nyilvános támogatása közti kapcsolatot megszüntették a PAC (Közösségi Mezőgazdasági Politika) legutóbbi, 2003. június 26-án végrehajtott legutóbbi reformja alkalmával. Az idáig eljutott fejlődés megerősíti annak szükségességét, hogy új távlatokat adjanak a mezőgazdasági tevékenység gazdasági fejlődésének, hogy jobban vehessenek számításba olyan új követelményeket, mint pl. a biodiverzitás, a specifikus tájvédelem, vagy a szektorban történő munkahelyteremtés. Az EGSzB fel kívánja hívni a figyelmet arra, hogy a mezőgazdasági termelő tevékenység elsősorban ahhoz járul hozzá, hogy élő tájak legyenek, mert lehetővé teszi a közvetlen kapcsolat létrehozását az emberi tevékenység és földje között.

4.2.1. A termelési rendszerek és a mezőgazdasági termékek értékesítési eszközeinek területi beágyazása, különösen a Védett Származási Elnevezések (AOP) és a Termőhely Földrajzi Meghatározások (IGP) kifejlesztése révén, valamint a közvetlen értékesítés, csak néhány a vidékfejlesztést szolgáló mezőgazdasági többfunkciós létezőmód szempontjai közül.

4.3 A mezőgazdaság az Unió 25 tagállamában több mint 13 millió közvetlen és a mezőgazdaság elé és mögé kapcsolódó több mint 5 millió közvetett munkahelyet képvisel. Ezek a munkahelyek természetüknél fogva erősen „röghöz kötődnek”. És azáltal, hogy a közösségen belüli árucserében a feldolgozott élelmiszeripari termékek egyre nagyobb szerephez jutnak, megerősíti a kapcsolatot a mezőgazdasági és az élelmiszeripari szektor között. Ha nem kap elsőbbséget a vidéki mezőgazdasági tevékenység fennmaradása és megoszlása, gátolni fogja, hogy a vidéki zónákat a regionális gazdaságba integrálják.

4.4 A mezőgazdasági tevékenység az európai földterület 45 %-ára, azaz 190 millió ha-ra terjed majd ki (a 27-ek EU-jában). 2001-ben, a Mezőgazdaságilag Művelhető Terület (SAU) több mint 10 %-át vonták bele mezőgazdasági környezetvédelmi szerződéses intézkedésekbe. Az „élőhely- és madárvédelmi területté” minősített zónák 15 %-a mezőgazdasági terület. És a 15-ök EU-ja mezőgazdasági területeinek 38 %-át nyilvánították „nitrátérzékeny” területnek. Ezek az intézkedések kielégítik a helyi környezetvédelmi és/vagy vidékfejlesztési célkitűzéseket. Magától értetődik, hogy a mezőgazdasági tevékenység mindig is elsőrendű fontosságú helyet fog elfoglalni a területgazdálkodásban.

4.5 Az EGSzB fel kívánja hívni a figyelmet arra, hogy a többfunkciós mezőgazdasági termelő tevékenység az élő tájak megőrzésének több szempontját juttatja érvényre. Az Európai Bizottságnak és a Tanácsnak erre fel kell hívniuk a figyelmet a vidékfejlesztési politika minden új irányzatának előszavában, illetve indokolásában.

4.6 A Salzburg-i konferenciának a vidéki gazdaság diverzifikálásáról hozott határozataira támaszkodva, az EGSzB kiemeli,

hogy el kell kerülni azt a hibát, hogy a vidéket „kivárosiasítsák”, azaz ugyanazokat az intézkedéseket alkalmazzák a városok fejlesztésére, mint a vidékfejlesztésre. Ezért az EGSzB jelenleg egy saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a városkörnyéki mezőgazdaságról⁽¹⁾. Ezért van az, hogy a „vidéki gazdaság diverzifikálásának” a vidékfejlesztési politikában a gazdálkodással szoros kapcsolatban álló néhány téma köré kellene csoportosulnia, mégpedig: a mezőgazdasági népesség életkörülményeit javító szolgáltatások, a mezőgazdasági turizmus fejlesztése és az egy mezőgazdasági főtevékenységre alapozott többirányú tevékenység támogatása.

5. A vidékfejlesztési politika sajátosságai és korlátai

5.1 A 3. kohéziós jelentés következtetései kimutatják, hogy a fenntartható termelés, a termelékenység és a munkahelyteremtés vonatkozásában a régiók közti állandó aránytalanságok okai a versenyképesség legfőbb tényezőinek strukturális bajaiban keresendők. Az EGSzB aláhúzza, hogy a vidékfejlesztési politikának ezekből az elvekből is merítenie kell, amikor kialakítja a vidéki területekre vonatkozó strukturális fejlesztési intézkedéseit.

5.2 Az Európai Unió kibővítése fokozza a vidéki területek gazdasági fejlesztésének problémáit az új tagállamokban erősen meglévő „rejtett munkanélküliség” révén. Ez csak még jobban bonyolítja a regionális és a vidékfejlesztési politika egymástól való megkülönböztetését. Az EGSzB azt javasolja, hogy a regionális és a vidékfejlesztési politika közös témáit pontosítsák egy, a strukturális alapokról szóló új rendelkezés keretében és az egyik, vagy másik politika által finanszírozott intézkedések számát úgy korlátozzák, hogy előmozdítsák ezek jobb áttekinthetőségét.

5.3 Ha a mezőgazdaság nem képes a saját eszközeiből biztosítani a vidék fejlesztését, kiderül, hogy ez a tevékenységi szektor feltétlenül szükséges marad bármilyen vidékfejlesztési politika sikeréhez. A kapcsolat a közvetlen és közvetett munkahelyek területével, a védett területek kiterjedése, magukkal hozzák azt, hogy a mezőgazdaság felzárkóztatása és hozzáigazítása a polgárok elvárásaihoz, változatlanul prioritást élvez. Ezen felül, a PAC első és második alappillérei részt vesznek a vidékfejlesztési célok megvalósításában, a mezőgazdasági tevékenység fenntartása, vagy megerősítése révén.

5.4 Az Európai Unió kibővítése a PAC jövője számára ugyancsak fontos kihívást jelent. Az EGSzB aláhúzza, hogy az elkövetkező időszakban a tapasztalatcserének és a módszerek átadásának szintén különleges helyet kell elfoglalnia a PAC második alappilléreinek alkalmazási feltételei között.

⁽¹⁾ „A városkörnyéki mezőgazdaság”, 1324/2003. sz. GSZB véleménytervezet (elfogadásra betervezve a 2004. szeptemberi plenáris ülésen)

5.5 Az EGSzB ugyancsak aláhúzza, hogy a kis népsűrűségű régiók, mint a szigetek, az északi sarki területek, és a hegyi övezetek, állandó hátrányos természeti adottságaik miatt az egységes piac sikerének útjában állnak. Mind a regionális politikának, mind a vidékfejlesztési politikának számításba kell vennie ezt a szempontot végrehajtási módszereik kialakításánál, például úgy, hogy egy magasabb közös finanszírozási hányadot állapítanak meg, amellyel ezeket a feszültségeket figyelembe veszik. Egyébként, az EGSzB-nél jelenleg kidolgozás alatt van egy saját kezdeményezésű vélemény⁽¹⁾, amely egyebek között azokkal a módszerekkel foglalkozik, amelyek révén a hátrányos természeti adottságokkal sújtott zónákat jobban lehet integrálni a regionális gazdaságba.

5.6 Végül, az EGSzB aláhúzza, hogy a vidékfejlesztési politika és a regionális politika a közigazgatás akcióinak nem az egyetlen, az Európai Unió harmonikus területi fejlesztését szolgáló eszköze. Az EGSzB felhívja a figyelmet arra, a közigazgatási szervek megfelelő területi beágyazódása a lakosságba ugyancsak a területi kohézió céljait szolgálja.

B. AZ INTÉZKEDÉSEKET JAVÍTÓ JAVASLATOK ELMÉLYÍTÉSE

6. A Luxemburgi Kompromisszum keretében, 2003. június 26-án elhatározott intézkedések

6.1 A PAC 2003. júniusában elindított reformja azt tűzte zászlajára, hogy a PAC második, a vidékfejlesztésnek szentelt alappilléret erősebben össze kell kötni az első alappillért adaptálásával. Ezzel egy új intézkedéscsomaggal bővítették a PAC első alappilléret, és az intézkedések számát megnövelték 22-ről 26-ra.

6.1.1 Két új intézkedést vezettek be az élelmiszerek minőségének javítása érdekében (önkéntes részvétel az elismert minőségi jelek nemzeti programjában, promóciós és tájékoztatósi akciók ezekről a termékekről a fogyasztók körében). Két további új intézkedés a termelési technikáknak az európai környezetvédelmi, állattartási, növény- és állategészségügyi szabványokhoz történő alkalmazására vonatkozik.

6.1.2 Több meglévő intézkedést módosítottak (az állattartási kérdések számításba vétele a mezőgazdasági környezetvédelmi intézkedések keretében, a fiatal mezőgazdasági termelők letelepedése részére a közpénzekből nyújtott támogatás növelése, az „Élőhely- és madárvédelem” Irányelv végrehajtása és az erdészeti beruházások finanszírozása a környezetvédelmi és szociális kritériumok alapján művelt erdők esetében).

⁽¹⁾ „Hogyan garantálható a természeti és az állandó strukturális hátránnyal küzdő régiók jobb integrációja”, 631/2004. sz. R/EGSZB véleménytervezet (elfogadásra beterjesztve a 2004. szeptemberi plenáris ülésen).

6.2 Az új tagállamok esetében elfogadtak egy ideiglenes vidékfejlesztési programot a 2004.-2006. időszakra. Ez négy új felzárkóztatási intézkedésen felül finanszírozni fogja: a mezőgazdasági termelői csoportosulások részére nyújtott segílyeket, a másodállású gazdaságok, a műszaki segítségnyújtás támogatását és a PAC első alappillért keretében nyújtott közvetlen segílyek kiegészítését.

7. Új utak a Salzburgban meghatározott 3 tengely mellé

7.1 Az egységes piac megvalósulása és a belső piac fokozatos megnyitása a természetes komparatív előnyöket élvező, illetve a minimális környezetvédelmi normákat betartó mezőgazdasági üzemek előtt, ahhoz a feszültséghez vezetett, hogy az európai mezőgazdasági termelési modell versenyképességét továbbra is javítani kell.

7.2 Az EGSzB támogatja tehát azt, hogy a „mezőgazdasági üzemek beruházásaihoz nyújtott segíly-”programot a vidékfejlesztési politika keretében továbbra is folytassák. Azokat a beruházásokat, melyek lehetővé teszik a mezőgazdasági üzemek számára a környezetvédelmi előírások betartását, a modernebb állattartást, és a munkakörülmények javítását, támogatni kell, annál is inkább, mert stabilizálják a terület mezőgazdasági tevékenységét.

7.3 Az EGSzB aláhúzza, hogy a „mezőgazdasági tanács” c. intézkedés végrehajtását, melynek célja támogatások nyújtása az új termelési szabványok bevezetéséhez, előbbre kell hozni. Mivel csak 2006-tól kezdve lehet hatékonyan végrehajtani a tagállamokban, ezért a feltételrendszert 2005-től kell alkalmazni.

7.4 A mezőgazdasági termékek piacát szabályzó eszközök hatékonyságának csökkenése, a klimatikus viszonyok változása és az egészségügyi válságokhoz kapcsolódó intézkedések következményei azt eredményezték, hogy néhány év óta nagyon fontos kézbent tartani az üzemek forgalmának alakulását. A PAC 2003-ban elhatározott reformja keretében, az Európai Bizottság elhatározta, hogy egy jelentésben tanulmányozni fogja azt a lehetőséget, hogy a moduláció egy bizonyos százalékát nemzeti szinten felhasználhassák a kockázatok, válságok és természeti katasztrófák elhárítását célzó különleges intézkedések fedezésére. Az EGSzB felhívja a figyelmet arra, hogy az Európai Bizottságnak ezt a jelentést 2004. vége előtt be kell nyújtania, és rá kell térnie arra az útra, hogy mind nemzeti, mind közösségi szinten fejlessze a mezőgazdasági biztosítási rendszereket. Kéri, hogy adott esetben elemezzék a PAC második alappillérehez való hozzájárulásoknak a felzárkóztatás céljára történő felhasználását.

7.5 A jövőbeni vidékfejlesztési politikának második főirányaként a környezetvédelmet és a zöld gazdálkodást kell támogatnia, amelyeknek fő eszközei a mezőgazdasági környezetvédelmi intézkedések és a természeti adottságokból adódó hátrányok kompenzációja, közös kritériumok alapján, melyekkel a területi egyensúly fenntartását kívánják fenntartani.

7.6 A közösségi törvény alapján (19 irányelv és rendelet), a PAC reformja bevezette a mezőgazdaságnak nyújtott közvetlen támogatások feltételrendszerének elvét, amely kiterjed a környezetvédelemre, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állattartásra. Az EGSzB aláhúzza, hogy a PAC első alapelveinek ezt az új arculatát nem szabad összekeverni a mezőgazdasági környezetvédelmi intézkedésekkel (MAE). Ezek ugyanis nem rendeleti alapra épülnek, hanem támogatják a gazdálkodók önkéntes akcióit és részvételét annak érdekében, hogy olyan mezőgazdasági termelési módszereket vezessenek be, amelyek védik a környezetet és megőrzik a természetes élőhelyeket.

7.7 Az EGSzB aláhúzza, hogy az MAE végrehajtására hozott adminisztratív rendelkezéseket le kellene egyszerűsíteni. A célkitűzések meghatározásának a szubszidiaritás szem előtt tartásával kell megtörténnie. Megkérdőjelezi továbbá, hogy szükséges-e kiszélesíteni az intézkedések terjedelmét más környezetvédelmi problémákra is, tekintettel a költségvetési stabilitásra. Mindazonáltal, különös hangsúlyt kell adni az MAE részére, amely előnyben részesíti a mezőgazdasági termelési rendszerek diverzitását az agro-rendszerek egyensúlyának megőrzése érdekében.

7.7.1 Tekintettel a göteborgi Európa-csúcs nyilatkozatára, a mezőgazdasági környezetvédelmi intézkedéseket kötelezővé kell tenni minden nemzeti programban.

7.7.2 Az EGSzB aláhúzza, hogy a Natura 2000 finanszírozása nem történhet a jelenleg hatályban levő intézkedések kárára. Ezért azt kívánja, hogy az Európai Bizottság új finanszírozási lehetőségeket határozzon el az „Élőhely és madarak” Irányelv alkalmazása következtében előálló költségek fedezésére.

7.8 A jövőbeni vidékfejlesztési politika harmadik fő irányát a mezőgazdasági termelés megtartása mellett, a vidéki gazdaság diverzifikálására kell koncentrálni, hogy a népességet meg lehessen tartani a vidéki környezetben.

7.9 Az Európai Bizottság aláhúzza 3. kohéziós jelentésében, hogy a három akciótypus, azaz a turizmus, a népművészet és a falusi hagyományörzés, közös területét kell, hogy képezzék mind a regionális, mind a vidékfejlesztési politikának. Az EGSzB ragaszkodik ahhoz, hogy ez az egyensúly fennmaradjon. Úgy tűnik, hogy a vidéki infrastruktúrát nem lehet többé finanszírozni a strukturális alapokból. Az EGSzB ellenzi ezért, hogy az ilyen típusú beruházások terheinek vállalását leveggyék a regionális politikáról, és ráruházzák a vidékfejlesztési politikára.

7.10 Ezen felül, az EGSzB azt javasolja a regionális politika alakulásának láttán, hogy a falusi hagyományörzés felújítására és felértékelésére irányuló intézkedéseket ne sorolják be egy „agroturizmus” projektbe, amely már nem tartozik bele a vidékfejlesztési politikába.

7.11 Végül, az EGSzB azt javasolja, hogy a „falusi gazdaság” program vállaljon fel egy bizonyos számú szolgáltatást, amellyel

a helyi mezőgazdasági lakosság életminőségét lehet javítani (például a mezőgazdasági termelőket kiváltó szolgáltatásokat).

C. A VIDÉKFEJLESZTÉSI POLITIKA GAZDASÁGIRÁNYÍTÁSI FELTÉTELEINEK JAVÍTÁSA

8 Az első pont, ahol a gazdaságirányítás feltételeit javítani lehet, a vidékfejlesztési tervek programozásának folyamatos-sága. Az EGSzB támogatja ezért az Európai Bizottság erőfeszítéseit az új vidékfejlesztési politika kidolgozásában, hogy maximális mértékben csökkenteni lehessen a két programozási időszak közti „lappangási időt”.

8.1. Az egyes tagállamokban a vidékfejlesztési politika adminisztratív végrehajtása körül észlelt nehézségek azt mutatják, hogy több, különböző szabályozás szerint nyújtott pénzügyi beavatkozás a közigazgatási szervek akcióinak jobb átláthatóságát veszélyeztetheti. Így, azt az előrehaladást, amelyet ugyanazon a rendeleten belül az akcióknak a vidékfejlesztés javára történő átcsoportosítása jelentett, a kedvezményezettek úgy fogták fel, mint egy újabb, bonyolultabb adminisztráció forrását.

8.2 A programozás egyszerűsítése abban áll, hogy a vidékfejlesztés politikájának akcióit már csak egy alpból fedezik. Mindazonáltal, az EGSzB aláhúzza, hogy ennek az egyetlen alapnak a gazdálkodási módszereit összhangba kell hozni a strukturális alapokra vonatkozó szabályokkal.

8.3 A jövő vidékfejlesztési politikájának három tengelyre strukturálását (a mezőgazdaság versenyképessége, a területtel való gazdálkodás és a vidéki gazdaság diverzifikálása) tükröznie kellene a vidékfejlesztésről szóló, készülő rendeletnek is. Ez meghatározhatná a beavatkozás elveit, a három tengely célkitűzéseit, és felsorolhatná a három lehetséges akciótypust (beruházási segély, vissza nem térítendő kölcsön, több évre szóló állami támogatás bizonyos műszaki elvárások garantálása fejében, műszaki segítségnyújtás, pénzügyi tervezés ...). Mind-egyik ilyen jóváhagyott intézkedés végrehajtási utasításának kidolgozása a nemzeti szubszidiaritás körébe tartozna. Az EGSzB aláhúzza, ha egy tagállam egyetlen döntésbe, egyetlen stratégiai dokumentumba foglalja össze intézkedéseit, ennek az lesz az előnye, hogy a közösség egyetlen fix keretet tud a részére megállapítani a programozási időszak tartamára.

8.4 A STAR (Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Strukturális Gazdasági Bizottság) bizottságon belül az intézkedések módosítása elfogadásának jelenlegi procedúrája egyáltalán nem rugalmas, mert az ex-ante (előzetes) kiértékelési eljárás túl sokáig tart. Az EGSzB javasolja, hogy az újonnan bevezetendő eljárás az állami támogatások kiértékelési eljárásából merítsen. Vagyis, amikor a vidékfejlesztési tervet elfogadták a programozási időszak kezdetén, az intézkedés beavatkozási jellegű (ex-post, utólagos értékelés) legyen.

8.5 Az operatív programok érvényesítését a tagállamok szervezete szerint a nemzeti, vagy nemzetek közötti szubszidiaritás elve szerint kell elvégezni. Az Európai Bizottságot terheli tehát a felelősség azért, hogy ügyeljen a konkurencia cselekedetei által okozott minden versenytorzulás elkerülésére, ellenőrizze a beavatkozási módokat törvényességét és győződjön meg arról, hogy mindez koherens a strukturális alapokkal. Az EGSzB azt is kiemeli, hogy a Bizottság a megszerzett tapasztalatai segítségével irányíthatja a tapasztalatcseréket a műszaki segítségnyújtás keretében, különösen az új tagállamok esetében.

8.6 Az EGSzB azt óhajtja, hogy a programok érvényesítési fázisainak darabszámát csökkentse és az egyes döntési szintek felelősségét határolják be: Bizottság, tagállamok, területi önkormányzatok.

8.7 A vidékfejlesztési politika akcióinak egyetlen alpból történő fedezése szintén a pénzügyi gazdálkodás egyszerűsítése irányában hat. A strukturális alapok logikája szerint, ennek az új alapnak kell átvennie a régiek főbb jellemvonásait, mégpedig:

- előzetes éves tervezési rendszeren alapuljon,
- több évre szóló programozást végezzen el,
- sokkal rugalmasabb kifizetési feltételei legyenek, mint a FEOGA-Garanciának (jelzáloghitelek – visszafizetendő hitelek).

8.8 Az ellenőrzés kérdése szintén a vidékfejlesztési politika adminisztratív irányításának egyszerűsítését követeli meg. Az EGSzB támogatja az Európai Bizottság által, a 3. kohéziós jelentés keretében bemutatott irányvonalakat, különösen azokat, amelyek az ellenőrzési feladatok arányosságára vonatkoznak. Egy bizonyos küszöb alatt a tagállam választhatja, hogy saját nemzeti ellenőrzési rendszerét alkalmazza-e az érintett programokra. Az EGSzB aláhúzza, hogy ezeket az irányelveket alkalmazni kellene a vidékfejlesztési politika gyakorlati irányítására is, amennyiben azok biztosítják az ellenőrzés ugyanolyan hatékonyságát, egyben a közösségi alapoknak a kívánt célra történő felhasználását.

8.9 A strukturális alapok számára a 2000-es tevékenységek keretében fenntartott teljesítménytartalékok inkább úgy élik meg, mint egy frusztrációs intézkedést, a programok adminisztratív végrehajtásának eshetőségei következtében. Ezen felül, az egyetlen, a hitelfelhasználási kritérium alapján történő odaítélésnek negatív kihatásai lehetnek, mert a gyors programozásra sarkall, majd utána a műveletek végrehajtásának szigorú lekövetésére, ami nincs összhangban egy többéves vidékfejlesztési program menedzselésével. Ezért az EGSzB aláhúzza, hogy a teljesítménytartalékolás elvét nem kellene alkalmazni a jövő vidékfejlesztési programjában.

8.10 A partnerség kérdése hasonlóképpen az egyszerűsítés logikáját követi a programok végrehajtásában. Annak a mintájára, ami most történik a regionális politika keretei között, az EGSzB azt szeretné, ha minden tagállam igyekezne megszervezni a kooperációkat a közigazgatás különböző szintjei, a szociális partnerek és a szervezett civil társadalom képviselői között, a koncepció megszületésének fázisától kezdve a programok végrehajtási fázisáig és követéséig.

8.11 A Leader kezdeményezés 1989-es beindítása óta, az új vidékfejlesztési lehetőségek kutatásának ez a középpontja az Európai Bizottság sikertörténete lett. Ezen felül, a programozás jelenlegi fázisában bebizonyította, hogy átadja a tapasztalatokat és megkönnyíti a partnerkapcsolatokat a különböző országok helyi akciócsoportjai között. Az EGSzB aláhúzza, hogy a Leader kezdeményezést folytatni kellene a vidék új fejlődési utakat kereső helyi kezdeményezéseinek további támogatására, különösen, ha ez a vidékfejlesztési politikában kijelölt irányban történik: hogyan kell megbecsülni a folyamatos képzés igényeit egy adott területen, új piacok keresése a mezőgazdasági termékek számára, szinergiák kifejlesztése egyazon terület gazdasági szereplői között, megannyi téma, amely új világosságot hozhat a vidékfejlesztési politika jövője számára. Az EGSzB ezért támogatja a Leader kezdeményezés további folytatását a vidékfejlesztés innovatív megoldásainak kutatását célzó fejlesztési politikája keretében.

Brüsszel, 2004. június 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Harmadik vélemény a gazdasági és szociális kohézióról – Új partnerség a kohézióért: konvergencia, versenyképesség és együttműködés”

(COM(2004) 107 végleges)

(2004/C 302/14)

2003. december 8-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikkelye alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő kérdésben: „Harmadik vélemény a gazdasági és szociális kohézióról – Új partnerség a kohézióért: konvergencia, versenyképesség és együttműködés”.

A „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és szociális kohézió” szekció, melynek az volt a feladata, hogy a Bizottság munkáját előkészítse ezzel a témával kapcsolatban, 2004. június 8-án fogadta el véleményét. (Előadó Barros VALE).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2004. június 30-án és július 1-én tartott 410. plenáris ülésén 118 szavazattal és 5 tartózkodás mellett az alábbi véleményt fogadta el:

1. Bevezetés

1.1 A gazdasági és társadalmi kohézióról szóló harmadik jelentés, amely az „Új partnerség a kohézió érdekében – konvergencia, versenyképesség, együttműködés” címet viseli, nagy fontosságot tulajdonít az Európai Unióban (EU) megvalósuló kohéziós politikának, különösen a gazdasági, társadalmi és területi kérdésekben elért haladás, illetve a jövőbeli kilátások tekintetében.

1.2 A dokumentum négy fő részből áll, a jelentés elején tartalmaz egy vezetői összefoglalót, a következtetésben pedig a kohéziós politika reformjára vonatkozó javaslatot fogalmaz meg.

- 1. rész – A kohézió, a versenyképesség, a foglalkoztatás és a növekedés helyzete és várható alakulása;
- 2. rész – A tagállamok politikájának hatása a kohézióra;
- 3. rész – A közösségi politikák hatása: versenyképesség, foglalkoztatás és kohézió;
- 4. rész – A strukturális politikák hatása és hozzáadott értéke.

1.3 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözli az elmúlt néhány év alatt a szociális kohézió, mint az Európai Unió alapvető fontosságú politikája terén elért eredményeket, illetve a jelentésben kidolgozott javaslatokat, amelyek egybevágóan az EGSzB által az elmúlt évek során elfogadott számos dokumentumban meghatározott célokkal.

1.3.1 Ezért az EGSzB helyesli, hogy a Bizottság elutasított bizonyos lépéseket, amelyek a kohéziós politikák újbóli tagállami hatáskörbe utalását célozták.

1.4 Tekintettel a jelentésben érintett kérdéskör bonyolultságára és változatosságára, valamint arra a törekvésünkre, hogy jelen vélemény az egyes kérdéseket világosan mutassa be, ezt a dokumentumot az Európai Bizottság jelentésével azonos módon tagoltuk, végül pedig értékeljük az elért eredményeket, illetve elemeztük a jövőbeli kilátásokat.

2. 1. rész – A kohézió, a versenyképesség, a foglalkoztatás és a növekedés helyzete és várható alakulása

2.1 A jelentés különböző statisztikák segítségével, gazdasági, társadalmi és területi szempontok alapján mutatja be a kohézió helyzetét Európában, különös tekintettel a konvergenciára gyakorolt pozitív hatásaira.

2.2 A dokumentum 2001-es és 2002-es adatok felhasználásával nagyobb részletességgel elemzi a „kohéziós országokban” a valódi konvergencia irányába mutató előrelépést, valamint számos jövőbeli lehetőséget vázol fel. A dokumentum kitér a kibővült Európában várható kohéziós helyzetre is.

2.3 A jelentés e része kohéziós országoknak az utóbbi években tapasztalható GDP- és foglalkoztatás-szint-növekedését elemzi a többi EU tagállamhoz viszonyítva, valamint azt vizsgálja, hogy az elmúlt évtizedben hogyan változott a régiók közötti egyenlőtlenség az EU15 térségben (a keleti bővítés előtti 15 tagú EU tagállamaiban), különös figyelmet szentelve az 1. célkitűzés alá tartozó régióknak. Kitér továbbá az új tagállamokban nemrégiben bekövetkezett gazdasági változásokra, különösképpen az egyes országok gazdasági teljesítményének eltérésére, továbbá megállapítja, hogy ha ezekben az országokban az EU-átlaghoz közelítő jövedelmi szintet akarnak elérni, hosszú ideig fenn kell tartaniuk a magas növekedési rátájukat.

2.4 A jelentés a göteborgi célkitűzések szellemében hangsúlyt helyez Európa előregedő lakosságára, továbbá a versenyképességet, a növekedést és a foglalkoztatottságot meghatározó olyan tényezőkre, mint az innováció és a tudás, illetve a környezetvédelem.

2.5 Általános szempontok

2.5.1 Az elmúlt évtized során, különösen az 1990-es évek második felétől kezdődően a nemzeti és regionális kohézió jelentősen javult azáltal, hogy az EU-ban csökkentek az országok, illetve a régiók közötti egyenlőtlenségek. Mindazonáltal, a tagállamok közötti kohézió erősebb, mint a régiók közötti kohézió.

2.5.2 A Strukturális Alapok pozitív hatása és az elért eredmények ellenére a jólét és a gazdasági teljesítőképesség terén továbbra is rendkívül jelentős különbségek tapasztalhatók, ami egyes országok, illetve régiók esetében strukturális gyengeségre utal.

2.5.3 A kevésbé fejlett régiók versenyképességét illetően szintén számos probléma fennmaradt. Bizonyos európai régiók még mindig túl elszigeteltek, és hiányt szenvednek a képzett munkaerőben, a befektetésekben és az információs társadalomhoz történő hozzáférést elősegítő erőforrásokban.

2.5.4 Úgy tűnik, hogy a társadalmi kohézió és foglalkoztatás tekintetében kisebb mértékű volt az előrelépés:

2.5.4.1 nehézségek mutatkoznak a tartós munkanélküliség csökkentése terén;

2.5.4.2 az EU15 térségben a foglalkoztatás szintjében 2001-ben bekövetkezett szerény növekedés, illetve a csatlakozó országokban az elmúlt években bekövetkezett csökkenés hatására a regionális egyenlőtlenségek tovább növekedtek;

2.5.4.3 a természetes népszaporulat számos európai régióban visszaesett és a jövőben további csökkenés várható (a demográfiai előrejelzések a tagállamokban és a csatlakozó országokban – néhány kivételtől eltekintve – csökkenést vetítenek előre);

2.5.4.4 a foglalkoztatás szintjét erőteljesebben befolyásolja, hogy a munkaképes korúak száma valószínűleg hamarabb kezd majd csökkenni, mint az összlakosságé. Az előrejelzések fényében a EU15 térségben 2025-re az 50 éves és idősebb lakosság aránya a munkaképes korú lakosság 35 %-a lesz, szemben a 2000-ben mért 26 %-kal. Ezzel párhuzamosan folyamatosan emelkedik a 65 éves és idősebb lakosok száma is;

2.5.4.5 a rendelkezésre álló adatok azt mutatják, hogy növekszik az idős korú eltartottak aránya. Az EU15 térségben a 65 éves és idősebb munkavállalók a teljes munkaképes korú lakosság majdnem 25 %-át teszik ki – azaz minden négy 15 és 64 éves kor közötti állampolgárra jut egy nyugdíjkorhatárt elérő személy. 2025-re ez a mutató 36 %-ra emelkedik, azaz kevesebb mint három munkaképes korú személyre jut majd egy nyugdíjas korú. A csatlakozó országokban ez a mutató 20 % alatti értékről 30 % fölé emelkedik;

2.5.4.6 mindazonáltal, a jelentés kiemeli, hogy ezekből a statisztikákból nem derül ki, ténylegesen hány munkaképes korú személyre hárul majd a 65 éves és idősebb személyek eltartása. (2002-ben az EU15 térségben a munkaképes korú lakosoknak 64 %-a állt alkalmazásban, míg ez az arány a csatlakozó országok esetében mindössze 56 %, azonban mind az országok, mind pedig a régiók vonatkozásában jelentős eltérések tapasztalhatók.)

2.5.5 A jelentés figyelmeztet arra, hogy az új tagállamok 2004 májusában történt csatlakozását követően a jövedelmek és a foglalkoztatottság szintjében tapasztalható egyenlőtlenségek további növekedése várható országos és regionális szinten egyaránt. Ezeket az országokat ugyan gyors növekedési

ütem jellemezte, de esetükben még mindig alacsonyabb az egy főre jutó GDP mértéke, és sok esetben a foglalkoztatottság szintje is, mint az EU15 térség átlaga.

2.5.6 Tekintettel a kereskedelem és a befektetések területén fennálló kölcsönös függőség növekvő mértékére, az új tagállamok gazdasági növekedése az egész EU-ban magas növekedési szintet fog eredményezni. Ennek jótékony hatásai elsősorban Németországban és Olaszországban lesznek érezhetőek.

2.5.7 A bővítés után a tagállamokat három csoportba lehet sorolni a vásárlóerő-paritáson (VEP) mért egy főre jutó GDP tekintetében:

- az első csoportba a EU15 térségből 12-en tartoznak, ahol a VEP-n mért egy főre jutó GDP (legalább 10 százalékponttal) meghaladja az EU átlagát;

- a második csoportba hét ország tartozik, ideértve a fennmaradó három, EU15 térségbe tartozó tagállamot (Spanyolország, Portugália és Görögország), továbbá Ciprust, Szlovéniát, Máltát és Csehországot, ahol a VEP-n mért egy főre jutó GDP a 25 tagú EU átlagának 73 és 92 %-a közé esik;

- és végül, nyolc országból áll a harmadik csoport (beleértve Romániát és Bulgáriát), ahol az egy főre jutó GDP a közösi átlag 60 %-a alatt marad.

2.5.8 A területi kohézióról szóló fejezetben elismerést nyer az a tény, hogy a régiók közötti – határokon átívelő, tagállam-illetve régióközi szinten megvalósuló – együttműködés fontos szerepet játszott az EU-ban bekövetkezett kiegyensúlyozott fejlődés előmozdításában.

2.5.9 Ami a növekedést és a versenyképességet meghatározó tényezőket illeti, a jelentés kiemeli, hogy a regionális egyenlőtlenségek továbbra is fennállnak:

- az emberi erőforrások tekintetében a kevésbé sikeres régiókban magasabb a korai iskolaelhagyók száma, míg a kohéziós országokban (Írország kivételével) sokkal kevesebben vesznek részt továbbképzéseken, és a csatlakozó országokban is sok esetben lényegesen kevesebb a továbbképzéseken résztvevők száma;

- a jelentés számos statisztikai adatot tartalmaz, amelyek igazolják az EU15 térség államai között az innováció területén fennálló jelentős egyenlőtlenséget. A K+F kiadások mutatói bizonyítják az 1. célkitűzés alá tartozó régiók lemaradását (a vállalatok GDP százalékában kifejezett K+F kiadásai jelentősen elmaradnak az európai átlagtól, annak alig több mint ötödét teszik ki.)

2.5.9.1 A csatlakozó országokban GDP százalékában kifejezve sokkal kevesebbet költenek K+F-re a, mint a legtöbb jelenlegi tagállamban, de alig kevesebbet, mint az 1. célkitűzés alá tartozó régiókban.

2.5.9.2 A K+F kiadások – akárcsak az EU15 térségben – a csatlakozó országokban is főként a legfejlettebb régiókban összpontosulnak.

2.5.9.3 Az egyenlőtlenségek az információs és távközlési technológiához (ICT) történő régiós szintű hozzáférés területén is fennmaradtak.

2.5.10 A jelentés szerint megfelelő feltételeket kell teremteni a regionális fejlődés fenntartásához, valamint foglalkoztatás-ösztönző stratégiákat kell alkalmazni. Nemzeti szinten a stabilitást és növekedést elősegítő makrogazdasági környezetet kell teremteni, valamint vállalkozásbarát adózási és szabályozási rendszert kell kialakítani. Regionális szinten – elsősorban a jelenleg mindkét tényezőben jelentős hiányt szenvedő 1. célkitűzés alá tartozó régiókban és csatlakozó országokban – alapvető infrastruktúrára és képzett munkaerőre van szükség. Alapjában véve a jelentés azt emeli ki, hogy a régióknak olyan feltételeknek kell megfelelniük, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a versenyképesség bizonyos nehezen meghatározható tényezőihez, mint például az innovációhoz, a K+F-hez és az ICT alkalmazásához, amelyek mind a lisszaboni stratégia által lefektetett célkitűzések elérését szolgálják.

2.5.11 A jelentés megemlíti, hogy göteborgi célkitűzések teljesítésének tekintetében a tagállamok és a régiók között jelentős különbségek tapasztalhatók a környezetvédelem területén.

2.6 Kohéziós országok

2.6.1 A kohéziós országok egy főre jutó GDP, foglalkoztatottság és termelékenység területén tapasztalható konvergenciájának részletes elemzése igazolja, hogy ezen országok lemaradása folyamatosan csökken, növekedésük az 1994–2001 közötti időszakban jóval az EU-átlag fölött volt. A jelentés kiemeli Írországot, amely kiemelkedő bizonyítéka a Strukturális Alapok pozitív hatásának azokban az esetekben, amikor azok növekedésorientált gazdaságpolitikával egészítik ki.

2.6.2 A jelentés rámutat arra, hogy az EU-ban a gazdasági növekedés a legutóbbi jelentős közzététele óta jelentősen visszaesett. Ez elkerülhetetlenül érintette a kohéziót nemcsak azáltal, hogy növekvő munkanélküliséghez vezetett, hanem azáltal is, hogy olyan környezetet teremtett, amely sem jövedelmi, sem foglalkoztatottsági szempontból nem támogatja a regionális egyenlőtlenségek további csökkenését.

2.6.3 Az EU gazdasági növekedésének lassulása majdnem mindegyik tagállamban érezte hatását. Úgy tűnik, hogy a visszaesés a kohéziós országok közül Portugáliát érintette a legérzékenyebben. A 2001-es adatok alapján, illetve amennyiben a 2004-es előrejelzések beigazolódnak, Portugália esetében akár meg is fordulhat a konvergencia eddigi trendje, és az ország eltávolodhat az uniós átlagtól.

2.6.4 2001-ig az EU legkevésbé fejlett régiói (amelyek a kohéziós politika fő célpontját jelentették) és a többi EU-régió

között a jövedelmi szintekben (egy főre jutó GDP) jelentkező különbség csökkent. Egyelőre azonban nem lehet véleményt mondani a 2001 óta eltelt időszakról, mivel ez az utolsó év, amelyről regionális adatok még rendelkezésre állnak.

2.7 Csatlakozó országok

2.7.1 A csatlakozó országokban az egy főre jutó GDP terén meglévő regionális egyenlőtlenségek jelentősen növekedtek. Csehországban és Szlovákiában a lakosságnak az ország legfejlettebb régióiban élő 20 százaléka körében kétszer akkora az egy főre jutó GDP, mint a legkevésbé fejlett régiókban élő 20 százalék esetében.

2.7.2 Ha ezekben az országokban az EU-átlaghoz közeli bevételi szintet akarnak elérni, hosszú ideig kell fenntartaniuk a magas növekedési rátájukat. Ezeknek az országoknak a növekedése a munkanélküliség csökkentése és a társadalmi kohézió megerősítése révén az EU egészének a növekedését fokozza.

2.7.3 2001 óta a csatlakozó országok gazdasági fejlődésének üteme – részben az EU mint a legfontosabb exportpiac növekedésének visszaesése miatt – lelassult. Ez a foglalkoztatottsági szint visszaesését eredményezte.

2.7.4 2002-ben a tíz csatlakozó ország átlagos foglalkoztatottsági szintje 56 %-os volt, sokkal alacsonyabb, mint az EU15 térség tagállamainak 64 %-os átlaga. A foglalkoztatottság szintje Ciprus kivételével az összes csatlakozó országban elmaradt a lisszaboni stratégiában Európa számára célként megjelölt szinttől (2005-ben 67 % és 2010-ben 70 %).

2.8 Bővítés

2.8.1 A bővítés fokozza a legfejlettebb és legkevésbé fejlett tagállamok közötti különbségeket. Bár az új tagállamok az utóbbi időben gyorsabban növekedtek, mint az EU15 térség, az egy főre jutó GDP tekintetében számottevő a különbség. 2002-ben mindössze Málta, Ciprus, Csehország és Szlovénia haladta meg az EU15 térség vásárlóerő-paritáson számolt egy főre jutó GDP-jének 60 %-át. Lengyelország, Észtország és Litvánia annak 40 %-a körül állt, míg Bulgária és Románia az átlag 25 %-át érte el.

2.8.2 A bővítés még nagyobb hatással lesz a régiók közötti egyenlőtlenségre, mint az országok közöttire. Az utolsó (2001-es) becslések szerint körülbelül 73 millió ember (az EU15 térség lakosságának mintegy 19 %-a) olyan régióban él, ahol az egy főre jutó GDP nem éri el az EU-átlag 75 %-át. A bővítés következtében létrejövő EU25 térségben az ilyen régiókban élő lakosok száma majdnem 123 millióra emelkedik. Ha Bulgáriával és Romániával is számolunk, ez a szám 153 millióra nő, azaz jelenlegi értékének több mint a kétszerese lesz.

2.8.3 A bővítés statisztikai hatása következtében csökkeni fog az átlagos egy főre jutó GDP nagysága. Amennyiben az 1. célkitűzés alá tartozó régiók besorolási kritériuma nem változik, néhány régió már nem élvezhetné ezt a státuszt annak ellenére, hogy azokban az egy főre jutó GDP nagysága nem változott. Ez több régiót érint például Németországban, Spanyolországban, Görögországban, Olaszországban és Portugáliában.

3. 2. rész – A tagállamok politikájának hatása a kohézióra

3.1 A jelentés 2. része azt vizsgálja, mennyire egészítik ki az egyes nemzeti politikák az EU kohéziós politikáját abban az értelemben, hogy a jövedelmek és az esélyegyenlőség régiók közt történő igazságosabb elosztásán túlmenően mindkettőnek célja egy kiegyensúlyozottabb területi fejlődés elősegítése országos szinten, illetve az egész EU szintjén egyaránt.

3.1.1 A Bizottság rámutat arra, hogy a közkiadások csökkentésére irányuló megszorító intézkedések a költségvetési programok minőségi javulását ösztönzik annak ellenére is, hogy lehetetlen megállapítani, ez mennyiben eredményezi hatékonyabb regionális kohéziós politikák megvalósítását.

3.1.2 Bár a közkiadások statisztikai számos tagállam esetében hiányosak, mégis tisztán látszik, hogy az uniós tagállamok közkiadásainak jelentős része, különösen a szociális biztonság területén az Európai Szociális Modellhez kötődik és akarva-akaratlanul jelentősen hozzájárul a jövedelmek és esélyegyenlőség területén fennálló különbségek csökkentéséhez.

3.1.3 Ami a közkiadások szerkezeti változását illeti, az öregedő népesség és a nyugdíjasok növekvő száma ellenére, a jóléti kiadások 1995 és 2002 között az EU egész területén a GDP százalékában kifejezve csökkenő arányt képviseltek, kivéve néhány országot, például Németországot, Görögországot, Portugáliát, illetve – kisebb mértékben – Olaszországot.

3.1.4 A jelentés vidékfejlesztési politikájáról szóló fejezete rámutat arra, hogy az egyes tagállamok eltérő módon közelítik meg a vidékfejlesztés kérdését, amely részben intézményi tényezőkre (alapvetően a gazdaságfejlesztési politika decentralizáltságának mértékére) részben pedig a gazdasági fejlődést előmozdító tényezők eltérő megítélésére vezethető vissza.

3.1.5 Mivel a közvetlen külföldi tőkebefektetés (KKTB) munkahelyeket teremt, valamint technológiát és szakértelmet közvetít, a KKTB ösztönzése a vidékfejlesztési stratégia fontos részét képezi. Valójában, a régiós támogatások kiemelt célja pontosan a régiók vonzóvá tétele a külföldi befektetők számára.

3.1.6 Bár az adatok hiányosak, mégis azt sugallják, hogy a gazdaságilag fejlettebb régiókban aránytalanul magas befektetési tőkebeáramlás következik be mind országon belül, mind az EU mint egységes egész területén.

3.1.7 Ez a tény különleges kihívás elé állítja a kohéziós és a csatlakozó országok kormányait is, mert egymásnak ellentmond az az igény, hogy a kevésbé fejlett régiókba kell csábítani a tőkét és a tény, hogy a befektetések általában a legdinamikusabb régiókba hajlamosak települni.

4. 3. rész – A közösségi politikák hatása: versenyképesség, foglalkoztatottság és kohézió

4.1 A második kohéziós jelentés vázolta a közösségi politikák szerepét a kohézió megteremtésében. A harmadik jelentés ezen része ismerteti a legfontosabb változásokat, amelyek 2001 óta a lisszaboni és göteborgi célkitűzések fényében következtek be.

4.1.1 A lisszaboni stratégia jegyében útjára bocsátott számos kezdeményezés sikere jelzi az elért haladást, elsősorban az új technológiák alkalmazása területén (pl. on-line iskolák, on-line kormányzati szolgáltatások létrehozása az összes csatlakozó országban, amelyek közül néhány, bizonyos tekintetben, előrehaladottabb, mint egyes jelenlegi tagállamok.)

4.1.2 A tagállamok közötti különbségek ellenére a jelentés kiemeli az Európai Foglalkoztatási Stratégia munkaerőpiacra gyakorolt pozitív hatását (csökkentette a munkanélküliségi rátát az EU-ban és növelte a munkaképes korú lakosság részvételi arányát a munkavállalók között).

4.1.3 Ami az egyéb közösségi politikák szerepét illeti a gazdasági és társadalmi kohézió erősítése terén, különösen a szállítási, a távközlési, az energetikai, a mezőgazdasági és halászati, valamint a környezetvédelmi politikák esetében, a jelentés kiemeli az Európán átívelő szállítási, hírközlési és energiahálózatok fejlődését. Ezek hozzáférhetősége különösen 1991 után javult, és még jelentősebb javulás várható az elkövetkező években, elsősorban a csatlakozó országokban.

4.1.4 Mivel a Kiotói Jegyzőkönyvvel összhangban az energiapolitika egyik prioritása a fenntartható fejlődés, a jelentés kiemeli az új energiaforrások szerepét a távoli régiók energiaforrásainak diverzifikálásában és az életminőség javulásában. A környezetvédelmi beruházások jelentős pozitív hatást gyakorolhatnak a munkahelyteremtésre.

4.1.5 A jelentés elismeri, hogy az állami támogatások kiegészítik a kohéziós politikát és rámutat arra, hogy a lisszaboni és a göteborgi célkitűzések teljesítése érdekében szükséges az állami támogatások szigorú ellenőrzése. Felkéri a tagállamokat, hogy a segítyeket horizontális területekre irányítsák át.

4.2 Végezetül, a jelentés kitér a biztonságos környezet szükségességére, amelyben a jogállamiságot, mint a fenntartható gazdasági fejlődés létfontosságú előfeltételét, tiszteletben tartják.

5. 4. rész – A strukturális politikák hatása és hozzáadott értéke

5.1 A jelentésnek ez a része az 1994–1999 közötti időszak kohéziós politikai beavatkozásainak eredményeit, valamint a 2000–2006 közötti programozási időszak megvalósult programjainak előzetes eredményeit mutatja be. Elemzi a kohéziós politika számos kérdését, mint például a strukturális politikák hozzájárulását a fenntartható fejlődéshez a lemaradt régiókban, ezen politikák hatását az 1. célkitűzés alá tartozó régiókon kívül, az Európai Szociális Alap (ESZA) különleges szerepét az oktatás, foglalkoztatás és szakképzés terén, a strukturális politikák szerepét az együttműködés elősegítésében, valamint az új tagállamoknak csatlakozás előtti támogatásához nyújtott hozzájárulást.

5.2 Különösen az alábbi eredményeket szeretnénk kiemelni:

5.2.1 Az 1989–1993 közötti és az 1994–1999 közötti időszakban majdnem minden, 1. célkitűzés alapján támogatásra jogosult országban jelentősen növekedtek a közberuházások.

5.2.2 A Strukturális Alapok Európán átívelő szállítási hálózatok fejlesztéséhez nyújtottak támogatást, ezáltal növelték az érintett régiók vonzerejét, és fokozták a gazdasági tevékenységet.

5.2.3 A tanulmány kimondja, hogy az infrastruktúrába és gépekbe történő befektetés önmagában még nem elég egy tudásalapú gazdaság kialakításához. Ezért az elmúlt évtizedben a strukturális politikák a K+F kapacitások növelését is megcélozták, elsősorban az 1. célkitűzés alá tartozó régiókban.

5.2.4 A strukturális beavatkozás a környezetvédelem terén is pozitív hatással járt.

5.2.5 Újjonnan elkészült empirikus felmérések elemezték a régiók közötti tényleges konvergenciát, és kimutatták, hogy pozitív korreláció áll fenn a strukturális támogatások mértéke és a reálértéken mért GDP-növekedés között.

5.2.6 Az 1994–1999 közötti időszak strukturális politikái makrogazdasági hatásainak szimulálásakor arra a becslésre jutottak, hogy 1999-ben a strukturális beavatkozások eredményeképpen a reál értéken mért GDP Görögországban 2,2 %-kal, Spanyolországban 1,4 %-kal, Írországban 2,8 %-kal és Portugáliában 4,7 %-kal volt magasabb. Ezek az eltérések a fenti gazdaságok nyitottsági fokára utalnak, az utolsó kettő lévén a legnyitottabb.

5.2.7 A strukturális beavatkozások, elsősorban az infrastruktúra és humántőke területén jelentős beruházás-növekedéssel járnak együtt, amely becslések szerint 1999-ben Portugáliában 24 %-kal és Görögországban 18 %-kal volt magasabb.

5.2.8 A gyakorlat bebizonyította, hogy bizonyos esetekben a Strukturális Alapok az ország egészének konvergenciáját támogatták (Írországban), máskor pedig a gazdasági tevékenységek országon belüli egyenlőtlenségeit igyekeztek ellensúlyozni. (Spanyolországban). A gyakorlat arra is rámutat, hogy a regionális illetve országos konvergencia egymás ellenében megvalósuló eredményei elsősorban a gazdasági tevékenység és a települések adott országban belüli térbeli eloszlásától függnek.

5.2.9 A Strukturális Alapok támogatták a mélyebb gazdasági integrációt. Az európai gazdaságok a növekvő egymás közötti kereskedelem és befektetések áramlásának tanúsága szerint integráltabbá váltak. A kohéziós országok és az EU fennmaradó része közötti kereskedelem az elmúlt évtizedben több mint kétszeresére nőtt. Ez a helyzet azt is bizonyítja, hogy a többi EU-ország is haszonélvezője volt a kevésbé fejlett régióknak nyújtott strukturális támogatásoknak. Becslések szerint a 2002–2006 közötti időszakban az ilyen jellegű kiadásoknak majdnem a negyede (24,1 %) visszatért Európába a kohéziós országokba történő, elsősorban gépek és berendezések formájában jelentkező export által. Ez az arány különösen magas Görögország és Portugália esetében (a strukturális támogatások 42,3 %-a, illetve 35,2 %-a)

5.2.10 A Strukturális Alapok beavatkozásai mellett, hogy támogatják az 1. célkitűzés alá tartozó régiókat, egyéb, strukturális problémákkal küszködő EU-régiókban is elősegítik a gazdaság fejlődését (például az ipari visszaesés által sújtott régiókban vagy a falusi vidékeken). A jelentés bemutatja az 1994–1999 közötti időszak beavatkozásainak főbb hatásairól újonnan készült esettanulmányok következtetéseit. A közösségi támogatás hagyományos iparágak újjászervezésében, a gazdasági tevékenység diverzifikálásában és a munkahelyteremtésben nyújtott segítséget ebben az időszakban.

5.2.11 Részletes felmérések rámutatnak, hogy a K+F-re fordított kiadások az innováció és a technológia közvetítése során kiemelten hatékonyak mind az újmunkahelyek teremtésében, mind a régiók megőrzésében. Mindazonáltal, néhány kivételtől eltekintve, ezekben a régiókban jelentősen alacsonyabb az állandó innovációs szint fenntartásának képessége, mint az EU legtöbb fejlett régiójában. Ez ellentétben áll az infrastruktúrával ellátottság magas mértékével elsősorban a szállítás és a távközlési rendszerek, valamint a humántőke terén. Elsősorban a városokban jelentős erőfeszítéseket tettek a régi ipartelemek átalakítására és a környezet rehabilitálására.

5.2.12 Ami a mezőgazdaság, a vidékfejlesztés és a halászat támogatását illeti, a jelentés egyebek között bemutatja az 1994–1999 közötti időszak alatt az 5a és 5b program keretén belül hozott intézkedések eredményeit.

5.2.13 Az 1. célkitűzés alá tartozó régiók támogatásán túlmenően az ESZA-erőforrások jelentős részét egyéb uniós régiók támogatására fordították. Az 1994–1999 közötti időszakban a 3. és 4. célkitűzés alá tartozó régiók számára nyújtott támogatás segített a munkanélküliség visszaszorításában (különösen a tartós munkanélküliség esetében), támogatta az etnikai kisebbségeket, illetve elősegítette a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség megvalósulását.

5.2.14 Számos együttműködést és kapcsolat kialakítását célzó közösségi kezdeményezés erőteljesen hozzájárult a kohéziós politika kiegészítéséhez. Az INTEREG II az országok közötti kapcsolatokat, a régiók közötti tapasztalatcserét és az ismeretek elterjesztését segítette elő. Mindazonáltal az elszigeteltség megszüntetése vegyes képet mutat: szárazföldi kapcsolatok és kikötői létesítmények jelentősen kiépültek ugyan néhány határvidéken (például Görögországban, Németországban és Finnországban), más esetekben (például Portugáliában és Spanyolországban) viszont sokkal korlátozottabb volt ez a hatás.

5.2.15 A jelentés kiemeli az URBAN közösségi kezdeményezésnek a városi környezet és életminőség javítása terén megvalósult hozzájárulását is.

5.2.16 A jelentés rámutat arra, hogy a bővítés nagy kihívást jelent a kohéziós politika számára. Elismeri ugyan, hogy a Strukturális Alapok támogatása versenyképességük erősítése és az egy főre jutó GDP-jük uniós átlagra történő felzárkóztatásának szempontjából alapvető fontosságú az új tagállamok számára, de hangsúlyozza, hogy ezekben az országokban kiemelt figyelmet kell fordítani az adminisztrációs képesség kialakítására és a számukra odaítélt támogatások kezelésére. Az előcsatlakozási támogatás részben a pénzügyi eszközök hatékony felhasználására való gyakorlati felkészülés lehetőségét teremti meg ezen országok számára, mielőtt azok lényegesen nagyobb támogatásokhoz jutnának. Emellett azonban 2006 után is folytatni kell az adminisztrációs kapacitások fejlesztését és a programok megvalósításának decentralizálását.

6. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság nézetei

6.1 A jelentésben bemutatott eredmények igazolják, hogy a kohéziós politikának látványos, pozitív hatása volt.

6.2 Az EGSzB, mindazonáltal, aggodalmát fejezi ki, mivel a kohéziós politikai célok teljesítése érdekében hozott intézkedések sokkal inkább hozzájárultak a tagállamok közötti, mint a régiók közötti kohézió erősödéséhez. Bizonyos előrelépés ellenére továbbra is fennállnak a regionális egyenlőtlenségek

mind a gazdasági, mind a társadalmi fejlődés terén. Az EGSzB arra is figyelmeztet, hogy a bővítés még tovább fokozza az egyenlőtlenségeket és ezáltal a kohéziós politikát komoly kihívás elé állítja.

6.3 Az EGSzB egyetért abban, hogy a bővítés jelentősen kiterjeszti az uniós belső piacát és új lehetőségeket teremt. Ennek hatásai azonban eltérőek lesznek az unión belül. Tekintettel a kereskedelem és befektetések területén tapasztalható növekvő egymásrautaltságra, az új tagállamok gazdasági fejlődése magas növekedést eredményez az EU egészében (kimutatták, hogy a Strukturális Alapok támogatják a mélyebb gazdasági integrációt, ami a növekvő kereskedelmi és befektetési tevékenység áramlásában tükröződik vissza).

6.4 Az EGSzB arra is rámutat, hogy a Strukturális Alapok nemcsak a támogatásban részesülő régiókra vannak pozitív hatással. Az elmaradott régiók támogatására előirányzott összegek jelentős része az EU fejlettebb régióiba növekvő export formájában tér vissza. A becslések alapján valószínűsíthető, hogy a 2000–2006 közötti időszakban ez történik az 1. célkitűzés alá tartozó területek strukturális támogatásának majdnem negyedével (24,1 %-ával). Hosszú távon ezeknek a régióknak a fejlődése a nettó befizető régiók és országok előtt is új piacokat fog megnyitni és kedvezően fog hatni az ő gazdaságukra is.

6.5 Az adatok azt mutatják, hogy a befektetéseknek aránytalanul magas része a gazdaságilag fejlettebb régiókba áramlik majd mind országon belül, mind pedig az EU mint egységes egész területén. Ez a tény sajátságos dilemma elé állítja a kohéziós országok, valamint különösképpen a csatlakozó országok kormányzatait.

6.6 A különböző ágazat-specifikus közösségi szakpolitikák konvergenciája, elsősorban a mezőgazdaság, a halászat, a szállítás, a kutatás, a technológia és oktatás, illetve szakképzés területén pozitív eredménnyel járt a kohézió szempontjából.

6.7 A jelentés elismeri a közösségi támogatások fontosságát az 1. célkitűzés alá nem tartozó régiók gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségeinek csökkentése terén.

6.8 A gazdasági visszaesés általánosságban negatív hatással járt a foglalkoztatottság szintjére. A foglalkoztatottság az EU15 térségében még mindig lényegesen elmarad az Európai Tanács lisszaboni ülése által kitűzött merész célok mögött. Mindamellett, az átlagos foglalkoztatottsági mutató jelentős különbségeket rejt az unión belül.

6.9 A demográfiai fejlődés iránya, mindenekelőtt a korosodó munkaképes lakosság jelentős hatással lesz az EU jövőbeni munkaerőpiacára, és igazolja az élethosszig tartó továbbképzés és tanulás szükségességét.

6.10 A demográfiai előrejelzések kiemelik a magas foglalkoztatottsági szint következő években történő elérésének szükségességét a társadalmi feszültségek felerősödésének megelőzése érdekében. Ezt a folyamatot a termelékenység folyamatos növekedése kell, hogy kísérelje.

6.11 Egyetértés van abban, hogy az európai gazdaságnak több figyelmet kell fordítania a szakismeretre, az innovációra és az új információs és távközlési technológiákra saját versenyképességének erősítése, a foglalkoztatottság szintjének növelése és az életminőség javítása, más szóval, a lisszaboni stratégiában lefektetett célkitűzések elérése érdekében.

7. A kohéziós politika prioritásai

7.1 Az EGSzB üdvözli az EU kohéziós politikája számára a 2006 utáni időszakra kidolgozott új keretet. Ez a keret korlátozott számú prioritásra épül (I – Konvergencia, II – Regionális versenyképesség és foglalkoztatáspolitikai, III – Európai területi együttműködés), amelyeket elsősorban a lisszaboni és göteborgi stratégiák országos és regionális szinten történő bevezetése útján ültetnek át a gyakorlatba.

7.2 Az EGSzB hisz abban, hogy a jelentésben szereplő adatok nyilvánvalóvá teszik: a kibővített unió keretein belül még nagyobb erőfeszítések szükségesek a kohéziós célkitűzések elérése érdekében. Egyetért tehát azzal, hogy a konvergencia-célkitűzések elsősorban és leginkább azokra a régiókra összpontosuljanak, amelyekben az egy főre jutó GDP kevesebb, mint a közösségi átlag 75 %-a és üdvözli azt a különleges bánásmódot, amellyel a „statisztikai hatás” által érintett régiókat fogják kezelni. Ezek a régiók ily módon nagyobb támogatáshoz jutnak majd, mint amit eredetileg az 1999-es „fokozatos megszüntetési” megállapodásokban rögzítettek.

7.3 Az EGSzB üdvözli a Kohéziós Alap erőforrásainak a konvergencia-célkitűzések szolgálatába állítására vonatkozó javaslatot és úgy véli, hogy ezen erőforrások szétosztását továbbra is a nemzeti szempontnak kell alárendelni (tehát támogatásra az a tagállam jogosult, melynek bruttó nemzeti jövedelme nem éri el a közösségi átlag 90 %-át), szemben az ennél szigorúbb regionális feltételrendszerrel.

7.4 Az EGSzB egyetért azzal a megközelítéssel, hogy a kohéziós politikát a legkevésbé fejlett tagállamok és régiók körén kívül is be kell vezetni (a versenyképesség előmozdítása, a régiók közötti egyenlőtlenségek csökkentése és az Európai Foglalkoztatási Stratégia támogatása terén) és támogatja ezen megközelítésnek néhány kulcsfontosságú, a versenyképességhez kapcsolódó kérdésre történő összpontosítását (például a tudásalapú gazdaság, a hozzáférhetőség, a környezetvédelem és a közhasznú szolgáltatások).

7.5 Az EGSzB azzal is egyetért, hogy ami a második prioritást illeti, különleges elbánásban kell részesíteni azokat a régiókat, amelyek jelenleg jogosultak az 1. célkitűzés alá tartozó támogatásokra, de nem teljesítik a konvergencia prioritás által meghatározott jogosultsági előírásokat. Ezen régiók egy átmeneti időszak során magasabb támogatást fognak élvezni („fokozatos bevezetés”).

7.6 Az európai területi integrációban kulcsszerepet játszott a határokon átvélő, nemzetek feletti és régiók közötti együttműködés támogatása. Az EGSzB tehát támogatja a Bizottságnak az INTERREG kezdeményezés tapasztalataira épülő azon javaslatát, hogy tűzzenek ki új, területi együttműködési célokat, fenntartva a határokon átvélő, régiók közötti és több nemzetet érintő kérdésekben való együttműködést, továbbra is megengedve a tagállamok számára a tengerparti régiók bevonását a határokon átvélő együttműködésbe. Továbbá az új tagállamokkal határos régióknak is az új helyzethez kell alkalmazkodniuk; számukra különleges programot kell létrehozni. Az EGSzB tehát egyetért azzal, hogy az európai területi együttműködési célkitűzés számára elkülönített pénzeszközök lényegesen magasabbak legyenek, mint amit a múltban az INTERREG számára meghatároztak.

7.7 Az EGSzB üdvözli a Bizottság azon szándékát, hogy új jogi eszközre tegyen javaslatot a „határokon átvélő regionális hatóságok” formájában, melyek célja a tagállamok és helyhatóságok közötti együttműködés támogatása, illetve kapcsolatok felépítése az EU külső határai mentén, elsősorban az új szomszédok irányába.

7.8 Az EGSzB egyetért az Európai Bizottságnak azon felfogásával, hogy a programoknak az egyedi-területi sajátosságokra irányuló integrált koncepcióra kell épülniük, valamint küzdeniük kell a társadalmi kirekesztés különböző formái ellen.

7.9 Az EGSzB üdvözli, hogy fontosnak tartják az urbanizációs kérdéseket, tekintve, hogy a programokba városokat érintő intézkedések is bevonásra kerültek, különös nyomtatékot adva ezáltal az urbanizált települések problémáinak, egyúttal elismerve ezen települések szerepét a regionális fejlesztés előmozdításában. Az EGSzB egyetért a Bizottsággal abban, hogy a városok közötti együttműködés a területi kooperáció kulcs-eleme.

7.10 Az EGSzB különösen fontosnak tartja, hogy a falusi vidékek számára biztosított új támogatási eszközöket bevonják a Közös Agrárpolitikába, fenntartva a konvergencia programok által érintett, kevésbé fejlett régiók és országok támogatására fordított jelenlegi figyelmet. Hangsúlyozza azt is, hogy nem csupán a mezőgazdasági projekteket kellene ösztönözni, hanem más, a vidéki térség fejlődését lehetővé tevő projekteket is.

8. Irányítási rendszer

8.1 Az EGSzB egyetért azzal, hogy a kohéziós politika számára rendelkezésre álló pénzügyi eszközök száma háromra legyen korlátozva (ERFA, ESZA és a Kohéziós Alap) és mind a célkitűzések, mind a kapcsolódó pénzügyi eszközök száma korlátozott legyen. Ez egyszerűbb és hatékonyabb tervezést tenne lehetővé.

8.2 Az EGSzB támogatja a tagállamok, a helyhatóságok, valamint a gazdasági és szociális partnerek közötti együttműködés erősítését.

8.3 Az EGSzB egyetért azzal, hogy fontos a regionális politika és egyéb politikák területi hatásainak rendszeres felmérése, ideértve a kereskedelmi hatások felmérését a Bizottság javaslata alapján.

8.4 Az EGSzB úgy véli, hogy a jövőbeni bizottsági jelentésekben nagyobb súlyt kell helyezni a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség kérdéseire, valamint annak felmérésére, hogy a kohéziós politika mennyiben segíti elő ezen célkitűzés teljesülését.

8.5 Ami az irányítási rendszert illeti, az EGSzB kiáll a négy alapelv (programozás, partnerség, koncentráció és addicionalitás) megtartása, illetve a rendszer decentralizáció által történő egyszerűsítése mellett. Az EGSzB mindazonáltal arra az álláspontra helyezkedik, hogy a további decentralizáció semmilyen módon nem érintheti a programok megvalósulásának a Bizottság által történő szigorú ellenőrzésének igényét, ezáltal biztosítva a regionális politika konzisztenciáját az EU egész területén, megelőzve bármilyen csúszást, ami a célkitűzéseket veszélybe sodorhatná. A Bizottságnak tehát rendkívül szigorúan kell ellenőrizni a támogatások előírás szerű felhasználását a kisiklások megakadályozása végett, valamint annak érdekében, hogy megbizonyosodjon róla: a támogatott programok valóban azt a célt szolgálják, amelyre a támogatást elnyerték.

9. Partnerség a Strukturális Alapok felhasználására

9.1 Az EGSzB véleményt fogalmazott meg a következő témában: „Partneri együttműködés a struktúraalap megvalósítása során”⁽¹⁾, amelyben, többek között, a következő nézeteket képviseli:

9.2 Figyelmet kell fordítani a Strukturális Alapok szabályzatának 35. cikke alapján felállított ellenőrző bizottságokra. A szociális partnerek bevonását célzó mechanizmusokat az ezen bizottságok, vagy az őket felváltó szervezetek által végrehajtandó új és fontos feladatok tükrében át kell fogalmazni.

9.3 Elsősorban és mindenekelőtt, a szociális és gazdasági partnereknek az ellenőrző bizottságokban való részvétele kötelező kell legyen, és helyzetüket meg kell erősíteni azáltal, hogy szavazati jogot kell nekik adni, hogy ilyen módon világgossá váljon az álláspontjuk az ellenőrző bizottság által tárgyalt kérdésekben.

9.4 Az Európai Bizottságnak új tanulmányra kell megbízást adnia a nemzeti és regionális szinten alkalmazott különböző részvételi megoldások felmérésére. Ily módon ki lehet értékelni, és széles körben el lehet terjeszteni azokat a megoldásokat, amelyek ugyan kevésbé ismertek, de a jövő szempontjából fontosak lehetnek.

9.5 Az EGSzB létfontosságúnak tartja, hogy egy adott programot értékelő fél független legyen attól a nemzeti hatóságtól, amely annak végrehajtásáért felel. Ebben az esetben is nagyobb szerephez juthatnak a gazdasági-szociális partnerek, tekintetbe véve a különböző intézkedések gyakorlati eredményei következtében felhalmozódott ismereteiket.

9.6 Az EGSzB létfontosságúnak tartja a partnerek kiválasztását, valamint azok szerepének és felelősségeinek teljes körű tisztázását.

9.7 Felmerül a programok megvalósításának különböző fázisaiban részt vevő partnerek és a programszervezők összeférhetlenségének (vagy egyéb akadályoknak) a kérdése. Ilyen esetekben szabályokat kell felállítani a partnerek kiválasztására vonatkozóan annak érdekében, hogy a partnerségben ne vehessen részt olyan szervezet, amely függ az államtól és amelyek cselekvési függetlensége funkcionálisan vagy szervezetenként korlátozott.

9.8 A hagyományos szociális-gazdasági partnerek mellett (szakszervezetek, ipari és mezőgazdasági szervezetek, kereskedelmi és ipari egyletek, szövetkezetek és a non-profit ágazat, stb.) nagyobb szerephez kell juttatni az olyan autonóm szerveződések, mint kereskedelmi kamarák, egyetemek, lakásszövetkezetek stb.

9.9 Problémák merülhetnek fel a partnerségben való részvétellel és az eljárások esetleges alacsony hatékonyságával kapcsolatban olyan jogkörök felhalmozása következtében, amelyek összeférhetetlenek az átláthatósággal és a független döntéshozattal (például ugyanazon személyek bevonása a programozási, ellenőrzési és értékelési szakaszokba, amikor legtöbbször ezek a személyek egyben hasznélvezői is az érintett programoknak).

9.10 Gyakran előfordul, hogy összeférhetlenség vagy érdekütközés merül fel olyan esetekben, amikor egy döntéshozó egyben a Strukturális Alapok hasznélvezője is.

9.11 Az EGSzB úgy gondolja, hogy a finanszírozást és oktatást a szociális-gazdasági partnerek számára hozzáférhetővé kell tenni annak érdekében, hogy szerepüket teljes mértékben be tudják tölteni. Ez jelenleg csak ritkán fordul elő.

9.12 Bizonyos esetekben a partnerek képtelenek saját szerepüket megfelelően betölteni, mert hiányoznak az alapokkal kapcsolatos fórumokon aktívan részt vevő, jól képzett szakértők, annak ellenére, hogy részvételük kívánatos lenne.

9.13 Az EGSzB úgy gondolja, hogy a tagállamoknak minden erőfeszítést meg kell tenni a bürokrácia csökkentésére, valahányszor erre módjuk nyílik. A túlságosan bonyolult adminisztratív eljárások gyakran veszélyeztetik az egész partnerség elvét, gátakat emelnek és gyakran nemkívánatos eredményre vezető gyakorlatba torkollnak.

⁽¹⁾ HL C 10., 2004.1.14., 21. o.

9.14 Az EGSzB nagyon hasznosnak tartaná, ha közösségi szabályozás rendelkezne a minimális részvételi követelményekről, ugyanakkor a részvétel részletes szabályainak kidolgozását a tagállamok hatáskörében hagyná. A kialakítandó szabályoknak lehetővé kellene tenniük a jobb információáramlást, és rögzíteniük kellene a gazdasági és szociális partnerek bevonásának hatékonyabb, stabilabb és állandó eljárását.

9.15 A gazdasági és szociális partnerek szerepe, a javaslatok tartalma, valamint a részvétel módozatai a strukturális beavatkozás előkészítése, finanszírozása, figyelemmel kísérése, illetve kiértékelése egyes szakaszaiban, szükségszerűen eltérőek. Tisztázni kell ezért, hogy mit várnak el a partnerektől, milyen intézkedéseket kell a partnereknek fogantatniuk ahhoz, hogy a programok a lehető legnagyobb mértékben sikeresek legyenek, milyen szintekre terjed ki a partnerek részvétele és mely politikai és technikai fórumokon kellene a partnereknek együttműködniük.

9.16 A partneri együttműködés két szakaszban döntő jelentőségű:

- mind közösségi, mind az egyes államok szintjén, az eszközök programozásának és az alapvető döntéseknek a „politikai” szakaszában;
- a beavatkozások figyelemmel kísérése és kiértékelése a szakaszában.

10. Az EGSzB hozzájárulása a jelenlegi vitához, valamint az Új partnerség a kohézióért – konvergencia, versenyképesség, együttműködés előkészítéséhez

10.1 A kohéziós politika prioritásai

10.1.1 Az EGSzB üdvözli a Bizottság azon konvergencia-célkitűzésen belüli szándékát, hogy különleges kompenzációs mechanizmust hozzon létre a legkülső, valamint az állandó strukturális hátrányokkal küszködő régiók összes nehézségének kezelésére.

10.1.2 A különböző régiók támogatási stratégiájának részeként az EGSzB javasolja, hogy vizsgálják meg, a rendelkezésre álló mennyiségi mutatók milyen híven tükrözik a gazdasági és szociális haladást, valamint állapítsák meg, hogy befolyásolhatta-e őket olyan külső tényezők statisztikai hatása, amelyek igen gyakran semmilyen kapcsolatban nem állnak ezen régiók gazdasági és szociális helyzetével. Egy példa erre a rendszer központjának területen kívüli elhelyezkedése, ami az alkalmazott mutatószámokat torzítja.

10.2 A különféle ágazatspecifikus közösségi politikák kiegészítő jellege

10.2.1 Az EGSzB rámutat számos ágazat-specifikus közösségi politika kiegészítő jellegére, amely által a kohéziós

célkitűzések teljesítésének irányába hatnak, ami – különösen az olyan területeken, mint a K+F, az információs társadalom és a szállítás – alátámasztja azt a véleményt, hogy a kohéziós és versenypolitikák összehangolása számos közösségi politika esetében kulcsfontosságú.

10.2.2 Tekintettel arra, hogy a K+F kiadások több mint 50 %-a nagyon kisszámú EU régióban összpontosul, az EGSzB kiemeli, hogy alapvető fontosságú az ágazat-specifikus politikák kiegészítő szempontú megközelítése a túlzott koncentráció ellensúlyozása érdekében, valamint azért, hogy jobban ösztönözze a régiók közötti technológia-átadást.

10.3 Költségvetés

10.3.1 A tagállamoknak a Közösséggel szemben meglévő, bővítéssel és a lisszaboni stratégia célkitűzéseivel kapcsolatos nagy elvárásaira való tekintettel irreális az az elképzelés, hogy a pénzügyi eszközöket azonos szinten lehet tartani. Az EGSzB az utóbbi években több olyan véleményt adott ki, melyekben a közösségi költségvetés felső határának emelését szorgalmazza. Mivel az Európai Bizottság a 2007–2013-as időszakra terjedő pénzügyi tervezés keretén belül 1,24 %-os felső határt javasolt, az EGSzB úgy véli, hogy a kohéziós politika számára kilátásba helyezett 0,41 % (a vidéki fejlesztésre és a halászatra szánt pénzeszközök átcsoportosítása előtt 0,46 %) csupán annak eredménye, hogy az összes erőforrás legfelső szintjét olyan szintre helyezték, amelyet az EGSzB túl alacsonynak tart a javasolt nagyra törő célok megvalósításához.

10.3.1.1 Ilyen helyzetben, figyelembe véve, hogy a bővítést követően több erőforrásra lesz szükség a növekvő regionális ellentétek kezelésére, azok a régiók, amelyek jelenleg a kohéziós politika hasznélvezői, fogják viselni a bővítés költségeit a közösség által számukra elkülönített támogatások szintjének csökkenése által.

10.3.1.2 Az EGSzB véleménye az, hogy ez a helyzet sem politikai, sem gazdasági szempontból nem tartható, mert teljes mértékben ellentétes a bővítési költségek igazságos megosztásának elvével.

10.3.1.3 Az EGSzB nem érti, hogyan teljesíthetők az EU bővítésének egyhangúlag elfogadott politikai célkitűzései, miközben a tagállamok által viselt pénzügyi hozzájárulás mértékét változatlanul kívánják tartani, sőt csökkenteni akarják. Az EGSzB ellenzi az Európai vállalkozás ilyen szűklátókörű megközelítését, amit csak a gazdasági nehézségekkel, illetve a folyamatban részt vevő néhány legfontosabb szereplő hosszú távú elképzelésének hiányával lehet magyarázni.

11. Egyéb javaslatok

11.1 Az EGSzB elengedhetetlenül fontosnak tartja, hogy a „Regionális versenyképesség és foglalkoztatás” prioritásának tagállamok általi meghatározása során a lehető legobjektívebb és leghatározottabb módon fogalmazzák meg azokat a gazdasági, társadalmi és területi kritériumokat, amelyek alapján az erőforrásokat elosztják, különös figyelmet szentelve a gazdasági és társadalmi mutatóknak egyaránt.

11.2 Ami az alapok kihelyezését illeti, az EGSzB úgy gondolja, hogy egyre erősebb az igény a hatóságok, illetve a gazdasági és szociális partnerek új bevonási lehetőségeire azoknak a tervezési, irányító, ellenőrző és kiértékelő szervezetekben való pusztán részvételén túlmenően.

11.3 Ebben a tekintetben a globális támogatásokhoz kötődő mechanizmusokat tovább kell erősíteni, a tagállamoktól elvárva ezen modell bevezetését, legalábbis a Közösségi Támogatási Keret bizonyos, körülhatárolt eseteiben. Egy ilyen eljárás lehetséges előnye a bürokrácia csökkentése, az eljárások felgyorsítása, illetve a tagállamok költségvetéseire nehezedő nyomás csökkentése lenne; ez utóbbi szempont különösen fontos a közkiadások korlátozásának jelenlegi általános gyakorlata fényében.

11.4 Továbbá bátorítani kell az állami és magánszektor együttműködését, mint a közkiadások korlátozása megkerülésének egy lehetséges megoldását.

11.5 Az EGSzB úgy gondolja, hogy a gazdasági tevékenység csalárd áthelyezését szabályozó jogi keretet szigorítani kell, elsősorban súlyos büntetések, illetve a felhasznált támogatások visszakövetelése által, amennyiben a vállalkozás áthelyezésének oka bizonyíthatóan nem a termelőegység további gazdaságtalan működése, hanem újabb támogatások igénybevételeként szándékos.

11.6 Az EGSzB úgy véli, hogy célszerű lenne növelni a kis- és középvállalkozások támogatását, elismerve ezáltal azoknak különösképpen a munkahelyek és anyagi javak teremtésében játszott fontos társadalmi-gazdasági szerepét, valamint ezen vállalkozások nagyobb „elkötelezettségét” tevékenységük színhelyének regionális fejlődése iránt.

11.7 Végeterül az a célkitűzés, hogy a kibővített európai térségben gazdasági, társadalmi és területi kohéziót előmozdító politika érvényesüljön, minden kétséget kizáróan az egyik legnagyobb kihívás, amellyel az uniónak valaha szembe kell néznie. Mivel a kohéziós politika az Európai Unió lakosai és régiói közötti integráció egyik alapvető pillére, az EGSzB felkéri a tagállamokat, hogy segítsék elő a reform sikeres megvalósítását – különös tekintettel az elmúlt időszakban a mélyebb európai integráció felé vezető lépések során bekövetkezett kudarcokra – annak érdekében, hogy az utca embere ismét hinni tudjon az európai vállalkozásban.

11.8 Az EGSzB alapvető fontosságúnak tartja, hogy a tagállamok az EU adott politikájának követelményeitől függetlenül folytassák, sőt fokozzák a kohéziós politika érdekében tett saját erőfeszítéseiket.

11.9 Az EU kohéziós politikájának szerkezete és prioritásai a bővítés és a rendelkezésre álló erőforrások korlátainak következtében változtak meg, és nem azért, mert regionális és szociális egyenlőtlenségek már nem léteznek. Bizonyos tagállamok és régiók, amelyek mostanáig fő haszonélvezői voltak az EU kohéziós politikájának, fokozatosan elveszítik jogosultságukat számos meglévő támogatási eszközre. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy már elérték a kívánt fejlődési és kohéziós szintet, alapvető fontosságú tehát, hogy a nemzeti költségvetési politikák a kérdést megfelelően kezeljék.

Brüsszel, 2004. június 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témáról: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanács, az Európai Parlament és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság részére: A természetes személyek osztalékadója a belső piacon”

(COM(2003) 810 végleges)

(2004/C 302/15)

2003. december 19-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikkelye alapján a fent említett kérdésben.

A „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és szociális kohézió” szekció, melynek az volt a feladata, hogy a Bizottság munkáját előkészítse ezzel a témával kapcsolatban, 2004. június 8-án fogadta el véleményét. (A téma előadója Daniel RETUREAU volt).

A 2004. június 30-án és július 1-jén tartott, 410. plenáris ülésén (a június 30-i ülésen) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az alábbi véleményt fogadta el 151 igen, 1 nem szavazattal, 12 tartózkodás mellett.

1. Bevezetés

1.1 A véleményezésre kiadott közlemény elsősorban azon osztalékok adóztatását tárgyalja, melyeket természetes személyek vesznek fel külföldi beruházásaik után.

1.2 Ez a közlemény egyenes folytatása a vállalatok adózására vonatkozó tanulmányt tárgyaló közleménynek⁽¹⁾, amely már korábban javasolta, hogy határozzák meg azokat az irányelveket, amelyek az EB (Európai Bíróság) főbb határozatainak e területen való alkalmazására vonatkoznak; és a természetes személyek által felvett osztalékok esetében a Verkooyen-határozatra⁽²⁾ hivatkozik. A pénzforgalomba ki- és bemenő osztalékok asszimilációja a méltányosság alapját követi, az osztalékok sem a Szerződésben, sem pedig az irányelvekben nincsenek külön megemlítve.

1.3 A tagállamok adórendszerei közötti eltérések, „a részvényesek között osztalék formájában kiosztott vállalati nyereség kettős adóztatása”⁽³⁾, jelentős hátrányos megkülönböztetések forrásai lehetnek, ugyanakkor akadályozzák a tőke szabad áramlását az Egységes Piacon belül.

1.4 A javasolt irányelvek érintik a közösségi jog kihatásait a tagállamok osztalékadóztatási formáira, és céljuk, hogy a jelen Bíróság fent említett bírói gyakorlatának fényénél megszüntesse azokat a megkülönböztetéseket, melyek a magánszemélyeket sújtják a külföldi befektetéseikben szereplő részvények jövedelmének megadóztatása miatt. Ezenkívül az ajánlat céljával tűzi ki az osztalékok után fizetendő adó csökkentését, mely már így is túlságosan magas az osztalékok származási országában.

1.5 Célunk, hogy „segítsük a tagállamokat abban, hogy ügyelni tudjanak arra, hogy adóztatási rendszerük kielégítse a belső piac kívánalmait a Szerződésnek a tőke szabad áramlására vonatkozó alapelveivel összhangban”.

1.6 Amennyiben a tagállamok nem fogadják el az ajánlott módszert a külföldi részvénytőke-beruházások szabad áramlása akadályainak lebontására, a Bizottság, mint a szerződések legfőbb őre, alkalmazhatja az EK-szerződés 226. cikkét.

1.7 Fel kell itt hívni a figyelmet arra, hogy az Európai Bíróság kiemelheti a nemzeti bíró előzetes kérdéseinek és érveléseinek szövegezéséből a közösségi jog értelmezésével kapcsolatos elemeket, különös tekintettel a rendelkezésre bocsátott adatokra, hogy lehetővé tegye, hogy ez a bíró meg tudja oldani azt a jogi problémát, amelyet rábíztak⁽⁴⁾.

2. Az osztalékadó a belső piacon

2.1 A vállalati eredmények megadóztatása a nyereségadó, amelynek mértéke 12,5 % és 40 % között változik (átlagosan kb. 30 %). A társasági adó megfizetése után a nyereségből kifizetett osztalék megadóztatása történhet a forrásnál, vagyis levonható az osztalékból, de képezheti SZJA tárgyát a legalacsonyabb adókulccsal, vagy külön adókulccsal.

2.2 A vállalati eredmények és az osztalékok megadóztatása az Európai Bizottság véleménye szerint tulajdonképpen egy „gazdasági szintű kettős adóztatás”, sőt, a magánszemélyek azt is kockáztatják, hogy nemzetközi jogi szinten vetik őket alá a kettős adóztatásnak (két különböző állam vet ki rájuk adót a külföldön megszerzett osztalék után).

⁽¹⁾ „Az adózás béklyóitól mentes belső piac felé” COM(2001) 582 végleges.

⁽²⁾ C-35/98 sz. ügy – Verkooyen-gyűjtemény 2000 I-4071.

⁽³⁾ Ruding-jelentés, 1992. március, 207–208. oldal.

⁽⁴⁾ 1992. január 28-i határozat, Bachmann, CR09204/90, Rec. p. 1–249.

2.2.1 Az OECD adómodell-egyezménye, melyet a nemzetközi jogi kettős adóztatás elkerülése céljából javasoltak, nem tárgyalja a gazdasági szintű kettős adóztatást.

2.2.2 Az OECD adómodell-egyezménye szerint a származási országban, a forrásnál már kifizetett osztalékadót le kellene vonni a részvényes adóztatási székhelyén esedékes adóból, egyszerű terhelés útján, amelynek felső határa az adózási székhely államában esedékes osztalékadó összege lenne.

2.2.3 Az OECD adómodell-egyezménye a Bizottság megállapítása szerint minden osztalékadó-rendszerre alkalmazható, tiszta vagy vegyes formában (klasszikus rendszer, kereseti adó, költségelszámolás, mentesség).

3. A Verkooijen-határozat és néhány egyéb, ide vonatkozó határozat

3.1 A Verkooijen-ügyben hozott ítéletében a Bíróság nem ítélte meg a felperes számára a személyijövedelemadó-mentességet egy olyan vállalat részvényei után fizetett osztalékjövdelem után, amelynek székhelye egy, a Holland Királyságtól eltérő másik tagállamban volt.

3.2 Ez az adómentesség azokra a részvényjövdelemekre, vagy részesedésekre terjedt ki, amelyekre a hollandi osztalékadót a forrásnál, Hollandiában vonták le, ez egyben kizárta ebből a más országokban felvett részvényjövdelemeket.

3.2.1 Az adómentesség koncepciója egyrészt az volt, hogy ezzel az intézkedéssel emeljék a vállalatok saját tőkeszintjét, és felkeltsék a magánszemélyek érdeklődését a holland részvények iránt; másrészt pedig, különösen a kisbefektetők esetében, az adómentesség azt célozta, hogy bizonyos mértékig kompenzálja a gazdasági szintű kettős adóztatást egy ezer holland forintos mentesség erejéig.

3.2.1.1 Verkooijen úr jövedelmének megadóztatása esetében az adóhivatal nem alkalmazta az osztalék adómentességét, mivel úgy értékelte, hogy Verkooijen urat nem illette meg ez a kedvezmény, mivel az általa felvett osztalékok „nem estek a holland osztalékadó hatálya alá”.

3.2.2 Az illetékes nemzeti bíróságnál, melyhez előzetes jogorvoslatért fordultak, azt állapították meg, hogy a külföldi osztalék felvétele szétválaszthatatlanul tőkemozgáshoz van kötve; és az országba beáramló osztaléknak eltérő, a hazai osztalékokkal szembeni hátrányos elbírálása a tőke szabad áramlásának tiltott korlátozását valósítja meg.

3.2.2.1 A Bíróság megállapította, hogy a perben érintett jogszabályi rendelkezés „más tagállamok Hollandiában állandó lakhellyel rendelkező állampolgárait eltántorítja attól, hogy tőkéjüket más tagállamban székhellyel rendelkező társaságokba fektessék be”.

3.2.2.2 „Egy ilyen rendelkezésnek egyben korlátozó hatása is van a más tagállamokban székhellyel rendelkező társaságok vonatkozásában, amennyiben megakadályozza őket abban, hogy Hollandiában tőkét halmozzanak fel.”

3.3 A Schmid ⁽¹⁾-ügyben a Főtanácsnok megjegyezte, hogy a külföldi eredetű részvények után fizetett osztalékokra, amely után mivel Ausztriában nem fizettek forrásadót a tőkejövedelem után kivetendő adók megfizetése címén, kivetették a maximális mértékű jövedelemadót, és egyebek közt nem alkalmazhatták az 50 %-os adókedvezményt sem. A Főtanácsnok ebben az ügyben arra az álláspontra helyezkedett, hogy a tőke szabad áramlásának elvét szegték meg.

4. Az EGSzB általános észrevételei

4.1 Adóügyekben a tagállamok fenntartott jogkörben járnak el. Mindazonáltal az EK-Szerződés jelenleg hatályos 56. és 58. §§-ai úgy határolják be ezt a nemzeti hatáskört, hogy nem sérthet alapjogot, és nem kerülheti meg a közösségi jogot sem: az 56. §. tiltja a tőke szabad áramlásának akadályozását, míg az 58. §. elismeri, hogy amennyiben a nemzeti adórendelkezések „megkülönböztető rendelkezéseket állapítanak meg olyan adóalanyok számára, akik nem ugyanabban a helyzetben vannak állandó lakóhelyükön, mint azon a helyen, ahol tőkéjüket befektették”, és ha az államok meghozhatnak „minden olyan szükséges rendelkezést, mellyel megakadályozhatják a törvények és rendeleteik kijátszását, különösen az adózás, illetve a pénzintézetek okszerű gazdálkodásának ellenőrzése vonatkozásában ... vagy ... a közérdekre, ill. közbiztonságra hivatkozással indokolt intézkedéseket hozhatnak”, az is szükséges, hogy az ilyen célokkal meghozott intézkedések ne „hozzásanak létre önkényes és diszkriminatív módszereket, sem a tőkék és fizetések szabad áramlásának ne lehessenek álcázott korlátai”.

4.2 A Bíróság joggyakorlata alapvetően megköveteli az egyenlő elbánást az adózó személyekkel szemben, és elítéli a nemzetközi kettős adóztatást.

4.3 Az Európai Unió bővítésével még nagyobbak lettek a különbségek az osztalék után fizetendő társasági adó és SZJA vonatkozásában, az EGSzB ezért úgy gondolja, hogy sürgősen rá kell venni azokat a tagállamokat, amelyek még nem írtak alá nemzetközi megállapodásokat a kettős adózás elkerüléséről legalább az OECD által javasolt minimum alapfeltételeket tartalmazó minta szerint, hogy valósítsák meg a nemzeti szintű egyenlő elbánást az értékpapírokba való befektetések után felvett osztalékok tekintetében, függetlenül attól, hogy a Közösség melyik tagállamából származik a jövedelem.

⁽¹⁾ C-516/99 ügy, 2002. május 30.

4.4 Az EGSzB megjegyzi, hogy a Szerződés a harmadik országokba irányuló, vagy azokból érkező tőkeáramlás szabadságát is előirányozza, és egyes tagállamok és harmadik országok között már számos ilyen kétoldali megállapodás jött létre.

4.5 A tiszta semlegességet ideális esetben csak akkor lehet elérni, ha a közlemény valamennyi feltételét kombinálva, és a Közösség határain belül maradván, egy mentességi rendszerben egységes közösségi társaságiadó-mértéket alkalmaznak, feltéve, hogy az SZJA adóztatási feltételei egyébként valamennyi érintett országban egyenlőek, továbbá azt feltételezve, hogy a részvényekből származó jövedelem képezi a külföldön befektető adóalany kizárólagos jövedelemforrását. A Bizottság egyébként maga is elismeri, hogy teljes adósemlegességet csak a tagállamok adóztatási rendszereinek teljes harmonizálása útján lehet elérni.

4.6 A parlamentek és az államok adóügyi szuverenitása, amellyel a természetes és jogi személyek adóztatásáról és a nemzeti költségvetésről döntenek, történelmileg az európai demokráciák mélyéhez tartozik. Az állampolgárok egyenlősége a közteherviselésben az alkotmányos értékek egyik alapelve. A tagállamok azonban, az európai integráció jelenlegi szintjén, alapos okkal tartják meg nemzeti hatáskörüket az adóztatás területén, ahogy ezt az egyes szerződések is tartalmazzák. Ez a helyzet természetesen változhat az idők során. Az EGSzB azonban azt szeretné, hogy a tagállamok rendelkezésére álló mozgástér nagysága ne vezessen adóztatási dömpinghelyzetekre.

4.7 Az EGSzB úgy véli, hogy a javasolt irányelveknek, ha azok kifejezetten a Bíróság által ténylegesen tárgyalt kérdésekre korlátozódnak, ezzel a feltétellel a Bizottság és a tagállamok közös hatáskörét kellene képezniük. Ha erről így határoznak, az Európai Parlamentet és a Közösség konzultatív szerveit teljes mértékben be kell vonni ennek a folyamatnak a nyomon követésébe.

4.8 Az EGSzB felteszi végül a kérdést, hogy az Európai Bíróság megkeresésével való fenyegetés valóban a megoldáskeresés elkerülhetetlen útját szolgálja-e, azonban az EGSzB is úgy véli, hogy az érintett tagországok is nagyon rövid időn belül el kell fogadniuk ezeket a rendelkezéseket annak érdekében, hogy a kimenő és bejövő osztalékok kérdésében mindenféle káros megkülönböztetés lehetőségét megakadályozzák. Ez különben oda vezethet, hogy a Közösség adójogszabályait akarjuk a Bírósággal helyettesíteni a tagállamok részére fenntartott jogkörön is túl, ami hatalmi káoszt eredményezhet.

5. Külön megjegyzések

5.1 Az EGSzB megjegyzi, hogy a Bizottság viszonylag egyszerű elemzési modellje csak egy részvénykihelyezési esetet fed, azt, amelyben egy magánbefektető portfóliója két, vagy több tagállamban székhellyel rendelkező társaságok részvényeit tartalmazza. Egy portfólió több különböző tagállamban, vala-

mint az EU-n kívüli országokban, telephellyel rendelkező társaság részvényeit is tartalmazhatja.

5.2 Az EGSzB megjegyzi továbbá, hogy az ingó vagyonból származó jövedelmek származhatnak még befektetési társaságokból, illetve nyugdíjalapokból is, olyan formákban, amelyekből nem tűnik ki az osztalékok és a felosztott értéktöbbletek különböző összetevőinek nemzeti hovatartozása. Egyébként is, az ilyen befektetési formákból eredő értéktöbbletekre és a felosztott jövedelmekre nem egyszer külön adózási jogszabályok vonatkoznak, szemben azzal, ami arra az esetre vonatkozik, amikor egy külföldi befektető természetes személy közvetlenül veszi fel az osztalékokat portfóliójának részvényei után. Az Európai Bizottság ezekkel a kérdésekkel egyáltalán nem foglalkozik.

5.3 Az EGSzB megállapítja, hogy a közleményben ugyancsak nem foglalkoznak a tőzsdei értékpapírok realizálásából származó értéktöbbletek megadóztatásának kérdéseivel. A magánszemély számára nem az osztalékok felvétele a külföldi tőkebefektetés egyetlen célja. A tőzsdei értékpapírok árfolyamnövekedéséből származó esetleges haszon megszerzése a befektetésnek gyakran sokkal alapvetőbb célja, és kizárólag a portfólió és az egyén jövedelmei kezeléséhez kapcsolódik. Ezt a problémát magát is ugyancsak feltétlenül tanulmányozni kell.

5.4 Ami a gazdasági szintű kettős adóztatásról folyó vitát illeti, az EGSzB úgy értékeli, hogy nem ütközik törvénybe a természetes személyek és a jogi személyek közötti különbségtétel, függetlenül attól, hogy velük szemben milyen adóztatási módszereket és milyen adómértéket alkalmaznak. A részvényesek részére felosztásra kerülő rész az utóbbiak számára rendelkezésre álló jövedelmet jelent, de az eredmények összessége nem képezi feltétlenül felosztás tárgyát. Egy része a társaság önfinszírozását szolgálja, növeli a részvényesek értékpapírjainak értékét, és vagyonukat gyarapítja; az eredményeknek ezt a részét a Bizottság által figyelembe vett hipotézisek szerint csak a társasági adó érinti, az SZJA nem. Jó lenne azt is tudni tehát, hogy ezeket az értéktöbbleteket adóztatják-e értékesítésük alkalmával, vagy sem, és ha igen, milyen feltételek mellett; a közlemény nem tárgyalja ezt az EGSzB számára annyira fontosnak ítélt kérdést.

6. Következtetések

6.1 Az EGSzB úgy értékeli, hogy a hazai osztalékok és a határokon be- vagy kiáramló osztalékok kettős adózása, ill. esetleges forrásadózási kérdéseinek tárgyalása annak érdekében, hogy részükre diszkriminációmentes elbánást biztosítsanak, máris fontos célok alapját képezi anélkül, hogy kétségessé válna a természetes személyek egyenlőségének alapelve a nemzeti szintű közteherviselésben. A tagállamok megfontolhatják a hasonló adóztatási gyakorlatot alkalmazó országokkal való együttműködést annak érdekében, hogy lehetőség nyíljon számukra a már érvényben lévő legkiválóbb adórendszerek tanulmányozása.

6.2 Az EGSzB részéről a külön megjegyzések között felvetett kérdéseket meg lehetne vizsgálni a későbbi szakaszokban, egy szélesebb, a vállalati adók, jövedelmek és az ingó vagyon érték-többlet adóharmonizációjának szempontjából és a belső piac jobb működésének érdekében.

6.3 Végül az EGSzB úgy értékeli, hogy az Európai Bizottság közleménye távlatokat nyit olyan problémák megoldása előtt, melyek miatt számos esetben keresték meg az Európai Bíróságot, és amely módszert a Bíróság felesleges túlterhelésének érdekében a jövőben el kell kerülni.

Brüsszel, 2004. június 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Roger BRIESCH

FÜGGELÉK

a Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

A következő módosításokat, amelyek esetén a tagok legalább egynegyede igennel szavazott, a vita során elvetették.

4.6 pont

A pont utolsó mondata törlendő.

A szavazás eredménye:

Nem: 84
Igen: 58
Tartózkodás: 9

4.8 pont

A pont törlendő.

A szavazás eredménye:

Nem: 85
Igen: 53
Tartózkodás: 16

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye „a Bizottságnak a Tanács, az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, a Régiók Bizottsága, továbbá a közösségi szintű szociális partnerek részére készített Közleményéről, a 93/104/EK irányelv felülvizsgálatára vonatkozóan a munkaidő megszervezésének bizonyos szempontjait illetően”

(COM(2003) 843 végleges)

(2004/C 302/16)

2004. január 5-én, az Európai Bizottság elhatározta, hogy konzultálni fog az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal az Európai Közösséget létrehozó Szerződésének 262. cikkében foglaltak értelmében a fent említett kérdésben.

A „Foglalkoztatás, Szociális Ügyek és Uniós polgárság” szekció, amelynek feladata a Bizottság e tárgyú munkájának előkészítése 2004. június 14-én a véleményt elfogadta. (Előadó: Erik HARR).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2004. június 30-án és július 1-én tartott 410. plenáris ülésén a jelen véleményt 154 igen szavazattal, 71 nem szavazattal és 13 tartózkodás mellett fogadta el.

1. Az Európai Bizottság Közleményének tartalma

1.1 A jelen közlemény tárgya a 2000/34/EK irányelvvel módosított 1993. november 23-i 93/104/EK irányelv a munkaidő megszervezésének minimális követelményeiről, a dolgozók nagyobb fokú biztonságának és egészségvédelmének biztosítása érdekében.

1.2 A közlemény három célt tűzött maga elé:

1.2.1 Először, ki akarja értékelni az irányelvben foglalt két módosítandó rendelkezés alkalmazásának eredményeit a tagállamokban történő bevezetésükre elrendelt határidőtől, azaz 1993. november 23-ától számított hét éves időszaknak a lejártá előtt. Ezek a rendelkezések a 17. cikk. (4) bekezdésében foglalt derogációkra vonatkoznak a szóban forgó időszakban a 6. cikk alkalmazására vonatkozóan (a maximális heti munkaidőről), és a 18. cikk (1) bekezdése (b)(i) pontjában foglalt választási lehetőségre vonatkozóan, melyek lehetővé teszik, hogy a tagállamok ne alkalmazzák a 6. cikk rendelkezéseit, amennyiben intézkedéseket hoznak annak érdekében, hogy az egyes munkavállalók külön-külön hozzájáruljanak a heti 48 órás munkaidőt meghaladó időtartamú munkavégzéshez (ezt nevezik „opt-out”-nak).

1.2.2 Másodsor, a közlemény elemezni kívánja a bírósági joggyakorlat hatását a munkaidő meghatározását, illetve a készenléti munkaidőnek minősítést illetően, valamint azokat az új fejleményeket, amelyek a munka és a családi élet összeférhetőségének javítását célozzák.

1.2.3 Végül, a közlemény célja, hogy konzultáljon az Európai Parlamenttel, és a Tanáccsal, továbbá az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal, a Régiók Bizottságával és a szociális partnerekkel a szöveg esetleges módosításáról.

1.2.4 Meg kell jegyezni, hogy az Európai Parlament 2004. február 11-én elfogadott egy jelentést, amely úgy foglalt állást, hogy az opt-out rendelkezéseket teljes egészében el kell törölni. Az Európai Bizottság május 19-én egy újabb dokumentumot adott ki. Ennek célja, hogy tárgyalásra invitálja a szociális partnereket, ennek hiányában pedig általános adatokat adjon arra vonatkozóan, hogy milyen irányba haladjanak a jogszabályok, melyeket az Európai Bizottság később benyújthatna.

2. Általános megjegyzések

2.1 Az EGSzB úgy ítéli meg, hogy a Bizottság által alkalmazott konzultációs módszer nem megfelelő, tekintettel arra, hogy ez a téma nemzeti szinten kollektív szerződéses alkuk tárgyát képezi. A Bizottságnak először a szociális partnerekkel kellett volna konzultálnia, mielőtt ezt a konzultációs folyamatot elindítja az Európai intézményekkel, az EGSzB-vel és a Régiók Bizottságával.

2.2 A Bizottság nem tett egyetlen konkrét javaslatot sem az irányelv tökéletesítése érdekében. A konzultáció során csak válaszokat kért öt fő témában, az irányelv majdani módosítása céljából:

- A vonatkoztatási időszak hossza – jelenleg négy hónap, egyes rendelkezések hat hónapot, vagy egy évet engednek meg.
- A munkaidő meghatározása a készenléti időről szóló legfrissebb Európai Legfelsőbb Bírósági döntések értelmében.
- Az opt-out alkalmazásának feltételei.
- A munka és a családi élet közötti egyensúly javítására szolgáló intézkedések.
- Hogyan lehet elérni a legkedvezőbb egyensúlyt ezek között az intézkedések között.

2.2.1. Annak érdekében, hogy a Bizottság öt kérdésére részletes választ lehessen adni, a válaszadóknak nemcsak részletesen ismerniük kell az általános 93/104/EK Munkaidő Irányelvet, de annak az útnak az elemzését is, amellyel azt a tagállamok törvényhozásába bevezették, továbbá hogy milyen hatással járt ezek bevezetése a munkaidőről szóló korábbi nemzeti jogszabályokkal és kollektív szerződésekkel összehasonlítva. Az EGSzB megjegyzi, hogy a Bizottság által közzétett jelentés⁽¹⁾ és a Bizottság jelen közleményének tartalma ezt a hatást csak korlátozott mértékben elemzi. Az EGSzB kommentárjainak ezért szükségszerűen szélesebb látókörűeknek kell lenniük.

2.2.2. A munkavállalók egészségének és biztonságának az Európai Közösség alapító Szerződésének szociális rendelkezéseiben (136. cikkely és a következő cikkelyek) és a 89/391/EGK irányelvben biztosított nagyobb védelme érdekében, az általános 93/104/EK Munkaidő Irányelv különösen hangsúlyozza:

- a maximális heti munkaidő, a túlórázással együtt, átlagosan 48 óra;
- a minimális pihenőidő egybefüggő 11 óra minden egyes 24-órás időszakban;
- munkaközi szünetet kell tartani, ha a munkanap 6 óránál hosszabb;
- a minimális pihenőnap heti egy nap;
- évi négyheti fizetett szabadság;
- átlagosan nyolc munkaórát meg nem haladó éjszakai műszak egy 24-órás időszakon belül.

2.2.3 Ugyancsak meghatározza azokat a feltételeket, amelyek mellett az egyes tagállamok törvényhozási eszközökkel és a nemzeti szociális partnerekkel megkötött kollektív szerződések útján eltérhetnek az irányelvben megszabott előírásoktól. Derogációkat csak akkor szabad engedélyezni, ha betartják a dolgozók egészségére és biztonságára vonatkozó általános alapelveket.

2.2.4 Sajnos, nem áll rendelkezésre átfogó értékelés arról, hogy az irányelv bevezetése a tagállamokban meghozta-e az EU-n belül a dolgozók élet- és munkafeltételeinek szándékolt javulását, de az EGSzB feltételezi, hogy ennek kellett történnie, legalábbis hosszú távon. Az irányelv tartalmának minden módosítását ezért gondosan meg kell fontolni és alaposan meg kell indokolni, különösen a szociális partnerek szemszögéből nézve.

2.2.5 Ugyanakkor emlékeztetni kell arra, hogy az irányelv olyan vitákra és megjegyzésekre épül, amelyek több mint tizenégy évvel ezelőttre tekintenek vissza. Az Európai Legfelsőbb Bíróság döntésének értelmezésében a „munkaidő” és az ezt „ellensúlyozó szabadnap” komoly problémákat vetett fel számos tagállam számára. Ennek következtében, az EGSzB fontosnak

⁽¹⁾ A Bizottság jelentése – A Tanács 1993. november 23-i 93/104/EK sz. irányelve (Munkaidő Irányelv) bevezetésének állásáról a munkaidő szervezésének egyes szempontjait illetően, COM(2000) 787 végleges.

tartja megjegyezni, hogy miközben kiemeli a már említett korlátokat, a Bizottság által elindított konzultációs folyamat lehetővé teszi egyes, különböző helyekről származó hasznos szempontok egybevetését a tekintetben, hogy az irányelv és abból következő törvényalkotás hogyan működött a tagállamokban, amivel betömhető lenne a fent megvilágított információs hézag. Természetesen, az EK Szerződés rendelkezései értelmében, ebben különösen fontos szerepet kell játszaniuk a szociális partnereknek.

2.2.6 A munkaidő és a munkaidő megszervezése kulcsfontosságú a munkaadók szervezetei és a szakszervezetek, valamint a munkaadó és munkavállalói közti mindennapi kapcsolatokban. Ezért az, ahogyan a munkaidőre alkalmazható szabályokat a kollektív szerződésekben foglalják, nagyon fontos érdekeket képvisel a szociális partnerek részére, akik nagy gyakorlattal és szakértelemmel rendelkeznek ebben a témában.

2.2.7 A munkaidőről szóló nemzeti jogszabályok általában a munkaadók és munkavállalók közös felelősségén alapulnak, mellyel biztosítják a munkaidő kielégítő módon történő megszervezését. A különböző szintű szociális partnereknek az a feladata az egyes tagállamokban, hogy megoldjanak – a munkaidőről szóló jogszabályok, és részben, a kollektív szerződések alapján – a munkaidőből fakadó minden olyan feszültséget, amely a munkahelyeken vetődik fel.

2.2.8 A Munkaidő Irányelv napi pihenőidőre, munkaközi szünetre, heti pihenőnapra és heti munkaidőre vonatkozó rendelkezéseinek tisztán jogi szempontból történő elemzése azt mutatja, hogy ha összehasonlítjuk a 17. cikkelyben engedélyezett kivételekkel, és nem vesszük számításba a Legfelsőbb Bíróságnak a készenléti időre vonatkozó döntésének kihatását, az irányelvet úgy kell tekinteni, mint ami megenged bizonyos tárgyalási rugalmasságot. Mindazonáltal, meg kell jegyezni, hogy a Munkaidő Irányelv a Közösségi törvények viszonylag komplex területét öleli fel. Az EGSzB ezért azt javasolja, hogy az irányelv módosítására irányuló javaslattal összhangban, az Európai Bizottság is vizsgálja meg és vegye figyelembe azokat a feltételeket, melyekkel az irányelvet egyszerűsíteni lehetne. Az egyszerűsítés azonban nem engedheti meg, hogy mellékvágányra tereljék a munkavállalók alapvető egészségi és biztonsági követelményeit.

3. Különös megjegyzések

3.1 Vonatkoztatási időszak

3.1.1 Az éves munkaidőkeret ügyeit már megvitatták Európában, amikor az irányelv megjelent. Az „Éves munkaidőkeret” a legjobban úgy határozható meg, mint egy olyan rendszer, amelyben az átlagos munkahétre vonatkozó vonatkoztatási időszak 365 napos évet fed le.

3.1.2 A Munkaidő Irányelv 6. cikkelyének rendelkezése szerint az átlagos munkahét 48 órából áll. Ez négy hónapig tarthat, vagy, a 17. cikkely rendelkezései szerint, hat, vagy tizenkét hónapig ⁽¹⁾. Ezzel az irányelv egy bizonyos szabadságot tesz lehetővé a munkaidőnek a vonatkoztatási időszakon belüli elosztását illetően. A munkaidő megszervezésének, természetesen, ki kell elégítenie a napi pihenőidőre, heti pihenőnapra, éjszakai műszakra, stb. vonatkozó rendelkezéseket is, és be kell tartania a dolgozók egészségére és biztonságára vonatkozó általános alapelveket.

3.1.3 A Bizottság Közleményében megjegyzi, hogy „nem mindig könnyű a nemzeti jogszabályok elemzése a 6. és 16. cikkelyek átültetése tekintetében” ⁽²⁾ (amelyek a maximális heti munkaidővel és a vonatkoztatási időszakkal foglalkoznak), és, hogy „általános tendenciának tűnik, hogy a munkaidőt éves keretben adják meg.” ⁽³⁾

3.1.4 A kérdés az, hogy milyen mértékig nem ártalmas ez a vonatkoztatási időszak a munkavállaló egészségére és biztonságára. Az Európai Bizottság nem foglalkozik ezzel a témával. Kellemetlen lehet, természetesen, nagyobb mennyiségű munkát koncentráltan teljesíteni egy viszonylag rövidebb időn belül, de tekintve, hogy a legtöbb kollektív szerződés éves vonatkoztatási időszakot ad meg, gyanítható, hogy az egészség és a biztonság tekintetében a hosszabb vonatkoztatási időszak negatív hatását a szociális partnerek ellensúlyozzák a kollektív szerződésekben, és biztosítják a megfelelő pihenési időt.

3.1.5 Az egyik érv a vonatkoztatási időszak kitolása mellett az volt, hogy több rugalmasságot enged meg a cégek számára a munkaidővel való gazdálkodásban. Ez a rugalmasság már létezik számos országban, hála a kollektív szerződéseknek, és a kollektív szerződések hagyományosan kevésbé jelentős szerepet játszanak. Érdeemes lenne utánajárni, hogyan lehetne nagyobb súlyt adni a kollektív szerződéseknek a munkaidő kérdésében, különösen azokban az országokban, ahol az ilyen megállapodásokat nem feltétlenül tartják be.

3.1.6 Az EGSzB megjegyzi, hogy az Európai Közösséget létrehozó Szerződésnek 137. cikkelye, amely a Munkaidő Irányelv jogi alapja, úgy rendelkezik, hogy az ezen a cikkelyen alapuló irányelvek „kötelesek elkerülni minden olyan adminisztratív, pénzügyi, vagy jogi kényszerintézkedést, amely akadályozná a kis- és középvállalatok alapítását és fejlődését.”

(1) 1. A vonatkoztatási időszak a kollektív szerződések, vagy két iparág közötti szerződések megkötése esetén meghaladhatja a négy vagy hat hónapot. (17.cikkely (3) bekezdése és a 17. cikkely (4) bekezdése szerint).

2. Mindenesetre a tagállamok kollektív szerződések, vagy két iparág közötti szerződések megkötése esetén meghatározhatják a vonatkoztatási időszakok hosszát, ügyelve arra, hogy semmi esetre sem haladják meg a 12 hónapot és a „munkavállalók egészségének és biztonságának védelmében minden általános szabályt betartanak”.

(2) COM(2003) 843 végleges, p. 5

(3) COM(2003) 843 végleges p. 6

3.1.7 Mivel a 12-hónapos vonatkoztatási időszakot ma már számos tagállamban alkalmazzák a kollektív szerződésekben, az EGSzB úgy véli, hogy a jelen rendelkezésekkel, melyek a kollektív szerződésekben keresztül lehetővé teszik a vonatkoztatási idő meghosszabbítását, a szociális partnereknek megvan a szükséges rugalmasságuk ahhoz, hogy a munkaidő megfelelő módosításával alkalmazkodni tudjanak egy másik tagállamban, szektorban vagy vállalat eltérő helyzetéhez. A szabályzat fenntartása tehát szükséges.

3.1.8 Tekintettel a vállalatvezetők különleges munkaidejére, az EGSzB pártolja, hogy ezt a foglalkoztatási kategóriát képviselő szervezeteket is vonják be közvetlenül a munkaidő feltételeit meghatározó tárgyalási folyamatokba. Ehhez különleges rendelkezésekre lesz szükség.

3.2 A munkaidő meghatározása

3.2.1 A Munkaidő Irányelv 2. cikkelye úgy határozza meg a „munkaidőt”, mint „bármely olyan időszakot, amely alatt a dolgozó munkát végez, a munkaadó rendelkezésére áll, és tevékenységét vagy feladatait a nemzeti jogszabályokkal és/vagy szokásokkal összhangban végzi”. Ennek ellentétképpen a 2. cikkely (2) bekezdése úgy határozza meg a pihenőidőt, mint „bármely olyan időszakot, amely nem munkaidő”.

3.2.2 A Legfelsőbb Bíróságnak két alkalommal kellett értelmeznie az irányelvnek a munkaidőre vonatkozó meghatározását. Az első ítéletben ⁽⁴⁾, az orvosok egészségügyi intézményekben töltött ügyeleti idejéről a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy az az idő, amelyet az orvos az ügyeletben tölt, munkaidőnek tekintendő az irányelv 2. cikkelye. (1) bekezdése értelmében, amennyiben az orvosnak fizikailag jelen kell lennie az egészségügyi intézményben. Az ügyeletben eltöltött idő magában foglalja azt a kötelezettséget, hogy fizikailag jelen kell lenni a munkaadó által meghatározott helyen, és a munkaadó felkérésére a munkavégzésre rendelkezésre kell állni. Amikor a Jaeger ügyben ⁽⁵⁾ hozott ítéletet, a Legfelsőbb Bíróság megerősítette korábbi értelmezését, és úgy határozott, hogy az orvos akkor is munkaidőben van az ügyeletben, ha éppen inaktív. Azt is kimondta, hogy az ezt „ellensúlyozó szabadnapot” azonnal ki kell adni.

3.2.3 Az EGSzB megjegyzi, hogy ezeknek az ítéleteknek – különösen, de nem kizárólagosan az egészségügyi szektor alkalmazottaira nézve – a munka világára vonatkozó messzebbre ható következményei lehetnek. Számos tagállam hozott nemzeti jogszabályokat a készenlétben/ügyeletben eltöltött időre vonatkozóan. Ezeket a rendelkezéseket különféle módon foglalták keretbe, de közös bennük az, hogy a készenlétben/ügyeletben eltöltött idő vagy egyáltalán nem, vagy csak részben számít munkaidőnek. Pedig pihenési időnek sem minősül.

(4) 2000.10.3-án kelt ELB ítélet a C-303/98 ügyben (Simap).

(5) 2003.10.9-én kelt ELB ítélet a C-151/02 (Jaeger) ügyben, még nem publikálták.

3.2.4 Figyelemreméltó, hogy az irányelv 2. cikkely (1) bekezdésében foglalt munkaidő meghatározását valószínűleg sem nem elemezték, sem meg nem vitatták kielégítő módon az irányelv elfogadása előtt. Nincs más magyarázat arra, miért okoztak akkora meglepetést az ítéletek az EU intézményeken belül és a tagállamokban, különösen, mivel a legtöbb tagállamnak megvannak a maga rendelkezései a készenléten/ügyeletben eltöltött időre vonatkozóan a saját nemzeti munkaidő jogszabályaik között.

3.2.5 Az EGSzB osztja a Bizottság azon álláspontját, hogy számos potenciális megoldás létezik. A jelen körülmények között, az EGSzB nem óhajtja egyik különös megoldást sem előtérbe helyezni. A választott alternatíva célja:

- a munkaidővel összefüggésben nagyobb védelem nyújtása a dolgozók egészségének és biztonságának;
- a cégek és a tagállamok részére nagyobb rugalmasság biztosítása a munkaidő megszervezésében;
- megkönnyíteni a munka és a családi élet kombinálását;
- lebontani a már meglévő akadályokat, különösen a kis- és közép vállalatok esetében.

3.3 Az „opt-out” bevezetése a 18. cikkely (1) bekezdésének (b)(i) pontjaival összhangban

3.3.1 Az irányelv 18. cikkelye jogot biztosít a tagállamok számára, hogy törvény útján eltérhessenek az irányelv 6. cikkelyének rendelkezéseitől, amely az átlagos heti munkaidőt 48 órára korlátozza. Az opt-out bevezetését számos feltételhez köti:

- a) a dolgozóknak hozzá kell járulniuk a nagyobb óraszám ledolgozásához;
- b) azokat a dolgozókat, akik ehhez nem járulnak hozzá, nem büntethetik;
- c) a munkaadóknak minden dolgozóról, aki ezt a munkát vállalta, naprakész feljegyzéseket kell készíteniük;
- d) a feljegyzéseket az illetékes hatóságok rendelkezésére kell bocsátani.

Azt is meg kell jegyezni, hogy azok a dolgozók, akik a 18. cikkely értelmében opt-out rendszerben dolgoznak, jogosultak a napi 11 egybefüggő óra pihenőidőre és hat óra után a munkaközi szünetre.

3.3.2 A Munkaidő Irányelv azon a bizonytalan, rosszul megfogalmazott feltételezésen alapul, amit „egészséges munkaidő-kultúrának” lehetne nevezni. Az Európai Közösséget létrehozó Szerződésnek 137. cikkelye szerint, „a Közösség támogatja és kiegészíti a tagállamok tevékenységét” a munkafeltételek javításában és „védi a dolgozók egészségét és biztonságát”. Maga a Munkaidő Irányelv léte, és az a tény, hogy azt a legtöbb tagállamban bevezették, mindenképpen azt bizonyítja, hogy általános az a kívánság, hogy csökkentsék azon munkahelyek számát, ahol egészségtelen munkaidő-kultúra fejlődött ki. A 18. cikkely (1) bekezdése (b)(i) pontjában elrendelt opt-out így csak akkor alkalmazható, ha a tagállam betartja „a dolgozók egészségének és biztonságának védelmét szolgáló általános alapelveket”.

3.3.3. Egy „opt-out” jogszerűségének elbírálása szükségképpen függ attól, hogy kimutatható-e káros kapcsolat a 48 órát meghaladó munkahét és a dolgozók egészsége és biztonsága között. A közleményben az Európai Bizottság azt állítja, hogy az opt-out-nak a dolgozók egészségére és biztonságára való kihatása „nem tűnik elemezhetőnek a megbízható adatok hiányában”⁽¹⁾. Ugyanakkor az Európai Bizottság említ egy mostanában keletkezett tanulmányt, amely szerint összefüggés állapítható meg a hosszú munkanapok és a fizikai egészségkárosodás között, különösen, amikor a munkaidő meghaladja a heti 48-50 órát. Az 1990-ben, egy irányelv-javaslatához kiadott véleményezésében, az EGSzB már azt nyilatkozta, hogy számos tanulmányból az derül ki, hogy a pihenés nélküli túl hosszú ideig tartó munkavégzés károsítja a dolgozó egészségét, foglalkozási betegségekre vezet és elhasználja a dolgozókat⁽²⁾.

3.3.4 Nagyon fontos, hogy az opt-out-ot önkéntesen kell vállalni. Az irányelvben lefektetett szabályok szerint, a dolgozónak mindig szabadon kell választania, hogy dolgozik-e átlagosan heti 48 óránál többet, vagy sem. A szabályokat gyakran bírálták amiatt, hogy ez a választás nem lehet mindig szabad, mert egy alkalmazott nehezen utasítja vissza munkaadójával szemben, hogy aláírjon egy szerződést.

3.3.5 A Bizottság közleménye szerint, egy, Nagy-Britanniában a munkaadók között végzett felmérés azt mutatta ki, hogy az építőiparban alkalmazottak 48 %-a heti több mint 48 órát dolgozik⁽³⁾. Ez meglepően magas szám, különösen azért, mert ezen a területen a legtöbb állás valószínűleg egyszerre igényli a fizikai erőnlétet és a pontosságot. A munkaadó számára az ezekből a túlórákból (amely alatt – a túlóradíjazás következtében – a dolgozó is igen drága munkaerő) származó haszonnak viszonylag kicsinek kell lennie. Kérdés, vajon a Nagy-Britanniában általánosan elterjedt hosszú munkaidő nem egyéb szerkezeti problémákból fakad-e.

⁽¹⁾ COM(2003) 843 végleges, p. 14.

⁽²⁾ HL C 60., 1991.3.8., 26. o.

⁽³⁾ COM(2003) 843 végleges, p. 13.

3.3.6 Fontos kérdés a hosszú munkaidő kihatása a családi életre. Hogyan tudják a szülők összetartani a családot, ha mindketten többet dolgoznak, mint heti 48 óra? Olyan tényező-e a hosszúsági kultúra, amellyel az egyik felet – rendszerint az asszonyt – részben, vagy egészben távol lehet tartani a munkaerőpiacról? Ha ez így van, az opt-out nem fér össze a Lisszaboni Stratégia célkitűzéseivel, nevezetesen azzal, hogy 2010-re az EU női népességének 60 %-a vállaljon munkát. Kissé meglepő, hogy Nagy-Britanniában a férfiaknak és nőknek a munkaerőpiacon való részvétele közti különbség jelenleg kissé elmarad az Európai Unió átlagától, másrészt viszont, Hollandia után, éppen Anglia az egyik olyan EU-s ország, ahol viszonylag a legtöbb nő (mintegy 50 %-uk) rész munkaidőben dolgozik⁽¹⁾. Az Európai Bizottság közleménye szerint, a brit férfiak 26,2 %-a dolgozik több, mint heti 48 órát, miközben a hosszúsó nők számaránya 11,5 %⁽²⁾. Egy, a British Medical Journal-ban (Brit Orvosi Folyóirat) megjelent tanulmány azt állapította meg, hogy az ellenőrizetlen túlórázás káros a női szervezetre, különösen a családok kétkezi munkásnőkre⁽³⁾. Az opt-out tehát, a nők és férfiak esélyegyenlősége szempontjából, minden bizonynyal hátrányos. Ezt a szempontot nagyobb mélységben kellene elemezni.

3.3.7 Az EGSzB nem szándékozik állást foglalni az opt-out kérdésében ebben a stádiumban. A helyzet sokkal mélyebb és a szociális partnerekkel közösen végrehajtott elemzése szükséges, mielőtt állást lehetne foglalni.

3.4 *Intézkedések a munka és a családi élet közötti nagyobb egyensúly létrehozása érdekében*

3.4.1 Mit jelent a dolgozók számára a nagyobb egyensúly a munka és a családi élet között? Mit jelent a családi élet? Ha kisgyerekes szülőknek tesszük fel ezt a kérdést, egyetlen választ kapunk. Ha ugyanazt a kérdést gyermektelen családoknak tesszük fel, biztosan mást fognak válaszolni. Egy egyedülálló apa ismét mást fog válaszolni. Ennek következtében, nem lehetséges egyenes választ adni arra, hogyan lehet javítani az egyensúlyt a munka és a családi élet között.

3.4.2 Általában azonban azt mondhatjuk, hogy a legtöbb ember számára az a lehetőség, hogy befolyásolja, vagy önmaga irányítsa helyzetét a munkahelyén, olyan pozitív tényező, amely kedvezően hat ki a munkakörnyezetre. Különösen igaz ez

kisgyermekes szülők esetében. Az Európai Parlament Állásfoglalása a munkaidő megszervezéséről különösen kihangsúlyozza azt a tényt, hogy:

- a nők egészsége és jóléte sokkal inkább megsínyli a negatív hatásokat, ha szakmájuk és a családi kötelezettségek kettős terhet kell egyszerre viselniük;
- fel kell hívni a figyelmet arra az elszomorító tendenciára, hogy a nők egyre többen dolgoznak osztott munkaidőben, gyakran azzal kombinálva, hogy a munkahetük meghaladja a törvényes mértéket, azért, hogy megélhetésükhöz elegendő pénzt keressenek;
- a hosszúsági kultúra a magasabb képzettséget igénylő és vállalatvezetői munkahelyeken akadály a nők felfelé történő mobilitásának és táplálja a munkahelyeken a nemek szerinti szegregációt⁽⁴⁾.

Az EGSzB szilárdan hangoztatja ezt a véleményt, de hozzáteszi, hogy a szóban forgó problémák nem csak a nőkre érvényesek, hanem általában a szülőkre is, akiknek nehezebbé esik a munka összeegyeztetése a családi kötelezettségekkel. Ez is egészségügyi kockázatot rejt magában.

3.4.3 Az EGSzB ki szeretné hangsúlyozni, hogy minden a munkaidő megszervezésére irányuló politikában fontos szempontnak kell lennie, hogy mindenki rendelkezessen egy bizonyos idővel, amikor elszakadhat a munkájától és a családjától, és a társadalmi és a demokratikus élet javára tevékenykedhet.

3.4.4 Jelenleg mind a közösségi, mind a nemzeti jogszabályok számos olyan rendelkezést tartalmaznak, amely számításba veszi azt az igényt, hogy össze kell egyeztetni a családi életet és a gyermeknevelést a fizetett munkavállalással. Megjelentek rendelkezések a szülőknek járó eltávozás lehetőségéről, a rész-munkaidős foglalkoztatásról, a távmunkáról, a rugalmas munkaidőről, stb. Az EGSzB örömmel üdvözlölné, ha felmérés készülne a szociális partnerek bevonásával a területen jelenleg hatályos jogszabályokról, mielőtt bármilyen új intézkedést javasolnának, vagy megvitátnának. Az EGSzB azt javasolja, hogy kérjék fel az Európai Alapítványt az Élet-és Munkakörülmények Javításáért ennek a felmérésnek az elkészítésére. Az Alapítvány már nyilvánosságra hozott egy jelentést, amely bizonyos mértékig ezt a problémát is tárgyalja⁽⁵⁾.

Brüsszel, 2004. június 30.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ A Bizottság jelentése a Tanács, az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága számára – Jelentés a nők és férfiak esélyegyenlőségéről, 2004 COM(2004) 115 végleges, p. 16.

⁽²⁾ COM(2003) 843 végleges, p. 12.

⁽³⁾ Ala-Mursula & mások: „Az alkalmazottak munkaidőszabályozásának kihatása az egészségre: egy előretékinő közös tanulmány”, Foglalkozás-egészségügyi és Környezetvédelmi Orvostudomány; 61: 254-261, 3. sz., 2004. március.

⁽⁴⁾ Az Európai Parlament 2004.2.11-i állásfoglalása a munkaidő megszervezéséről (a 93/104/EK irányelv módosításához) P5 TA-PROV(2004)0089m 20-22. cikk.

⁽⁵⁾ „A dolgozók munkában eltöltött életének új szervezési formája”, Európai Alapítvány az Életkörülmények és Munkafeltételek Javítására, 2003.

FÜGGELÉK

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

A következő módosítások több mint 25 % „igen” szavazatot kaptak, de tanácskozások során végül elvetésre kerültek:

3.1.7. pont

Május 19-i közleményében az Európai Bizottság a hivatkozási időszak meghosszabbítását indítványozza anélkül, hogy már konkrét javaslatot említene. Az EGSzB ezért ezen a ponton nem kíván állást foglalni ebben az ügyben, csak ha majd irányelvtervezettel kapcsolatban kéri a véleményét.

Indoklás

A másik két témával kapcsolatban (a munkaidő meghatározása (3.2.5. pont) és az opt-out (3.3.7. pont)) az EGSzB nem kíván állást foglalni, amíg konkrét javaslatok nem érkeznek. Indokolt tehát, hogy a hivatkozási időszakot illetően hasonló az álláspontja.

A szavazás eredménye

Mellette:	84
Ellene:	135
Tartózkodás:	7

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „EU és Törökország viszonyáról, tekintettel az Európai Tanács 2004. decemberi ülésére”

(2004/C 302/17)

2004. január 28.-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy döntött, hogy készít egy saját kezdeményezései állásfoglalást Eljárási szabályzatának 29-es szabálya szerint: Az EU és Törökország kapcsolatáról, tekintettel az Európai Tanács 2004. decemberi ülésére.

A Küllapcsolatok Szekció, mely az EGSZB ezzel kapcsolatos munkájának előkészítéséért felelős volt, 2004. június 7-én elfogadta az állásfoglalást. (Előadó: T. ETTY).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2004. június 30-án és július 1-jén tartott 410. plenáris ülésén 166 igen szavazattal, 17 ellenében és 28 tartózkodással elfogadta a következő állásfoglalást:

1. Háttér

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság sok éve kíséri figyelemmel a Törökországi fejleményeket. Törökország 1963-ban vette fel a kapcsolatot az Európai Gazdasági Bizottsággal, 1987-ben folyamodott tagságért és 1995-ben lett az EU partnere a Vámunió keretében.

1.2 Egy Közös Konzultációs Tanácson keresztül, melyet a törökországi szervezett civil társadalommal együtt hoztak létre és mely 1995 óta működik megfelelően, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság megfelelően informált a törökországi társadalmi és gazdasági érdekcsoportok törekvéseiről országuknak az Európai Unióhoz való csatlakozásával kapcsolatban. Mindig is figyelembe vette ezeket a törekvéseket, és őszintén reméli, hogy a 2004. decemberi európai csúcspont képes lesz arra a következtetésre jutni, hogy Törökország megfelel az 1993-as koppenhágai politikai kritériumoknak, és úgy dönt, hogy a csatlakozási tárgyalásokat haladéktalanul meg kell nyitni.

1.3 Törökország több évtizeden át demonstrálta, hogy egyértelműen Európa irányába fordult.

1.4 Törökország szekuláris államberendezkedésű ország, többségében muzulmán lakossággal. Modern, szekuláris demokráciaként kíván működni. Rendkívül fontos példa azon országok számára, melyeknek elsődlegesen iszlám vallású a népessége és meg akarják erősíteni politikai szerkezetüket a szekularizmus és a demokrácia alapján. Törökország felvétele az EU-ba megmutatná, hogy az EU milyen magas szintre jutott a pluralizmus, a különböző kultúrák és vallások közötti dialógus megteremtése valamint a béke és igazság támogatása terén a világban.

1.5 Törökország demográfiai szempontból fiatal ország, gyorsan fejlődő, nagy potenciállal rendelkező gazdasággal. Nem lenne korrekt azonban, ha továbbra is csupán egy nagy piacnak tekintetnénk az európai export számára vagy egy alacsony költségű befektetési zónának.

1.6 Törökország az utóbbi jó néhány év során felvette egy részről az ütköző zóna, másrésztől a híd szerepét a nyugat és kelet között, de mindig is európainak tartotta magát. Ha Törökországnak sikerül az EU tagjává válnia, még közvetlenebbül támogathatja az EU konfliktus-megelőzési tevékenységét, különös tekintettel a Közép-Ázsiai régióval, a Közép-Kelettel és a Perzsa öböl térségével fennálló kiváló kapcsolataira.

2. Bevezetés

2.1 Az EU és Törökország között jelenleg és az év hátralevő részében fennálló kapcsolatokra rányomja belyegét az a kérdés, hogy megkezdődnek-e vagy sem a csatlakozási tárgyalások. Az Európai Csúcstalálkozó az idén decemberben fog döntést hozni a kérdésben.

2.2 Ez a döntés alapvetően fontos esemény lesz, azt a több mint 15 éves időszakot követően, melynek során Törökország egyértelmű válasza várt az EU-ba való felvétele iránti kérelmére. Az 1999. decemberi Helsinki Európa Tanács megadta Törökország számára a tagjelölt státuszt. A 2002. decemberi Koppenhágai Tanács úgy döntött, hogy a nyitó tárgyalásokkal kapcsolatos döntést egy felmérés eredménye alapján hozza meg, ha Törökország addigra teljesíti az 1993-as Koppenhágai kritériumokat. Ezek kielégítése alapvető előfeltétele a teljes tagság felé vezető úton való elindulásnak.

2.3 A meghozandó döntés nyilvánvalóan nem csak Törökország számára bír rendkívüli fontossággal, hanem az EU számára is.

2.4 Az Európai Bizottság Törökország ilyen irányú fejlődésére vonatkozó vizsgálatának eddigi eredménye pozitív. A Bizottság szerint a reformfolyamat eredményei az elmúlt két-három évben rendkívül meggyőzőek voltak. Ennek ellenére jelentős fejlődésre van még szükség a bírósági függetlenség, a szólásszabadság, a hadsereg szerepe valamint a kulturális jogok terén – az utóbbira különösen a dél-keleti régióban.

Az Európai Parlament Törökországról szóló legutóbbi jelentésében hasonló értékelés szerepel. Ebben azt fejtja ki, hogy Törökország minden eddigi erőfeszítése ellenére továbbra sem teljesíti a koppenhágai politikai kritériumok teljes egészét. Lényeges hiányosságok vannak az 1982-ben, a katonai hatalom idején elfogadott alkotmányban. A 2001. óta hozott reformok nem fosztották meg alapvetően diktatórikus jellegétől. A Parlament jelentése szerint további komoly gondot jelent a reformok gyakorlatba való átültetése, a rendőrszűkösön elkövetett kínzások, az emberi jogi szervezetek zaklatása, valamint a kisebbségi jogok tiszteletben tartásának hiánya (különösen a Kurdok esetében).

2.5 Törökország nemcsak meggyőző törvényhozási programot vezetett be, de fontos lépéseket tett az új törvényhozás alkalmazásának gyakorlati ellenőrzésére is.

2.6 A jelen állásfoglalás többek között az EU–Törökország Közös Konzultációs Bizottság erre vonatkozó részletes munkája alapján jött létre. Ez lehetővé tette az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság számára, hogy figyelembe vegye a török civil társadalom jelentős része által képviselt nézeteket, törekvéseket és elvárásokat.

3. Általános megjegyzések

3.1 Eleve világossá kell tenni, hogy az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság által jelenleg megvitatandó kérdések alapvetően a demokrácia politikai vonatkozásai, a jogállamiság, az emberi jogok és a kisebbségek védelme a 2002. decemberi Koppenhágai Tanács döntéseinek megfelelően.

3.2 A gazdasági kritériumok és a felvétel csak annyiban kerülnek itt megvitatásra amennyiben a Törökország által elért fejlődés ezek vonatkozásában hozzájárul az emberi jogok, a civil társadalom és a demokrácia megerősítéséhez.

3.3 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság alaposan összegyűjtötte az utóbbi időből származó erre vonatkozó információt, különös tekintettel az Európai Bizottság 2003-as rendszeres jelentésére Törökország felvétele irányában elért fejlődéséről, az Európai Parlament 2004. áprilisi jelentésére Törökországról, valamint az Európa Tanács 2003. decemberi jelentésére az emberi jogok helyzetéről Törökországban. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az említett jelentésekben a reformfolyamatra vonatkozó általános értékeléssel egyet ért. A jelen állásfoglalás többlet értékét abban látja, hogy azon politikai kritériumokat képviseli, melyek különös jelentőséggel bírnak a gazdasági és szociális érdekcsoportok számára. Mindennek megfelelően a jelen állásfoglalás ezekre az aspektusokra összpontosít.

3.4 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság számára a politikai kritériumok terén különleges jelentőséggel bíró aspektusok a következők:

- az emberi jogok tiszteletben tartása (különös tekintettel a szervezés és kollektív alku jogára; a nők jogaira és a kisebbségek kulturális jogaira);
- demokrácia, különös tekintettel a gazdasági és szociális érdekcsoportok valamint a civil társadalom által a politikai döntéshozó folyamat részére nyújtható támogatásra;
- szólásszabadság, szabad média; és
- a hadsereg szerepe a török társadalomban, első sorban a gazdasági és társadalmi életben.

3.5 Az 1999-es Helsinki Tanács világosan megállapította, hogy Törökország reform teljesítményét ugyanazon kritériumok szerint kell mérni, melyek a többi tagjelölt országra is vonatkoznak.

3.6 Ebben az összefüggésben meg kell állapítani, hogy egyes országok, akikkel több évvel ezelőtt megindultak a csatlakozási tárgyalások, nyilvánvalóan nem teljesítették teljes mértékben a politikai kritériumokat a tárgyalások velük való megkezdésekor. Egyeseknél még mindig komoly hiányosságok állnak fenn, még most is, miután az EU tagjaivá váltak. Ezzel kapcsolatosan megemlíthetünk olyan lényeges kérdéseket, mint a korrupció, a bírói függetlenség, vagy a kisebbségek kezelése. E háttér figyelembevételével fontos megjegyezni, hogy véleményünk szerint Törökországot nem csak ugyanazon kritériumok mentén szabadna értékelni, mint a többi tagjelölt országot, de azt is, hogy ezeket a kritériumokat ugyanolyan módon kell alkalmazni.

3.7 2002. decemberében, amikor a Tanács meghatározta a végső határidőt a Törökországgal folytatandó tárgyalások megkezdésével kapcsolatos döntés meghozatalára, ez a döntés csak azt jelenthette, hogy úgy gondolták, abban az adott pillanatban Törökország elegendő fejlődést ért el annak az elvárásnak a megalapozásához, hogy amennyiben elegendő erőfeszítést tesz a hátralevő 24 hónapban, valóban képes lesz a fennmaradt hiányosságokat leküzdeni. Ha nem ez lett volna a helyzet, akkor értelmetlen és igazságtalan lett volna Törökország számára ilyen perspektívát felkínálni.

3.7.1 Némely fennmaradó kulcsfontosságú problémával kapcsolatosan, mint a hadsereg szerepe a társadalomban és a kisebbségek kezelése (különös tekintettel a délkeleti régióban élő kurdokra), melyeknek bonyolult, több évtizedes történelmi háttere van, a két év nagyon rövid időszak. Ezért helyénvaló az a következtetés, hogy a Tanács nem gondolhatta úgy, hogy Törökország képes lesz teljes mértékben teljesíteni a politikai kritériumokat 2004. decemberig.

3.7.2 Ha ez a Tanács 1992. decemberi döntésének megfelelő értelmezése, a kérdés az, hogy mely politikai kritériumok tekintetében milyen mértékű fejlődés várható el Törökországtól reálisan a tárgyalások megkezdése előtt.

3.8 A Törökországgal folytatott csatlakozási tárgyalások megkezdéséről jelenleg folyó megbeszélések során rendszeres utalás történik a ciprusi problémára. A megoldás megtalálása érdekében tett erőfeszítések terén Törökország pozitív szerepet játszott és a sziget újraegyesítéséről ezt követően tartott szavazás során a török ciprusiak körében elért 65 %-os „igen” szavazati arányt is figyelembe kell venni. Ciprus kétségtelenül alapvető fontosságú kérdés marad mind az elvek, mind pedig a politikai realitások tekintetében. Ha azonban meggyőződéssel és becsülettel ragaszkodunk a 2002. decemberi Koppenhágai Tanács döntéséhez, melyre az 1. 2 bekezdésben utaltunk, az EU nem szabhatja meg a ciprusi probléma megoldását a tárgyalások megkezdésének újabb feltételeként, mivel ez egy további feltétel későbbi hozzáadását jelentené.

4. Konkrét megjegyzések

4.1 Emberi jogok

4.1.1 A gazdasági és társadalmi érdekcsoportokat mélyen érintik a szervezetalakítási joggal és a kollektív alkuhoz való joggal kapcsolatos kérdések, melyeket az ILO 87-es és 98-as Konvenciója valamint az Európai Szociális Karta fektetett le. Törökország mindkét ILO Konvenciót ratifikálta és az Európai Szociális Karta-hoz is csatlakozott. A Karta 5. cikkéhez (szervezetalakítási jog) és 6. cikkéhez (kollektív alkuhoz való jog, sztrájkhoz való jog) fenntartásokat fűzött.

4.1.2 Az elmúlt két évtizedben és különösképpen az 1980 szeptemberében bekövetkezett katonai puccs következtében az említett jogokat komolyan megsértették. A katonai rezsim olyan messzire ment, hogy az alapvető szakszervezeti jogokat számos helyen súlyosan megsértette az 1982-es alkotmányban.

4.1.3 E cikkek és az ezekre alapuló jogalkotási elemek közül többet módosítottak az elmúlt években.

4.1.4 Néhány fontos eltérés az alapvető ILO Konvencióktól még ma is fennáll azonban. Különösen az Alkotmány 54. cikke tartalmaz még mindig részletes megszorításokat a sztrájkhoz való joggal kapcsolatban. Az Alkotmány 51. cikke, mely a szakszervezeti vezetők megválasztásával kapcsolatos előfeltételeket tartalmazza, módosításra került úgy, hogy megfeleljen a 87. ILO Konvenciónak. A Szakszervezetekről szóló 2821. Törvény és a Kollektív munka megállapodásokról, sztrájkokról és kizárásról szóló 2822. Törvény hasonló módosítása megkezdődött. Azonban a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia számára az ILO ratifikált konvencióiról jelentést készítő Szakértői Bizottság 2004-es jelentése szerint a kormány az utóbbi időben bírósági eljárásokat indított a jogalkotás alapján a DISK ellen, mely az egyik szakszervezeti konföderáció az EU-Törökország Közös Konzultációs Bizottságban.

4.1.5 Az ILO felügyeleti szervei több mint húsz éve (a Konvenciók Alkalmazásának Független Szakértői Bizottsága, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia Konvenció Alkalmazási Bizottsága valamint a Kormányzó Testület Egyesülési Szabadsággal Foglalkozó Bizottsága) komolyan kritizálták ezeket a jogsértéseket és meghatározták, hogy Törökországnak hogyan kellene ezeket felszámolni. Az egymást követő török kormányok által a helyzet javítása érdekében tett lépések kiábrándítóan lassúak voltak és sajnos hiányoznak az előrelépésre utaló jelek.

4.1.6 A társadalmi párbeszédéről valamint a gazdasági és társadalmi jogokról Törökországban készített jelentés, mely az EU-Törökország Közös Konzultációs Bizottság 12. ülésére⁽¹⁾ készült, első sorban a szervezetalakítási jog és a sztrájkra való jog korlátozásaira világított rá az állami szektorban. A szakszervezeteknél és az ipari kapcsolatokra vonatkozó törvényhozásban ezek sajnos még ma is fennállnak.

4.1.7 A nem kormányzati szervezetek keretében történő szervezet alakítási jog tekintetében jogi megkötések találhatók

⁽¹⁾ „Szociális párbeszéd és gazdasági és szociális jogok Törökországban” REX/75 EU-Törökország, 2001. október 24. – DI 2001/79 mód.

az Egyesülési Jogban pl. a tagságra, pénzgyűjtésre és a tevékenységi körökre vonatkozóan. A gyakorlatban e szervezetek működése sokszor súlyosan akadályozva van. A nem kormányzati szervezeteknek békés kormányellenes fellépéseik során szoros ellenőrzéseknek, cenzori megfigyeléseknek az áldozatai.

4.1.8 A (vallási) kisebbségeket támogató alapítványoknak különösen komoly nehézségekkel kell szembenézniük a tulajdonjogok tekintetében. A kormány készen áll e megszorításokat felülvizsgálni a szabad működés érdekében. 2004 tavaszára azt ígérték, hogy orvosolják a problémákat ezen a területen, de eddig ez nem következett be.

4.1.8.1 Továbbra is komoly problémák vannak a vallási kisebbségekhez tartozó papság képzésében, különösen a görögkeleti papság esetében. A Halki Teológiai Főiskola több mint 30 éve bezárt.

4.1.9 A nők jogait illetően a Bizottság több súlyos hiányosságra hívta fel a figyelmet annak ellenére, hogy Törökország ratifikálta az alapvető ILO Konvenciókat az Egyenlő Díjazásról (100-as számú) és a Diszkriminációról (Alkalmazás és foglalkoztatás) (111-es számú). A konvenciókat néhány kivétellel beépítették a jogalkotásba (pl. bizonyos állások nők általi betöltését jogi korlátok akadályozzák). A jog gyakorlati alkalmazása azonban számos hiányosságot mutat, pl. ugyanazon munkakör azonos díjazásának elve azonos képzettség esetén vagy a magas szintű állásokban való alkalmazás lehetősége. Hasonló problémák léteznek számos EU tagországban.

4.1.9.1 Az erős bűnszövetkezeti hálózatok, melyek a kényszerprostitúcióból valamint nők, fiúk, lányok és emberi szervek országon belüli és nemzetközi kereskedelméből húznak hasznot, komoly aggodalomra adnak okot.

4.1.10 A törvényhozásban bekövetkezett fontos változások ellenére komoly problémák vannak jelenleg a kurdokkal való gyakorlati bánásmód terén. Az őket kisebbségként megillető kulturális jogait még nem tartják megfelelően tiszteletben, bizonyos, a közelmúltban bekövetkezett fontos javulások ellenére, különös tekintettel a kurd nyelvű adásokra. Törökországban a kisebbségi státusz az ország vallási csoportjai számára van fenntartva az 1923-as Lausanne-i Egyezmény alapján, mely kizárólag vallási kisebbségekkel foglalkozik.

4.2 Demokrácia

4.2.1 E címszó alatt az EGSZB szeretné még egyszer kiemelni a Török Gazdasági és Szociális Tanács potenciális fontosságát. Jelentősen hozzájárulhat a demokratikus folyamat megerősítéséhez a döntéshozatal vagy a főbb gazdasági és szociális kérdések terén a legrepresentatívabb érdekcsoportok és a kormány között létrejövő konzultáción keresztül. Ebben az értelemben sokkal többről van szó, mint társadalmi párbeszédről ahogy az Európai Bizottság nevezi rendszeres jelentésében.

4.2.2 A Török Gazdasági és Szociális Tanácsot 2001-ben alapították. A miniszterelnök elnökletével és több miniszter munkájának hozzájárulásával működik. Létrejötté óta nem hívták össze a jelenlegi kormány másfél évvel ezelőtti hatalomrajutásáig. Eddig háromszor ült össze menetrendnek megfelelően, de természetesen nem úgy funkcionált, ahogy az EU - Törökország Közös Konzultációs Tanács Szociális párbeszédéről valamint gazdasági és társadalmi jogokról szóló jelentése (lásd a fenti, 4.1.6. bekezdést) előírja. Inkább úgy tűnik, hogy egy társalgóként működik, ahol állítások hangzanak el és következtetés nélküli viták folynak, nem pedig egy befolyásos testületként, melyben gazdasági és szociális érdekcsoportok a kormány általi hivatalos felkérés alapján komoly erőfeszítéseket tesznek kompetenciájuk és tevékenységük területén a konszenzus elérésére nehéz kérdésekben. Nyilvánvaló, hogy egy ilyen testület és ilyen tevékenységeket nem lehet egyik napról a másikra beindítani, azonban eddig a kormány nem tudta arra ösztönözni a Tanácsban képviselt szervezeteket, hogy valódi tárgyalásokat folytassanak egymással, például azáltal, hogy biztosítja őket arról, hogy amennyiben sikerül értelmes kompromisszumot kötniük, a kormány politikája egyértelműen az utóbbit fogja tükrözni. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság reményei szerint a török kormány komolyan és konstruktívan fog kooperálni a Gazdasági és Szociális Tanáccsal, lehetővé téve a számára, hogy a törökországi demokratizálódási folyamat jelentős tényezőjévé nője ki magát. Az idén februárban a kormány bejelentette, hogy szándékában áll a Gazdasági és Szociális Tanács összetételét felülvizsgálni, különös tekintettel saját domináns helyzetére abban.

4.2.3 Az EGSZB rá kíván világítani a szólásszabadság és a szabad média fontosságára is a törökországi demokratizálódási folyamat szempontjából. Elismeri az e téren elért számos reformot, azonban osztozik az Európai Tanács Emberi Jogi Biztosának aggodalmában amiatt, hogy a változások némelyike (például az Alkotmányt érintők) oly módon értelmezhetők, hogy még több megszorítást tartalmaznak, mint a módosított előírások. Ezen felül az új cikkek gyakorlati alkalmazása és értelmezése alapvető tesztjét jelenti a reformoknak, ugyanúgy mint egyéb területeken. A jogi eljárásokkal kapcsolatos eddigi tapasztalatok sajnos igen kevés következetességet mutatnak ebben a kérdésben.

4.3 A fegyveres erők szerepe a török társadalomban

4.3.1 Az EGSZB számára ismert a fegyveres erők szerepének fontossága az ország korábbi és jelenlegi történelmében valamint a mai török társadalomban. Elismeri, hogy előfordultak esetek, amikor a szerepe pozitív volt. Azonban azt is el kell ismerni, hogy számos nehézség, melyekkel Törökországnak ma szembe kell néznie az 1993-as koppenhágai politikai kritériumok teljesítése során, a hadseregnek a társadalomban történő rendkívül széleskörű részvételéből adódik. Az ilyen fajta beavatkozásnak véget kell vetni egy konkrét program és szigorúan meghatározott határidők alapján.

4.3.2 Az EGSZB számára világos, hogy lehetetlen egy ilyen domináns szerepet - a hadsereg szokásos szerepénél (védelem, belső biztonság) sokkal kiterjedtebbet - az élet számos szférájában nagyon rövid idő alatt kitörölni. Azonban teljesen nyilvánvalóvá kell tenni Törökország számára azt, hogy amennyiben az EU tagjává akar válni, a hadsereg szerepét a többi tagországban elfogadottra kell csökkenteni, vagyis az ország belső és külső biztonságának védelmére valamint a nemzetközi műveletekben való részvételre a parlament általi demokratikus ellenőrzés alapján.

4.3.3 Az Európai Bizottság és az Európai Parlament által már tárgyalt pontokon túl (többek között a Nemzeti Biztonsági Tanács szerepe és összetétele, a hadsereg költségvetéséért vállalt politikai felelősség, a katonai reprezentáció a civil szervezetknél az oktatás és audio-vizuális média terén) itt meg kell jegyezni, hogy a hadsereg és a hadsereg tisztjei is prominens posztokat töltenek be a gazdasági életben. Egy 2003-as jogszabály szerint a fegyveres erők két további költségvetési alapja 2004 végéig bekerül az általános állami költségvetésbe, és 2007-re már megszűnik mint külön kategória. Ezt azt jelenti, hogy 2007-től a fegyveres erők költségvetése teljesen demokratikus irányítás alá kerül. Azonban addig is a fegyveres erőknek megmarad a tekintélyes hatalmuk a török társadalomban és gazdaságban: formális és informális tekintetben is óriási a hadsereg befolyása, amelyet éppúgy átláthatóvá kell tenni, mint a többi gazdasági tevékenységet⁽¹⁾. Ezt a gazdasági aspektust eddig elhanyagolták az EU-val való tárgyalások során, melyek csak a hadsereg erőteljes szerepére koncentráltak a török társadalomban. Az Európai Parlament legutóbbi jelentésében foglalkozott a kérdéssel.

5. Következtetések és javaslatok

5.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Törökországot fejlődő demokráciának tartja, mely fontos előrelépést tett annak érdekében, hogy teljesítse a koppenhágai politikai kritériumokat, különösen 2002. december óta.

⁽¹⁾ Erre példa a hadsereg tisztjeinek nyugdíjalapja, mely rendelkezik egy saját bankkal és egy holding vállalattal, ezenkívül egy nagy autópári vegyes vállalatban a nyugdíjalap a török fél.

Az OYAK által szolgáltatott információ alapján vállalatként hozták létre, mely pénzügyileg és adminisztratív szempontból önálló, a török polgári és kereskedelmi törvények vonatkoznak rá, mint minden más hasonló szervezetre. Fő feladata, hogy tagjai számára előnyöket biztosítson azokon kívül, melyeket a török állam szociális biztonsági terve nyújt, és alapvetően megfelel az EU-ban működő másodlagos nyugdíjalapoknak.

A fegyveres erőhöz tartozó összes katonai és civil tag az OYAK Nyugdíj Alap tagja és az OYAK állandó tagjai maradnak. Azonban azon kívül, hogy tagságának alapját képezi, az OYAK-nak nincs semmilyen viszonya az állammal és a török fegyveres erőkkel befektetések, üzleti vállalkozások, alapok vagy állami segélyek átutalása terén, illetve semmilyen egyéb pénzügyi támogatás formájában. Az OYAK egy alkalmazotti nyugdíjalap, mely megfelel az EU-ban működő hasonló szervezeteknek.

5.2 Törökországnak nem csak ugyanazokat a politikai kritériumokat kell teljesíteni, mint a többi tagjelölt országnak a tárgyalások megkezdése előtt; teljesítményét a reform folyamatban ugyanolyan mérce alapján kell mérni, mint a többi tagjelölt ország esetében. Minden erőfeszítést meg kell tenni, hogy az EU részéről történő kettős mérce alkalmazásának még a gyanúja se merülhessen fel.

5.3 A Koppenhágai Tanács 2002-es döntése azt jelenti, hogy az EU akkor meg volt győződve arról, hogy Törökország ilyen komoly erőfeszítéseinek köszönhetően 2 év alatt képes lesz teljesíteni a politikai kritériumokat. Néhány területtel kapcsolatban, melyeken régi hagyományok és gyakorlatok uralkodnak, ez csak azt jelenthette, hogy a 2004. decemberi kritériumoknak való teljes megfelelés ugyan lehetetlen, így inkább jelentős mértékű valódi fejlődést várnak, ami elegendő lenne a nyitó tárgyalások megkezdéséhez. Még az új tagországok között is van néhány, mely a teljes tárgyalási folyamaton átesett, de nem teljesíti ma teljes mértékben a politikai kritériumokat.

5.3.1 Ezek az adott területeken az EU által Törökországtól 2004. végéig követelendő és valóban reálisan követelhető hiteles fejlődés az, hogy elérkezik azon egy olyan pontra, ahonnan már nincs visszaút. Egyértelmű példa ebben a tekintetben a hadsereg szerepe és a kisebbségek kezelése, első sorban a kurdoké a dél-keleti régióban. Az EGSZB fenntartja azt a nézetét, miszerint a fegyveres erők társadalmi hatalmának nagy mértékű csökkentésével járó, valamint a kisebbségek kulturális jogait érintő reformokat továbbra is a jelenlegi léptékkal és irányba kell folytatni, és reméli, hogy a jövőben nem lesz visszafejlődés, amely a csatlakozási tárgyalások folyamatát tenné kockára.

5.3.2 A hadsereg szerepét az alapvető feladatain kívül, mint a védelem és biztonság garantálása, határozottan vissza kell szorítani, hogy az Európai Unió bízhatson abban, hogy a folyamat visszafordíthatatlanul beindult. A hadsereg költségvetését teljes egészében demokratikus ellenőrzés alá kell vonni. A hadsereg befolyását átláthatóvá kell tenni, és megfelelő intézkedésekkel kell a jövőben is biztosítani ezt az átláthatóságot.

5.3.3 Az Európai Uniónak folytatnia kell a tárgyalásokat Törökországgal a kisebbségek meghatározása tárgyában (amit Törökország a Lausanne-i Egyezmény alapján tesz), tekintettel azokra a nehézségekre, melyeket Törökország számára felvet a fenntartások nélküli ratifikáció szempontjából, valamint az erre vonatkozó nemzetközi eszközök gyakorlati bevezetése terén. E tárgyalás során az Európai Uniónak maximális figyelmet kell fordítania arra a tényre, hogy a 25 tagállama közül néhány szintén igen szűken határozza meg a kisebbségeket, ami ugyanezt a problémát veti fel.

5.3.3.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a Közös Konzultációs Tanács által a regionális fejlesztéssel kapcsolatban végzett munkára utalva⁽¹⁾ hangsúlyozza az EU által támogatott aktív regionális fejlesztési politika fontosságát Törökországban, ami lehetőséget biztosítana a népesség aktív bevonására Törökország dél-keleti (és egyéb) területein a gazdasági és társadalmi fejlődésébe. Az EU regionális politikai mércéinek fokozatos

átvétele Törökország által lehetőséget nyújt egy nagyobb és megbízhatóbb partneri kapcsolat kialakítására a szervezett civil társadalom – különösen a szabad, független és reprezentatív gazdasági és szociális érdekcsoportok – valamint a hatóságok minden érintett szintje között. Közösen kell kidolgozniuk nézeteiket a fejlesztési politika terén. Az Európai Unió és a török szociális-gazdasági szervezetek közötti tapasztalatcserét támogatni kell.

5.3.3.2 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság érdeklődéssel figyeli a török kormány olyan kezdeményezéseit mint a biztonsági erők által a terroristaellenes tevékenység közben okozott károk kompenzációját célzó „2000-es jegyzék” valamint az „Kilakoltatott személyek”, a „Vissza a faluba” vagy a „Rehabilitáció” projekt. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság nagy jelentőséget tulajdonít a népesség jogaival kapcsolatos reformok hihetősége szempontjából annak, hogy a dél-keleti területeken 2004. decembere előtt ezek a kezdeményezések konkrétan az áldozatok javát kezdik-e szolgálni.

5.4 Egyéb területeken, mint például az emberi jogok, melyeken Törökország az ILO-val és az Európai Tanáccsal hosszú ideje tárgyalásokat folytatott és ahol a változás nem, vagy csak nagyon kevésbé teszi szükségessé a régen létrehozott hatalmi pozíciók, tradíciók és vallások kiirtását, Törökországnak képesnek kell lennie erőteljes fejlődést felmutatnia és azokat a követelményeket kielégítenie, melyeket már nagyon hosszú ideje ismer 2004 végére. Akkorra például az ILO 87-es és 98-as Konvenciók megszegésének - melyek körülbelül negyed százada vannak már érvényben – véget kell vetni. Az egyesülési jogban a nem kormány szervezetek működésére vonatkozó antidemokratikus megkötéseket valamint azok napi gyakorlatban való alkalmazását is meg kell szüntetni. A Törökország által folytatott reform folyamat jelenleg pozitív várakozásoknak ad teret. Ezen területen azonban konkrét és teljes eredményeknek kell mutatkozniuk az említett határidőig.

5.5 A Török Gazdasági és Szociális Tanácsnak már az év folyamán sokkal komolyabban részt kell vennie a gazdasági és szociális politika előkészítésében. A kormánynak konzultálnia kell vele a kulcsfontosságú kérdésekről ezen a területen és be kell bizonyítania, hogy komolyan veszi véleményét és javaslatait. Csak a gazdasági és szociális érdekcsoportok számára történő valódi felelősség átadással és annak elfogadása esetén jutalmazással várhatja el a kormány ezektől, hogy komolyan vegyék a Tanácsot, valamint ezzel együtt a kormány szándékait. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság érdeklődéssel tekint a kormány által készített beszámolóra a Gazdasági és Szociális Bizottságra vonatkozóan. Ez azonban nem használható fel érvként azzal kapcsolatban, hogy a szervezett civil társadalom részvétele Törökország gazdasági és társadalmi politikájának alakításában továbbra is késik.

5.6 A civil társadalom megerősítése érdekében Törökországban a kormánynak nem csak meg kell szüntetnie a beavatkozást az eredeti civil, valamint gazdasági és szociális érdekcsoportok működésébe, hanem támogatnia kell a megjelenésüket, segíteni a munkájukat és együttműködni velük.

(1) Jelentések a regionális egyenlőtlenségekről Törökországban/ Regionális fejlesztés, írta: G. CASSINA és M. GUVENC REX/128 – DI CESE 234/2002 rev.2

5.7 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság nézete szerint a Törökországgal a csatlakozási tárgyalások megkezdésének kérdésében pozitív döntést kell hozni, amennyiben Törökország kormánya a következő decemberig elvégezte a következőket:

- lépéseket tett a hadseregnek a török társadalomban betöltött szerepével kapcsolatban a 4.3.1 és 4.3.2 fenti pontoknak megfelelően;
- eltökéltséget mutatott konkrét lépéseken keresztül arra, hogy teljes mértékben a gyakorlatba ültesse az ország dél-keleti területein élő kurdok kulturális jogait biztosító jogi reformokat;
- elkezdte a gyakorlatba ültetni a kifejezett szándékot a dél-keleti területen az 1980-as és 1990-es években kitört erőszakos cselekmények áldozatainak kárpótlása ügyében az önkéntes visszaszolgáltatás, rehabilitáció és kitelepített áldozatok számára nyújtandó kártérítés keretében.;
- jogalkotását és joggyakorlatát a szakszervezetek alapvető jogaira vonatkozóan, teljes mértékben összhangba hozta az ILO 87-es és 98-as Konvencióival;
- megtisztította az egyesülési jogot minden antidemokratikus elemtől és a gyakorlatban felszámolta az eredeti civil társadalmi szervezetek, beleértve a vallási alapítványok működését korlátozó megkötéseket;

Brüsszel, 2004. július 1.

- megteremtette a Törökországi Gazdasági és Szociális Tanácsa szabad és független működésének feltételeit, valamint az értelmes és konstruktív együttműködés alapjait a Tanáccsal.

5.8 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy gondolja, hogy a török kormány által eddig elért reformok a hadseregnek a társadalomban betöltött szerepéből következő problémák tekintetében valamint azok, melyek a kurdok kulturális jogait biztosítják a dél-keleti térségben, a hiteles fejlődést reprezentálják, melyről a fenti, 5.3.1. pontban szó volt.

5.9 Továbbá, ha az 5.7. pontban felsorolt fennmaradó négy bekezdés tartalma teljesül 2004. december előtt, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye szerint megbízható alap teremtődött a tárgyalások megkezdéséhez, melyek a megfelelő időben elvezetnek a kölcsönösen előnyös eredményhez. Ebben az esetben az EGSZB azon a véleményen van, hogy minden egyes európai intézmény – köztük maga az EGSZB is – kezdjen el felkészülni mindazokra a hatásokra, amelyek Törökország csatlakozásával járnak majd az Európai Unió működésére, sőt, fogalmára nézve. Egy ilyen csatlakozás eredményeképpen az Európai Unió oly hatalmasra nőne és megváltozna, hogy ahhoz már az európai közvélemény széles körű támogatására lenne szükség.

5.10 Az Európai Tanács decemberi döntésétől függetlenül az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság folytatja gyümölcsöző együttműködését Törökország szervezett civil társadalmával.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanács, az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága számára: A szociális védelem korszerűsítése a munkahelyek számának és színvonalának növelése érdekében – átfogó megközelítés arról, hogyan lehetne a munkát jövedelmezővé tenni”

(COM(2003) 842 végleges)

(2004/C 302/18)

2004. január 5-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikkelye alapján a fent említett kérdésben.

A „Foglalkoztatáspolitikai, szociálpolitikai és állampolgárság” szekció, melynek az volt a feladata, hogy a Bizottság munkáját előkészítse ezzel a témával kapcsolatban, 2004. június 14-én fogadta el véleményét. Az előadó Donna ST HILL volt.

A 2004. június 30-án és július 1-jén tartott, 410. plenáris ülésén (a július 1-jei ülésen) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 130 igen, 13 nem szavazattal és 24 tartózkodás mellett az alábbi véleményt fogadta el.

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Tanács az idén tavasszal kérte ezt a közleményt, majd összeült, hogy megvitassa, hol tart a szociális védelmi rendszer tökéletesítése és modernizálása, aminek célja, hogy „foglalkoztatás-baráttá” tegye. E célt azáltal kell elérni, hogy nagyobb hangsúlyt helyezzünk az ösztönző eszközökre (azaz a tagállamok segélyrendszereire, a családi és munkahelyi élet összehangolására, a nyugdíjakra és a támogatásokra, amelyek mind a szegénység és a szociális kirekesztettség csökkentését célozzák). Az ülés a Foglalkoztatási Munkacsoportnak az Európai Bizottság számára, 2003. november 30-án írt végső jelentését⁽¹⁾ követte. Ebből a két meghatározó eseményből származó közlemények rávilágítanak azokra a fő foglalkoztatási kihívásokra, amelyekkel Európának szembe kell néznie, és meghatározzák azokat a reformokat, amelyeket meg kell valósítani, ha az EU el akarja érni a Lisszaboni stratégia keretében maga elé kitűzött célokat.

Egyetértenek abban, hogy az Európai Unió késésben van a Lisszabonban, 2000 nyarán kitűzött, nagyra törő céljainak megvalósításában, azaz hogy 2010-re a világ legversenyképesebb és legdinamikusabban fejlődő tudásalapú gazdaságává váljék, amely fenntartható gazdasági fejlődésre képes, amelyben növekszik a munkahelyek száma és minősége, és amelyben erősebb a szociális kohézió is. Mindkét közlemény elismeri, hogy bár a lisszaboni célkitűzések nagyra törőek, Európa nem engedheti meg, hogy elszalassza azokat. A lisszaboni célok megvalósításának legfontosabb előfeltétele pedig az, hogy a tagállamok is hajlandóak legyenek nagyobb erőfeszítésekre.

Ebben a helyzetben minden hivatalos mutató arra enged következtetni, hogy a munkahelyek számának és minőségének növelése négy kulcsfontosságú követelményen alapszik:

1. növelni kell a dolgozók és a vállalatok rugalmasságát,
2. minél több embert kell bevonni és toborozni a munkaerőpiacra,
3. egyre hatékonyabban kell befektetni az emberi tőkébe,

⁽¹⁾ „Állások, állások, állások: több munkahely teremtése Európában”. A Foglalkoztatási munkacsoport (elnök: Win Kok) jelentése (2003. november). Lásd még az EGSzB véleményét a következő témában: „A foglalkoztatást támogató intézkedések” HL C 110., 2004.4.30.

4. jobb kormányzás által kell biztosítani a reformok hatékony megvalósítását.

Míg ezek a – jórészt kínálati oldali – előfeltételek nyilvánvalóan a nemzeti kormányok hatáskörébe tartoznak, ez a vélemény egy újabb követelményt vezet be, mégpedig a köz- és a magán-szféra valódi együttműködését, hogy a munkáltató is felelősséget vállaljon azért, hogy a munka jövedelmező legyen.

1.2 A legutóbbi értékelések mögött továbbá az az indíték áll, hogy biztosítani kell, hogy a munkaerő-kínálatot növelő ösztönzések hatékony egyensúlyban álljanak azokkal az intézkedésekkel, amelyek megfelelő szociális védelmet nyújtanak mindenki számára, miközben megőrizzük ezen a területen a közkiadások hatékonyságát. Ez az egyensúly létfontosságú, ha az országok el akarják kerülni az európai népesség előregedésével fenyegető hosszú távú potenciális veszélyhelyzetet, amely kilátásnak nem csak az optimális munkaerő fenntartására nézve vannak komoly következményei, de maguknak az európai társadalmi rendszereknek az életképességére nézve is. A munkaerőpiachoz való nagyobb ragaszkodás, – a hátrányos helyzetű csoportok, kiváltképp az anyák, a faji kisebbségek, a fogyatékosok és a veszélyeztetett állásban levő fiatalok esetében – a szociális védelem és a munkaerőpiaci bővülés hatékony együttesének fontos célja. Ez a vélemény külön kezeli ezeket a csoportokat, mivel az irányelvek szempontjából nem sok értelme lenne minden elképzelhető hátrányosságot kimerítően felsorolni, illetve mert a fent említett csoportok számára nehézséget jelent kilépni a hátrányos helyzetükből, pontosan a pontatlan irányelvek hagyományainak köszönhetően, amelyek minden munkaerőpiaci hátrányosságot továbbra is egyenlően kezelnek.

1.3 EU-szinten a tagállamoknak a szociális védelmi rendszerek felülvizsgálatára irányuló törekvéseit – azért, hogy a rendszerek a foglalkoztatás szempontjából minél kedvezőbbek legyenek – gazdasági, foglalkoztatási és szociális irányelvek megerősített koordinációja vezérli. Az EU 2010-ig nagyra törő célokat tűzött ki maga elé: a foglalkoztatottsági szintet 70 %-ra, a nők foglalkoztatottsági arányát 60 %-ra, az 55-64 év közötti polgárok foglalkoztatottsági arányát pedig 50 %-ra szeretné emelni. Ezeket a célokat számos irányvonal és ajánlás is támogatja, amelyek az átfogó gazdaságpolitikai és a foglalkoztatási iránymutatásokban, valamint a nyílt koordinációs módszerek közös célkitűzéseiben találhatóak a nyugdíjak és a társadalmi integráció terén.

2. Általános megjegyzések

2.1 Ezt az értékelést fontos, hogy közép- és hosszú távú perspektívából szemléljük, mivel ha a munkaerőpiacra minél több embert szeretnénk toborozni, ez költségeket is jelent, mind a munkanélküli vagy gazdaságilag inaktív személyek, mind a kormányok számára, ahogyan a reformok esetében is szükségképpen növekednek a költségek, mielőtt a munkanélküliségnek, illetve az alulfoglalkoztatottságnak a kormány vállán nyugvó gazdasági terhe ténylegesen enyhülne. Azok a köz- és magánbefektetések, amelyeknek célja az emberek felkészítése egy tudásalapú gazdaságra és a munkaképes korú lakosság emberi tőkájének folyamatos fejlesztése, hosszú folyamatok ugyan – akár 20 évig is eltarthat, amíg teljesen beérnek –, de ezek térülnek meg a legnagyobb mértékben azok közül a befektetések közül, amelyek egy ország munkaerőpiacának átalakítására irányulnak. Pontosan az alacsonyabb szakértelmű dolgozóknak lenne szüksége a magasabb szintű végzettséget célzó magán- és állami befektetésekből részesülnie, különösen az állami intézmények és a munkaadók által nyújtott továbbképzési lehetőségekre, hogy a tudásalapú gazdaság megváltozott körülményeivel meg tudjanak küzdeni. A hosszabb távú, kínálati oldali termelékenységi intézkedések hatására csökken az alacsony szakértelműek kínálata; csökken a munkanélküliség (különösen a hosszú távú); növekednek a munkaerőpiaci részvételi arányszámok (különösen a nőké); és összességében növekszik a termelékenység. Ezek tartós eredmények. Egy csupán a kínálatra irányuló stratégia azonban nem elégséges. Ehhez kellene még társulnia a munkaerő iránti kereslet emelkedésének, azaz a munkahelykínálat emelkedésének, aktív foglalkoztatást ösztönző gazdasági és pénzügyi politika révén. Azonban egyes tagállamok, amelyek az alacsony szakértelműek – az emberi tőke megszerzésének árán történő – munkába bocsátásának gyors jövedelmére összpontosítanak, nem valószínű, hogy tartós megoldásokat fognak találni az ilyen kategóriájú dolgozók szakmai életének számos pontján felmerülő „alacsony fizetés/semmilyen fizetés” dilemma megoldására. Így a hatások bár azonnal jelentkeznek, de ugyanilyen gyorsan meg is szűnnek, mivel az alacsony szaktudás életképessége nem tartható fenn a mai globális gazdaságban. Ezért a költséghatékonyság ebben a tekintetben éppolyan fontos kulcsszó, mint a költségek csökkentése.

2.2 Amíg a munka jövedelmezővé tételének politikáját továbbra is a juttatási és adórendszerekkel kapcsolatos hagyományos pénzügyi ösztönzésekre alapozzák, a többi ösztönzés, mint például a gyermekgondozási segély, a fogyatékosok számára biztosított hozzáférési lehetőségek és speciális ellátás, az oktatási és a közegészségügyi alapok egyre inkább mint kiegészítő szereplők válnak elfogadottá. Ezért inkább az átfogó nemzeti megközelítések ajánlottak, amelyek az állás megszerzését és megtartását támogató pénzügyi és egyéb ösztönzések széles skáláját foglalják magukban, mintsem azok a megközelítések, amelyek csak az egyik vagy a másik módszert emelik ki. Visszatérve, ha a hosszú távú fenntarthatósági kilátásokat helyezzük előtérbe, ezeket a gondozási és emberitőke-befektetési kérdéseket a kedvezményezett (pl. a dolgozó szülők gyermekei és nem maguk a szülők) szempontjából kell megvizsgálni, mivel ezek a jogok és juttatások munkaerőpiaci összefüggésben az emberi tőke gyorsított fejlesztésének állandó alapját képezik a későbbi évek során. Az EU struktúraalapoknak nagyobb támogatást kellene nyújtaniuk az alacsony szakértésű munkakeresők számára, és az alapvetően hosszú távú befektetések számára az emberi tőkébe és a szociális infrastruktúrába.

2.3 Számos tagállam, társadalmi partnereivel együtt, egyre többet fektet be azokba az aktív intézkedésekbe, amelyek a munkaerőpiacra visszatérőket vagy az ott előre haladókat – akik fejlesztik szaktudásukat és javítják foglalkoztatási esélyeiket – támogatják. Ennél azonban sokkal több figyelmet kell szentelni a kereslet meghatározó tényezőinek – köztük az adórendszerbeli ösztönzéseknek és a legjobb munkáltatói gyakorlatok elősegítésének – ahhoz, hogy a gazdaság sebezhetőbb csoportjainak – így az idősebb és a fogyatékos dolgozóknak – is segítséget tudjunk nyújtani. Az EGSzB arra biztatja az illetékes EU-hatóságokat, hogy segítsék elő és tökéletesítsék a keresletserkentő politikákat, amelyek pozitívan hatnak a foglalkoztatottság szintjére és minőségére, továbbá sürgeti, hogy vegyék be ezekben a testületi szociális felelősségnek a foglalkoztatásról szóló lisszaboni célkitűzés elérésében játszott szerepéről szóló példákat és kilátásokat is. A munkáltatóknak és a munkavállalóknak egyaránt érdekeltnek kell lenniük „a munka jövedelmezővé tételében”. A keresletserkentő politikák számára ezért kiegyensúlyozott, „nyerő-nyerő” megközelítésre van szükség, amely lehetővé teszi a munkáltatók számára, hogy a cég alaptevékenységeivel foglalkozzanak és munkahelyeket hozzanak létre, az álláskeresők számára pedig, hogy olyan fizetési kategóriát kínáljon munkát találjanak, amely magasabb, mint amit a munkanélküli-segély vagy a társadalombiztosítás nyújtana, illetve létbiztonságot adna. Ahogyan az EGSzB már korábban érvelt, a „tagállamokban az adózási és társadalombiztosítási rendszereket úgy kellene szervezni, hogy megérje a munkaerőpiacra belépő dolgozóknak ott is maradni és szakmailag fejlődni ... olyan intézkedések támogatása révén, amelyek hatására jelentősen emelkedik az elfoglalható állások száma”⁽¹⁾.

2.4 A családi és munkahelyi élet összehangolására irányuló köztámogatás célja, hogy segítse a családokat olyan tevékenységek elvégzésében, amelyek alapvetőek a társadalom közvetlen szervezésére és fennmaradására nézve. Ez különösen a családoknak a gyermekek születésében, táplálásában és oktatásában, illetve az eltartott családtagok – főleg a beteg, fogyatékos vagy idős hozzátartozók – gondozásában nyújtott támogatást foglalja magában. A demográfiai öregedés kontextusában ezek a politikák – mint a hanyatló termékenységi arány visszafordításának eszközei – egyre fontosabbá válnak.

2.5 Az is fontos azonban, hogy a családi juttatások eszközei ne befolyásolják kedvezőtlenül a munkára serkentő ösztönzéseket. Egyes országokban az, hogy az eltartottak családi juttatásait elkülönítik a munkanélküli-segélytől, hozzájárul a munka-kezdés pénzügyi ösztönző eszközeinek megerősítéséhez, különösen az anyák és az idős hozzátartozóikat eltartó nők esetében. Ha költségi vagy fizikai elérhetőségi okok miatt nem áll rendelkezésre olyan anyagi támogatás, amely mellett anyagilag megengedhető a gyermekgondozás, ez nagyon fontos akadályt jelent a szülők, különösen az anyák munkaerőpiaci részvétele előtt. Így a kielégítő és előteremthető segély formájában nyújtott gyermekgondozási ellátásnak a munkaerőpiaci részvételben játszott kulcsszerepét igen örömdetesnek kell tekinteni és bőkezűen támogatni kell. Egyes tagállamokban a gyermekszülésre képes korban levő nők egyre kevésbé kötelezik el magukat a gyermekvállalás mellett, mert az anyasággal járó pénzügyi költségek egyszerűen túl magasak, ami a dolgozó nők számára egyfajta adónak is tekinthető. Ezek a megközelítések nemzeti szempontból nézve szülőköröknek tűnhetnek, ám még inkább hamis gazdaságot alkotnak a döntéshozó szervek részéről, akik többet tehetnének az európai születési arány folyamatos csökkenésének megállításáért azzal, ha biztosítanák, hogy mind pénzügyi, mind nem pénzügyi ösztönzéssel növelik a nők foglalkoztatási arányát.

⁽¹⁾ Lásd az EGSzB véleményét a következő témában: „A foglalkoztatást támogató intézkedések”, HL C 110., 2004.4.30., 4.1 pont.

2.6 A szakmai és a földrajzi mobilitás döntő fontosságú a magas szintű gazdasági hatékonyság szempontjából, ezért intézkedéseket kell hozni annak biztosítására, hogy megőrizhessék az igényüket a törvényes és vállalati nyugdíjrendszerre az EU-n belül, akkor is, ha a munkaadó vagy a lakhely megváltozik. Fontos továbbá azokat célba venni, akik újonnan lépnek be a munkaerőpiacra, illetve akik munkavállalóból vállalkozóvá lépnek elő azért, hogy biztosítsák maguk számára a megfelelő szociális biztonsági támogatást. Lehetőség van a szakmai mobilitás utolsó lehetőségként történő igénybevételének csökkentésére is, mégpedig a stagnáló helyi gazdaságok ösztönzésével – állami és magánbefektetések partneri együttműködésén keresztül – a helyi foglalkoztatási piacok maximális kihasználása érdekében. Figyelembe véve, hogy míg a megnövekedett szakmai mobilitást egyrészt az okozhatja, hogy adott szakképzettségek elhagynak egy területet egy másik javára, a mobilitási érem másik oldala az, hogy az egyének szabadon költözhetnek oda, ahol valóban igény van a szaktudásukra, illetve ahol lehetőség is van megtapasztalni azt a technológiaváltást, amellyel bővíthetik jelenlegi szaktudás-alapjukat. A mobilitást ezért nem szabad szűklátókörűen veszteségként értékelni, sokkal inkább úgy, mint a megfelelő szaktudás és tehetség hatékonyabb kiosztását oda, ahol legjobban szükség van rájuk.

2.7 A fizikai és szellemi alkalmatlanság jelentősen csökkenti a munkaerő-kínálatot, különösen az ötvenes és hatvanas éveikben járó munkások körében, akik az Európai „a munka jövedelmezővé tétele” stratégia elsődleges tárgyát képezik. Egyes tagállamokban az 55-59, illetve a 60-64 év közötti lakosságának akár egyötöde, sőt, negyede részesül rokkantsági nyugdíjban és marad távol a munkaerőpiactól. Ez a tény a munka jelenlegi világában meglévő nagy megterhelésre utal, ami magas fizikai és lelki kórással jár. Ezzel a problémával, mely összefügg a munkahelyi egészség ügyével, úgy lehetne megküzdni, ha megfelelő megelőző stratégiával biztosítjuk a dolgozók munkahelyi védelmét, egészségét, illetve javítunk a munkahelyi körülményeken. Az olyan személyeknek, akiknél nem teljes munkaképtelenségről van szó, csupán csökkent munkaképességről, kicsi az esélyük, hogy ezekkel a hátrányokkal együtt megfelelő munkahelyet találjanak. Ezért kellene növelni az ilyen munkahelyek kínálatát, hogy ezzel a nem teljesen munkaképes embereknek is esélyük legyen munkát találni. Azonban az ilyen álcázott munkanélküliségi helyzetben levők közül sokan szívesen folytatnának inkább jövedelmező tevékenységet, ha még maradt elegendő munkaképességük. A tagállamoknak meg kell tenniük a szükséges intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy a foglalkoztatási és rokkantsági ellátások ne kényszerítsék a fogyatékos dolgozókat a munkanélküliség csapdájába, hanem a fogyatékos dolgozók érdekében inkább növelniük kell a szociálpolitika által biztosított különböző lehetőségek kiegészítő jellegét. Azonban fel kell ismerni, hogy a munkaképtelenség a munkaképesség spektrumán található, és az új gondolkodás úgy határozza meg a munkaképtelenséget, mint a társadalom választását egy olyan személyre, aki a környezetét munkaképtelenné teszi, és nem úgy, mint azt a fizikai vagy egyéb gátló tényezőt, amely önmagában meghatározza, hogy egy személy munkaképtelen-e vagy sem. Ebben az összefüggésben az EGSZB óvatosságra int az olyan politikákkal szemben, melyek gondatlanságból homályos adatokat közölnek a munkanélküliség valódi szintjéről. Miközben továbbra is védik és támogatják a fogyatékkal élők érdekeit, nagyon fontos, hogy a tagállamok az egész Unió területén közös erővel keressék és vegyék át a legheylesőbb gyakorlatot a rokkantsági politika területén. Éppen ilyen fontos az is, hogy a bevált gyakorlatok és a pozitív intézkedések számára létrejövő nyílt koordinációs keret, amely a fizikai és szellemi munkaképesség teljes skáláján a foglalkoz-

tatás és önfoglalkoztatás előmozdításával kapcsolatos juttatásokat biztosít.

2.8 A felnőtt dolgozókat tekintve a stockholmi Európai Tanács azt a nagyra törő célt tűzte ki, hogy az 55–64 év közötti személyek foglalkoztatottsági arányát 50 %-ra szeretné növelni (2002-ben ez az arány 40,1 % volt, a 60–64 év közöttieknek pedig csupán az egynegyede). A barcelonai Európai Tanács egy ezt kiegészítő nagyra törő célt tűzött ki a tagállamok elé: szeretné, ha 2010-ig olyan intézkedéseket lehetne hozni, melyek révén öt évvel emelkedne a munkaerőpiacról kilépők effektív átlagos életkora. Ezeknek a céloknak az elérése döntő fontosságú azért, hogy a szociális védelem a jövőben is pénzügyileg fenntartható legyen, különösen, hogy a jövő nyugdíjainak számára biztosítani lehessen a megfelelő szintű jövedelmet. Az EGSZB ezt elvben értelmes célkitűzésnek tartja, feltéve, hogy a munkaerőpiac lehetővé teszi az idősebb dolgozók foglalkoztatását és, hogy különleges intézkedések révén javítják hosszú távú foglalkoztathatóságukat. Hacsak nem lesz elegendő megfelelő munkahely az idősebbek számára, ennek a követelménynek az eredménye a munkanélküliség emelkedése és a nyugdíjak csökkenése lesz.

3. Külön megjegyzések

3.1 A konkrét, bizonyos rétegeket célzó gazdasági politikák mellett a munka jövedelmezővé tétele a folyamatról is szól. A munka jövedelmezővé tételének egyik területe, amely már megérett egy közszektori reformra, annak számtalan módja, ahogyan a szociális védelmi rendszerek elősegítik a még munkaképes idősebb dolgozók kilépését a munkaerőpiacról. Például számos tagállamban azok, akik már hosszú ideje fizetik a hozzájárulást, jóval az alap-nyugdíjkorhatár alatt jogosultak lehetnek nyugdíjra, annak ellenére, hogy emiatt gyakran jelentős pénzügyi hátrányba kerülnek. Ezek a dolgozók munkájukkal továbbra is hozzájárulnak a gazdasághoz, ezért a további választási lehetőséget inkább megkönnyíteni kellene számukra, legalább azáltal, hogy a munkaerőpiacot fogékonyabbá tesszük az idősebbek igényeire. A nők esetében a munkaerőpiacról történő kilépés gyakran nem önkéntes, inkább a nőkkel szembeni munkahelyi diszkriminációval függ össze. Ez a nők nyugdíjra való jogosultságára is kihat, akik közül a legtöbbször félbeszakadt szakmai karrierrel (anyaság, illetve gyermek-/idősgondozás miatt), a foglalkozások bizonytalan és alacsony fizetésű, „női” szakmákra való elkülönülésével, valamint a nemi alapú fizetési szakadékkal kell majd szembesülnie, melyek mindegyike csökkenti a nyugdíjrendszerhez való hozzájárulás időtartamát és mennyiségét egyaránt, és csak rontja a nők nyugdíjaként várható gazdasági esélyeit, mert fizetett állásukból idő előtt kell kilépniük. A szegénység „elnőiesedése” már régóta foglalkoztatja a politikusokat, Európa lakosságának elöregedése pedig sürgős politikai intézkedéseket tesz szükségessé, a nőknek, egész életükön át tartó, gazdasági elszegényedésének kiküszöbölésére. Például aktív dolgozó életük során a nők elleni diszkrimináció is jelentősen enyhülne a nyugdíj alatt, ha a nyugdíjjogosultságok kiszámításakor nagyobb súllyal esne latba a gyermekgondozási időszak alatti helyettesítések időtartama.

3.2 Egy másik példa arra, hogy hol kell megfelelő adminisztratív reformoknak a köztehetetlenség helyébe lépnie: biztosítani kell, hogy a munka jövedelmezővé tétele ne tegyen különbséget a nemek között. Míg egyes újonnan csatlakozott tagországok tele vannak olyan szociális és foglalkoztatási politikákkal, amelyek korlátozzák a nők munkavállalási lehetőségeit, mások kiegészítő adó- és szociális politikákkal segítik a nők munkaerőpiacra való magas szintű részvételét. Ezek a korábban kiugróan

magas foglalkoztatási arányok a piacgazdaságra való áttérés során egyre csökkennek. Fontos, hogy a teljes foglalkoztatottság elérésében a női dolgozóknak köszönhető előnyt nem szabad feláldozni a csatlakozó országok gazdaságának átszervezésére irányuló, nemekkel szemben elvakult erőfeszítés oltárán. A nemzeti döntéshozó szerveket arra kell ösztönözni, hogy mindenekelőtt azokat a dolgozókat részesítsék előnyben, akik számára a munka jövedelmezővé tétele a legnagyobb kihívást jelenti, és nem pedig, hogy továbbra is egyenlő mértékben hátrányosnak tekintsenek minden munkanélküli, illetve alulfoglalkoztatott csoportot.

4. Külön megjegyzések az Európai Bizottság hét politikai tanulságának némelyikéről

4.1 Első politikai tanulság: az EGSzB úgy véli, hogy az új szociális védelmi eszközök létrehozásának, valamint a meglévők jobb kihasználásának gondolatát nem elvetni kellene, hanem inkább továbbfejleszteni és a kettőnek egymást kiegészítenie. A fiatalokra irányuló segélyek és szolgáltatások egymástól független és eltérő formái például már nem helyénvalóak, elég csak azt figyelembe venni, ez az emberi életszakasz példátlan mértékben meghosszabbodott. Egy a kifejezetten ezt a korcsoportot célzó szociális védelmi eszközök hiánya miatt egyes fiatalok elhamarkodottan az alacsony szaktudást nyújtó képzést és az ezt igénylő állásokat választják, aminek súlyos következményeit egész életükben viselniük kell, és aminek pozitív hatása a társadalmi célú közkiadásokban is ennek megfelelően jelentkezik. Hasonlóképpen az élethosszig tartó foglalkoztatottság új szociális védelmi eszközeinek hiánya – amely képzéssel, munkával és az önmagáról való gondoskodással töltött időszakok váltakozását tenné lehetővé a szegénység vagy a társadalmi kirekesztés kockázata nélkül – jelentősen gátolja a munkaerőpiac mobilitását és rugalmasságát (hatodik politikai tanulság).

4.2 Az EGSzB rendkívül fontosnak tartja, hogy a tagállamok által elfogadott számos, a szociális juttatásokat „aktivizálni” próbáló kezdeményezés középtávú hatásainak alapos figyelmet szenteljünk.

4.3 Az EGSzB úgy véli, hogy eljött az erős európai ösztönző eszközök ideje (különösen a szociális partnerekre irányuló és a velük együtt megvalósított eszközöké) a kiegészítő szociális védelmi szerkezetek összehangolásának elősegítésére. Ahogyan az Európai Bizottság azt ki is emelte: ezek a szerkezetek a szociális védelem fontos alkotóelemeivé fejlődnek (hetedik politikai tanulság).

5. Összefoglalás és ajánlások

5.1 Az EGSzB összetartásra szólítja fel az európai tagállamokat a munka jövedelmezővé tételével kapcsolatos törekvéseikben azáltal kapcsolatos törekvéseikben azáltal, hogy – a fizetett munka előtt felállított összes akadályt célba véve – a foglalkoztatást igazi, gazdaságilag vonzó lehetőségként kínálják fel a munkanélküliséggel vagy a szociális segélyekkel szemben.

A nemzeti politikáknak lehetővé kell tenniük az alacsony fizetésűek és szakképzettségűek számára, hogy a munka révén elkerülhessék a szegénységet és a munkanélküliséget. Ezért a legfontosabb kérdés, amellyel a tagállamoknak szembe kell nézniük a munka jövedelmezővé tétele során, az az, hogy hogyan lehet a munkavállalók és munkanélküliek támogatásának egy olyan, közös és elfogadható szintjét megtervezni, amely továbbra is a munkaerőpiaci részvételre buzdít. Az EGSzB mindig is különbséget tett a gyors hasznot váró politikák – amelyek rövid, de kilátások nélküli hasznot jelentenek az alacsony szakképzettségűek számára – és a hosszabb távú emberitőke-befektetések között – amelyek a munka jövedelmezővé tételének kulcsát képezik, különösen a legjobban sebezhető réteg számára, hosszú távra fenntarthatóan.

5.2 Az EGSzB hangsúlyozza, mennyire tekintélyes mértékben járulnak hozzá a magáncégek és -munkáltatók az európai foglalkoztatási célkitűzések eléréséhez. Törekedni kell arra, hogy megtaláljuk azokat a megvalósítható keresleti politikákat, amelyek a munkáltató viselkedésének megváltoztatását célozzák, méghozzá úgy, hogy az Európa-szerte a jobb minőségű, fenntartható foglalkoztatás lisszaboni célkitűzésének megvalósítását segítse elő. Az Európai Bizottságnak bizonyítékokat és tapasztalatokat kell felmutatnia – és elterjesztenie – olyan esetekről, ahol a cég megfelelő viselkedése emelte a munkahelyek minőségét és mennyiségét; és módot kell találnia arra, miképpen lehet ezeket a sikereket megismételni.

5.3 Az európai gazdaságokban a jó gyakorlat támogatása mellett szorgalmazni kell a munkáltató nem megfelelő viselkedésének – többek közt a nemi hovatartozáson, a faji származáson, a szexuális irányultságon, valláson vagy koron alapuló megkülönböztetéseknek – a büntetését is az újítások támogatása, a munkaerő-kínálat növekedése és a hosszabb szakmai élet lehetősége érdekében. A munkahelyi megkülönböztetés a tehetős embereket a földalatti vagy nem hivatalos szektorba kergeti, ahol alacsony a termelés, gyengék a képzésre és a befektetésre ösztönző erők, és nincs szociális védelem. Az efféle irracionális gazdasági viselkedés nemcsak Európát fosztja meg versenyképességétől, de a nemzeti gazdaságokat is az adóbevételüktől, amelyekre pedig nagy szükségük van.

5.4 Ezért a tagállamokban számos eszközt és juttatási rendszert kell bevezetni, erős nemzeti koordinálással a háttérben, amely egyensúlyt teremt a munkaerő-kínálat és a keresleti eszközök között. A juttatásoknak és az adószinteknek a bevételre gyakorolt és a háztartásokra vetített összehatását gondosan ki kell egyensúlyozni és fel kell mérni, különös tekintettel azokra az ösztönzési struktúrákra, amelyeket ezek a szegény háztartások számára teremtenek. Már korábban is hangsúlyozták, hogy más intézkedések, mint például a gyermekgondozási segély, a rugalmas munkaidő, az állásbiztonság, a szakmai mobilitás és a képzési lehetőségek is alapvető fontosságúak egy olyan átfogó politikai kerethez, amely a munkát jövedelmezővé hivatott tenni.

Brüsszel, 2004. július 1.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témáról: „Az Európai Bizottság által a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának írott alábbi közleményéről: A textil- és ruházati ágazat jövője a kibővített Európai Unióban”

(COM(2003) 649 végleges)

(2004/C 302/19)

2003. október 28-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikkelye alapján a fent említett kérdésben.

Az „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció, melynek az volt a feladata, hogy a Bizottság munkáját előkészítse ezzel a témával kapcsolatban, 2004. június 9-én fogadta el véleményét. (Előadó A. Pezzini, társelőadó M. Nollet).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2004. június 30-án és július 1-én tartott 410. plenáris ülésén 81 igen szavazattal a következő véleményt fogadta el.

1. Bevezetés

1.1 Az a tény, hogy az európai textilipar továbbra is 2,1 millió embert foglalkoztat, jelzi, hogyan tartotta meg életképességét és nagy potenciálját. Ez a szám több mint 500 000-rel nőtt az új tagállamok csatlakozásával. A mind az eljárások, mind a termékek terén véghezvitt jelentős újításoknak köszönhetően az ipar továbbra is több mint 200 milliárd eurós éves forgalommal járul hozzá Európa gazdagságához, ha nem vesszük figyelembe a mellékágazatot, és azt az erőteljes növekedést – különösen a „nem hagyományos” ágazatban (hi-tech műszaki textíliák⁽¹⁾) – amely most majdnem 30 %-át adja a teljes termelési eredménynek a forgalom 8-10 %-át megközelítő kutatás-fejlesztési kiadások mellett.

1.2 Az Európai Unió a világ textil- és ruházati iparának legnagyobb résztvevője. Az a feltételezés, hogy a globalizáció elkerülhetetlenül mellékvágányra állítja az iparilag fejlett országok textiliparát, hamisnak bizonyult, és ez határozottan igaz Európára is. Az európai kontinens még mindig a világon a textilipari termékek legnagyobb exportőre és ruhaexportban a második legnagyobb a 2002-ben 350 milliárd eurót meghaladó egyetemes export-import piacon (a világkereskedelem 6 %-a).

1.2.1 Itt érdemes megjegyezni, hogy Kína a legnagyobb ruhaexportőr a világon.

1.3 Európának sikerült eddig a minőség és a szervezettség területén meglevő olyan előnyeit kihasználnia, mint a kis sorozatok, a divatrendszer, az igen kreatív haute couture, a keresletre való gyors reagálás, a gyors gyártás és a rövid szállítási határidők. A nanotechnológiának és az új rostszálaknak köszönhetően újítások történtek az eljárások és az intelligens anyagok, pl. az olyan műszaki textíliák területén, amelyek igen versenyképesek és növekvő kereskedelmi többletet jelentenek. A textíliák legújabb vegyi kezelése új termékek létrehozásához vezettek. Ki kell emelni itt, hogy az ágazatban országonként nagyon eltérőek a piachoz való általános hozzáférés feltételei. Miközben az EU átlagosan 9 % alatti vámtarifákat alkalmaz, sok

⁽¹⁾ A „műszaki textíliákat” egyre nagyobb mértékben használják fel a következő területeken: ruházat, agrotechnika, építőipar, geotechnika, háztartási műszaki cikkek, ipari műszaki cikkek, orvosi, közlekedési, környezetvédelmi, csomagolási technika, védelmi rendszer- és sporttechnika. Lásd: 2. függelék.

más országban a tarifák a súlyos, nem vámjellegű korlátokon kívül elérik egészen a 30 %-ot.

1.4 Európában a textil- és ruhaágazatnak sikerült lépést tartania a radikális változások sorával, és gyorsan kihasználta az új technológia előnyeit, hogy megfelelő választ találjon a különböző termelési költségekre, gyorsan reagálva a globális versenytársak felbukkanására. Az európai ipar válasza egyrészt a korszerűsítés iránti erős elkötelezettség volt, amelyet versenyképes átszervezés és a technológiai vívmányok felhasználása révén ért el, másrészt egy új piaci pozíció megszerzése a hálózatok lehetőségeinek a termelés, elosztás, innováció és technológiai marketing területén való kiaknázásával.

1.5 2002-ben az ágazatban a hozzáadott érték kb. 9 %-át, mintegy 5 milliárd eurót tett ki a bruttó befektetés értéke. Természetesen ennek majdnem 70 %-a irányult a textilágazatba, míg a ruhaiparnak kb. 30 % jutott. A textilágazat kereskedelmi mérlege pozitív, miközben a ruhaiparban az import meghaladja az exportot. Ráadásul a textil- és ruhaágazat, amelyhez a lábbeliket is hozzá kell számítani, nagyon sokrétű, összetett ipar, a termékek óriási sokféleségével: a magas műszaki színvonalú szintetikus szálaktól a gyapjúfeldolgozásig, a pamuttól az ipari szűrőig, a szőnyegetől a magas szintű divatig, a nemezipapucsától a korróziót okozó vegyszerek ellen védő lábbelikig.

1.6 A textil-, ruha- és cipőipar az Európai Unió öt legnépesebb országában koncentrálódik, és ezek a cégek az ágazat európai össztermelésének több mint háromnegyedét adják. A hozzáadott érték is ezekben az országokban összpontosul, amelyek közül Olaszország messze a legjelentősebb, őt követi az Egyesült Királyság, Franciaország, Németország és – kisebb mértékben – Spanyolország. A kisebb országok közül Portugália, Belgium és Görögország különösen jelentősek a hozzáadott érték szempontjából. Belgium különösen a műszaki és intelligens textíliák területén tevékeny. Az új tagállamok közül az ágazat különösen jelentős Lengyelországban, Észtországban és Litvániában, a tagjelölt országokban pedig Törökországban, Romániában és Bulgáriában.

1.7 A foglalkoztatási arány évente átlagosan 2,6 %-kal csökkent az elmúlt öt év során. Ez alól a tendencia alól egyedül Spanyolország és Svédország a kivétel, ahol nőtt a foglalkoztatás (+2 %) az ágazatban 1995. és 2002. között. Az ágazat piaci globalizációjának teljes értékű résztvevőjeként az európai textilipar alaposan átszervezte és áramvonalasította társaságait, a legmunkaigényesebb műveleteket alvállalkozóknak adta ki, és ehelyett a legnagyobb szakképzettséget igénylő eljárásokra összpontosított. Az információs és kommunikációs technológia, az új technológia és a hatékonyabb termelési módszerek felhasználása is szerepet játszott ebben.

1.8 A kereskedelem vonatkozásában az importkvótáknak meg kell szűnniük, amikor a Multiszálakról Szóló Egyezmény fokozatosan megszűnik 2005-ben. Ez azt jelenti, hogy az összes félnek erősen törnie kell a fejét azon, hogyan lehet a textiltermékekre vonatkozó új kereskedelmi feltételeket teremteni annak érdekében, hogy az európai textilipar globálisan versenyképessé váljék, és egyidejűleg korrekt feltételeket szavatoljunk a legszegényebb és különösen sebezhető országok számára is. Egyre világosabb, hogy elsőbbséget kell adni a „Barcelona Folyamat” megvalósításának. Ez egy szabadkereskedelmi övezetet jelöl ki Európa és a Földközi-tenger teljes déli partja között, vagyis megvalósítja a páneurópai–mediterrán területet.

2. A Bizottság javaslata

2.1 A Bizottság közleménye – a Lisszaboni Stratégiát kifejezetten az ágazatra alkalmazva – a textil- és ruhaágazat teljes problémájára egy, az ágazat versenyképességének és dinamizmusának fokozására irányuló ajánlással válaszol.

2.2 A közlemény az ipar- és kereskedelempolitikán alapuló, a foglalkoztatásra, a kutatásra és a műszaki fejlesztésre, az innovációra, a szakképzésre, a regionális fejlesztésre, a fenntartható fejlődésre, a testületi társadalmi felelősségre, a közegészségügyre, a fogyasztóvédelemre, a hamisítás elleni küzdelemre, a márka-, ill. az ipari és szellemi tulajdonhoz fűződő jogokra, a versenypolitikára és az állami támogatásra különös hangsúlyt helyező intézkedéseket javasol.

2.3 A Bizottság javasol néhány területet, amelyeken az iparpolitikai intézkedéseknek hatékonyabbnak és hatásosabbnak kell lenniük, ezek:

- kutatás, fejlesztés és innováció, új anyagok és intelligens anyagok, nanotechnológia, új gyártási folyamatok és tisztább technológia, összpontosítás a divatra és a kreativitás ösztönzése;
- testületi társadalmi felelősség: a nemzetközi munkaügyi és környezetvédelmi normák betartása, az ipari változások felelős irányítása, konzultáció a dolgozókkal;

- oktatás és képzés: a kis- és középvállalkozások számára könnyebb finanszírozhatóság áramvonalasított eljárásokon keresztül; információk terjesztése, tevékenységek összehangolása;
- a hálózatok lehetőségeinek és kapacitásának fejlesztése;
- Dohai Program a vámtarifák csökkentése és összehangolása és a nem vámjellegű kereskedelmi korlátok lebontása érdekében;
- az európai-mediterrán terület befejezése 2005-re annak érdekében, hogy azokban az országokban, ahol a származásmegjelölési szabályok és az adminisztratív együttműködési rendszerek azonosak, a textilipari termékek szabad mozgása biztosítva legyen;
- címkézési rendszerek az EU-ba való bejutáshoz: a címkehasználat vizsgálata a nemzetközi munkaügyi és környezetvédelmi normákkal összhangban levő termékeken;
- az EU kereskedelmi kedvezményei: a 49 legszegényebb országra (LDC – legkevésbé fejlett országra) ⁽¹⁾ való összpontosítás és a kedvezményes státusz kiterjesztése a félkész ruházati termékekre;
- a csalás és hamisítás elleni küzdelem, az ipari és a szellemi tulajdon védelmét szolgáló meglévő intézkedések megerősítése és újak elfogadása, ellenőrzések a tisztességtelen piaci magatartás megelőzésére, a közös vámrendszer megerősítése;
- „Készült Európában” eredetjelölő címke az európai minőségi termékek támogatására és a fogyasztók védelmére;
- a Strukturális Alapok felhasználása és új irányelvek kidolgozása, különösen a „Pénzügyi kilátások 2007. és 2013. között” keretében.

2.4 Ezenkívül a Bizottság közleménye néhány módszer feltárását javasolja:

- lépések az érdekelt személyek szintjén;
- lépések a tagállamok szintjén;
- lépések európai uniós szinten;

2.4.1 Egy, a Bizottság, a tagállamok és a szociális partnerek képviselőiből álló magas szintű csoport létrehozását javasolja azért, hogy az ellenőrizze a kezdeményezéseket és azok megvalósítását a különböző szinteken. A közlemény a 2005 tavasza és 2006 vége között készítendő rendszeres jelentésekről is rendelkezik.

⁽¹⁾ 49 kevésbé fejlett ország van, amelyek közül 40 ACP (afrikai, karibi és csendes-óceáni) ország és 9 nem ACP-ország: Afganisztán, Banglades, Bután, Kambodzsa, Laosz, Myanmar, Maldív-szigetek, Nepál, Jemen.

3. A textilipari képviselők nézőpontja

A bizottság 2004. január 21-én brüsszeli épületében meghallgatást tartott a textilipar képviselői számára. Az ezzel a témával kapcsolatban kifejtett nézetek tükrözik az írásban megkapott hozzászólásokat és a meghallgatás folyamán tett nyilatkozatokat⁽¹⁾.

3.1 A jelenlévő szociális partnerek – munkaadók, szakszervezeti képviselők és a helyi közigazgatás ügyintézői – egyetértettek abban, hogy az ágazatban sürgős cselekvésre van szükség, amely tompíthatja számos országból, különösen a Kínából, Indiából és Pakisztánból érkező importnak az európai üzleti életre gyakorolt rendkívül gyors hatását.

3.2 Mivel közeleg 2005. és a kvótarendszer vége, sürgősséggel kérték a következő intézkedések meghozatalát:

- új pénzügyi források felhasználásának lehetősége;
- a Strukturális Alapokon belül különleges intervenció bevezetése;
- a képzésbe és ebből eredően a humán erőforrásokba való beruházás;
- minden ország számára kötelezővé tenni a termékeken eredet címke elhelyezését;
- a termelés minden szakaszában kötelező nyomonkövetettség;
- a fogyasztók egészségére való odafigyelés a kockázatmentes termékeket jelölő címke használatával;
- a vámtarifák területén viszonyosság az ágazatban gyorsan fejlődő országokkal;
- a harmadik országokkal kötött egyezmények felülvizsgálata, a vámkedvezmények eltörlése olyan országok esetében, amelyek megszegik a kereskedelem, a társadalmi normák, a fenntartható fejlődés vagy az atomfegyverek előállításának szabályait;
- az európai vámszervezetek felülvizsgálata azok egyszerűsítése érdekében és azért, hogy a pontosabb ellenőrzések csökkentsék a csalást, amelynek szintje most tarthatatlan;

⁽¹⁾ A meghallgatáson részt vett Concepció Ferrer i Casals, az Európai Parlament képviselője és a Textil- Ruha- és Bőrfórum elnöke. Az Európai Bizottságot Luis Filipe Girão, a Vállalkozási Főigazgatóság egységvezetője és Ghazi Ben Ahmed képviselte a Kereskedelmi Főigazgatóságtól. A 60 résztvevő között voltak olaszok, németek, franciák, törökök, litvánok és belgák.

- erős pénzügyi elkötelezettség a kutatás és innováció iránt, az üzleti élet, különösen a kis- és középvállalkozások segítése annak érdekében, hogy a műszaki és intelligens textilek gyártásába való bekapcsolódással a termelést változatosabbá tehessek.

3.3 Az olasz textil- és ruhaipari ágazat, amely az Európai Unióban az egyik legsebezhetőbb, az ország összes termelőjével, nagyokkal és kicsikkel, valamint a szakszervezetek képviselőivel egyeztetett közös dokumentumot nyújtott be, amely kiemelt egy sor elsőrendű szempontot, és azt ajánlja, hogy ezek gyakorlati, hatásos és jól időzített intézkedésekhez vezessenek. A dokumentum szerint a tétlenség ezen a területen idővel súlyos társadalmi és gazdasági terheket róhat Európára.

3.3.1 A fő pontok a következők voltak:

3.3.2 A közösségi termékekre csak 22 országban biztosítanak 0 %-os tarifát, míg más piacokon ezekre átlagosan 15 és 60 % között mozog a vám. Ezen felül gyakran ütköznek még bőséges mennyiségű nem vámjellegű korlátba is. Különösen 2005-től kezdődően nem lesz képes a textil- és a ruhaipari ágazat az EU legnagyobb versenytársainak (Kínának, Indiának, Pakisztánnak és Indonéziának) jelenleg nyújtott előnyöket elviselni. Mindenesetre ezeket a kiváltságokat korlátozni kell legalább a legkevésbé fejlett országokra és azokra a kis gyártó országokra, amelyek 2005-ben rendkívül sebezhető helyzetbe kerülnek.

3.3.3 Reményeink szerint a címkézéskor a „Készült az EU-ban” feliratot felváltja a pontosabb „Készült Olaszországban (EU)”, „Készült Franciaországban (EU)” stb. formula. A piacon levő termékek már több mint 60 %-át önként címkézik az eredet megjelölésével. Ha a szövegezést kötelezővé kellene tenni, a büntetések ellenőrzése következne: a jelenleg megengedett tág mozgástér megnyitja a zsilipeket a hamisítás és a csalás előtt, amely kétszeresen káros az európai iparra. Sőt, az európai vevők hátrányban lennének amerikai, japán, kínai és ausztráliai társaikkal szemben. Nincs ok arra, hogy ne kapják meg ugyanazt a tájékoztatást, mint mások a kötelező címkézés révén. Ha az európai vevők tudatában lennének a termék eredetével, hatékonyan meg tudnák ítélni nemcsak az árát, hanem az ár/minőség viszonyt is saját kívánalmaikhoz viszonyítva.

3.3.4 Már többször bemutatásra került a textíliák és az egészség közötti kapcsolat. Sok bőrproblémát vált ki a rossz minőségű textiltermékek használata. Ez további ok arra, hogy lehetővé tegyünk a fogyasztó számára a termékek származási helyének megválasztását.

3.3.5 Az illegális ruházati termékek importja riasztó méreteket öltött, és mindenütt a nemzetközi piacon terjednek a hamis „Készült ...” címkék. Ezen a területen komolyabb ellenőrzéseket és keményebb büntetéseket igénylünk.

3.3.6 A fenntartható fejlődést támogató új anyagok, gyártási eljárások és tiszta technológiák kifejlesztésének különös jelentősége van az ágazat számára.

3.3.7 A munkaadók és a szakszervezeti szövetségek hangsúlyozták, hogy mindig ragaszkodtak a „Magatartási kódex” alapját képező elvekhez a textil- és ruhaipari ágazatban, amelyet valóban közvetlenül be is emeltek a tagállamok nemzeti kollektív munkaszerződéseibe. Következésképpen kéri a Bizottságot, hogy vegye be a szociális dimenziót a nemzetközi egyezmények körébe.

3.3.8 A szociális dömping (úgy gyártani a termékeket, hogy közben lenyomják a munkaerőköltséget a dolgozók jogainak hátrányára, felhasználva a gyermek- és a kényszermunkát) erkölcsileg visszataszító, de nem lehet antidömping-vámok kivetésével közvetlenül kezelni. Az ipari nemzeteknek, különösen az európaiaknak ezért sokkal erőteljesebben, szigorúbb záradékokkal és (ez a legfontosabb!) az Általános preferencia-rendszer (ÁPR) segítségével⁽¹⁾ kell harcolniuk a dömping ellen. Az ökológiai dömping is csökkenti a termelési költségeket a környezet kárára.

3.3.9 A nemzetközi intézményeknek az ipari országok támogatásával célzott projekteket kell indítaniuk a fejlődő országok körében a fenntartható fejlődés elvéből következő ismeretek terjesztése céljából, ahogyan a Közösség az új tagállamok esetében ténylegesen el is jár.

3.3.10 Az olyan címkék használata, amely megerősíti, hogy a termék a nemzetközi környezetvédelmi normák betartásával került be az EU-ba, segítségünkre lehet ennek a célkitűzésnek az elérésében.

3.3.11 A követendő cél az, hogy védjük a környezetet, és valóságos működési és versenyfeltételeket biztosítsunk az európai üzleti világnak az egyezmények tartalmának gyökeres átvizsgálásával.

4. Az EGSZB észrevételei

4.1 Az EGSZB, különösen az elmúlt egypár évben, szorosan figyelemmel követte a Bizottság erőfeszítéseit, amelyek – mint közösségi kulcskérdés – a textil- és ruhaipari ágazat újjászervezésére irányultak. Megjegyzi, hogy különösen az innováció és a marketing különböző területein a legjobb gyakorlat bemutatása gondoskodott megfontolnivalóról sokak számára, akik részt vettek mostanában a különféle főigazgatóságok által Brüsszelben rendezett konferenciákon⁽²⁾.

⁽¹⁾ EGSZB-vélemény, CESE 313/2004 (REX/141).

⁽²⁾ A 2002. október 15-i „Az európai ruházati üzletág a magas műszaki színvonal irányába megy” c. konferencia (Borschette – Brüsszel). A 2003. március 20-i „A textil- és ruházati ipar jövője a kibővült Európában” c. konferencia. A 2003. május 5-6-i „A textilek és a ruházat jövője 2005. után” c. konferencia (Charlemagne – Brüsszel).

4.2 Sajnos ezeknek a gondolatébresztő kezdeményezéseknek a helyi hatása nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Ez arra indít bennünket, hogy még egyszer reflektáljunk arra, hogyan lehet a tudást és információt szélesebb körben felhasználni az összes érdekelt tájékoztatására.

4.2.1 A szakmai munkaadók és dolgozók szövetségeinek minden szinten való közvetlen bevonásának az egész innovációs folyamattal – amelyet keretként is kell használni – párhuzamosan kell végbemennie.

4.2.2 Csak a szociális partnerek közötti együttműködés kipróbált és ellenőrzött politikája, a kétoldalú ügynökségek⁽³⁾ tapasztalatával együtt és a közös erőfeszítés az ágazat növekedésének támogatására tesz majd képessé bennünket arra, hogy megfeleljünk a globalizáció kihívásának, amely különösen ebben az ágazatban „... valós aggodalomra ad okot ...”, amint helyesen Pascal LAMY tanácsos is mondta nemrégiben.

4.3 A 2003. november 27-i Ipari Tanács az ipari versenyképességet az egyik kulcsfontosságú területként jelölte meg, amelyben az Európai Uniónak és a tagállamoknak aktív szerepet kell játszaniuk a Lisszaboni Stratégia (HL C 317., 2003.12.30., 2. o.) által kitűzött célok teljesítése érdekében. A textilipar kétségtelenül a jelenlegi, az új világkereskedelmi tényezők miatti ipari leépülésnek leginkább kitett ágazat.

4.3.1 Elsősorban ezek miatt az okok miatt a textilágazat állandó átszervezési és korszerűsítési folyamattal szembesül, amely a gazdasági tevékenység, a termelés és a foglalkoztatás észrevehető lassulásával is párosul. Mindazonáltal ez stratégiai szektor, amely továbbra is biztosít foglalkoztatást, különösen nőknél. Fenti következtetéseiben a Tanács – az ágazat értékének tudatában – felkéri a Bizottságot, hogy 2004. júliusig készítsen válaszjelentést azokról a kezdeményezésekről, amelyek egy, a textilágazat támogatására irányuló cselekvési terv formáját ölthetik.

4.4 Az EGSZB hite szerint az Európai Bizottságnak, részben a közleményében kifejtett pontok fényében, sürgősen ismét át kell tekintenie a következő pontokat:

4.4.1 A Dohai fejlesztési napirendről folytatott tárgyalások felújítása, saját dokumentumának (COM(2003) 734 2003. november 26., végleges) megerősítése, válaszul a dolgozóktól, munkaadóktól és fogyasztói köröktől érkező számos világos jelzésre⁽⁴⁾.

⁽³⁾ A kétoldalú ügynökségek azokat a kis üzleteket és dolgozókat fogják össze, akik a viszonyosság elve alapján vesznek-nyújtanak finanszírozást támogató, felfrissítő és innovációs tanfolyamokat a mikro-, ill. kisvállalkozások alkalmazottainak és tulajdonosainak.

⁽⁴⁾ Vö: a 2004. január 21-i meghallgatás és a 13. pontbeli következtetések.

4.4.2 A vámok szerepe a külső határok integrált kezelésében ⁽¹⁾, átgondolva az EGSZB véleményében megállapított megfontolásokat és egyéb javaslatokat.

4.4.3 A kedvezményes kereskedelemről szóló megállapodásokban eredetjelölésre vonatkozó szabályok (COM(2003) 787 végleges) a többoldalú tárgyalások újabb fordulója, a szabadkereskedelmi egyezmények és a fenntartható fejlődés támogatásával elért jövőbeli vámtarifaszint stabilizálása érdekében. Ezenkívül, mint már többször érveltünk ebben a véleményben, olyan „irányítási eljárásokat, felügyeleti és védőmechanizmusokat [...] is szükséges tervezni annak biztosítására, hogy a kedvezményeket megfelelően használják fel, és amelyek megvédik az üzleti közösséget és az érdekeltek pénzügyi érdekeit a rendszerrel való visszaélésektől” ⁽²⁾.

4.4.4 A Kínával folytatott partneri viszony feltételei ⁽³⁾, amelyekben belül különféle közösségi forrásokat jelöltek ki a Kína és az EU közötti verseny fokozására (Fiatal menedzsereket képző program, A szakképzés fejlesztése, a B7-3. cím alatt).

4.4.5 Egy forrásokkal megfelelően ellátott közösségi program bevezetése az ágazatban a kutatás, az innováció (nem kizárólag technológiai) és a szakképzés támogatására (különösen a kis léptékű munkaadók és munkaerő képességeit kell hozzáigazítani az új nemzetközi környezethez és a fogyasztói követelményekhez). Az Európai Parlament is világosan ezt az elvet hirdette meg a 2004 februárjában elfogadott, a textil- és ruhaipari ágazat jövőjéről szóló határozatában.

4.4.6 Fogyasztóvédelmi intézkedések. A fogyasztókban növekvő mértékben tudatosan egyes, a bőrrel gyakran érintkező termékek egészségre gyakorolt esetleges hatása, nem utolsósorban a kontaktallergiák és más bőrbetegségek ⁽⁴⁾ elterjedésével kapcsolatosan. Az európai törvényhozásban az élelmiszer-ágazatra vonatkozó átláthatósággal kapcsolatban végbement fejlemények tükrében hasonló jogszabályokat kell bevezetni a kötelező címkézéssel, a fogyasztóknak a felhasznált anyag származási és a késztermék gyártási helyéről való tájékoztatására.

4.5 A kötelező „Készült ...” címke bevezetése segíthet növelni a fogyasztók bizalmát abban, hogy ha megvesznek egy ruhát, akkor olyan árat fizetnek, amely megfelel a származási országban alkalmazott gyártási szabványoknak és stílusnak – a származási ország az az ország kell hogy legyen, amelyben a ruhát befejezték, szemben azzal az országgal, amelyben előállították –, viszont az Európai Bizottság javaslatában szereplő „Készült Európában” megjelölés nem meggyőző. Az egységes európai címke nem tükrözné az egyes „sokféleségben egyesült” országok termékeinek különleges és kiemelkedő tulajdonságait.

⁽¹⁾ 2003.4.24-i COM(2003) 452 végleges.

⁽²⁾ 2003.12.18-i COM(2003) 787 végleges.

⁽³⁾ 2003.10.9-i COM(2003) 533 végleges.

⁽⁴⁾ A textiliparban rendelkezésre álló 5 000-ből kb. 1 000 vegyi anyagot használnak a leggyakrabban. Ráadásul meghatározatlan mennyiségben léteznek számos, olykor mérgező anyagból álló különféle kombinációk, amelyeket a szövetek festésére vagy egyéb kezelésére használnak. Az EU-ban a környezetvédelmi és egészségügyi jogszabályokkal összhangban kiválogatják a mérgező anyagokat, visszautasítják vagy kezelik azokat felhasználás előtt. Ennek a költségét az európai üzleti vállalkozások fedezik.

4.5.1 Az Európai Bizottság származást jelölő címkékről szóló javaslatában a kifejtett választási lehetőségekkel kapcsolatban az EGSZB sürgeti a döntést a kötelező címkézéssel mellett mind az importtermékekénél, mind az egységes piacon belül készült termékekénél, ha azokat az Európai Unión belül forgalmazzák. Ennek egyik hatása az lenne, hogy könnyebben lehetne terelni a fogyasztókat olyan termékek felé, amelyek mind belső minőségük, mind a dolgozók jogainak a gyártási folyamat során való tiszteletben tartása szempontjából „etikusak”.

4.6 Meg kell szilárdítani a területi társadalmi felelősség kultúráját mint európai modellt, ezt azonban a fejlődő országokra is ki kell terjeszteni meghatározott eszközök segítségével – amelyeket fogyasztói szinten lehetne ellenőrizni –, amelyek ezért a kereskedelemmel kapcsolatos vonatkozásai jelentősek lennének ⁽⁵⁾.

4.7 Az iparban hatályban levő környezetvédelmi és munkahely-biztonsági jogszabályokat láthatóbbá kell tenni a fogyasztók számára, hogy ezzel fokozzuk versenyelőnyünket.

4.7.1 Az Unió világosan megfogalmazott álláspontja a fenntartható fejlődésről és következképpen a kyotói jegyzőkönyv menetrendjének betartásáról csak akkor lehet sikeres és akkor nyerheti el az európai gyártószektor tetszését, ha azt az ezen elkötelezettségek által rárótt erőfeszítések elismerése kíséri. A tisztességtelen verseny figyelembe vételének elmulasztása vagy az ennek megakadályozására tett lépések semennyire sem mozdítanak elő a haladás kultúrájának terjedését az európai munkaadók és dolgozók körében. Sőt, ez felgyorsíthatja az európai ipar leépülését, amely néhány olyan multinacionális társaság ⁽⁶⁾ javát szolgálná, amelyek olyan országokban való termelgetésre térhetnek át, amelyekben kevésbé vannak tudatában ennek az elvnek, amely a „szociális piacgazdaság” szimbóluma.

4.7.2 Az Európai Bizottságnak az energiafogyasztás csökkentésére irányuló erőfeszítései – részben az energiát igénylő termékek ökológiai tervezési követelményeinek általános bevezetése révén ⁽⁷⁾ – időben elérhetik a céljukat, ha az európai iparágaknak – különösen a textil- és a ruházati iparnak – még mindig van piacuk, következképpen gyártófelszerelésük a termeléshez. Különben a javaslatot ki kellene terjeszteni néhány állítólag fejlődő országra is úgy, hogy azok csökkenthessék gyáraik energiafogyasztását, ahol a termékeiket előállítják.

⁽⁵⁾ Vö: 2004.2.10-i COM(2004) 101 – A Bizottság közleménye Közös jövőnk építéséről, C. szakasz: Az EU mint globális partner.

⁽⁶⁾ Vö.: Eurostat, A világ bruttó nemzeti terméke. A világ bruttó nemzeti termékéből, amely 2002-ben 34 billió euró volt, több mint 55 % kb. 45 000 multinacionális cég kezében volt.

⁽⁷⁾ 2003.8.1-i COM(2003) 453. végleges irányelvjavaslat.

4.8 A bizottság sürgeti, hogy európai szinten is állandó figyelem összpontosuljon a mikro- és kisvállalkozásokra, amelyek nagyon gyakoriak ebben az ágazatban. Különleges figyelmet kell szentelni a jelenlegi pénzügyi rendszerre, amely a nagy üzleteket hajlamos előnyben részesíteni. Az EGSZB elismeri az Európai Bizottság munkáját a mikro- és kisvállalkozások problémáinak kiemelése és az európai kultúrán belül a vállalkozói létforma kultiválása terén is ⁽¹⁾.

4.9 Az EGSZB az előzőekben megállapítottaknak megfelelően felszólít az Általános preferenciarendszer által kedvezményezett országok számának csökkentésére. Ezzel összefüggésben az EGSZB úgy gondolja, hogy a jelenleg az EU által alkalmazott vámtarifákat – amelyek a világon a legalacsonyabbak közé tartoznak – nem szabad tovább csökkenteni addig, amíg egy sor, igencsak versenyképes textil- és ruhaexporttal rendelkező ország nem csökkenti ezeket hasonló szintre. Az Európai Parlament 2004. január 29-i, a textil- és ruhaipari ágazat európai uniós jövőjéről szóló határozatában a viszonyosság feltételének, vagyis annak elfogadását ajánlja, hogy „az egész világon olyan piacra jutási feltételek legyenek, amelyek hasonlóak az EU által 2005. évi hatállyal alkalmazandó importfeltételekhez. Az EGSZB a kereskedelem liberalizálása mellett foglal állást, de nem az egyirányú liberalizálás mellett. A többi országnak is készen kell állnia arra, hogy megnyissák piacukat az EU textil- és ruhagyári előtt.”

4.9.1 Fokozatosan növelni kell a külső határon a vámellenőrzést annak érdekében, hogy a szerzői jogbitorlás és hamisítás komoly problémáit leküzdjük. Ezeket valódi, közös európai vámszolgálatá kell összekapcsolni, külön támogatást biztosítva az új tagállamoknak.

4.9.2 Az EGSZB osztja a csalás által érintett kategóriák komoly aggodalmait, és az a véleménye, hogy minden lehető intézkedést meg kell tenni annak csökkentésére. A vámszolgálatok újra és újra hangsúlyozzák, hogy nem elegendő a személyzetük, különösen a kikötőkben, az átmenő forgalomban résztvevő áruk ellenőrzésére. Például átlagosan 1 000 konténer érkezik naponta Nápoly kikötőjébe, amelyek ellenőrzéséhez mindössze egy háromtagú csapat áll rendelkezésre: ezeknek átlagosan kevesebb mint 1 %-át nyitják ki (csak kinyitják, de nem vizsgálják át).

4.9.3 Az ügyek ilyen állása folytán, amelyet még tovább rontanak a bűnözői csoportok által elkövetett tervezett csalások, amelyek sok európai kikötőben érintik az üzleti életet, egyik lehetséges megoldás lehet egyes termékek különlegesen felszerelt kikötőkbe való koncentrálása, ahol az érintett szakterületek képviselve lennének, és a vámszolgálatok szigorúbb ellenőrzést hajtanának végre.

4.9.4 Az Európai Parlament határozatának 11. pontja lényegében megegyezik ezzel a sorral, amely kéri az Európai Bizottságot, hogy ösztönözze és segítse a gyártókat egy felügyeleti és tájékoztatósi hálózat létrehozásában, amely azonosítaná a hamisítás forrásait vagy a szerzői jog bitorlásával előállított termékeket, és eltávolítaná ezeket a piacról.

⁽¹⁾ Vö.: többek között a következő dokumentumokban: 2001.3.1-i COM(2001) 98 végleges; 2001.7.18-i COM(2001) 366 végleges; 2003.1.21-i COM(2003) 21 végleges; 2002.7.1-i COM(2002) 345 végleges; 2001.3.7-i COM(2001) 122 végleges; 2002.2.6-i COM(2002) 68 végleges; és 2003.1.21-i COM(2003) 27 végleges.

4.9.5 Másik megoldás lehet a konténerek leplombált állapotban való szétválogatása rendeletési végállomások szerint. Ez drámai mértékben csökkentené a kikötőkben ellenőrizendő konténerek számát, és gondosabb vizsgálatot tenne lehetővé.

4.10 Az áruk származási országát is fel lehetne kérni az ellenőrzések szigorítására. Azoktól az országoktól, amelyek szemet hunynak a csalás felett azzal, hogy hatástalan ellenőrző mechanizmust működtetnek, átmenetileg meg kellene vonni a kedvezményes exportfeltételeket. Egyedül az ÁPR, amelyet széles körben alkalmaznak a textil- és ruhaipari ágazatban, 2,2 milliárd euró költséget jelent évente az EU-nak a kieső vámbevételek miatt. Ezzel szemben az ebben résztvevő országok ugyanekkora összegű éves támogatást élveznek. Ha az EU ilyen nagyságrendű előnyt nyújt, akkor joga van ahhoz, hogy megszabja az ezen előnyökhöz való hozzájárulás módjait és feltételeit.

4.10.1 Az EGSZB igencsak tudatában van annak, hogy az EU valódi határai nem szükségképpen esnek egybe a tagállamok fizikai határaival: azok növekvő mértékben azon országok területén húzódnak, ahonnan az import érkezik. Az EGSZB már kifejtette erről a kérdésről a véleményét.

4.11 A jelenlegi eredet-megjelölésre vonatkozó szabályok túl átfogóak, és túl bonyolult az alkalmazásuk, könnyen félreérthetőek, és számos jogi szöveg alapos ismeretét igénylik. Ezek most korlátozó tényezőt jelentenek a kereskedelem számára és erőteljes bátorítást a csalásra. A kedvezményezett országok a leggyakrabban pusztán csatornaként szolgálnak a nem kedvezményezett országok termékei számára.

4.12 Tekintettel a fejlődő országoknak nyújtandó kedvezményekre, az EGSZB felszólítja az Európai Bizottságot – különösen a Kereskedelmi Főigazgatóságot –, hogy határozzon meg világos normákat, különösen a munkajogok védelme, a környezet védelme, a kábítószerek-kereskedelmének visszaszorítása, az alapvető emberi jogok, a fenntartható fejlődés és más, a fogyasztóvédelmet és az állati jólétet érintő fontos szempontok figyelembe vétele érdekében.

4.13 A közös vámtarifára (KVT) rátérve az EGSZB megjegyzi, hogy a 2658/87 sz. rendeletet módosító 1789/2003 sz. jelenlegi rendelet, amely 2004. január 1-jén lépett életbe, szintén egy sor, a KVT szintjére vonatkozó kompromisszum eredménye. Ezek a kompromisszumok bonyolulttá és összetetté teszik a végrehajtást, következésképpen elősegítik a csalást és az elkerülést. A „Ruházati cikkek és ruházati kiegészítők” fejezetben a 61, 62 és 63-as kód alatt 466 tétel szerepel, ezek közül 398 12 %-os vámtarifa alá tartozik, a többi 68 vámtétele a teljes mentességtől a 2 %, 4 %, 5,3 %, 6,2 %, 6,3 %, 6,5 %, 6,9 %, 7,2 %, 7,5 %, 7,6 %, 7,7 %, 8 %, 8,9 %, 10 % és 10,5 %-ig terjed. A többi kódra: 64 (lábbeli, lábszárvédő és hasonló), 65 (fejfedő és annak részei), 66 (ernyők) és 67 (tollak és művirágok) 1,7 %, 2,2 %, 2,7 %, 4,7 %, 5 %, 5,2 %, 7 % és 8 % vonatkozik.

4.13.1 A kombinált vámtarifakönyvben (KVK) több mint 20 vámtarifa szerepel az 1506 fejezetben található, 50-től 67-ig terjedő vámtarifaszámok alatt. Ez a nagy számú nagyon hasonló vámtarifa csak problémát okoz, és a rendszer gyengeségét szemlélteti, amely ésszerűbb és kevésbé sebezhető lenne azon gazdasági érdekközpontok nyomásával szemben, amelyek miközben maximalizálják a nyereségüket, csak nehézségeket gerjesztenek nagyon sok üzlet számára. Az EGSZB úgy gondolja, hogy ha a tarifák számát korlátoznák – legfeljebb háromra vagy négyre – ez jelentősen csökkentené a csalást és hatalmas mértékben egyszerűsítene a rendszert.

4.14 Az EGSZB különleges jelentőséget tulajdonít az alapkiszámlák betartása és a tisztességes kereskedelem, a környezet védelme és a kábítószer-kereskedelem elleni küzdelem támogatásának. Igaz ugyan, hogy a jelenlegi ÁPR 40 %-kal csökkenti a közös vámtarifák szintjét, lehetővé téve az összes fejlődő országnak, hogy textil-, ruházati és lábbeli termékeiket az EU országaiba exportálja 5 %-nál kisebb vámtarifával, feltéve, hogy vállalják a szociális és környezetvédelmi záradékok teljesítését, ez azonban mint erkölcsi kampány sikertelennek bizonyult. A külön ösztönzési rendszernek, amelyet a kábítószer-kereskedelemmel való szembeszállás céljára szántak, és amelyből 12 ország részesült, sem volt semmilyen csökkentő hatása a kábítószer-kereskedelemre. Másrészt sok kis európai üzleti vállalkozást fel kellett számolni a túl erős verseny miatt, amely annak a következménye, hogy a termelési költségek egyáltalán nincsenek arányban a progresszív, fenntartható fejlődésre irányuló szabályozás által okozott költségekkel⁽¹⁾.

4.15 Az EGSZB szerint fokozni kell az Európai Tanács, az Európai Bizottság és az Európai Parlament erőfeszítéseit azért, hogy az ÁPR-ből kizárára kerüljenek mindazok az országok, amelyeknek szükségük van ugyan arra, hogy textil-, ruházati és cipőipari termékeiket exportálják az EU-ba, mégsem tartják tiszteletben a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (NMSZ)⁽²⁾ által képviselt alapvető jogokat⁽³⁾.

4.16 Az EGSZB meg van győződve arról, hogy az egy főre eső GDP nem lehet az egyedüli feltétel, amelynek alapján eldöntik, hogy az egyes országok jogosultak-e a textilágazatban az ÁPR szerinti kedvezményekre. Oszítja azt a sokszor hangoztatott aggodalmat is, hogy a kedvezményekben jelenleg indokolatlan mértékben részesülnek olyan országok, amelyek erre a legkevésbé szorulnak rá. Annak biztosítása érdekében, hogy az ÁPR-támogatás azokra az országokra összpontosuljon, amelyeknek arra a legnagyobb szükségük van, az EGSZB ajánlja a következő típusba tartozó országok kizárását a rendszerből:

- az OPEC (Olajexportáló Országok) tagjai⁽⁴⁾;
- az ENSZ által nem „fejlődő országgént” meghatározott országok;

⁽¹⁾ Vö: REX/141 (GSP) sz. vélemény, 6.6.2, 6.6.2.1, 6.6.2.2 és 6.6.2.3. pontjai.

⁽²⁾ C29 – Kényszermunkáról szóló egyezmény; C87 – A társulási jog és a szövetkezés jogának védelme; C98 – Szervezkedési jog és a kollektív szerződéshez való jog; C100 – Az egyenlő bérezésről szóló egyezmény; C105 – A kényszermunka eltörléséről szóló egyezmény; C111 – A (munkahelyi) hátrányos megkülönböztetésről szóló egyezmény; C138 – Az alsó korhatárról szóló egyezmény; C182 – A gyermekmunka legrosszabb formáiról szóló egyezmény.

⁽³⁾ Vö. REX/141 (GSP), 6.6.2.3. pont.

⁽⁴⁾ Venezuela, Algéria, Nigéria, Líbia, Szaud-Arábia, az Egyesült Arab Emírátsok, Katar, Kuvait, Irak, Irán, Indonézia.

- atomfegyver-programmal rendelkező országok;
- adóparadicsomként működő országok;
- az EU-val kétoldalú vagy regionális egyezményt kötött országok⁽⁵⁾;
- az NMSZ⁽⁶⁾ által képviselt alapvető jogokat figyelmen kívül hagyó országok.

4.17 A technológiai pólusoknak és innovációs központoknak, amelyek széles körben elterjedtek az EU-ban, segíteniük kell javítani a tapasztalatok hálózatokon keresztüli terjesztését az iparban, az egyetemeken és a polgári társadalmi szervezetekben.

4.18 A műszaki, magas technikai színvonalú textilek és műszaki lábbelik egyre nagyobb piaci részesedést szereznek Európában és az egész világon is. Szilárd gyakorlati tapasztalatoknak köszönhetően a kis- és közepes méretű európai cégek most és a jövőben is fontos szerepet játszhatnak az olyan öltözékek gyártásában, amelyek hasznosítják az új vegyi eljárásokat, és új technológiákat fejlesztenek ki.

4.19 Az EGSZB úgy érzi, hogy szükség van arra, hogy koncentrált intézkedéseket próbáljanak ki az Európai Bizottság és a tagállamok között olyan különféle korszerű szolgálatok finanszírozására és támogatására, amelyek javíthatják az üzleti teljesítményt azzal, hogy bátorítják az újító jellegű öltözékek kínálata és kereslete közötti összhang létrejöttét.

4.19.1 Az Európai Szociális Alapot (ESZA) és a 6. Kutatási és Fejlesztési Keretprogramot fel kellene használni arra, hogy növelje és fejlessze a képzési lehetőségeket új típusú, meghatározott műszaki-operációs képességekkel rendelkező szakemberek számára, akik – megfelelő taktikát követve – az innovációt hozzáférhetővé teszik a kis és középvállalkozások számára. Különös figyelmet kell szentelni azoknak az EU-országoknak, ahol a textil- és ruházati szektorok stratégiai fontosságúak.

4.19.2 Az üzleti vállalkozásoknak a műszaki textíliák és lábbelik gyártásának fejlesztéséhez és bővítéséhez nyújtandó segítséghez a következő szakmák szükségességei: technológiai ellenőrző-elemzők, átszervezési-tervezők és üzleti lehetőségek felkutatásában jártas emberek.

4.19.3 Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a meglévő helyi lehetőségek – technológiai pólusok, egyetemek, szervezett párbeszéd a munkaadók, dolgozók és a helyi hatóságok között – megerősítésével az üzleti vállalkozások, különösen a KKV-k, hasznosíthatnák az ilyen típusú képzett szakemberekkel való együttműködésből annak érdekében, hogy a versenyképes technológia magasabb szintjére jussanak el⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ Vö: CESE 313/2004 (REX/141) (Általános preferenciarendszer), 6.6.1.2. pont.

⁽⁶⁾ u.o.

⁽⁷⁾ A kisvállalkozások gyakran szeretnék átállni a hagyományos anyagokból készülő öltözékek gyártásáról a műszaki vagy intelligens textíliákból készülő öltözékek készítésére, de nincs meg a kellő műszaki és kereskedelmi tájékozottságuk és tudásuk ehhez.

4.20 Az EGSZB annak is tudatában van, mint ahogy az Európai Bizottság és az Európai Parlament is, hogy a kis cégek (kevesebb, mint 50 alkalmazottal) az EU textil-, ruha- és cipőiparának kb. 70 %-áért felelősek, a cégek kb. 20 %-a 50 és 249 közötti számú alkalmazottat foglalkoztat, a fennmaradó 10 %-a pedig 250-et vagy többet. Az ágazatban nagyobb a női dolgozók aránya, mint más iparágakban. Az innováció és a technológiai korszerűsítés ösztönzésére tett erőfeszítéseket nyilvánvalóan akadályozza a cégek egész Európában érvényesülő szétaprózottsága.

4.21 Az EGSZB, amelynek képviselői közvetlen kapcsolatban vannak polgári társadalmi szervezetekkel, számtalan alkalommal elítélte a folytonos csalásokat, amelyek révén az áruk széles köre jut át a Közösség határain. A csalás legkirívóbb példái:

- olyan termékekről kiállított bevallás, amelyek nem egyeznek meg az elvámolt árukkal⁽¹⁾;
- megfelelőségi igazolással nem rendelkező áruk, amelyek gyakran veszélyesek a fogyasztókra;
- a szellemi tulajdonhoz fűződő jogokat sértő módon előállított áruk;
- a különböző államok közötti háromszög-ügyletek keretében érintett áruk⁽²⁾;
- a származásihely-megjelölés szabályainak meg nem felelő áruk⁽³⁾;
- hamisított vagy a szerzői jog bitorlásával előállított termékek.

4.21.1 Erről a jelenségről az utóbbi időben végeztek néhány statisztikai felmérést. Az EGSZB üdvözli azt a ténnyt, hogy az Európai Unió végül is elfogadott egy rendeletet, amely úgy rendelkezik, hogy a vámhatóságoknak el kell égetniük és meg kell semmisíteniük a hamisított árukat⁽⁴⁾.

4.21.2 Az EGSZB úgy érzi azonban, hogy a siker ezen a téren korlátozott.

4.21.3 A vámhivatalok vezetői valóban a közösségi szabályozás hiányosságaira (amelynek a töredékes nemzeti jogi szabályozást kellene pótolnia) és az ennek a hatalmas, élénk piacnak a kezeléséhez szükséges személyzetnek és az anyagi forrásoknak a hiányára panaszkodnak.

(1) A vámtarifák százalékos tétele az importált termék típusától függ. Gyakran különféle olyan termékként vallják be az árukat, amelyekre alacsonyabb vámtételek érvényesek, mint amelyeket ténylegesen behoznak.

(2) Zöld Könyv a származási hely megjelölésének jövőjéről a kedvezményezett kereskedelemről szóló egyezményekben, COM(2003) 787, 1.2.2. pont.

(3) u.o.

(4) 2003.7.22-i (EC) 1383/2003 sz. rendelet, 2004.7.1-én lép hatályba.

4.21.4 2003 első felében több mint 50 millió hamisított vagy csempészett árut tartóztattak fel az európai vámokosok⁽⁵⁾. 2000. és 2002. között a csalás a ruhaipari ágazatban megkétszereződött, és a parfüm- és kozmetikai ágazatban megháromszorozódott⁽⁶⁾. Ez azonban csak a jéghegy csúcsa ahhoz képest, ami átcúszott a hálón.

4.21.5 Ezen áruk 66 %-a Ázsiából, különösen Kínából és Thaiföldről származik. BOLKESTEIN biztos szerint a hamisítás már nem korlátozódik a luxuscikkekre: most már mindenféle köznapi fogyasztási cikk lehetséges célpontja a hamisításnak és a szerzői jogok megsértésének, melynek az a következménye, hogy a KKV-k közül egyre többen válnak a hamisítók áldozatává⁽⁷⁾.

4.21.6 A jelenség meredek ívű növekedése egyre nagyobb nyomást gyakorol az európai cégekre, gyakran kényszerítve a kis cégeket a kereskedés beszüntetésére, lehetetlenné téve számukra a piacon maradást.

5. Külön megjegyzések

5.1 1971. óta az Európai Közösség – kezdetben a GATT-on, azután a Világkereskedelmi Szervezeten (WTO) keresztül – jelentősen csökkentette a közös vámtarifákat a fejlődő országok számára.

5.1.1 A nem érzékeny kategóriába sorolt termékek mentesülnek a vám alól, ha azokat fejlődő országok exportálják a Közösségbe.

5.1.2 Az érzékeny kategóriába sorolt termékek – ezek között vannak a textíliák, ruházati cikkek és lábbelik – (általános esetben) 20 %-os kedvezményt élveznek, amely különleges esetekben 40 %-ig emelkedhet⁽⁸⁾.

5.1.3 2003-ban az Egyesült Nemzetek Szervezete 116 fejlődő országot ismert el. A gyakorlatban azonban az EU által nyújtott kedvezmények 174 országra terjednek ki⁽⁹⁾.

5.1.4 Ázsia messze a legnagyobb haszonélvezője a kedvezményes feltételeknek, amely a 2002. évi összes kedvezmény majdnem 70 %-át teszi ki. Egyedül Kína mintegy 25 %-kal részesedik ebből.

(5) 2003.11.24-i IP 03/1589.

(6) u.o.

(7) u.o.

(8) A dolgozók jogainak védelmére vonatkozó különleges szabályok; a környezet védelmére vonatkozó különleges szabályok; a kábítószer termelésére és forgalmazására vonatkozó különleges szabályok;

(9) A 2501/2001. sz. rendelet I. melléklete.

5.1.5 A fenti országok esetében a textil-, ruha- és lábbeli ágazatra alkalmazott EU-tarifa átlagosan 4,8 %-os. Az USA által alkalmazott tarifa 8,9 %, a japán 6,6 % és a kanadai 12 %. A Kína által kivetett vámtarifa 20 %, a thaiföldi 29 %, az indiai 35 % és az indonéziai 40 %⁽¹⁾.

5.2 A textil-, ruha- és cipőipari ágazat európai és földközi-tengeri gyártói továbbra is akadályokba ütköznek az ázsiai piacokon. A kereskedelem visszafogása érdekében ezek a piacok nem vámjellegű korlátokat hoztak létre, amelyek komoly problémát okoznak az egész európai iparnak⁽²⁾.

5.3 Az EU egész gyáriparán belül a textíliák hozzáadott értéke mintegy 2,5 %⁽³⁾. Néhány országban ez azonban viszonylag magas: Luxemburgban 8,7 %, Portugáliában 6,3 %, Görögországban 5,1 %, Olaszországban 4,6 %, Belgiumban 4,3 %⁽⁴⁾. A textil- és ruházati ipar az EU új tagországában még jelentősebb: Litvániában⁽⁵⁾ 16,1 %, Észtországban⁽⁶⁾ 10,5 %.

6. Következtetések

6.1 Az ágazatban résztvevő sok európai vállalkozó a jelenlegi helyzetet tisztességtelennek és megtorló jellegűnek érzi. Ezek gyakran arra kényszerülnek, hogy beszüntessék a kereskedelmi tevékenységet, mivel néha olyan versenyléggörrel kerülnek szembe, amely sem nem tisztességes, sem a vállalkozói képességekkel nincs kapcsolatban, sem a munkahelyi emberi jogokat nem veszi tekintetbe. A vállalkozóknak, dolgozóknak és különböző szintű európai politikai döntéshozóknak közös elképzelést kell kialakítaniuk a versenyképes, fejlett európai ruha- és textilipari ágazat közép- és hosszú távú jövőjéért.

6.1.1 Az alapvető munkavállalói jogok tiszteletben tartását, mint ahogy azt a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet alapvető normái is tartalmazzák, meg kell erősíteni egyrészt a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet konkrét ellenőrzési mechanizmusával, másrészt az NMSZ valamint a Világkereskedelmi Szervezet szoros együttműködésével. Az EU-nak fokoznia kell erőfeszítéseit annak biztosítására, hogy a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek a dolgozók védelméről képviselt elvei a Világkereskedelmi Szervezet kritériumaivá váljanak.

⁽¹⁾ Forrás: EU Bizottság

⁽²⁾ A leggyakrabban alkalmazott nem vámjellegű korlátok a következők: pótdókó vagy illetékek; kis mennyiségű importpótlék; olyan vámérték-megállapítási díjak, amelyeket nem az importáruk után fizetnek; ésszerűtlen diszkriminatív követelmények a címkézésről és márkanevekkel kapcsolatban; importengedélyezési rendszerek; bonyolult előlegfizetési eljárások.

⁽³⁾ Cod. 17.1-től 17.6-ig.

⁽⁴⁾ Forrás: Eurostat, A gyáripár az EU-ban 1992. és 2002. között.

⁽⁵⁾ Litvániai Köztársasági Statisztikai Hivatal - 2003.

⁽⁶⁾ Észt Köztársasági Statisztikai Hivatal - 2003.

6.2 Kedvezményes vámtarifákat csak a 49 legkevésbé fejlett országra kellene alkalmazni. A Dohában elindított tárgyalásoknak nagyobb viszonyossághoz kell vezetniük a páneurópai-földközi-tengeri térség és Ázsia országai között. Egy olyan, az egész világra kiterjedő egyezményt kell elérni a Dohai forduló keretében, amely az összes, a textil- és ruhaipari ágazatra vonatkozó vámtarifát lecsökkenti egy legfeljebb 15 %-os egységes szintre egy meghatározott időkereten, pl. 5 éven belül.

6.3 Az EU vámellenőrzését meg kell erősíteni annak érdekében, hogy amint lehetséges, egy – az egységes piac jogrendszerével összhangban álló – közös vámrendszer jöjjön létre.

6.4 A hamisítás és csalás leküzdése valamint a fogyasztók jobb tájékoztatása érdekében ki kellene dolgozni egy származást jelölő címkézési rendszert (földrajzi, szociális, környezeti).

6.4.1 Ugyanezen ok miatt az EGSZB indítványozza az esetleges lehetőségek kiaknázásának aktiválását a textíliák követhetőségének megvalósítására, amely hozzájárulna a származási hely megjelölésére vonatkozó jogszabályok⁽⁷⁾ csalással és termékhamisítással történő megsértésének csökkentéséhez.

6.5 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság erőfeszítéseit a keményebb kereskedelmi védőmechanizmusok és dömping-, ill. támogatásellenes intézkedések biztosítása érdekében. Hasonlóképpen felkéri az Európai Bizottságot, hogy alkalmazzon védőintézkedéseket, különösen ott, ahol csalást állapítottak meg és ezt meg is erősítették. Az EU-nak a Dohai tárgyalások során szigorúbb fegyelmet kell elérnie a biztonsági és a dömpingellenes intézkedések és egyéb védelmi eszközök – mint az eredet-szabályozás módosítása stb. – használata terén.

6.6 Az Európai Bizottságnak fokoznia kell erőfeszítéseit annak érdekében, hogy a Világkereskedelmi Szervezet szavatolja a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásait (TRIPS), és a tagállamok tartsák ezeket tiszteletben.

6.7 Bővíteni kell az újítóképességet – különösen a KKV-k vonatkozásában – helyben egyeztetett projektek és programok segítségével, az összes szociális partner hozzájárulásával és kutatóközpontok bevonásával. Európában van néhány nagy tapasztalattal rendelkező textilipari főiskola. Rendkívül hasznos lenne egy kiváló kutatókból álló hálózatot létrehozni a vállalkozói és munkaerőpiaccal fenntartott szoros kapcsolatokkal, amely képes a Hatodik keretprogram által biztosított lehetőségekben meríteni, és az ágazat technológiai fejlődésének előmozdítására egy jövőbe mutató műszaki programot megvalósítani.

6.7.1 Az európai textiliparnak a divat és a gyártott termékek szépsége terén meglévő erősségét újítóképességgel kell párosítania, új szálak és vegyes szálú szövetek bevezetésével, amelyeket a nanotechnológiai kutatások során kifejlesztett olyan porokkal dúsítanak, amelyek növelik a termék célnak való megfelelését, biztonságosságát, hővédőképességét és viselhetőségét.

⁽⁷⁾ Zöld Könyv a származási hely megjelölésének jövőjéről a kedvezményezett kereskedelemről szóló egyezményekben, COM(2004) 787, 2003. december 18-i végleges verzió.

6.7.2 A ragasztóként viselkedő vegyi anyagokkal kezelt, nem szövött textíliák – különleges textíliák –, egyre szélesebb körben terjednek számos ágazatban, többek között a sportban, az építőiparban, a repülő- és a szállítóiparban. Amint már említettük, ez a piac állandóan bővül és nagy termékváltozatosság lehetőségét kínálja, amely jó fejlődési eséllyel kecsegtet a jövőben ⁽¹⁾.

6.8 Az Ipari Változások Tanácskozó Testülete (CCIC), amely gazdag tapasztalatokat gyűjtött a szén- és acélpiacon fejlődésével kapcsolatos problémák kezelésének évtizedei során ⁽²⁾, fontos összekötő szerepet játszhat a Bizottság és a textilágazat között, elősegítve a termékek sokféleségének létrejöttét.

6.8.1 Át kell képezni azt a munkaerőt, amely el fogja veszíteni az állását az átszervezés miatt. Ösztönözni kell a vállalkozók érdeklődésének felkeltését és növelését ezek iránt az új összetételű termékek iránt. A jövőben csak akkor valósulhat meg valódi fenntartható fejlődés, ha a fiatalok megbarátkoznak az új termékekkel, segítünk nekik értékelni ezek jó tulajdonságait, és átgondolják a környezet tisztelésének elveit, amelyet ezek a termékek elősegítenek. Ebben az olyan európai testületek, mint a CCIC, amely mind társadalmi, mind műszaki tapasztalattal rendelkezik, értékes segítséget nyújthatnak.

6.9 A textil-, ruha- és bőripari ágazat az első, amelyet az Európai Bizottság a nemrégiben kiadott, a meglévő horizontális politikákat kiegészítő, az iparról szóló vertikális politikájával megszólít. Minden megfigyelő, és különösen az ágazat munkaadói és dolgozói, egyetértenek abban, hogy életbevágóan fontos, hogy az Európai Bizottság a tagállamokkal és a szociális partnerekkel karöltve sikeresen segítse az ágazatot a technológia korszerűsítésében és a globalizáció kihívásainak való megfelelésben.

6.9.1 A közösségi politikák által már létrehozott technológiai ⁽³⁾ platformokon kívül egy negyedik platformot lehetne előírni, amely a modern tervezésű textíliák sok újítási szempontjával foglalkozna.

Brüsszel, 2004. július 1.

6.10 Az ipar leépülése folyamatban van minden fejlettebb országban. A harmadik ágazat hozzáadott értéke az EU-ban az összes GDP 70 %-ára nőtt (22 %-ra az ipar, 5 %-ra az építőipar és 3 %-ra a mezőgazdaság esetében) ⁽⁴⁾. A folyamatot azonban nem kellene ösztönözni, mivel a hozzáadott érték nagy része az üzleti vállalkozásokba folyik vagy onnan ered: ebből a kereskedelem 21,6 %; a pénzügyi és üzleti szolgáltatások 27,2 %; a közigazgatás 21,6 % ⁽⁵⁾.

6.11 Az EGSZB úgy gondolja, hogy a „szociális piacgazdaságról” alkotott európai elképzelés teljes súlyát latba kell vetni ahhoz, hogy a Világkereskedelmi Szervezet szabályai minél kedvezőbben megváltozzanak. Jelenleg a szabályok nem engedik meg a termékek importjának megtiltását, kivéve, ha azok veszélyt jelentenek. Mindazonáltal a kiemelt társadalmi, környezetvédelmi és gazdasági célok figyelembe vételét késedelem nélkül érvényesíteni kell, minthogy az EU is globális gazdasági szereplőként az egyetemes irányítást hatásosabbá teheti azzal, ha „... a nemzetközi együttműködés és jó belső politika révén” ösztönzi „az egész bolygón a fenntartható fejlődés általánosságát” ⁽⁶⁾.

6.11.1 A fejlődő országok által elérendő politika megvalósításának költségeit részben olyan fejlesztési együttműködési programokból lehetne fedezni, amelyek a kereskedelmi magatartás javítására törekcszenek. A programokat rendszeresen felül kellene vizsgálni.

6.12 A globalizáció folyamatában valószínűleg egy olyan fokot értünk el, ahol nagyobb figyelmet kell fordítani a közvélemény által hangoztatott „kollektív kedvezményekre és érzékenységekre” annak érdekében, hogy enyhítsük a nemzetközi feszültséget, és elhárítsuk az egyre gyakoribbá váló ideológiai „kereskedelmi háborúkat”, amelyeket – úgy tűnik – nem lehetséges a jelenlegi mechanizmusokkal és szabályokkal megoldani.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ A karbonszálas és a kevlar-szövetek ellenállóbbak, mint a hagyományosan használt fémek, továbbá könnyebbek és formálhatóbbak is.

⁽²⁾ Vö: Az ESZAK (Európai Szén- és Acélközösség) Konzultatív Bizottsága (amelyből a CCIC lett) által végzett munka.

⁽³⁾ Repülési, kommunikációs és acél-.

⁽⁴⁾ Forrás: Eurostat, a 2002. évi bruttó hozzáadott érték összetétele.

⁽⁵⁾ Forrás: Eurostat, u.o.

⁽⁶⁾ COM(2004) 101 sz. 2004.2.10-i végleges verzió Közös jövőnk építéséről, 24. old.

FÜGGELÉK

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

Bár a leadott szavazatok legalább egynegyedét megkaptá, a következő módosítást elvetették:

A 6.1.1 pont törlendő.

A szavazás eredménye:

Mellette: 31

Ellene: 32

Tartózkodás: 9

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a „Nagyvárosi területek: társadalmi-gazdasági következmények Európa jövőjét illetően”

(2004/C 302/20)

2003. július 15-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság határozatot hozott, Működési Szabályzata 2. cikkelyének 29. bekezdésében foglaltaknak megfelelően, hogy saját kezdeményezései véleményét dolgoz ki a következő témában: „Nagyvárosi területek: társadalmi-gazdasági következmények Európa jövőjét illetően”.

A „Gazdasági és monetáris Unió, gazdasági és szociális kohézió” szekció, melynek feladata, hogy e témában előkészítse az EGSzB munkáit, 2004. június 8-án kidolgozta véleményét (előadó: Joost van IERSEL).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2004. június 30-án és július 1-jén tartott, 410. plenáris ülésén (a július 1-jei ülésen), 129 igen szavazattal, és 2 tartózkodás mellett elfogadta jelen saját kezdeményezései véleményét.

1. Összefoglalás

1.1 Az Európai Unió regionális politikájának keretében az EGSzB (Európai Gazdasági és Szociális Bizottság) a jelen véleményezéssel hívja fel a figyelmet az európai nagyvárosi területek jelentőségére.

1.2 A nagyvárosi területek jövőre gyakorolt gazdasági és demográfiai hatása igen jelentős. Összességük komoly kihívások előtt áll, ugyanakkor a téma eddig semmilyen konkrét formában nem keltette fel az Unió és intézményei figyelmét.

1.3 Az EGSzB felszólal annak érdekében, hogy a nagyvárosi területek gazdasági, szociális és környezeti fejlődése a közösségi napirend állandó témája legyen. Ennek érdekében az európai adatok létrejötté, az Eurostaton keresztüli információcseré biztositása, valamint az Európai Bizottság állandó figyelmé elengedhetetlen.

1.4 Az EU érdekében áll, hogy olyan, európai szintű eszmecsere kezdődjék a témáról, amely a nemzeti viták kiterjesztése lenne a nagyvárosi területek jövőbeli szabályozását illetően, és hogy ez elemzésre kerüljön a téma tárgyalása előtt az Unió lehetséges értéktöbbletének felmérése érdekében. Ezen kívül az EGSzB különleges hangsúlyt fektet az európai nagyvárosok szerepe és a Lisszaboni Egyezmény közti szoros kapcsolatra, a Lisszaboni Egyezmény sikere ugyanis nagyban függ e célkitűzések nagyvárosi területekkel kapcsolatos pontosításától.

1.5 Éppen ezért az EGSzB felszólal annak érdekében, hogy – a nagyvárosi területek és a Bizottság között megalakuló fórummal párhuzamosan – e kérdés a „Versenyképességi tanács” és az Informális Tanács vitáját képezze a területfejlesztés és az urbanizmus kérdéseit illetően.

2. Bevezetés

2.1 A világ gyorsan változik. Lépten-nyomon új gazdasági, technológiai és szociális fejlődéssel találjuk szemben magunkat, és ezek nem csak jelentős gazdasági, szolgáltatási és munkapiaci, de területi és társadalmi következményekkel is járnak, ebből következően, pedig hatással vannak az Államok és a régiók irányítására is.

2.2 Jelen véleményezésben az EGSzB három fő ok miatt taglalja a nagyvárosi területeket, azaz a nagy agglomerációkat és azok gazdasági hatáskörzetét: a gyors fejlődés középpontjában állnak, nagyban hozzájárulnak az európai növekedési stratégiákhoz, és végül az Európai Unió számos kisebb méretű, de jelentős központjainak partnerei.

2.3 Egy nagyvárosi terület központi magból, különálló városból vagy városi agglomerációból, valamint perifériából, szomszédos település együttesből áll, amely aktív lakosságának jelentős része nap mint nap a központi magba jár dolgozni. A nagyvárosi terület fogalma tehát közel áll a foglalkoztatottsági és a funkcionális városi régió fogalmához⁽¹⁾. Figyelembe veszi a periférikus zónák létezését, melyek növekedése felelős a zónák központjának fejlődéséért. A nagyvárosi terület egy órányi távolságú hely-idő körzetet ölel fel, beleértve mind a városi, mind a falusi környezetet.

2.4 A központi mag egy bizonyos számú lakost⁽²⁾ vagy munkahelyet kell, hogy jelentsen ahhoz, hogy a nagyvárosi terület központjának nevezhessük. Hasonlóképpen, a központi mag és a periféria egy települése között fenn kell állnia egy adott mértékű ingázásnak ahhoz, hogy ez utóbbi a nagyvárosi terület részének legyen tekinthető⁽³⁾. E minimumok a gyakorlatban önkényes módon lettek meghatározva, éppen ezért változóak. A definíciók európai szintű összehangolásának hiánya határt szab a nemzetközi összehasonlításnak.

⁽¹⁾ A Régiók Bizottsága az 1998. május 14-i jelentésében („A város kérdése: Irányadások egy európai vita érdekében”) kidolgozta a Funkcionális Városi Régió fogalmát, ezzel határozva meg a nagyvárost és hatáskörzetét. Ezáltal elfogadottá vált az a nézet, mely szerint a városok agglomerációkká majd nagyvárosokká, azok felduzzadásával, pedig városi régiókká alakultak. A fogalom a városi régiókat alkotó területi egységek kölcsönös függési viszonyaira is kiterjed: munkaerő-piac, az otthon és a munkahely közötti ingázás, közlekedési hálózatok, bevásárlóközpontok, az új tevékenységek területi elhelyezkedése, ingatlanpiac, szabadidős központok, környezetvédelem.

⁽²⁾ Például 500 000 lakos (a METREX által meghatározott küszöb), ld. a függelékben az 500 000 lakosnál nagyobb európai agglomerációk listáját.

⁽³⁾ Például az aktív munkaerő 10 %-a a központi magban dolgozik, ugyanakkor a periféria bármely településének lakosa (a GEMACA által meghatározott küszöb).

2.5 Az utóbbi tíz évben új nagyvárosi terület-típus jelent meg. Ha több agglomeráció hálózatként működik és foglalkoztatottsági régióik egymásba érnek, együttesük többközpontú nagyvárosi területet alkot. Ilyen például a Randstad-régió 7 millió lakossal, a Rajna-Ruhr-vidék 11 millió lakossal, a Bécs-Pozsony régió 4,6 millió lakossal, Oresund-régió 2,5 millió lakossal, illetve Lille város régiója 1,9 millió lakossal ⁽¹⁾.

2.6 A nagyvárosi területeknek – jelentőségük és szerepük alapján – regionális, nemzeti, európai vagy az egész világra kiterjedő hatókörük van. A becslések szerint a bővítés utáni Európai Unió körülbelül 50, egymilliónál nagyobb lélekszámú nagyvárosi területtel rendelkezik majd.

2.7 Fontos megjegyezni, hogy a jelentésben szereplő nagyvárosi területek határvonala és szociális-gazdasági felépítése nem egyezik meg a STEJ (NUTS) (Statistikai Területi Egységek Jegyzéke) régiókat illető – és az Eurostatban, valamint az európai intézményekben hivatalos célból használatos – egységrendszerének európai regionális közigazgatási egységeivel. A közigazgatási egység fogalma Európában különösen kétértelmű. Néhány kivételtől eltekintve a régiók földrajzi határai vagy nagyobbak, vagy kisebbek, mint a nagyvárosi területek határai ⁽²⁾. Ennek következtében a közigazgatási egységek területei európai szinten nem megfelelőek a nagyvárosi szociális-gazdasági fejlődés elemzésére és összehasonlítására.

2.8 Az Európai Bizottság 2004 februárjában adta közre a kohézióról készült Harmadik Jelentést, amely új fejezetet nyit a regionális politika és a gazdasági fejlődés csakúgy, mint a területi fejlesztés és a városi fejlődés kapcsán. A Harmadik jelentés a jövőre nézve rávilágít a regionális politika és a Lisszaboni Egyezmény közti összefüggésre, miszerint a kohéziós politika, valamint a területi és munkaügyi együttműködési politika mellett a versenyképesség válik a regionális politika harmadik tartópillérévé. Ebben a tekintetben a Harmadik jelentés különleges hangsúlyt fektet a városok és nagy agglomerációk szerepére.

2.9 Új megközelítések és gondolatok származnak a globalizációból, az egységes piac (beleértve az új tagállamokat) megvalósításából és a Lisszaboni Egyezményből. A nagyvárosi területek kapcsán természetesen nem csak regionális politikáról, hanem ipari politikáról, tudásról, európai közlekedési hálózatról, tartós fejlődésről és életszínvonalról is beszélünk.

2.10 A „városi reneszánszt” megillető, egyre növekvő figyelem olyan jelenség, mely az egész világon megfigyelhető, és amely napirendi téma az Unió tagországainak többségében.

2.11 A nagyvárosi területek helyzete és irányításuk kérdése európai szinten soha nem képezte elmélyült vizsgálat tárgyát, ennek következtében, pedig a területek soha nem jelentettek külön célt a közösségi politika számára. Az EGSzB úgy ítéli, hogy eljött az idő az elemzés elmélyítésére és annak felmérésére, hogy a területek jó regionális vezetése az érintettek

részéről milyen módon válhat a területen élők és az Európai Unió egésze számára hasznossá. A nagyvárosi területek helyzet-elemzése csakis akkor válhat gyümölcsözővé, ha megbízható és európai szinten összehasonlítható számadatokon alapulnak. Ugyanakkor ezek nagymértékben hiányoznak. Ebből kifolyólag az EGSzB úgy ítéli, hogy az Európai Uniónak szem előtt kellene tartania ezek elkészítése.

3. A nagyvárosi területek elhelyezkedése

3.1 Az európai lakosság több mint háromnegyede él városi vagy városközeli zónában. Közvetlen kapcsolat van a Lisszaboni Egyezmény és a nagyvárosi területek között. Európa jövőbeni versenyképességének sok tényezője található meg e zónákban. A nagyvárosok találmányosságot és információkat közvetítenek a többi európai város felé. A városi területek virágzása elengedhetetlen feltétele azon szociális és területi kohéziós problémák megoldásának, amelyek ezeken a területeken és egyéb európai városokban és régiókban felmerülnek.

3.2 A nagyvárosi területek – csakúgy Európában, mint a világ más részein – számos kihívással állnak szemben. Ilyen a globalizáció, amely szoros kapcsolatban áll a javak, a szolgáltatások, a tőke, a tudás, valamint a szakképzett és betanított munkaerő nemzetközi piacának integrációs folyamatával, és amely a termelői rendszer gyors változását vonja maga után; a tartós fejlődés, amely megköveteli a természeti források körültekintő kezelést; a társadalmi kohézió; az életszínvonal, valamint a területi kohézió.

3.2.1 A városok és nagyvárosok számos esetben sikeresek gazdasági, társadalmi és intézményes rendszerük megvalósításában. Ilyenek az erős városi régiók, amelyek a nemzeti és nemzetközi kapcsolatrendszerek csomópontjai, és amelyeknek rendelkezésére áll minden gyors közlekedési eszköz és nagy teljesítményű telekommunikációs rendszer. Gazdaságuk régóta olyan sokszínű tevékenységeken nyugszik, mint a magánszemélyek és vállalkozások magas szintű szolgáltatásai. A hátránnyal indult hagyományos ipari régiók egy része is a fejlődés kitűnő példáit mutatják. Lille, Barcelona vagy Bilbao jó minták az újjászerveződés folyamatára. Az Európai Unió tíz új tagállamában is hasonló folyamatokat figyelhetünk meg, ilyenek Varsó, Prága és Budapest nagyvárosi területei.

3.2.2. Az Európai Unió tíz új tagországában hasonló folyamatok játszódnak le. Ez a helyzet Varsó, Prága és Budapest nagyvárosi területein is.

3.3 A közösségi regionális politika évek óta célkitűzésének tekinti a legkevésbé fejlett régiók növekedésének, foglalkoztatottságának és versenyképességének javulását. Speciális programok születtek ennek érdekében, és az anyagi források elosztásának rendszere is kidolgozásra került. E közösségi politikának köszönhetően az érintett régiók az esetek nagy részében jelentős gazdasági előrelépéstettek.

⁽¹⁾ A Randstad-régió Amszterdam, Hága, Rotterdam és Utrecht agglomerációból áll. A Rajna-Ruhr-vidék magába foglalja Bonn, Köln, Düsseldorf, Duisburg, Essen és Dortmund agglomerációit. A Bécs-Pozsony régió Bécs és Pozsony városok agglomerációból áll. Oresund régiójához tartozik Koppenhága és Malmö városok agglomerációja, míg a francia-belga Lille-i régió néhány közepes nagyságú várost és számos kisebb várost és községet foglal magában.

⁽²⁾ Példák: London: 7 400 000 lakos a közigazgatási egységben (STEJ 2) és 13 230 000 lakos a nagyvárosi területen. Nord megyéje (NUTS 3): 2 600 000 lakost számlál és 970 000 lakost a Lille-i nagyvárosi terület franciaországi oldalán.

3.4 Éppen ezért Európa régióinak felmérése azon régiókra korlátozódott, amelyek a strukturális alapból részesültek.

3.5 Nem hagyhatjuk figyelmen kívül a többi régió szerencsés vagy kevésbé szerencsés gazdasági és társadalmi fejlődését sem. Az EGSZB szükségesnek ítéli ezek pontos, európai szintű elemzését is, ami kívánatos lenne a regionális kohézióról szóló, új lehetőségeket feltárni kívánó Harmadik Jelentés megvitatásához. Az elemzés ezen kívül megkönnyítené az aktuális gazdasági folyamatoknak és azok társadalomra, élet- és munkakörülményekre tett hatásának megértését, végül, pedig lehetővé tenné bizonyos közösségi politikák alkalmazását a célból, hogy kellőképpen segítsék egyes – többek között nagyvárosi – területek fejlődését és szükségleteit.

3.6 Nagy jelentőséggel bír a tény, hogy a központosított, akárcsak a többközpontú országokban vita tárgyát képezi a centralizáció és decentralizáció közötti új egyensúly megteremtése. A hatóságok letről fölfelé (bottom-up) és fentről lefelé (top-down) is felülvizsgálják az új megközelítési lehetőségeket. E folyamatok megvalósítása természetesen nehéz az érintett régiók kormányzati szokásai és az érdekviszonyok miatt. A helyi intézmények ellenállása ellenére vitathatatlan az a tendencia, amely felismeri, hogy az állampolgárok és vállalkozások jóléte és virágzása érdekében az igazgatás részévé kell tenni a nagyvárosi területeket.

3.7 Az európai nagyváros területek között számos típus könnyen megkülönböztethető. Ilyenek egyrészt az olyan nagyvárosok, mint London, Párizs, a Rajna-Ruhr vidék, a Randstad vagy Madrid, amelyek több, mint ötmillió lakosúak, másrészt, pedig a kevésbé nagy lélekszámú, de alkalmanként virágzó nagyvárosi területek, amelyekre nagy fejlődési készség és komoly ambíció jellemző. Ilyenek gyakorlatilag a tagországok mindegyikében a fővárosokat körülölelő nagyvárosi területek és fontos gazdasági központok.

3.8 Mint már említettük, egyes nagy gazdasági központok hanyatló zónák voltak azelőtt. Megújulásuk a magán- és közszereplők együttes erőfeszítéseinek köszönhető. Meg kell említeni, hogy az új tagországok nagyvárosi területei átmeneti időszakban vannak, és most tesznek szert azon sajátos előnyökre, amelyek versenyképessé teszik őket a nemzetközi piacokon.

3.9 Európai szinten egyre nagyobb az ilyen területek száma. 2003 óta a német Nagyvárosi Területek köre egy olyan terv köré csoportosult, melyet „A Jövő Régióinak” kereszteltek. A brit kormány 2003-ban arra intette egyes régióit, hogy határozzák meg a stratégiákat, amelyek által versenyképes nemzetközi régiókká nőhetnek ki magukat. A dán kormány szívvéllel támogatja azt a kezdeményezést, amely a látványos, határokon túli együttműködést célozza meg Koppenhága és Malmö (Svédország) városa között annak érdekében, hogy a régió a Baltikum legjelentősebb gazdasági központjává válhasson. Hollandiában nemrég jött létre az a cél, amely nemzetközi viszonylatú nagyvárosi területté kívánja tenni a Randstadot. Spanyolországban a Barcelonát és Bilbaót érintő gazdasági programok hasonló törekvéseket fejtenek ki. Számos más példa is kínálkozik.

3.10 A regionalizáció egyre jellemzőbb a tagállamokra, ennek pedig látható következményei vannak mind a nagyvárosi területek irányításának szervezettségét, mind azok gazdasági hajtóerejét tekintve. Ugyanakkor bizonyos kormányok aktív szerepet vállalnak a nagyvárosok gazdasági fejlődésében. Kiváló példa erre a brit kormány kezdeményezése, amely létrehozott egy, az ország nyolc legfontosabb városát és központját („Core Cities”) magában foglaló munkacsoportot, kilenc regionális fejlesztési ügynökség és számos minisztériumi osztály segítségével, hogy kialakítsa azt a tevékenységi programot, amely segítségével a nagyvárosok gazdasági eredményei, végül pedig az ország versenyképessége javulhat⁽¹⁾. Franciaországban, egy az európai városokról készült jelentés⁽²⁾ nyilvánosságra hozatala után, a kormány egy olyan nemzeti stratégiát dolgozott ki, amelynek célja a francia nagyvárosok európai szinten történő kisugárzásának megerősítése⁽³⁾.

3.11 Az utóbbi idők történelme világosan mutatja, hogy olyan korban élünk, amely új hozzáállást alakít ki a városi régiók fejlesztését illetően. A szaktanácsadó testületek e tekintetben csak nemzeti szinten léteznek – ha léteznek egyáltalán. A nemzeti szaktanácsadó testületekkel párhuzamosan vannak olyan kezdeményezések, amelyek az európai fórumok létrejöttét segítik elő a városi fejlesztés legfontosabb résztvevőinek szerepvállalásával. Ilyen például az Eurocities, mely főként a tudásalapú társadalom kérdéseivel foglalkozik, vagy éppen a nemrégiben létrejött METREX (The Network of European Metropolitan Regions and Areas). Egészében véve, a kapcsolatok és találkozók esetlegesen jönnek létre, ugyanakkor kedvező kilátások vannak a jobban szervezett kezdeményezésekre is.

4. A jelenlegi hajtóerők

4.1 A nagyvárosiasodás a nagy agglomerációk megsokszorozódásával, egyre jelentősebb népsűrűséggel, tevékenységi körökkel és javak termelésével jár egy olyan földrajzi térben, mely egyre nő és határai nem pontosan körülírhatóak. A terjeszkedést gyakran szociális és térbeli töredezettség kíséri (társadalmi leszakadás, területi elhatárolódás, kriminalitás és a közbiztonság hiánya). A nagyvárosnak – a várossal ellentétben – nincs politikai intézménye. A felmerülő problémák megoldása a közszereplők többszörös tárgyalásain keresztül valósul meg. A területi töredezettség lassíthatja és zavarhatja a köz- és magánbefektetéseket. Éppen ezért szükséges a regionális politika, amely csökkentheti e területi töredezettséget, összeegyeztetve ezzel a nagyvárosi területek irányítását és a jelenlegi hajtóerőket. Példamutató Barcelona és Stuttgart, melyek világossá teszik, hogy a civil szféra jelentős szerephez juthat e területen.

⁽¹⁾ „Cities, regions and competitiveness”, Office of the Deputy Prime Minister and other public partners, juin 2003).

⁽²⁾ Az európai városok, összehasonlító elemzés – Celine Rozenblat, Patricia Cícille (DATAR 2003).

⁽³⁾ www.datar.gouv.fr – 2003. december 13-i CIADT.

4.2 A globalizáció folyamata azt jelenti, hogy az európai városi régiókat egyre inkább az egész világot érintő folyamatok és hajtóerők szervezik. Az európai nagyvárosok az állandóan fejlődő nagyvárosok szerkezetének központjai. Ebben New York, London, Tokió és Hong Kong ugyanolyan fontos szerepet játszik, mint Frankfurt, Párizs, Randstad, Brüsszel, Milánó vagy Madrid. E nagyvárosok azokkal a nemzetközi szervezetekkel, bankokkal, multinacionális nagyvállalatokkal „irányítják” a világgazdaságot, amelyek itt állították fel a központi irányító és ellenőrző szerveket. Vezető szerepük ugyancsak az információs és kommunikációs technológiának köszönhető. Az elkövetkező években a legfőbb ázsiai nagyvárosok is a világ tartópilléreivé válnak.

4.3 Az eleurópaiasodás folyamata a politikai, gazdasági, társadalmi, környezetvédelmi alkalmazkodás és az európai integráció és bővítés érdekében tett területi fejlesztés interaktív folyamata. Az egységes piac fokozatos megvalósítása, az euró bevezetése és a bővítés nagyban és még sokáig hozzájárul az európai kontinens integrációs folyamatához és a gazdasági tevékenység kiterjesztéséhez. Minél inkább eltűnnek az országok közötti határok, annál inkább természetes folyamattá válik a kontinens felölelő gazdasági pólusok megerősödése. A régiók közötti – és adott esetben határokat átlépő (így pl. Koppenhága-Malmö, hollandiai Limbourg/belgiumi Limbourg/a francia és belga Aix-la-Chapelle) - pólusok fokozatos megszervezése azt mutatja, hogy a gazdasági fejlődés mindinkább figyelmen kívül hagyja a politikai és közigazgatási határokat, melyek a történelem örökösei és gyakran mesterségesek.

4.4 A nagyvárosi területek a kutatás, az újítás és az új tevékenységi körök letéteményesei. Itt csoportosulnak a magas hozzáadott értéket jelentő tevékenységek, nevezetesen a vállalati szolgáltatások. Az információs és kommunikációs technológia elsődleges szerepet játszanak bennük. A gazdasági lendület leginkább a nagyvárosi régiókban valósul meg, ezek az újítás, a tudásalapú társadalom és a képzés legkiemelkedőbb helyszínei.

4.5 E nagyvárosi területeket különféle valós és virtuális hálók kapcsolják össze a különböző régiók gazdasági gócpontjainak jelentőségének és kiterjedtségének függvényében. E folyamat egyre szélesebb körű és egyre intenzívebb. Az európai közlekedési politika (Transport European Networks) jogosan részesíti előnyben e hálózatokat, így például a légiszektor liberalizációját.

4.6 A Lisszaboni Egyezmény, tekintettel egy új, tudásalapú gazdasági versenyképességre, és figyelembe véve a társadalmi kohéziót és a tartósságot, különleges jelentéssel bír. Megvalósítása új feladattal látná el a nagyvárosi területeket.

4.7 Ezen új feladat részben a társadalmon belüli hálózatok egyre növekvő jelentőségéből született meg, ezek a hálózatok megváltoztatják a jólét alapjait, új befektetéseket vonzanak, és új szempontokat eredményeznek a fiatalok oktatása és általában véve a munkaerő-piac területén. Hasonlóképpen, az utóbbi idők városokra és a nagyvárosi területekre összpontosuló figyelme kapcsolatban áll az újonnan alkalmazott technológiákkal, különösen az IKT-kal (TIC - Információs és Kommunikációs Technológiák) és a széles sávú internetes hálózatokkal,

melyek jelentős hatással vannak a polgárok és a vállalatok életére. Az IKT-k nagyban befolyásolják a termelési és szolgáltatási rendszereket, és ebből következően a területi fejlesztést, valamint a városok és nagyvárosi területek alakulását.

4.8 A nemzetközi befektetések, a tudás mobilitás és az egyetemek, technológiai központok és a privát szféra közti interakció elősegítheti a gazdasági tömörüléseket, a híres „Porter Diamond”-ot. Ez tehát a hálózati társadalom, a „network society” egyik igen fontos alapja, melyben a nagyvárosi területek alapvető szerepet játszanak.

4.9 A nagyvárosi területek egyben fontos kulturális, turisztikai és szórakoztatóközpontok is. Hatalmas örökségük, történelmük és identitásuk fontos alkotóeleme. Egyetemeik, könyvtáraik, múzeumaik, színházaik, operáik, koncerttermeik az európai kultúra megőrzésének és terjesztésének letéteményesei. Fontos szerepet játszanak a kultúra megteremtésében és terjesztésében. Ugyancsak a nagyvárosokban valósulnak meg a legfőbb sportesemények és tömegeket vonzó koncertek.

4.10 A nagyvárosok kozmopolitizmusa nagyon fontos eleme a média fejlődésének. A média ipara (sajtó, kiadás, rádió, televízió, film, videó, reklám, telekommunikáció) és általában véve a kreatív iparágak gyorsan fejlődő tevékenységi szektort jelentenek.

4.11 Számos társadalmi-gazdasági szerepvállaló és csoport valamint kulturális intézmény aktív szerepet vállal az integrációs és részvételi folyamatok fellendítésében. A hatóságok tevékenysége mellett a civil szféra is fontos szerepet játszik a városok lendületében. A nagyvárosi zónák sikerei igen gyakran köszönhetőek a köz- és a privát szféra együttműködésének és interakciójának.

4.12 A köz- és a privát szféra együttműködése és interakciója gyakran meghatározó a nagyvárosi területek szempontjából. A tapasztalat azt mutatja, hogy az együttműködés a nagy területi egységek szintjén könnyebben és sikeresebben valósul meg, mint nemzeti szinten. A nagyvárosi területek szintje alapvetően megfelelő arra, hogy az érintett szerepvállalók segítségével meghatározhatóak legyenek az egyes városi régiók fejlődési céljai, és hogy a célok eléréséhez szükséges eszközök létrejöjjenek.

4.13 Az Egyesült Államokban megfigyelt tendenciával szemben az európai városok ma egyszerre fejlődnek városként és agglomerációként. A városközpontok mindig a tevékenységek központját és találkozóhelyet jelentenek. A nagyvárosok vitathatatlan szerepet játszanak az európai társadalmi modell megerősítésében is.

4.14 Az európai gazdaság fontos átmeneti állapotban van a bővítés és az egységes piac megalakulása révén. Ez a folyamat kettős versenyhelyzetet és partnerségi viszonyt szül a különböző, elsősorban nagyvárosi területek között, melyeknek meghatározó szerepük van ezekben az összetett játékokban. A nagyvárosi területek egységes irányításának hiánya gyenge pontot jelent a versenyszerű gazdasági fejlődés és a partnerségi együttműködések stratégiáinak kidolgozásában és megvalósításában.

5. Társadalom specifikus szempontok

5.1 A nagyvárosok más régiókhoz képest komolyabb problémákkal küzdenek a társadalmi kohéziót és a területi egyensúlyt illetően. Az Európai Unió nagyvárosi területei például tékések lehetnek a társadalmi és területi egyensúly helyreállításának szempontjából. Ugyanakkor minden elképzelés szerint a javulás csak akkor jöhet létre, ha a gazdasági fejlődés tartósan biztosított.

5.2 Minden egyes nagyvárosi területnek megvannak a maga sajátosságai. Ugyanakkor – leszámítva a kulturális, illetve a társadalmi és gazdasági fejlődés eltéréseit – egész Európában hasonló folyamatokat figyelhetünk meg. A legtöbb esetben a köz- és a magánszféra szereplői szerencsére egyre inkább tisztába vannak azzal, hogy mindannyiunk élet- és munkakörülményein javítani kell. Mégis el kell ismerni, hogy bizonyos esetekben hosszú út áll előttünk.

5.3 Amikor egy-egy gazdasági átalakulás végbement vagy még tart, az új gazdasági ciklusba érkezés jelentős munkanélküliséghez vezet, nevezetesen a fiatalok és az ötven évnél idősebbek körében. Ez a folyamat főként a nagyvárosi területeket érinti. Meg kell jegyezni, hogy a folyamat új tevékenységi körök létrejöttét eredményezi, ami a jövőhöz jobban alkalmazkodó munkahelyeket teremt.

5.4 A gazdasági átalakulás – elsősorban a fizikai munka területén – helyváltoztatással jár, ami az egy iparágra berendezkedett régiókban munkanélküliséghez vezet. Ez a jelenség adott esetben a nagyvárosi területekre is jellemző, melyek azonban gyakran képesek áthelyezni a gazdasági bázisukat. E modernizációs folyamat során gyakran megfigyelhető, hogy a nehézipari központ csúcstechnológiai és szolgáltatói társadalommá alakul. Erre példa Bilbao, Lille vagy éppen a Rajna-Ruhr vidéke.

5.5 Az Uniónak szembe kell néznie a harmadik világ országaiból érkező egyre jelentősebb migrációs hullámmal. Még ha a különböző országokban jelentősek is a különbségek a bevándorlók integrációját illetően, Európa egésze kétségkívül óriási kihívás előtt áll ezen a területen, és a nagyvárosi régiók jó példával szolgálnak. Az EGSzB a jelentéseiben több alkalommal is kezdeményezte, hogy az Unió közös törvényhozást hozzon létre a bevándorlási és menedékügyi területet illetően. Az Unió újabb gazdasági emigránsokat vonz, ennek demográfiai, szociális és munkaügyi okai vannak (!). Ezen esetekben éppúgy beszélhetünk magasan kvalifikált, mint képzetlen személyekről. Az európai törvényhozásnak hangsúlyt kell fektetnie a törvényes bevándorlásra, és gátat kell szabnia az illegális bevándorlásnak. Mindezek mellett az Uniónak elő kell segítenie a bevándorlók társadalmi integrációját, és el kell kerülnie a diszkriminációt (?).

5.6 Számos városban és nagyvárosi területen megfigyelhető azon bevándorlók nagy száma, akik komoly nehézségekkel küzdenek, hogy minőségi munkát találjanak, mivel nincs meg a szükséges szakmai képesítésük, kevésbé ismerik a nyelvet, társadalmi diszkriminációval találják szemben magukat, ráadásul az

integrációs politika sem létezik. Ez a helyzet kereseti, ebből kifolyólag pedig lakásügyi és a közszolgáltatást érintő különbségekhez vezet, ideértve az oktatást és az egészségügyet is. Egyre nagyobb figyelmet kell szentelni a nehézségtől különösképpen szenvedő szegénynyegyedekre.

5.7 A nagyvárosiasodás gyakran magával vonzza a társadalmi egyenlőtlenség növekedését és a területi különbségek súlyosbodását. A kedvezőtlen társadalmi helyzetű csoportok – köztük sok fiatal munkanélküli és kis jövedelmű idős személy – nagy számban élnek a sok hátránnyal küzdő kerületekben. A társadalom peremére szorult népesség leszakadása és a közszolgáltatások elégtelen színvonala öngerjesztő folyamat, amely végül olyan csapdákhoz vezet, amelyekből szinte képtelenség kijutni. A városi leszakadás igen gyakran halmozott, még akkor is, ha e városrészek felzárkóztatási politikája már több éven keresztül folyik. Magas szintű, a nagyvárosi területek egészére kiterjedő beavatkozás szükséges, csak ez vezethet a lehető legnagyobb eséllyel sikerhez.

5.8 A nagyvárosi területek közbiztonsága számos esetben aggasztó, ami jelentős következménnyel járhat a társadalmi kohézió és a kiegyensúlyozott fejlődés területén. Ellentmondásos módon a nagyvárosi területek előnyei és demográfiai jellemzői nagymértékben járnak veszéllyel is. Egyrészt a működési rendszerük törekennyé válhat bármely lételemüket sújtó, a közbiztonságot érintő akár legkisebb tényező által. Másrészt a nagyvárosi sajátágok kedveznek a népesség- és árubeáramlásnak, ami elősegítheti a nemzeti vagy nemzetközi bünszervezetekhez köthető illegális tevékenységeket. A nagyvárosok megkönnyítik az aktivista mozgalmak kialakulását, mivel névtelenséget, logisztikát és munkaerő felvételt biztosítanak. A nagyvárosi csomópontok a terrorizmus új formáinak elsődleges célpontjai. E folyamatok aggodalomra adnak okot az aktuális nemzetközi politika színterén.

5.9 A környezetvédelem és a tartós fejlődés céljainak tiszteltben tartása újabb kihívást jelentenek a nagyvárosi területek számára, melyeknek figyelembe kell venniük a nemzetközi megállapodásokat, mint a Kiotói Egyezményt, az Agenda 21-et, a Maastrichti Szerződést, az 1993-as és 1998-as, tartós fejlődést megcélzó közösségi programokat. Mindezekhez alkalmazkodnia kell a gazdasági fejlődésnek és a környezetvédelemnek, így azok a városfejlesztés megszervezése révén kölcsönösen erősíthetik egymást (tömegközlekedés, lakónegyedek megteremtése, hulladékfeldolgozás és szennyvízkezelés, történelmi városrészek védelme, természeti és mezőgazdasági javak védelme...).

5.10 A gazdasági fejlődésnek és intenzitásnak köszönhetően a nagyvárosi területek gyorsan fejlődnek, ez pedig kihívást jelent az infrastruktúra és a tömeg- illetve személyi közlekedés területén. A túltelítettség csakúgy környezeti, mint gazdasági szempontból magas technológiai megoldásokat követel. A környezetvédelmi politika egésze magas költségeket jelent mind a köz-, mind a magánszféra számára. A közfinanszírozás általában nem elégséges, és a köz- és magánszféra együttműködése egyelőre szerény sikereket mutat csak fel.

(!) COM(2003) 336 végleges „Az Európai Bizottság előadása a bevándorlásról, az integrációról és a munkaügyről”.

(?) Az EGSzB véleménye a „Bevándorlásról, az integrációról és a munkaügyről”, 2004.3.30-i HL C 80., 92. o.

5.11 A nagyvárosi területek helyzete még jobban súlyosbodik ott, ahol az adminisztratív vezetés nem követi a gazdasági fejlődés, a népességnövekedés, a lakhatási igények számának és a mindennapos, munkahelyre történő közlekedés feltételeinek ritmusát. A nagyvárosok adminisztratív irányítása gyakran idejét múlt, ez pedig akadályozza az adminisztráció jó működését, ebből kifolyólag pedig a hatásos gazdaságpolitika megvalósítását. Az adminisztratív irányítás és a gazdasági szereplők – szélesebb értelemben véve a köz- és a magánszféra – megfelelő koordinálása a nagyvárosi területek sikeres vezetéseinek feltétele.

5.12 E tekintetben nagyon változó helyzetekről beszélhetünk. Helyenként a nagyvárosi terület kisebb, mint a közigazgatási terület, amelyhez tartozik. Még gyakoribb, hogy több közigazgatási zónát is magába foglal. Egy-egy nagyvárosi terület szinte mindig több települést vagy egyéb közigazgatási egységet ölel fel. A (regionális vagy nemzeti) hatóságok nagy része kész helyzetként, nem pedig egy lehetséges vita tárgyaként kezeli az állapotokat.

5.13 Minden egyes kormány saját módszert hoz létre a nehézségek orvoslására. A nagyvárosok igyekeznek megosztani egymással a tapasztalataikat, de túl kevés az uniós szintű megbeszélés és eszmecsere az összehasonlítások vagy a jó módszerek ismertetésére.

5.14 Ha a feljebb leírt jelenségek a nagyvárosi területek jellemzői, nagy különbségek figyelhetők meg azok egy-egy zónában történő kezelésében. Számos azon regionális kormányzati erőik száma, amelyek befolyást gyakorolnak az események alakulására, és új modelleket alakítanak ki a jövőre nézve – ezeket rendszerint támogatja az ország kormánya és segíti a magánszféra, valamint a szervezett keretek között működő civil szféra. E politikai irányok megvalósítása javítja a társadalmi-gazdasági körülményeket és az érintett régiók egyértelműen versenyképesebbé, és társadalmilag naprakészebbé válnak. Az Európai Uniónak fel kellene használnia e jó példákat arra, hogy megszervezze a szükséges megbeszéléseket a legkedvezőbb gyakorlatok meghatározása végett, valamint hogy megvitásra kerüljön, hogy hogyan képes az EU – a lehetőségei szem előtt tartásával – segíteni a helyzetet.

6. Az európai regionális adatok és a nagyvárosi területek

6.1 Az európai statisztikai rendszer a különböző európai politikák függvényében alakult ki. A PAC-nak hála jól ismerjük a régióként fellelhető szarvasmarhák és sertések számát, de mit sem tudunk a nagyvárosok és gazdasági hatókörük munkahelyeiről vagy a tevékenységük által képviselt hozzáadott-értékről. Ez a hozzáértő politika hiányának és annak köszönhető, hogy Európa egészen az elmúlt időig túl keveset áldozott a városi felmérésekre. Az Eurostat Városok és Régiók Szekciója mindössze öt főből áll, és pénzügyi keretei nincsenek összhangban a küldetésének jelentőségével.

6.2 A nagyvárosi régiókról szóló és az egész európai területre kiterjedő társadalmi-gazdasági összehasonlító tanulmányok, amelyeket a gazdasági és a regionális területek fejlődéséért felelős intézmények, egyetemek, szaktanácsadók vagy az Európai Biztonság készített, gyakran csak homályos és tökéletlen ismertetéseknek minősülnek. Való igaz, hogy ezek az

Eurostat által közzétett regionális felméréseken alapulnak, amelyeknek megvan az az előnyük, hogy az európai szinten összehangolt statisztikai felbontásban hozzáférhetőek, ugyanakkor van egy nagyon nagy hátrányuk is, mégpedig az, hogy az Eurostat területi felosztása, a STEJ (NUTS) (Statisztikai Területi Egységek Jegyzéke) az egyes országok közigazgatási egységeinek összeollózása (patchwork) révén jött létre. Határ megálapításai az egyes országok történelmi és közigazgatási határainak felelnek meg. Néhány kivételtől eltekintve földrajzilag nem megfelelőek arra, hogy európai szinten közelítsék meg és hasonlítsák össze a nagyvárosi területek gazdasági, társadalmi és környezeti valóságait. A STEJ felosztása nem erre szolgál.

6.3 Az Eurostat felmérései tehát nem alkalmasak a lakosság, a tevékenységek, a munkanélküliség vagy a nagyvárosi területek termelésének követésére, ebből következően pedig arra sem, hogy megbízható módon mérjük fel és hasonlítsuk össze az olyan jelzőket, mint amilyen a népességnövekedésnek, a termelékenység hozzáadott értékének, a foglalkoztatottságnak, a munkanélküliségnek vagy a munkahelyenkénti össztermelésnek a ritmusa. A magán-szaktanácsadók vagy az országos közintézmények által az úgynevezett nagyvárosi területekről készített tanulmányok eredményeinek vizsgálata azt mutatja, hogy a megbízható és földrajzi szempontból összehasonlítható adatok hiánya nemcsak rossz, de alkalmanként ellentmondásos végkövetkeztetésekhez vezethet az európai nagyvárosi területeken „megfigyelt” társadalmi-gazdasági változások kapcsán (mint például egy adott régió termelékenységének változása).

6.4 Az európai régiók és nagyvárosi területek társadalmi-gazdasági alakulásait érintő adatok hiánya két fő okból hátrányos:

6.4.1 A nagyvárosi területek a fejlődés motorjai. A gazdasági tevékenység, amelyet kiváltak és a belőlük származó előnyök nem jutnak el az egyes országok egyéb városi csomópontjaihoz. Ahhoz, hogy a nemzetközi környezet változásait érintő szükségességekkel és lehetőségekkel a legmegbízhatóbb következtetéseket vonhassuk le, szükséges, hogy a nagyvárosi területek rendelkezésére álljon egy, a gazdasági eredményeiket elemző európai szintű és rendszeresen frissített felmérés.

6.4.2 Ugyancsak kívánatos, hogy olyan megbízható, európai szintű elemzések és összehasonlítások jöjjenek létre, amelyek a fontos szempontokat vizsgálják, így például a bevándorlási, munkaminőségi, szegénységi, kirekesztési, környezeti, közbiztonsági és egyéb kérdéseket.

6.5 Az Egyesült Államok több tíz éve nagy rendszerességgel készít a 276 nagyvárosi területére vonatkozó összehasonlítható adatokat, amelyek az internetes honlapokon bárki rendelkezésére állnak (!). Európában – miután minden városnak megvan a maga város- (vagy nagyváros-) meghatározása, nyilvánvalóan nehezebb a nagyvárosi területekre vonatkozó egységes meghatározást megtalálni. Mivel a Lisszaboni Egyezmény megvalósításának érdekében fontossá vált, hogy a nagyvárosi területekről megbízható és összehasonlítható adatok álljanak rendelkezésre, az EGSZB úgy ítéli, hogy eljött a pillanat ezek területi meghatározásának elvégzésére az Eurostat által és a nemzeti statisztikai hivatalok segítségével, valamint számos adat elkészítésére e célból.

(!) <http://data.bls.gov/servlet/SurveyOutputSerlet>

6.6 A II. városi Audit, melyet az Európai Bizottság kezdeményezett, a megvalósítás folyamatában van, 258 város és agglomeráció népességének életkörülményeiről fog adatokat készíteni. Ez a terv fontos lépést jelent annak érdekében, hogy a társadalmi kohéziót érintő gondolkodást táplálja. Ugyanakkor nem teszi lehetővé a nagyvárosi régiókról készített európai szintű, összehasonlítható társadalmi-gazdasági mutatók létrejöttét, a mutatók ugyanis a városok és a városi agglomerációk szintjén készülnek el az egyes országok vonatkozásaiban. A mutatók ráadásul London, Párizs és Berlin esetében a hozzájuk tartozó közigazgatási területhatárok szerint készülnek el (Greater London, Île-de-France et Land de Berlin).

6.7 Az ETFHF-terv (ORATE – Az Európai Terület Fejlesztésének Hálózati Figyelője) a terület felmérésének javítását célozza meg, ugyanakkor az egész európai terület gazdasági adatainak hiányába ütközik nem csak települési szinten, de a STEJ 3 (NUTS 3) szintjén is. Érdemének tekinthető, hogy nyilvánvalóvá teszi az európai statisztikai rendszer rendkívül nagy számú hiányosságát.

6.8 A fenti megfigyelések mindegyike arra enged következtetni, hogy az Eurostatnak nagyobb anyagi forrás és munkaerő-beli segítség szükséges ahhoz, hogy megbízható és összehasonlítható városi és nagyvárosi adatokat hozhasson létre.

6.9 Érdemes ismertetni a munkaerőről nemrégiben készült európai kutatás tanulmányának adatait. A kutatás keretei az Észak-Nyugat Európai, egymilliónál nagyobb lakosú nagyvárosi területek voltak⁽¹⁾. A tanulmány kimutatja, hogy azon nagy méretű nagyvárosok esetében, melyek határai azonos kritériumokkal határozhatók meg, minimális költséggel lehetséges számos, európai szintű és összehasonlítható társadalmi-gazdasági adatot készíteni, amennyiben a nemzeti statisztikai hivatalok az Eurostat vezetésével évente végeznek kutatásokat. A tapasztalat kedvéért kívánatos lenne, hogy ez a tanulmány a többi európai nagyvárosra is kiterjedjen.

7. Konklúzió és javaslatok

7.1 Mintegy tíz éve több tagállamban és régióban elemzések és viták születtek az új életkörülményekről, amelyeket az európai nagyvárosi területek jelentenek. Annak ellenére, hogy ezek a területek a korábbinál mind nemzeti, mind nemzetközi viszonylatban egyre jelentősebbek, szerepük a Lisszaboni Egyezmény megvalósításában még mindig nem eléggé elismert.

7.2 A nagyvárosi területek a Lisszaboni Egyezmény céljainak megvalósításához gazdasági, társadalmi és környezeti kulcsterületek. E régiók egyrészt a képzés, a kutatás, az újítás, a magas technológiák, az új tevékenységi körök és a vállalati szellem propagálásának letéteményesei, másrészt pedig a közlekedés és

a telekommunikáció csomópontjai, ami megkönnyíti a vállalatok, egyetemek és kutatóközpontok közötti kapcsolatrendszer létrejöttét. Az EGSzB hangsúlyozza, hogy az európai gazdasági növekedés lehetőségeinek jobb kihasználása szükségessé teszi a köz- és a magánszféra azon szereplőinek találkozását, akik a nagyvárosi területek tartós gazdasági fejlődésén dolgoznak. Egyszóval a Lisszaboni Egyezmény céljai nem elérhetőek akkor, ha nem jutnak érvényre a nagyvárosi területeken, mivel azok szerepe igen jelentős Európában.

7.3 Az egyik legnagyobb oka annak, hogy e változás nem kelti fel kellőképpen a kormányok köreinek figyelmét, az, hogy a politikai-közigazgatási területek határai csak ritkán egyeznek meg a nagyvárosi területek földrajzi határaitól. Ennek következtében – és néhány példától eltekintve – európai viszonylatban nem állnak rendelkezésre olyan összehasonlítható erejű adatok, amelyek leírnák a nagyvárosi területek társadalmi-gazdasági helyzetét és jelenlegi hajtóerejüket.

7.4 Az EGSzB aláhúzza, hogy a következők határozzák meg az Unió érdekeit:

- a nagyvárosi területek meghatározása az Unió 25 tagországában,
- évente megbízható adathalmaz készítése e területekről (a Munkaerő Európai Kutatásának adatai),
- a Lisszaboni egyezmény legfontosabb mutatóinak felmérése e területeken,
- e területek magas hozzáadott értékű tevékenységi köreinek meghatározása,
- az Európai Bizottság rendszeres jelentésének megvalósítása a nagyvárosi területek társadalmi-gazdasági helyzetéről és elhelyezkedéséről.

7.5 Ezen információk elkészítése és nyilvánosságra hozása a következő eredményekkel járna:

- hozzájárulna a nagyvárosi területek jelentőségének felismeréséhez és az azokat érintő társadalmi, gazdasági és környezeti ismereteink elmélyítéséhez,
- megkönnyítené a területek előnyeinek és gyenge pontjainak európai szintű felmérését,
- elősegítené mind az európai, mind az egyes nemzeti politikai célok meghatározását és megvalósítását, hozzáigazítva azokat a területek sajátos jellemzőihez,
- a regionális és helyi kormányzatoknak európai szintű versenyképességi felmérést szolgáltatna a területeikről. Ez a felmérés jelenleg hiányzik, vagy magas áron és bizonytalan alapokon jön csak létre,

⁽¹⁾ Az INTERREG II program keretében a GEMACA (Group for European Metropolitan Comparative Analysis) által készített tanulmány, in : Cahiers de l'IAURIF, n°135, www.iaurif.org/en/doc/studies/cahiers/cahier_135/index.htm

- gazdagítaná az európai regionális politikát érintő vitát, hiszen objektív alapokkal segítené elő az érintett felek közti dialógust,
- a vállalati stratégiák meghatározásához szükséges hasznos információkat szolgáltatna a magánszféra részére.

7.6 Az EGSzB nagyban támogatja a METREX 2003-as javaslatát egy, a nagyvárosi területeknek szentelt program elkészítésére⁽¹⁾. Egy ilyen program, nevezetesen a METROPOLITAN, fontos találkozópontra és fórumra lenne a nézőpontok megosztására, egyben pedig részét képezhetnének olyan munkacsoportok is, amelyek feladata a sikeres megvalósítások felismerése és terjesztése lenne a mostani jelentésben taglalt területeken.

7.7 Az EGSzB elégedett a versenyképesség jelentőségének felismerésével és a gazdasági és társadalmi kohézióról szóló Harmadik Jelentésben az újrafogalmazott regionális politika és a Lisszaboni Egyezmény között létrejövő a kapcsolattal, ami különleges jelentőséggel bír a nagyvárosi területekre nézve. Ezáltal az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásáról biztosítja a „versenyképességet” és az „ismereteket” érintő célokat.

Brüsszel, 2004. július 1.

7.8 Az EGSzB elengedhetetlennek ítéli a „Nagyvárosi területek” szekciójának létrejöttét az Eurostat keretein belül. A szekció feladata lenne a fent említett adatok évenkénti elkészítése.

7.9 Az összes nagyvárosi terület földrajzi határainak meghatározásakor valamint az összehasonlító információk és adatok létrejöttékor felmerülő nehézségek nem igazolhatják az esetleges téltenséget. Éppen ezért az EGSzB javasolja egy irányítóprogram mihamarabbi létrejöttét a fent említett javaslatok érdekében egy bizonyos számú nagyvárosi területen. Az EGSzB azt is javasolja, hogy az irányítóprogram a regionális politikai igazgatóság, az Eurostat és az érintett nagyvárosok nemzeti statisztikai hivatalainak együttműködésével jöjjön létre.

7.10 Az EGSzB bízik abban, hogy az európai intézmények egyetértéssel a jelentésben foglalt irányadásokkal, ezért kívánatosnak tartja, hogy – a nagyvárosi területeket és az Európai Bizottságot tömörítő fórum létrejöttével párhuzamosan – e területek helyzetének bemutatása a Versenyképességi Tanács és a Területi Fejlesztésért és a Városi Kérdésekért felelős Tanács (Conseil Compétitivité et Conseil informel sur l'Aménagement du Territoire et des questions urbaines) napirendjére kerüljön.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ METREX – The network of European Regions and Areas – A METROPOLITAN európai programjára vonatkozó legfontosabb célok javaslata:

- 1 – az európai nagyvárosok fontos szerepének elismerése
- 2 – hatásos nagyvárosi vezetés létrejöttének támogatása
- 3 – a megvalósítandó nagyvárosi stratégiák érintett felek által történő meghatározásának támogatása
- 4 – azon nagyvárosi politikák támogatása, amelyek a versenyképességet, illetve a területi és társadalmi kohéziót kívánják elősegíteni.